

www.konference.geography.cz

SBORNÍK ABSTRAKTŮ

Výroční konference ČGS
v Ústí nad Labem
2.–5. 9. 2024

SPRAVEDLIVÁ TRANSFORMACE

130 let žijeme geografii

Petr Meyer
Jan D. Bláha
Petr Trahorsch

Základní informace

Termín konání: 2.–5. září 2024

Místo konání: kampus UJEP v Ústí nad Labem (Multifunkční centrum - MFC a Centrum přírodovědných a technických oborů - CPTO)

Adresa: Pasteurova 1 (pondělí, čtvrtek) a Pasteurova 15 (úterý až čtvrtek), Ústí nad Labem

Jednací jazyky: čeština, slovenština, angličtina

Za odbornou a jazykovou stránku abstraktů odpovídají jejich autoři.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

Texty abstraktů © Autoři 2024

Editoři © Petr Meyer, Jan D. Bláha, Petr Trahorsch 2024

Po více než 20 letech se Výroční konference České geografické společnosti vrátila do Severozápadních Čech, do Ústí nad Labem, do regionu, který prošel a stále prochází bouřlivými socio-ekonomickými změnami. Historický kontext regionu a současná situace byla podnětem pro volbu motto konference: **Geografie pro spravedlivé transformace**. Geografie jako věda se zaměřuje na pochopení a řešení komplexních změn v uhelných regionech při přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku, zahrnujících sociální, ekonomické, kulturní a environmentální aspekty a hraje tak klíčovou roli při hledání spravedlivých řešení těchto transformačních procesů

Konference se odehrává v kampusu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, přičemž většina programu je situována do nové budovy Centra přírodovědných a technických oborů (CPTO). Konferenci pořádá Severočeská pobočka ČGS, která v době konání konference oslavila již 63. výročí své existence. Během čtyř dnů (2.–5. 9. 2024) je na programu 184 ústních příspěvků, 23 posterů a dalších vystoupení, které bylo rozřazeno do celkem 46 programových sekcí. Konference se v aktivní či pasivní formě účastní celkem 270 účastníků.

Záštitu konferenci poskytli:

doc. RNDr. Jaroslav Koutský, Ph.D., rektor UJEP v Ústí nad Labem

doc. RNDr. Michal Varady, Ph.D., děkan Přírodovědecké fakulty UJEP v Ústí nad Labem

Vědecký výbor konference:

doc. Mgr. Pavel Raška, Ph.D. (předseda, UJEP)
doc. RNDr. Tomáš Galia, Ph.D. (OU)
doc. RNDr. Pavel Chromý, Ph.D. (prezident ČGS, UK)
doc. RNDr. Jan Kopp, Ph.D. (ZČU)
doc. RNDr. Jaroslav Koutský, Ph.D. (rektor, UJEP)
RNDr. Silvie R. Kučerová, Ph.D. (UJEP)
doc. RNDr. Michal Lehnert, Ph.D. (UP)
prof. RNDr. Josef Novotný, Ph.D. (UK)
doc. Ing. Jan Pacina, Ph.D. (UJEP)
doc. Mgr. Bc. Zdeněk Stachoň, Ph.D. (MU)
RNDr. Hana Svobodová, Ph.D. (MU)
doc. RNDr. Luděk Šídlo, Ph.D. (UK)
doc. RNDr. Jan Ženka, Ph.D. (OU)

Užší organizační výbor konference (UJEP a Severočeská pobočka ČGS):

doc. PhDr. RNDr. Jan D. Bláha, Ph.D. (předseda)
Mgr. Petr Trahorsch, Ph.D. (místopředseda)
Mgr. Jan Píša, Ph.D. (tajemník)
Mgr. Zdeňka Smutná, Ph.D.
Mgr. Petr Meyer, Ph.D.
Mgr. Michaela Štěbetáková, Ph.D.
Mgr. Vladan Hruška, Ph.D.
doc. Ing. Petr Hlaváček, Ph.D.
RNDr. Zdeněk Kučera, Ph.D.

Širší organizační výbor konference:

doc. RNDr. Stanislav Kraft, Ph.D. (tajemník ČGS, JČU)
doc. Mgr. Jindřich Frajer, Ph.D. (UP)
RNDr. Veronika Kapustová, Ph.D. (OU)
prof. RNDr. Jaromír Kolejka, CSc. (MU)
doc. RNDr. Jan Kopp, Ph.D. (ZČU)
RNDr. Radim Perlín, Ph.D. (UK)
Mgr. Michal Vančura, Ph.D. (JČU)
doc. RNDr. Kamil Zágoršek, Ph.D. (TUL)

OBSAH:

PLENÁRNÍ PŘEDNÁŠKY

- Planetary regional geographies. (How) does the planetary turn speak to geographic knowledge production and vice versa?** 16
Judith Miggelbrink (Prof. Dr.)
- Towards understanding the risk of glacial lake outburst floods in the 21st century** 16
Adam Emmer (Priv.-Doz., Ph.D.)

TEMATICKÉ PANELE ÚSTNÍCH PŘÍSPĚVKŮ

- P01a: GEOGRAFICKÉ KURIKULUM** 18
- P01a-1: Powerful knowledge: vymezení, limity a potenciál v kontextu různých oborů** 18
Radka Flajšhans Nedbalová, Dana Řezníčková
- P01a-2: Powerful Geography ve školní praxi: Rozvoj powerful knowledge v gymnaziální výuce zeměpisu** 19
Dana Řezníčková, Radka Flajšhans Nedbalová, Martin Hanus, Miroslav Marada
- P01a-3: Image geografie mezi českými žáky: výsledky signalizují neutrální vztah k předmětu** 20
Veronika Korvasová
- P01a-4: Didaktické uplatnění konceptu STEM ve výuce na základní škole** 21
Veronika Pechová, Adéla Rejmanová, Olga Lašfovičková, Petr Karvánková, Jiří Rypl, Vojtěch Blažek
- P01a-5: Jakou strukturu mají testy Zeměpisné olympiády? Analýza testových úloh oborové soutěže** 22
Petr Trahorsch, Hana Svobodová, Kateřina Kroutilová, Ondřej Petráš
- P01b: GEOINFORMAČNÍ SYSTÉMY V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ** 23
- P01b-1: Badatelská výuka geografie s využitím geoinformačních technologií** 23
Darina Mísařová, Kateřina Gorčíková
- P01b-2: Rozvíjení geoinformačních dovedností ve výuce geografie z pohledu učitelů: situační analýza** 24
Vendula Mašterová
- P01b-3: Čeští studenti učitelství a jejich obavy o začleňování GIS do výuky** 25
Veronika Bernhäuserová, Lenka Krajňáková, Martin Hanus
- P01b-4: Globální a environmentální problémy jako posilující faktor geografického vzdělávání** 26
Vojtěch Blažek
- P01c: HODNOCENÍ MAPOVÝCH DOVEDNOSTÍ** 27
- P01c-1: Vliv věku na strategie řešení problémových úloh s použitím obecně-geografické mapy** 27
David Trokšiar, Martin Hanus, Lenka Krajňáková
- P01c-2: Čtení map školního atlasu očima učitelů a žáků: Klíčová zjištění čtyřletého výzkumu** 28
Markéta Beitlová
- P01c-4: Vliv využití 3D modelů na konceptuální porozumění žáků** 29
Oldřich Mokruša, Martin Hanus, Lenka Krajňáková
- P01d: PROGRAM PRO UČITELE I** 30
- Prezentace populárně naučné knihy Geostorky** 30
Petr Brož
- Prezentace pro učitele a soutěž** 30
Zeměměřický úřad
- Odras revize RVP ve výuce geografie** 30
Dana Řezníčková, Martin Hanus, Jiří Šmída, Miroslav Marada, Tomáš Matějček, Miloslav Müller, Matěj Vrhel

P01e: PROGRAM PRO UČITELE II	31
Kompetenční rámec absolventa učitelství geografie	31
<i>Petr Mentlík</i>	
P01f: INOVACE A MOŽNOSTI RŮZNÝCH PŘÍSTUPŮ GEOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ VE ŠKOLNÍ PRAXI	32
P01f-1: Tandemová výuka: mezipředmětové propojení tématu změny v krajině	32
<i>Kateřina Krtíčková, Adéla Břendová</i>	
P01f-2: Nonkognitivní aspekty vzdělávání ve vztahu k místu	33
<i>Jan Musil</i>	
P01f-3: Vztah k místu žáků základních škol	34
<i>Dominik Rubáš, Tomáš Matějček</i>	
P01f-4: Vzdělávací přínos geografie pohledem ředitelů základních škol	35
<i>Tereza Cimová, Miroslav Marada</i>	
P01g: TECHNOLOGIE V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ	36
P01g-1: Virtuální prostředí v geografickém vzdělávání	36
<i>Zdeněk Stachoň, Čeněk Šašinka, Jiří Chmelík, Alžběta Šašinková, Kateřina Johecová, Hana Švedová</i>	
P01g-2: Optimalizace geografického vzdělávání eye-tracking interakcemi	37
<i>Michaela Vojtěchovská, Stanislav Popelka</i>	
P01g-3: Rozvoj kognitivních strategií práce s mapou pomocí aplikace MapStrApp	38
<i>Martin Hanus, Lenka Krajňáková, Dana Řezníčková, David Trokšiar, Martin Kutíš</i>	
P01g-4: Pohled studentů učitelství geografie na využití umělé inteligence ve výuce	39
<i>Lenka Krajňáková</i>	
P02: GEOGRAFIE ENERGETICKÉHO PŘECHODU I (SPRAVEDLIVÁ TRANSFORMACE – SPRAVEDLIVÉ VYUŽITÍ KRAJINY?)	40
P02-1: Představení projektu OPAT: Hodnocení priorit potenciálu rozvoje chráněných území	40
<i>Tomáš Janík</i>	
P02-2: Vývoj krajinného pokryvu a míry fragmentace krajiny VZCHŮ a v jejich okolí od 50. let 20. století	41
<i>Vladimír Zýka, Marek Havlíček</i>	
P02-3: Identifikace problémových míst z hlediska nedostatečného zastoupení zelené infrastruktury	42
<i>Hana Skokanová, Tomáš Slach, Marek Havlíček, Kristýna Jiráčková, Anna Lichová</i>	
P02-4: Kam s nimi – vymezování akceleračních zón pro OZE v ČR	43
<i>Dušan Romportl, David Outrata, Eliška Tichopádová, Martin Abel, Eva Volfová</i>	
P02-5: Možnosti využití posttěžebních lokalit a zapojení veřejnosti do procesu plánování	44
<i>Radka Dužeková</i>	
P02-6: Taxonomie – syntetická mapa pro hodnocení udržitelnosti hospodaření v zemědělství a lesnictví	45
<i>Zbyněk Janoušek, Vladimír Papaj, Martin Mistr</i>	
P03a: POLITICKÉ KONFLIKTY V TRANSFORMUJÍCÍ SE EVROPĚ	46
P03a-1: Dopad války na subetnické skupiny: případ Megrelů v Gruzii	46
<i>Tomáš Hoch</i>	
P03a-2: Nesnesitelná lehkost bytí Adžarem	47
<i>Vincenc Kopeček</i>	
P03a-3: Percepce nových mešit ze strany místních komunit: Analýza mezinárodních investic do náboženské infrastruktury na Kosovu	48
<i>Vít Volný</i>	
P03a-4: Paradiplomtické vztahy Grónska	49
<i>Adam Kočí</i>	

P03a-5: Časoprostorová (ne)stacionarita etno-kulturní podmíněnosti preferencí pro nezávislost v kontextu politické mobilizace v Katalánsku (2005–2024)	50
<i>Martin Lepič</i>	
P03b: POLITICKÉ KONFLIKTY V TRANSFORMUJÍCÍ SE EVROPĚ V KONTEXTU ČESKA	51
P03b-1: Politické graffiti v Praze jako reakce na ruskou invazi na Ukrajinu	51
<i>David Hána</i>	
P03b-2: Diferenciace geopolitického diskurzu Česka a Slovenska na příkladu rusko-ukrajinské války	52
<i>Libor Jelen</i>	
P03b-3: Religiozita ukrajinských imigrantů v Česku: trendy a souvislosti	53
<i>Tomáš Havlíček</i>	
P03b-4: Geografie populistické radikální pravice: Faktory volební podpory hnutí Svoboda a přímá demokracie	54
<i>Pavel Cihlář</i>	
P03b-5: Politické ideologie v lokální politice vybraných českých měst	55
<i>Jan Šebesta, David Hána</i>	
P04: ŘÍČNÍ KRAJINA – PROCESY, ČLOVĚK, REVITALIZACE	56
P04-1: Morfodynamika dolního Labe na území Česka – hledání udržitelného managementu řeky	56
<i>Jan Hradecký, Tomáš Galia, Lukáš Krejčí, Václav Škarpich</i>	
P04-2: Interakce mezi živou vegetací, říčním dřevem a říční morfodynamikou v meandrujícím úseku Odry	57
<i>Tomáš Galia, Václav Škarpich, Zuzana Poledniková, Veronika Kapustová</i>	
P04-3: Vliv říční vegetace na erozi a sedimentaci v meandrech řeky Odry v letech 2022 až 2024	58
<i>Veronika Kapustová, Tomáš Galia, Dominik Kula, Andrea Kovaříková, Pavel Sedláček</i>	
P04-4: Faktory ovlivňující konektivitu transportu sedimentů v povodích přítoků Dyje v NP Podyjí	59
<i>Zdeněk Máčka, Dominik Holíš, Simona Koreňová, Monika Šulc Michalková, Ronald Poepl, John Edward Perez</i>	
P04-5: Říční sedimenty a jejich vliv na populace lososovitých ryb	60
<i>Václav Škarpich, Tomáš Galia, Adriana Holušová, Jan Hradecký</i>	
P05: STAV SOUČASNÉ ČESKÉ DENDROGEOMORFOLOGIE	61
P05-1: Letokruhová analýzy mělkého ploužení: možnosti a limity	61
<i>Filip Schlesinger</i>	
P05-2: Srovnání časoprostorového rozšíření reakčního dřeva a excentricity letokruhů u mladých smrků ztepilých a modřínů opadavých	62
<i>Andrea Fabiánová, Karel Šilhán</i>	
P05-3: Využití dendrogeomorfologie při stanovování hydrometeorologických spouštěčů přírodních hazardů	63
<i>Radek Tichavský</i>	
P05-4: Komplexní analýza sesuvů pomocí přístupu založeného na disturbovaných stromech	64
<i>Michal Kozák</i>	
P05-5: Dendrogeomorfologie jako nástroj pro studium subsidence	65
<i>Lucie Polášková</i>	
P05-6: Dendrogeomorfologie sesuvů	66
<i>Karel Šilhán</i>	
P06: GEOGRAFIE ENERGETICKÉHO PŘECHODU II	67
(ENERGETICKÝ PŘECHOD A (NE)SPRAVEDLIVÁ TRANSFORMACE UHELNÝCH REGIONŮ)	
P06-1: Nespravedlivá tvář energetického přechodu: energetické obětní zóny, zelený extraktivismus a nové formy kolonizace uhelných regionů	67
<i>Bohumil Frantál</i>	
P06-2: Pohled místních aktérů na využití ekologických metod obnovy hnědouhelných velkolomů – případová studie lomu ČSA	68
<i>Petr Klusáček, Ondřej Konečný</i>	

P06-3: Regionální ekonomická odolnost: metodologické přístupy a empirické příklady v kontextu Česka	69
<i>Kristýna Sauerová, Pavlína Netrdová</i>	
P06-4: Transformácia hospodárskej štruktúry mesta Bardejov	70
<i>Marián Kulla, Jana Basová</i>	
P06-5: Historie současnosti české geografie	71
<i>Jan Daniel</i>	
P07a: ROZVOJOVÁ GEOGRAFIE VĚTŠINY SVĚTA I (KONSTRUKCE ROZVOJE A VĚDĚNÍ O ROZVOJI)	72
P07a-1: Co je za rozvojem? Dekoloniální kritika rozvoje a imaginativní geografie většinového světa	72
<i>Petr Daněk</i>	
P07a-2: NEOM: symbol Neo-saúdismu	73
<i>Miroslav Kozák</i>	
P07a-3: Nepohodlná geografie výzkumné etiky: pohled z akademické semiperiferie	74
<i>Aneta Seidlová, Eliška Masná, Kristýna Kvasničková, Josef Novotný</i>	
P07a-4: Afrika, kterou chtějí Afričané (a proč bychom ji měli chtít také takovou): pohled na panafrickou vizi Agendy 2063 a příklad naplňování jejích cílů v Etiopii a v Nigérii	75
<i>Jiří Preis, Jan Záhořík</i>	
P07a-5: Mechanismy pro sociálně-ekologickou transformaci: zkušenosti z bílých míst na globální mapě produkce znalostí	76
<i>Pavlína Schultzová, Lenka Suchá, Zuzana V. Harmáčková</i>	
P07b: ROZVOJOVÁ GEOGRAFIE VĚTŠINY SVĚTA II (ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE)	77
P07b-1: Hodnocení dopadu rozvojových projektů z perspektivy příjemců pomoci (Etiopie, sektor WASH)	77
<i>Barbora Latečková</i>	
P07b-2: Subnacionální alokace pomoci v kontextu post-konfliktní multietnické země: případová studie Bosny a Hercegoviny	78
<i>Zdeněk Opršal, Tereza Nováková</i>	
P07b-3: Propojování rozdílných sociálně-ekologických narativů v mezinárodní rozvojové spolupráci, příklad ze Západní provincie Zambie	79
<i>Lenka Suchá, Zuzana V. Harmáčková, Lenka Dušková, Aneta Seidlová</i>	
P07b-4: Dopady programu Dialogic Booksharing na vývoj dětí v Tanzanii: výsledky randomizované studie	80
<i>Martin Schlossarek, Eva Šerá Komlossyová, Peter Cooper, Lynne Murray, Ondřej Vencálek, Machumu Maregesi, Jaromír Harmáček, Lenka Dušková, Simona Šafaříková, Miroslav Syrovátka, Nikola Medová, Jiří Chovaneček, Barbora Frlíčková, Petr Kovařík</i>	
P07b-5: Externí validita evaluací rozvojových intervencí: A co geografie?	81
<i>Adam Šíma</i>	
P07c: ROZVOJOVÁ GEOGRAFIE VĚTŠINY SVĚTA III (PŘÍPADOVÉ STUDIE)	82
P07c-1: Digitální sociální remitence a gender v průběhu života: Analýza gruzínských a moldavských transnacionálních rodin migrantů	82
<i>Dušan Drbohlav, Adrian Bailey, Eva Janská, Zdeněk Čermák</i>	
P07c-2: Vývojové změny uzbeckých regionů v důsledku realizace projektu Nová hedvábná stezka	83
<i>Tomáš Král</i>	
P07c-3: V pasti, nebo na útěku? Vliv klimatické změny na migrační aspirace farmářů na zambijském venkově	84
<i>Eliška Masná, Jiří Hasman, Aneta Seidlová</i>	
P07c-4: Bariéry ekologické sanitace – příklad z venkovské Etiopie	85
<i>Josef Novotný, Thomas Ayalew Abebe, Jiří Hasman, Biruk Getachew Mamo, Gudina Terefe Tucho</i>	

P07c-5: Mezi ziskem a rizikem: Socioekonomické dopady řemeslné a drobné těžby na komunity ve Rwandě <i>Jan Macháček</i>	86
P08: DYNAMIKA, PŘÍČINY A DŮSLEDKY SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ A SEGREGACE ÚZEMNÍ KONCENTRACE A REGIONÁLNÍ POLARIZACE SE SPECIFICKÝM ZAMĚŘENÍM NA ÚSTECKÝ KRAJ	87
P08-1: Vliv efektu sousedství na přetrvávání sociálního vyloučení a segregace v českých městech <i>Luděk Sýkora, Adam Martinek, Lukáš Brůha, Luděk Šídlo</i>	87
P08-2: Zdravotní znevýhodnění, sociální vyloučení a život v segregované lokalitě: vliv kombinovaný vliv sociální nerovnosti a efektu sousedství <i>Adam Martinek</i>	88
P08-3: Vliv vnímání rezidenční segregace lokálními aktéry na tvorbu a realizaci místních politik bydlení <i>Marek Hojsík</i>	89
P08-4: Podmíněnost nebo důsledky? Vztah mezi regionální variabilitou demografických procesů a zastoupením populace žijící v chudobě, sociálním vyloučení a v segregovaných lokalitách <i>Luděk Šídlo, Luděk Sýkora</i>	90
P09a: PŘÍSTUPNOST VEŘEJNÉ DOPRAVY V ČESKÉ REPUBLICE I	91
P09a-1: Modelování dostupnosti pro seniory, percepce dostupnosti a determinanty jejich prostorové mobility <i>J. Horák, P. Marešová, P. Kukuliač, M. Joukl, L. Orlíková, L. Vítková, I. Ivan, Z. Truhlářová, O. Kolodziej, O. Krejcar, M. Zajac, N. Koktavá, P. Golej</i>	91
P09a-2: Přístupnost českých dopravních podniků pro osoby se smyslovým znevýhodněním <i>Ondřej Šerý</i>	92
P09a-3: Přístupnost tramvajových zastávek pro osoby se zrakovým znevýhodněním v Brně <i>Eliška Špaková</i>	93
P09a-4: Dynamika městské hromadné dopravy: časoprostorové konflikty ve zkušenosti řidičů a řidiček <i>Veronika Kotýnková Krotká</i>	94
P09b: PŘÍSTUPNOST VEŘEJNÉ DOPRAVY V ČESKÉ REPUBLICE II	95
P09b-1: Čas věcí: analýza přístupnosti veřejné dopravy prostřednictvím stárnutí a obnovy vozového parku, infrastruktury a technologií <i>Robert Osman</i>	95
P09b-2: Čas a blahosklonný ableismus <i>Pavel Doboš</i>	96
P09b-3: Konflikt dvou časů – menstruácia v každodennom živote <i>Lucia Ester Hámorová</i>	97
P11: MLADÍ LIDÉ JAKO AKTÉŘI ROZVOJE OBCÍ, MĚST A REGIONŮ	98
P11-1: Mladí lidé jako aktéři budoucího rozvoje měst a regionů <i>Jiří Ježek, Pavlína Hejduková, Jarmila Ircingová, Jan Kopp, Martin Kebza, David Vogt, Jiří Preis</i>	98
P11-2: Vliv občanské participace na tvorbu a naplňování veřejných politik <i>Pavlína Hejduková, Jarmila Ircingová</i>	99
P11-3: Vnímají mladí lidé své město jinak? <i>Jiří Pánek</i>	100
P11-4: Vybrané aspekty organizované politické a občanské angažovanosti mládeže na komunální úrovni v Česku <i>David Vogt</i>	101
P11-5: Využití velkoformátových dotykových obrazovek v geografickém výzkumu <i>Pavel Němec</i>	102

P12: ZÁPADNÍ GEOGRAFICKÉ TEORIE V ČESKÉ GEOGRAFII A DEKOLONIZACE GEOGRAFICKÉHO MYŠLENÍ (DISKUSNÍ PANEL)	103
<i>V rámci panelu budou diskutovat Matěj Blažek, Slavomíra Ferenčuhová, Petr Gibas, Petr Jehlička a Michaela Pixová.</i>	
P13: GEOGRAFIE SPOTŘEBITELSKÉHO CHOVÁNÍ A KOLABORATIVNÍ SPOTŘEBY	104
P13-1: Kolaborativní spotřeba módy v městském prostoru	104
<i>Markéta Novotná, Josef Kunc</i>	
P13-2: Městská správa potravin bez lokálních producentů: chybějící vazby mezi českými postsocialistickými městy a městskými potravinovými alternativami	105
<i>Michaela Pixová, Christina Plank</i>	
P13-3: Regionální a lokální produkty v měnicích se časoprostorových a společenských kontextech	106
<i>Magdalena Fialová</i>	
P13-4: Proměny obchodní obslužnosti venkova	107
<i>Alan Faltýnek, Jan Binek, Zdeněk Šilhan</i>	
P13-5: Atraktivita maloobchodní aglomerace a spotřebitelské preference: příklad města Brna	108
<i>Josef Kunc, Markéta Novotná</i>	
P14: EDUKAČNÍ KRAJINA: PERSPEKTIVA GEOGRAFICKÉHO PROSTORU V ORGANIZACI VZDĚLÁVÁNÍ	109
P14-1: „Why not a geography of education?“ po padesáti letech a několik příkladů z praxe	109
<i>Silvie R. Kučerová</i>	
P14-2: Střední zemědělské školství a agrární trh práce v ČR pohledem geografa	110
<i>Milan Takáč</i>	
P14-3: Komunitní funkce škol a místní podpora škol ve venkovských periferiích a semiperiferiích jižních Čech	111
<i>Jan Kubeš</i>	
P14-4: Percepce městských a venkovských základních škol v české edukační krajině	112
<i>Eva Navarová</i>	
P14-5: Svazková škola jako nástroj stability a udržitelnosti škol na venkově?	113
<i>Petr Meyer, Kristýna Rybová</i>	
P15a: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ)	114
P15a-1: Územní plán jako dohoda o využití území nebo rozhodnutí o struktuře města	114
<i>Radim Perlín</i>	
P15a-2: Narativ populačního růstu v územním plánování: metropolitní perspektiva	115
<i>Jiří Malý</i>	
P15a-3: „Must-plan city“: globálne trendy a meniace sa prostredie mestského plánovania v Česku	116
<i>Lucia Hýlllová, Ondřej Slach, Krisztina Varró</i>	
P15a-4: Perspektiva metropolitní spolupráce v Česku	117
<i>Lenka Hellebrandová</i>	
P15a-5: Středisková soustava osídlení ve Středočeském kraji, 1971	118
<i>Jiří-Jakub Zévl, Petra Špačková</i>	
P15b: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ I)	119
P15b-1: Různé typy inovačních leadershipů ve strategickém plánování obcí ve strukturálně postižených regionech Česka	119
<i>Luděk Beneš</i>	
P15b-2: Možnosti a formy participace různých aktérů na přípravě strategických plánů	120
<i>Marek Komárek</i>	
P15b-3: Participace občanů při plánování rozvoje municipalit – příležitosti a rizika	121
<i>Josef Miškovský</i>	
P15b-4: Dozrál čas na proměnu strategického plánování rozvoje obcí	122
<i>Tomáš Sýkora, Kateřina Vyhánková, Petr Jíra</i>	

P15c: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ II)	123
P15c-1: Strategická adaptace: Smart decline ve vybraných městech Ústeckého kraje	123
<i>Martin Kebza</i>	
P15c-2: Nerůstové přístupy k rozvoji v prorůstově orientovaného smršťujícího se města: implikace pro udržitelnou transformaci	124
<i>Ondřej Slach, Vojtěch Bosák, Lucia Hýlllová, Lenka Paszová, Alexandr Nováček, Kateřina Skudříková</i>	
P15c-3: Kulturní vlajkové projekty jako kouzelný recept proti smršťování měst: případ Ostravy	125
<i>Lenka Paszová, Ondřej Slach, Vojtěch Bosák, Lucia Hýlllová, Lukáš Chwistek, Přemysl Hanzal, Alexandr Nováček</i>	
P15c-4: Strategické plánování udržitelné mobility ve středně velkých transformujících se městech v Česku	126
<i>Ondřej Šmíd</i>	
P15c-5: Metropolitní plánování a metropolitní spolupráce	127
<i>Jiří Starý</i>	
P15d: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (REGULAČNÍ PLÁNOVÁNÍ)	128
P15d-1: Role vnitro-organizační a systémové aktivity aktérů v regionální transformaci na příkladu Ústeckého kraje	128
<i>Jiří Blažek, Vojtěch Kadlec, Viktor Květoň</i>	
P15d-2: Nová sociálně-prostorová diferenciacie Pražské metropolitní oblasti	129
<i>Martin Ouředníček</i>	
P15d-3: Priestorové aspekty sociálno-ekonomickej stratifikácie obyvateľstva v Bratislavskom kraji	130
<i>Ladislav Novotný</i>	
P15d-4: Percepce ekonomického rozvoje venkovských obcí v regionu NUTS II Severozápad	131
<i>Šárka Lukešová, Vladan Hruška</i>	
P15d-5: Rezidenční spokojenost obyvatel velkých měst Olomouckého kraje	132
<i>Daniel Doležal, Petr Šimáček</i>	
P16: PŘÍRODNÍ OHROŽENÍ SOUVISEJÍCÍ S ÚSTUPEM ZALEDNĚNÍ	133
P16-1: Analýza databáze protržení hrází ledovcových jezer	133
<i>Matouš Kovanda, Vít Vilímek</i>	
P16-2: Hanging glaciers and climate: A database of related rock and ice avalanches (english)	134
<i>Pragya Mehrishi, Jan Kropáček</i>	
P16-3: Ohrožení náhlými povodněmi z komplexu ledovcových jezer ve východním Himálaji	135
<i>Tomáš Kroczeck</i>	
P16-4: Rock and ice avalanches on the east face of Monte Rosa by time lapse camera (english)	136
<i>Jan Kropáček, Pragya Mehrishi</i>	
P17: MĚSTSKÁ A PŘÍMĚSTSKÁ KRAJINA V ČASE KLIMATICKÉ ZMĚNY	137
P17-2: Aplikace pravidla 3-30-300 v českých městech	137
<i>Matěj Wagner, Veronika Květoňová, René Jirmus, Michal Lehnert</i>	
P17-3: Možnosti využití pocitů a zkušeností člověka při studiu tepelného prostředí českých měst	138
<i>Veronika Květoňová, Michal Lehnert, Jiří Pánek, Jan Geletič, Petr Šimáček</i>	
P17-4: Je zelená vždy dobrá? Poznatky z výzkumu vlivu zeleně na tepelné prostředí českých měst	139
<i>Michal Lehnert, Jan Geletič, Zdeněk Janků, Pavel Krč, Martin Jurek, Alena Koukalová, Veronika Květoňová, Jaroslav Resler</i>	
P17-5: Klíšťaty přenášené bakteriální nákazy v urbánních oblastech – kde číhá skutečné riziko infekce?	140
<i>Pavel Švec, Pavel Kukuliač, Václav Hönig, Jan Kamiš, Martin Kulma, Kateřina Kybicová, Terezie Arnoldová, Eva Richtrová</i>	
P17-1: Environmentální parametry pro hodnocení kvality urbanizovaného území – standardizace nebo diverzifikace přístupů?	141
<i>Jan Kopp, David Vogt</i>	

P18: GEOGRAFIE DOPRAVY A UDRŽITELNÉ MOBILITY	142
P18-1: Aktivní dojíždění do zaměstnání jako forma udržitelné městské mobility v Brněnské metropolitní oblasti	142
<i>David Gorný</i>	
P18-2: Podpora udržitelné městské mobility prostřednictvím zavádění elektrických a CNG autobusů: případová studie Ostrava	143
<i>Marek Krumník, Adam Červenka, Luboš Mikula, Filip Lapuník</i>	
P18-3: 25 let ekoduktů v České republice	144
<i>Ivo Dostál</i>	
P18-4: Vzorce prostorové organizace motocyklové dopravy v České republice	145
<i>Stanislav Kraft</i>	
P18-5: Komu pomohou české vysokorychlostní tratě?	146
<i>Miroslav Marada, Michal Kowalski</i>	
P19/P26: ČESKÁ DIASPORA – MULTIDIMENZIONÁLNÍ VZTAHY A PODMÍNĚNOSTI ČESKA A CÍLOVÝCH ZEMÍ / ČESKO JAKO CÍLOVÁ ZEMĚ	147
P19/P26-1: Integrace a transnacionalizace: vzájemná slučitelnost a vliv geografické vzdálenosti na tyto procesy na příkladu české diaspory	147
<i>Eva Janská, Zdeněk Uherek</i>	
P19/P26-2: Nový typ politiky diaspor: příklad Česka po roce 1989	148
<i>Eva Janská, Kristýna Janurová, Olga Löblová, Josef Novotný</i>	
P19/P26-3: Transnacionální obrazy – analýza dětských kreseb českých migrantů v Chicagu a Dublinu	149
<i>Dušan Lužný</i>	
P19/P26-4: Dobrovolnictví s uprchlíky v Česku: komparace situace v letech 2015/2016 a 2022	150
<i>Lucie Macková, Markéta Seidlová</i>	
P19/P26-5: Karlovy Vary – ruské město včera, ukrajinské útočiště dnes	151
<i>Adam Klisák</i>	
P19/P26-6: Turkish Community in the Czech Republic: Experience, Discourse and Integration (english)	152
<i>Ahmet Uysal, Pavel Doboš</i>	
P20: SMĚRY A PROTISMĚRY PROMĚN VENKOVŮ V ČESKU	153
P20-1: Jaké jsou hlavní faktory rozvoje venkova	153
<i>Radim Perlin</i>	
P20-2: Využití teoretických přístupů k rozvoji venkova pro vysvětlení změn ve venkovském prostoru Česka	154
<i>Jiří Hrabák</i>	
P20-3: Venkov v těžbou ovlivněných územích Ústeckého a Karlovarského kraje: role místních akčních skupin	155
<i>Ondřej Konečný, Petr Klusáček, Bohumil Frantál</i>	
P20-4: Role rodinných farem v rozvoji venkova Česka	156
<i>Tomáš Zavadil, Vít Jančák</i>	
P20-5: Jak jsou odolné, a kam aktuálně směřují české zemědělské podniky?	157
<i>Ilona Svobodová</i>	
P21: ROZVOJ PŘÍHRANIČNÍCH REGIONŮ	158
P21-1: Přeshraniční funkční regiony na česko-bavorské hranici	158
<i>Jaroslav Dokoupil</i>	
P21-2: Přeshraniční spolupráce v době pocovidové v česko-rakousko-slovenském pohraničí	159
<i>Michal Šindelář</i>	
P21-3: Aktuální stav implementace Evropské politiky sousedství a diferenciacie evropského sousedství	160
<i>Luděk Fráně</i>	

P21-4: Populační vývoj středisek osídlení Ústeckého kraje (retrospektiva, prognóza, realita, perspektiva)	161
<i>Milan Jeřábek</i>	
P21-5: Průmyslová kultura v kontextu rozvoje průmyslových měst menšího měřítka	162
<i>Lukáš Chwistek</i>	
P23a: KRAJINA JAKO DĚDICTVÍ, ROLE DĚDICTVÍ V KRAJINĚ I	163
P23a-1: Vymezení historických kulturních krajin na národní úrovni	163
<i>Markéta Šantrůčková a kol.</i>	
P23a-2: Cukrovarnická kulturní krajina - „neviditelné“ historické dědictví	164
<i>Jaromír Kolejka, Karel Kirchner, Tomáš Krejčí, Eva Nováková, Jakub Trojan</i>	
P23a-3: Cukrovarnické dědictví východních Čech	165
<i>Libor Lněnička, Tomáš Burda, Veronika Židová</i>	
P23a-4: Počiatky modernej uhorskej kartografie v prvej polovici 18. storočia. Zobrazovanie historickej krajiny na mapách Samuela Mikovíniho na príklade okolia Banskej Bystrice	166
<i>Pavel Hronček, Bohuslava Hrončeková Gregorová, Jakub Cimbala</i>	
P23a-5: Landscape as heritage: experience in the creation of the e-Atlas “Ukraine. Cultural Landscape Heritage” (english)	167
<i>Kateryna Polyvach</i>	
P23b: KRAJINA JAKO DĚDICTVÍ, ROLE DĚDICTVÍ V KRAJINĚ II	168
P23b-1: Krajina jako adoptované dědictví: zaniklá sídla ve vzpomínkové kultuře českého pohraničí	168
<i>Zdeněk Kučera</i>	
P23b-2: Obraz domovské krajiny v individuálních a kolektivních vzpomínkách jako nehmotné dědictví sudetských Němců a jeho transformace během pozdějších návštěv	169
<i>Soňa Mikulová</i>	
P23b-3: Kolonialismus bez kolonií: Porozumět post-koloniálnímu odkazu Českých zemí prostřednictvím místního dědictví	170
<i>Veronika Kupková</i>	
P23b-4: Česká kapitola v knize “Minority place-name standardization. A comparison of regulations and approaches in Europe”	171
<i>Tadeusz Siwek</i>	
P23b-5: Hraniční kameny na historické hranici Čech a Moravy jako dědictví v krajině	172
<i>Petr Marek</i>	
P23b-6: Jsou pozůstatky lesních kolejových drah na panstvích Branná, Velké Losiny a Janovice vhodné pro ochranu?	173
<i>Peter Mackovčín, Radek Vyroubal</i>	
P24: VYBRANÉ ASPEKTY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU V POST-COVIDOVÉM OBDOBÍ	174
P24-1: Dopady pandémie covid-19 na návštěvnost památek UNESCO v Česku očima návštěvníků	174
<i>Libor Lněnička, Tomáš Burda, Veronika Židová, Tetiana But, Martina Janečková, Sára Kulhánková, Jakub Lisa, David Chaloupský</i>	
P24-2: Instituce jako katalyzátory cestovního ruchu v kulturních a kreativních městech: Případová studie Lovaně a Plzně	175
<i>Tereza Kubištová</i>	
P24-3: Výskum temného cestovného ruchu: hegemonia západu?	176
<i>Jozef Lopuch</i>	
P24-4: Proměny turistické a rekreační funkce krajiny při vodních nádržích na řece Vltavě	177
<i>Dana Fialová, Jiří Vágner, Tereza Kůsová</i>	
P25: REGION, REGIONALIZACE, HRANICE: NOVÉ POHLEDY NA TRADIČNÍ VÝZKUMNÉ TÉMA	178
P25-1: Struktura a temporalita prostorových interakcí: využití lokalizačních dat mobilních operátorů	178
<i>Marián Halás</i>	

P25-2: Hranice měnicí, rozdělující a vytvářející prostor	179
<i>Matěj Korčák, Pavlína Netrdová</i>	
P25-3: Produktivita názvů českých oblastí s formantem -cko/-sko v korpusové perspektivě	180
<i>Jaroslav David, Martin Bartůněk, Michal Místecký</i>	
P25-4: Hranice mezi Severem na Jihem Evropy prostřednictvím mentálních map	181
<i>Aleš Nováček, Jan D. Bláha</i>	
P25-5: Sociogeografická regionalizace Česka 2021: zvrát ve vývoji systému?	182
<i>Miroslav Marada, Jiří-Jakub Zévl</i>	
P27: PERCEPCE A PARTICIPACE V GIS, KARTOGRAFII A GEOGRAFICKÉM VÝZKUMU	183
P27-1: Digitální dimenze Olomouce: Geovizualizace městského dědictví a jeho proměn	183
<i>Stanislav Popelka, Jaroslav Burian, Tomáš Vaníček, Jakub Žejdlík, Oldřich Bittner, Michael Viktořík, Ondřej Jakubec</i>	
P27-2: Križovatka prístupov participatívneho mapovania – pochopenie retrospektívnych a in-situ metód v súčasnom výskume	184
<i>Lucia Brisudová</i>	
P27-3: Proměna prostorové organizace rodinných příslušníků v moderní společnosti	185
<i>Pavel Mlýnek</i>	
P27-4: Prostorové rozměry hazardních her: vnímání a uživatelská dostupnost v Olomouckém kraji	186
<i>Filip Kovařík, David Fiedor, Jindřich Frajer, Miloslav Šerý, Eva Aigelová, Miroslav Charvát</i>	
P27-5: Využití metody think-aloud pro hodnocení použitelnosti atlasu Moravskoslezského kraje	187
<i>Tomáš Vaníček</i>	
Pda: DIVOKÁ KARTA I	188
Pda-1: Proč geografové nejsou územními plánovači?	188
<i>Jiří Ježek</i>	
Pda-2: Občanská participace mezi kvantitou a kvalitou: co nám o kvalitě říkají indexy participace?	188
<i>Jiří Pánek</i>	
Pda-3: Jakou teorii geografie bychom měli učit studenty a studentky učitelských studií?	188
<i>Petr Daněk</i>	
Pda-4: Jaké by měly být cíle regionálního rozvoje periferních regionů? Proměny, legitimita a akceptabilita	188
<i>Milan Jeřábek</i>	
Pdb: DIVOKÁ KARTA II	189
Pdb-1: Vodní režim v krajině: kde si mohou fyzici a sociální geografové pomoci?	189
<i>Jan Hradecký</i>	
Pdb-2: Víc než 20 let ne/fungování? Největší přínosy a přehmaty při ustanovení stávajících krajů Česka	189
<i>Tomáš Burda</i>	
Pdb-3: Urbánní mobilita a sociální vyloučení: příčina, následek anebo ani jedno?	189
<i>Jiří-Jakub Zévl</i>	
RRA ÚKa: PROGRAM PRO ZÁSTUPCE VEŘEJNÉ SPRÁVY A REGIONÁLNĚ ROZVOJOVÝCH ORGANIZACÍ I (PŘEDNÁŠKA A PANELOVÁ DISKUSE)	190
Prezentace pro zástupce veřejné správy a regionálně rozvojových organizací a soutěž	190
<i>Zeměměřický úřad</i>	
Území po těžbě – příležitost nebo zátěž?	190
<i>Jan Harciník, Martina Hutárová, Jana Kubánková, Michal Porteš, Veronika Šindlerová a další</i>	
RRA ÚKb: PROGRAM PRO ZÁSTUPCE VEŘEJNÉ SPRÁVY A REGIONÁLNĚ ROZVOJOVÝCH ORGANIZACÍ II (WORKSHOP)	191
Od údržby k vizi rozvoje: nástroje plánování území po těžbě	191
<i>Linda Kovářová, Martina Hutárová a Edita Langpaulová</i>	

POSTEROVÉ PŘÍSPĚVKY

Pp-1: Geographical Thinking in Geography Education: A Systematic Review	193
<i>Tomáš Bendl, Lenka Krajiňáková, Miroslav Marada</i>	
Pp-2: Využití konceptuálních map v geografickém vzdělávání: systematická přehledová studie	194
<i>Vanda Pivarníková</i>	
Pp-3: Genius loci: nejlepší koncept pro základní vzdělávání?	195
<i>Jan Musil</i>	
Pp-4: Prostorová diferenciacie úspěšnosti řešení zeměpisné olympiády na národní a mezinárodní úrovni	196
<i>Hana Svobodová, Petr Trahorsch</i>	
Pp-5: Profesionální rozvoj učitelů geografie: přehledová studie	197
<i>Gabriela Kostová</i>	
Pp-6: Škola jako geopolitické místo: Geopolitické diskurzy ve školství	198
<i>Josef Král</i>	
Pp-7: MDC: příběh vzniku jednoho geografického pracoviště	199
<i>Adam Klisák a kol.</i>	
Pp-8: Ústup budního hospodářství v Krkonoších a Hrubém Jeseníku od poloviny 20. století do současnosti – výsledky analýzy	200
<i>Tomáš Hejda, Lucie Kupková</i>	
Pp-9: Za hranicemi interaktivních map: Pohledy tvůrců na komunikaci socio-demografických dat	201
<i>Stanislav Popelka, Ladislava Zbiejczuk Suchá, Alžběta Šašinková, Gabriela Godišková, Markéta Beitlová, Tomáš Vaniček, Zdeněk Stachoň, Čeněk Šašinka</i>	
Pp-10: Vliv pandemie COVID-19 na dostupnost zdravotnické záchranné služby v Ústeckém kraji	202
<i>Zuzana Horychová, Martin Dolejš</i>	
Pp-11: Centres and areas of tangential commuting in the Prague Metropolitan Area	203
<i>Jiří-Jakub Zévl</i>	
Pp-12: Sémantická mapa: případová studie židovské čtvrti v Třebíči	204
<i>Jan Mikoláš</i>	
Pp-13: Měníci se „casinoscape“: prostorové vzorce kasinových obcí a dopady nového zákona o hazardních hrách v České republice	205
<i>Jindřich Frajer, David Fiedor, Filip Kovařík, Miloslav Šerý, Eva Aigelová, Miroslav Charvát</i>	
Pp-14: Neformální instituce ve strategickém plánování rozvoje obcí	206
<i>Tomáš Sýkora, Kateřina Vyhnánková, Petr Jíra</i>	
Pp-15: Slováci v Praze – bakalářská práce	207
<i>Matej Martinák</i>	
Pp-16: Praktické a/nebo krásné? Výzdoba rukopisných map panství z 18. a 1. poloviny 19. století	208
<i>Martina Tůmová</i>	
Pp-17: Teplice/Teplicko po 100 letech	209
<i>Milan Jeřábek</i>	
Pp-18: Vliv poválečných přesunů obyvatelstva na česko-polskou přeshraniční spolupráci	210
<i>Artur Boháč</i>	
Pp-19: Post-socialist urban change and its spatial patterns – the case of Nitra (Slovakia)	211
<i>Martin Boltižiar, Vladimír Ira</i>	
Pp-20: Šetrný turismus ve východních Krkonoších pohledem vybraných aktérů	212
<i>Anna Čtvrtníková</i>	
Pp-21: Aplikovaná geografie v Liberci – aktuální projekty	213
<i>Jan Kocum</i>	
Pp-22: Program Copernicus na ČHMÚ a aktivity dálkového průzkumu Země v resortu MŽP	214
<i>Lucie Bursová</i>	
Pp-23: Bezpečnost odkališť jako výzva i příležitost pro spolupráci v Dunajském regionu	215
<i>Pavel Danihelka, Martina Woolfe</i>	

PLENÁRNÍ PŘEDNÁŠKY

130 let žijeme geografii

PLANETARY REGIONAL GEOGRAPHIES. (HOW) DOES THE PLANETARY TURN SPEAK TO GEOGRAPHIC KNOWLEDGE PRODUCTION AND VICE VERSA?

Judith Miggelbrink (Prof. Dr.)

Leibniz Institute for Regional Geography (Director);
University of Leipzig, Institute of Geography (Regional Geography)
Kontaktní e-mail: direktorin@leibniz-ifl.de

The production of regional-geographical knowledge - whether affirmative or critical - was and is always closely linked to the respective social, economic and political conditions. The history of 'regional geography', 'landscape studies' and other forms of dealing with regionality were deeply (and quite contradictorily) anchored in the development of a modern industrialised society and its diverse needs for geographical knowledge. The new regional geography of the late 1980s emerged against the backdrop of the debate on more recent economic, social and political globalisation projects in the field of tension between localisation, mobilisation and the scaling of social practices. Is the planetary turn now becoming a new point of reference for regional geographic research in the context of a broad reception of research on the Anthropocene? And if so, what questions and perspectives are opening up?

TOWARDS UNDERSTANDING THE RISK OF GLACIAL LAKE OUTBURST FLOODS IN THE 21ST CENTURY

Adam Emmer (Priv.-Doz., Ph.D.)

University of Graz, Institute of Geography and Regional Science
Kontaktní e-mail: adam.emmer@uni-graz.at

Mountain communities around the world are at risk of various climate change-related disasters, including glacial lake outburst floods (GLOFs) - often extreme floods originating from glacial lakes with possibly catastrophic consequences. Effective GLOF risk identification and management require a holistic consideration of the diverse controls and drivers of GLOF hazard, exposure and vulnerability. Building on the examples from High Mountain Asia and the Andes, this contribution outlines primary risk assessment and management challenges related to rapidly changing mountains and complex system response, and presents the GLOF risk in the context of other lake-related interests

TEMATICKÉ PANELY ÚSTNÍCH PŘÍSPĚVKŮ

130 let žijeme geografii

P01a: GEOGRAFICKÉ KURIKULUM

P01a-1: POWERFUL KNOWLEDGE: VYMEZENÍ, LIMITY A POTENCIÁL V KONTEXTU RŮZNÝCH OBORŮ

Radka Flajšhans Nedbalová*, Dana Řezníčková

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Centrum geografického a environmentálního vzdělávání
Kontaktní e-mail: nedbalor@natur.cuni.cz

Klíčová slova: powerful knowledge; geografie; systematická rešerše; empirické studie

Mezi odborníky panuje shoda v tom, že je zapotřebí neustále sledovat, hodnotit a podporovat inovaci všeobecného vzdělávání v souvislosti s rozvojem vědního poznání, nových technologií, měnících se podmínek života na Zemi i proměňujících se vzdělávacích potřeb dětí školního věku. Znamená to neustále přehodnocovat i základní koncepční otázky geografického vzdělávání včetně otázky čemu vyučovat. Do diskuze o zaměření obsahu kurikula významně přispěl před téměř dvaceti lety Michael Young konceptem powerful knowledge. Právě tento koncept je od té doby předmětem teoretických i empirických studií zkoumajících jeho využití ve vzdělávání. Prezentovaná studie představuje dosavadní poznání vztahující se ke konceptu powerful knowledge.

Příspěvek shrnuje výsledky systematické rešerše analyzující pomocí metody PRISMA dosavadní empirické studie z databáze Scopus a ERIC, zaměřené na powerful knowledge v různých oborech. Porovnává rozdíly ve způsobu zkoumání i výsledcích mezi geografii a dalšími obory (např. dějepis, matematika, ekonomie, ad.). Výsledkem je poznání, jakým způsobem je s konceptem powerful knowledge ve výzkumu doposud pracováno, jaký je jeho potenciál i limity. Uvádí také příklady konkrétních rešeršovaných studií, které mohou být inspirací pro další výzkumu v oblasti geografického vzdělávání.

P01a-2: POWERFUL GEOGRAPHY VE ŠKOLNÍ PRAXI: ROZVOJ POWERFUL KNOWLEDGE V GYMNAZIÁLNÍ VÝUCE ZEMĚPISU

Dana Řezníčková*, Radka Flajšhans Nedbalová, Martin Hanus, Miroslav Marada

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Centrum geografického a environmentálního vzdělávání
Kontaktní e-mail: dana.reznickova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: powerful knowledge; powerful geography; geografie; výuka

Příspěvek shrnuje výzkum provedený v roce 2023, jehož průběh a výsledky jsou popsány ve vydávané publikaci *Powerful Geography: International Perspectives and Applications* nakladatelství Springer.

Výzkum ověřoval postupy *Powerful Geography*, které zohledňují předchozí znalosti, každodenní zkušenosti a budoucí profesní aspirace žáků při plánování i realizaci výuky zeměpisu. Cílem bylo zjistit, do jaké míry jsou popsány postupy amerických geografů (Solem, Larsen, Boehm, Zadrozny) využitelné v českém prostředí na střední škole, zda mohou zvýšit motivaci žáků ke studiu geografie a zlepšit jejich vnímání přínosu geografie. Výzkum měl několik fází. Nejprve byly zjišťovány s pomocí dotazníku profesní aspirace studentů. Další krok se zaměřil na dvě studenty nejčastěji preferované profesní oblasti (reklama, marketing a průzkum trhu; stavebnictví, architektura a urbanismus). Řízené rozhovory se 4 geografy z praxe (dva pro každou pracovní oblast) identifikovaly *powerful knowledge* nezbytné pro jejich povolání. Zjištěné poznatky posloužily k přípravě, realizaci a následné reflexi výuky zaměřené na plánování rozvoje měst, konkrétně na adaptaci Prahy na klimatické změny.

Výsledky výzkumu odkrývají přínosy a omezení konceptu *Powerful Geography* vnímaného v úzké návaznosti na profesní aspirace žáků v českém školním prostředí.

P01a-3: IMAGE GEOGRAFIE MEZI ČESKÝMI ŽÁKY: VÝSLEDKY SIGNALIZUJÍ NEUTRÁLNÍ VZTAH K PŘEDMĚTU

Veronika Korvasová

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: vkorvasova@mail.muni.cz

Klíčová slova: image geografie; studenti; dotazníkové šetření; geografické vzdělávání

Příspěvek předkládá výsledky disertačního výzkumu, který zjišťoval pohled žáků na image geografie, jakožto školní předmět. Výzkum měl za cíl zjistit, jak čeští žáci přistupují k zeměpisu a vyhodnotit faktory, které nejvíce ovlivňují vztah žáků k předmětu. V rámci výzkumu byl ověřen i teoretický model image geografie. Data byla sbírána dotazníkovým šetřením, a to od 1042 respondentů z posledních ročníků základní škol, náhodně vybraných napříč Českem. Data byla vyhodnocena pomocí více statistických analýz a teoretický model image geografie byl ověřen pomocí konfirmatorní faktorové analýzy (CFA). Bylo zjištěno, že žáci mají ke geografii převážně neutrální vztah. Jako hlavní faktor ovlivňující image geografie byla vyhodnocena osoba učitele, i ve spojení s tím, jaké učební metody používá. Výsledky ukázaly, že školní geografie se v Česku momentálně nenachází ve výhodné pozici a je nutné na jejím image kontinuálně pracovat. Součástí výzkumu jsou i doporučení pro učitele (a jejich vzdělavatele) zacílená na zlepšení image geografického vzdělávání v Česku. Doporučení by mohla podpořit poutavější a užitečnější výuku geografie, což povede ke zlepšení image předmětu mezi žáky.

P01a-4: DIDAKTICKÉ UPLATNĚNÍ KONCEPTU STEM VE VÝUCE NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Veronika Pechová, Adéla Rejmanová*, Olga Lašťovičková, Petr Karváňková, Jiří Rypl, Vojtěch Blažek

*Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: rejmaa01@pf.jcu.cz

Klíčová slova: STEM; BOV; geografie; mezipředmětová výuka

Moderní doba se vyznačuje stále se měnícími podmínkami a je potřeba, aby na tyto změny reagovalo také vzdělávání formou nových vzdělávacích metod a konceptů. Příspěvek se zabývá vzděláváním s využitím konceptu STEM v praktické výuce na základních školách. Představovaná výuková aktivita (s názvem Biogeofyzikální štafeta) je zaměřená na integraci vzdělávacích předmětů (např. fyzika, biologie, geografie, tělesná výchova) a rozvoj sociálních kompetencí žáků.

P01a-5: JAKOU STRUKTURU MAJÍ TESTY ZEMĚPISNÉ OLYMPIÁDY? ANALÝZA TESTOVÝCH ÚLOH OBOROVÉ SOUTĚŽE

Petr Trahorsch*, Hana Svobodová, Kateřina Kroutilová, Ondřej Petráš

*Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie
Kontaktní e-mail: petr.trahorsch@ujep.cz

Klíčová slova: nadaný žák; Zeměpisná olympiáda; učební úloha

Zeměpisná olympiáda je oborová soutěž, která je organizátory prezentována jako soutěž pro žáky nadané v geografii; s tímto pojmem však pracuje spíše implicitně a bez hlubších empirických důkazů. Důvodem je, že zatím nebyla provedena analýza struktury soutěže (a konkrétních úloh) s přihlédnutím k výsledkům žáků v jejich jednotlivých částech. Soutěž se skládá ze čtyř postupových kol, a to školního (v gesci samotných škol), okresního, krajského a následně nejvyššího celostátního kola. Jelikož dochází k postupné selekci soutěžících, lze očekávat, že struktura úloh se v jednotlivých kolech bude lišit.

Cílem příspěvku je zhodnotit strukturu úloh v testu geografických znalostí Zeměpisné olympiády, což může pomoci identifikovat cílové zaměření jedné části této soutěže. Dále mohou výsledky přispět k pochopení toho, jakým způsobem tvůrci úloh uvažují o znalostech a dovednostech soutěžících jako jedinců potenciálně nadaných. Analýza se zaměřila pouze na testy geografických znalostí z let 2018–2023 a využila typologii úloh podle kognitivní náročnosti, konceptu prostorového myšlení a typologie z hlediska míry otevřenosti úloh. Před samotnou aplikací jednotlivých typologií byla ověřena jejich reliabilita pomocí Cohenovy kappy, jejíž výsledky dosahují střední až silné míry shody dvou hodnotitelů. Aplikované typologie tedy lze považovat za reliabilní.

Volba cílového zaměření úloh je závislá především na daném soutěžním kole Zeměpisné olympiády. Analýza struktury úloh ukazuje, že převažují především úlohy vyžadující aplikaci, naopak pozornost není věnována úlohám zaměřených na vyšších kognitivní funkce. Jistou nevýhodou může být převaha uzavřených typů úloh v nižších postupových kolech soutěže. Zhruba polovina úloh pracuje s různými typy vizuálií.

P01b: GEOINFORMAČNÍ SYSTÉMY V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

P01b-1: BADATELSKÁ VÝUKA GEOGRAFIE S VYUŽITÍM GEOINFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

Darina Mísařová*, Kateřina Gorčíková

*Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: misarova@ped.muni.cz

Klíčová slova: badatelská výuka; geoinformační technologie; didaktika geografie; konstrukční výzkum

Příspěvek prezentuje inovativní přístup k využití badatelské výuky a geoinformačních technologií (GIT) v hodinách zeměpisu. Badatelská výuka s využitím GIT může vhodně rozvíjet geografické myšlení žáků i jejich geoinformační dovednosti. Prostřednictvím metody konstrukčního výzkumu bylo ověřeno několik badatelsky orientovaných lekcí a prostřednictvím postupné reflexe jednotlivých vyučovacích bloků byl vypracován návrh na konečnou strukturu badatelsky orientovaných lekcí využívajících GIT. Příspěvek představí konkrétní učební úlohy a zkušenosti z jejich testování. V ukázkových úlohách jsou GIT využívány tak, aby podněcovaly žáky k badatelství, tj. ke kladení geografických otázek, k formulování hypotéz, k plánování postupu ověřování hypotéz, k vyhledávání a třídění geografických informací včetně vyhodnocování a formulování závěrů.

P01b-2: ROZVÍJENÍ GEOINFORMAČNÍCH DOVEDNOSTÍ VE VÝUCE GEOGRAFIE Z POHLEDU UČITELŮ: SITUAČNÍ ANALÝZ

Vendula Mašterová

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: masterova@mail.muni.cz

Klíčová slova: situační analýza; geoinformační dovednosti; geografické vzdělávání; bádání

Moderní technologie jsou každodenní součástí našich životů. To platí i pro geoinformační technologie (GIT), které nám přináší prostorová data. GIT jsou využívány napříč obory, proto je nezbytné rozvíjet dovednost pracovat s nimi již od základní školy. Rozvíjení geoinformačních dovedností (Mísařová et al., 2021) v tuto chvíli není povinnou součástí výuky zeměpisu na základních školách, protože geoinformační technologie nejsou součástí RVP ZV (MŠMT, 2023), nicméně revidovaná verze tohoto dokumentu obsahuje digitální kompetence, které je vhodné rozvíjet napříč předměty, a to tedy i v geografii.

Cílem tohoto příspěvku je prezentovat dílčí výsledky výzkumu, který se zaměřoval rozvíjení geoinformačních dovedností u žáků z pohledu učitelů. Cílem výzkumu bylo popsat vnímání učitelů na rozvoj těchto dovedností. Výzkumným vzorkem bylo 11 učitelů zeměpisu na českých a slovenských základních školách. Pro sběr dat bylo využito více metod, např. pozorování, rozhovory a reflektivní deníky učitelů. Analýza a následná interpretace dat byla prováděna pomocí situační analýzy (Clarke, 2003), která nabízí analytické a interpretační nástroje zvané mapy. Nelze si však pod tím představovat kartografické výstupy. Tyto mapy ukazují elementy vstupující do situací (v tomto případě výuky) a vztahy mezi těmito elementy. V rámci příspěvku bude popsáno odlišné vnímání učitelů na rozvoj geoinformačních dovedností u jejich žáků. Závěrem budou navržena doporučení, která jsou uplatitelná při vzdělávání učitelů nejen geografie, jelikož některé výsledky jsou aplikovatelné i do jiných předmětů.

P01b-3: ČEŠTÍ STUDENTI UČITELSTVÍ A JEJICH OBAVY O ZAČLEŇOVÁNÍ GIS DO VÝUKY

Veronika Bernhäuserová*, Lenka Krajňáková, Martin Hanus

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: bernhauv@natur.cuni.cz

Klíčová slova: GIS; příprava učitelů; limity; výuka

Začleňování geografických informačních systémů do výuky, respektive limity, které toto začleňování komplikují nebo dokonce znemožňují, je již řadu let tématem geografického vzdělávání. Tomu, že se jedná o dlouholetý problém nasvědčuje i fakt, že první mezinárodní empirický výzkum na toto téma byl publikován již v roce 1997. Přestože by se mohlo zdát, že od tohoto roku muselo dojít ke značnému pokroku ve využívání GIS ve výuce a většina limitů, které tento výzkum ukázal, jsou již dávno překonané, není tomu tak. Nejnovější výzkumy stále poukazují na podobné problémy, na které bylo upozorňováno již dříve, a GIS je tedy ve výuce využíván stále spíše marginálně.

Při snaze zjistit jakým způsobem by se mohla tato situace v Česku zlepšit, jsme se zaměřili na studenty učitelství geografie tedy budoucí učitele. Konkrétně se jednalo o studenty magisterského studia učitelství pro druhý stupeň ZŠ a gymnázia. Výzkumu se zúčastnilo celkem 283 studentů z deseti vysokoškolských institucí. Jaké limity začlenění GIS do výuky vnímají studenti jako nejpalčivější? Liší se vnímání limitů napříč Českem, tedy mezi jednotlivými institucemi? Má chápání termínu GIS vliv na percepci limitů? A jaká podpora je potřeba pro zlepšení situace začleňování GIS do výuky? Na tyto otázky hledá tento příspěvek odpovědi.

P01b-4: GLOBÁLNÍ A ENVIRONMENTÁLNÍ PROBLÉMY JAKO POSILUJÍCÍ FAKTOR GEOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Vojtěch Blažek

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie
Kontaktní e-mail: vblazek@jcu.cz

Klíčová slova: GIS; didaktika; environmentální problémy; vzdělávání

Globální a environmentální problémy jsou v současnosti velkou výzvou pro lidskou společnost a zároveň zajímavým tématem pro geografické vzdělávání. Cílem tohoto příspěvku je ukázat, jak lze využít aktuálních problémů, jako jsou zemětřesení, povodně, sucha, nebo ozbrojené konflikty, jako motivující a posilující faktor pro geografické vzdělávání. Příspěvek se zaměřuje na využití geografických informačních systémů (GIS) jako nástroje pro analýzu, vizualizaci a interpretaci prostorových dat souvisejících s globálními a environmentálními problémy. Příspěvek prezentuje několik příkladů, jak lze pomocí GIS zaujmout žáky a přesměrovat je z aktuálního problému do plánované výuky regionální geografie nebo témat sociální geografie. Příspěvek také diskutuje výhody a výzvy spojené s využitím GIS ve vzdělávání a navrhuje možné směry pro další výzkum a rozvoj.

P01c: HODNOCENÍ MAPOVÝCH DOVEDNOSTÍ

P01c-1: VLIV VĚKU NA STRATEGIE ŘEŠENÍ PROBLÉMOVÝCH ÚLOH S POUŽITÍM OBECNĚ-GEOGRAFICKÉ MAPY

David Trokšiar*, Martin Hanus, Lenka Krajňáková

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: david.troksiar@natur.cuni.cz

Klíčová slova: strategie; eye-tracking; obecně-geografická mapa; analýza mapy

Mapy jsou považované za klíčový nástroj geografů, a jsou tedy významně používány během výuky geografie již na základních školách. Není tak výjimkou, že se s nimi v jisté míře setkají již žáci na prvním stupni základního vzdělávání. Později, v rámci zeměpisu, žáci charakterizují za pomoci map nové regiony, provádí analýzy či zobecnění informací z map. Některé zmíněné činnosti jsou spojené s více kognitivně náročnějšími dovednostmi práce s mapou, přičemž ty lze kategorizovat na čtení, analýzu, interpretaci a tvorbu mapy.

Tato studie se zaměřuje na analýzu mapy, respektive strategie, které žáci používají při řešení problémových úloh s využitím obecně-geografické mapy. Hlavním cílem je identifikovat strategie práce s mapou používané žáky třech věkových kategoriích. Porovnávány tak byly strategie žáků ve věku 10-11 let, 14-15 let a 18-19 let. Identifikované strategie žáků byly blíže zkoumány v rámci jejich dimenzí poskytujících informace o repertoáru používaných strategií, četnosti používání určitých strategií, schopnosti přizpůsobení strategie typu úlohy a také efektivitě strategií.

Pro získání dat o strategiích více než 80 žáků během řešení problémových úloh za použití neznámé obecně-geografické mapy byla použita oční kamera. Součástí testu bylo celkem 12 úloh zaměřených na analýzu mapy. V rámci testu řešili žáci úlohy zaměřené na symboly, barevnou hypsometrii, práci s měřítkem a souřadnicovou sítí, tedy prvky, které jsou pro obecně-geografickou mapu do jisté míry specifické.

Z výsledků jsou patrné rozdíly ve sledovaných dimenzích. Například starší žáci vykazovali rozmanitější repertoár strategií a ve srovnání s mladšími žáky se jim i lépe dařilo přizpůsobit strategii konkrétnímu typu úlohy. Tato tendence byla nicméně pozorována i ve srovnání žáků stejného věku, kteří navštěvovali gymnázium a základní školy.

Získané informace by mohly být využity k navrhování efektivnějších výukových metod pro práci s mapou, které by zohledňovaly specifické potřeby a kognitivní možnosti žáků v různých věkových fázích a edukačních prostředích.

P01c-2: ČTENÍ MAP ŠKOLNÍHO ATLASU OČIMA UČITELŮ A ŽÁKŮ: KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ ČTYŘLETÉHO VÝZKUMU

Markéta Beitlová

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: marketa.beitlova@upol.cz

Klíčová slova: kartografie; strategie čtení mapy; školní atlasy; geografické vzdělávání; eyetracking hodnocení

Příspěvek shrnuje zjištění ze čtyř studií o používání školních atlasů ve výuce zeměpisu na českých školách. Zaměřuje se na procesy čtení map učiteli a žáky, srovnání atlasů a jejich využití ve výuce. Výzkum zdůraznil klíčovou roli školních atlasů ve výuce a odhalil, že nejpoužívanějším je školní atlas světa od Kartografie PRAHA. Přestože většina map v těchto atlasech je sestavena korektně, objevily se významné problémy s nejasnostmi v legendách a nesprávným použitím kartogramů, jež zobrazují absolutní hodnoty. Další zkoumání strategií čtení map učiteli a žáky pomocí sledování pohybu očí zdůraznilo vliv kartografických metod a konstrukce legendy na schopnost studentů správně číst informace z mapy. Experimenty provedené s využitím zařízení pro sledování pohybu očí a dotazníková šetření mezi učiteli zeměpisu odhalily jak praktické výzvy používání atlasů, tak na pedagogické přístupy k čtení map. Zjištění poukazují na potřebu rozšířeného kartografického vzdělávání, které by se neomezovalo jen na vyhledávání objektů v mapě. Důraz by měl být kladen na úlohy rozvíjející analytické dovednosti, hlubší pochopení reprezentace geografických dat a zásad práce s mapami. Tyto poznatky přispívají k dialogu o zlepšování geografické gramotnosti skrze efektivní využití školních atlasů. Vyzývají také k dalšímu výzkumu, který by se zabýval identifikovanými nedostatky a hledal nové metody v geografickém vzdělávání.

P01c-4: VLIV VYUŽITÍ 3D MODELŮ NA KONCEPTUÁLNÍ POROZUMĚNÍ ŽÁKŮ

Oldřich Mokruša*, Martin Hanus, Lenka Krajiňáková

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: mokrusao@gmail.com

Klíčová slova: geografické vzdělávání; konceptuální porozumění; 3D modely; vrstevnice; mapa

V souvislosti s digitalizací vzdělávání, využívání moderních technologií a postupnou implementací inovací do výuky se často zmiňuje využití 3D tisku jako technologie pro zlepšení prostorové představivosti žáků a jejich digitálních kompetencí apod. Nicméně své využití na základních a středních školách nachází 3D tisk i ve výuce geografie. Vzdělávací potenciál 3D tisku či zhotovených 3D modelů může spočívat například v jejich přínosu k lepšímu konceptuálnímu porozumění, konceptuální změně či odstranění vybraných miskoncepcí v geografii.

Tento příspěvek prezentuje výsledky výzkumu, který si klade za cíl empiricky prokázat, zda a do jaké míry napomáhají 3D modely konceptuálnímu porozumění o vrstevnicích a jistotě v něm. Dále zkoumá, jak se liší vliv jednotlivých 3D modelů na konceptuální porozumění v závislosti na testovaných propozičních znalostech o vrstevnicích. Za tímto účelem bylo použito konceptuálního testu před a po výuce zjišťujícího míru porozumění a jistoty odpovědí o základních konceptech týkajících se vrstevnic na mapách. Toto testování bylo doplněno vzdělávací intervencí založenou na práci s 3D modely reliéfu u žáků dvou tříd vyššího gymnázia. Výsledky naznačují významný vliv výuky s 3D modely na konceptuální porozumění žáků i jistotu odpovědí v testu, ale také identifikují jisté limity jejich využití.

Tento výzkum přináší užitečné poznatky pro pedagogickou praxi a zdůrazňuje potenciál využití moderních technologií, jako je 3D tisk, pro podporu výuky geografie a vzdělávání obecně.

P01d: PROGRAM PRO UČITELE I

Garant: Petr Trahorsch

PREZENTACE POPULÁRNĚ NAUČNÉ KNIHY GEOSTORKY

Petr Brož

PREZENTACE PRO UČITELE A SOUTĚŽ

Zeměměřický úřad

ODRAZ REVIZE RVP VE VÝUCE GEOGRAFIE

Dana Řezníčková, Martin Hanus*, Jiří Šmída, Miroslav Marada, Tomáš Matějček, Miloslav Müller, Matěj Vrhel

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: martin.hanus@natur.cuni.cz

Klíčová slova: geografické vzdělávání; revize kurikula; RVP ZV

Úpravy závazných kurikulárních dokumentů probíhají v určitých časových vlnách ve všech kulturně vyspělých zemích světa. Je tomu tak i v Česku, kde se po roce 1989 v podstatě v každé dekádě realizovaly kurikulární revize či reformy. Jejich snahou je zpravidla přehodnotit přínos, podmínky a způsob všeobecného vzdělávání v kontextu aktuálních či předpokládaných výzev života v Česku i na Zemi celkově. Výsledné kurikulum v podobě hlavních vizí, nároků na obsah, očekávaných výstupů a rámcového učebního plánu s hodinovými dotacemi představují faktory, které modifikují vzdělávací potenciál školních předmětů, včetně školní geografie. Nejinak tomu je i v případě aktuálně probíhající revize rámcových vzdělávacích programů.

Zatímco před několik lety proběhla „Malá revize RVP“, jsou současné změny základního kurikulárního dokumentu označovány jako „Velká revize RVP“. A to přesto, že v počátcích debaty o proměnách národního kurikula bylo opakováno, že změny mají být spíše menšího rozsahu a má se tedy jednat o revizi, a nikoliv reformu kurikula. Nicméně postupným vývojem došlo v mnoha aspektech k výrazné změně kurikulárních rámců výuky na základních školách, a to včetně výuky geografie. Jaké změny tedy revidované RVP ZV pro výuku geografie přináší a jaké nároky tyto změny budou klást na vyučující v praxi? Jak se tyto změny promítnou do úprav RVP G? Odpovědi přinese praktický a diskusní workshop, který seznámí učitelskou veřejnost s revidovaným geografickým kurikulem a umožní jim vyzkoušet si práci s novým RVP v rámci plánování vlastní výuky.

P01e: PROGRAM PRO UČITELE II

Garant: Petr Trahorsch

KOMPETENČNÍ RÁMEC ABSOLVENTA UČITELSTVÍ GEOGRAFIE

Pavel Mentlík

Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta

Kontaktní e-mail: pment@cbg.zcu.cz

Tento příspěvek se zaměřuje na klíčový aspekt moderního vzdělávání geografie – Kompetenční rámec absolventa učitelství geografie. Cílem je představit, jak tento rámec formuje dovednosti, znalosti a postoje budoucích učitelů geografie, a jak může být efektivně implementován v praxi základní a střední školy.

P01f: INOVACE A MOŽNOSTI RŮZNÝCH PŘÍSTUPŮ GEOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ VE ŠKOLNÍ PRAXI

P01f-1: TANDEMOVÁ VÝUKA: MEZIPŘEDMĚTOVÉ PROPOJENÍ TÉMATU ZMĚNY V KRAJINĚ

Kateřina Krčíčková*, Adéla Břendová

*Základní škola a mateřská škola Bečov

Kontaktní e-mail: krtickova.katerina@seznam.cz

Klíčová slova: tandemová výuka; změny v krajině; mezipředmětové vazby; výuka

Tandemová výuka se jako inovativní pedagogická metoda stává předmětem diskusí o moderním přístupu ke vzdělávání. Příspěvek zkoumá přednosti i omezení tandemové výuky a aplikuje ji na specifické téma – změnu krajiny. Součástí příspěvku jsou také konkrétní návrhy tandemových hodin, které propojují zeměpis s dalšími předměty – dějepisem, fyzikou, chemií, společenskými vědami a přírodopisem.

V úvodu se příspěvek zabývá obecnými aspekty tandemové výuky, zdůrazňuje výhody spojené s aktivním zapojením studentů a posilováním komunikativních dovedností, nejsou však opomíjeny ani její možné překážky, včetně rozdílné úrovně znalostí i komunikačních obtíží. Současně analyzuje výzvy spojené s organizací, hodnocením a výběrem partnerů pro tuto formu výuky.

Hlavní část příspěvku se zaměřuje na konkrétní aplikaci tandemové výuky v rámci mezipředmětového přístupu. Prezентujeme návrhy hodin, kde tandemová výuka slouží jako most propojující různé předměty. Zeměpis se spojuje s dějepisem při zkoumání historických vlivů na krajinu, s fyzikou při studiu geofyzikálních procesů, s chemií při studiu půdních vlastností. Společenské vědy zase nabízejí perspektivu sociálního dopadu změn v krajině, zatímco přírodopis umožňuje hlouběji prozkoumat biodiverzitu.

Příspěvek se zabývá potenciálem těchto hodin pro rozvoj interdisciplinárních dovedností, kritického myšlení a uvědomění si komplexnosti vztahů mezi lidmi a jejich životním prostředím. Podporuje přístup k výuce, který podněcuje studenty k aktivnímu přemýšlení a propojení znalostí z různých oblastí. Tandemová výuka s mezipředmětovým zaměřením může efektivně podporovat studentský rozvoj a přispívat k širšímu chápání komplexních témat, jako je například změna krajiny.

P01f-2: NONKOGNITIVNÍ ASPEKTY VZDĚLÁVÁNÍ VE VZTAHU K MÍSTU

Jan Musil

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta

Kontaktní e-mail: janxmusil@gmail.com

Klíčová slova: vztah k místu; žákovské pojetí; místně zakotvené učení; kurikulum

Místo jako geografický fenomén se do výuky propisuje mnohem dříve, než se žák ve školním prostředí setká se zeměpisem jako samostatným předmětem. Od narození vnímaný a rozvíjený vztah k místu se ukazuje jako důležitá součást přírodovědné gramotnosti a vykazuje v rámci i tak malého geografického prostoru, jakým se může zdát Česko, signifikantní rozdíly. Předkládaný příspěvek řeší teoretické ukotvení pojmu vztah k místu do českého kurikula a zachycuje vazby mezi výstupy kurikula s důrazem na environmentální výchovu a obecné zásady místně zakotveného učení a mezi žákovským pojetím místa, jeho hodnocením a nástrojem, prostřednictvím něhož tento fenomén můžeme zkoumat. Příspěvek představuje dílčí výstupy výzkumu mezi žáky základních škol.

P01f-3: VZTAH K MÍSTU ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Dominik Rubáš*, Tomáš Matějček

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: domrubi@seznam.cz

Klíčová slova: vztah k místu; regionální identita; základní vzdělávání; dotazníkový průzkum

Vztah k místnímu regionu a regionální identita žáků jsou v dnešní době velmi aktuální témata, která rezonují i v novém Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Cílem příspěvku je prezentování výsledků výzkumu vztahu k místnímu regionu žáků 2. stupně českých a slovenských základních škol. K získání odpovědí na výzkumné otázky byl použitý on-line dotazník s položkami inspirovanými nástrojem Regional Identity Scale 2 (Asún, Zúñiga & Morales, 2018), i s otázkami s otevřenými odpověďmi, které byly vyhodnocovány kvalitativní obsahovou analýzou. Z výsledků je patrné mj. to, že regionální identita žáků klesá s jejich věkem, že slovenští žáci mají větší regionální identitu než čeští žáci a že existují významné rozdíly v regionální identitě žáků napříč jednotlivými kraji. Výsledky kvalitativní obsahové analýzy naznačují, že existují různé typy oblíbených míst žáků a že důvody jejich oblíbenosti se dají zařadit do biofyzikální, psychologické i sociokulturní dimenze. Identifikace oblíbených míst žáků a porozumění jejich regionální identitě může přispět k efektivnější implementaci konceptu místa do geografického vzdělávání. Skrze výuku geografie se tak může podporovat sounáležitost žáků s místy a jejich promyšlené aktivní jednání v místním regionu.

P01f-4: VZDĚLÁVACÍ PŘÍNOS GEOGRAFIE POHLEDEM ŘEDITELŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Tereza Cimová*, Miroslav Marada

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: tereza.cimova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: geografie; postavení geografie; revize kurikula; ředitelé ZŠ

Při probíhající revizi kurikula se ukazuje jako podstatné, jak je geografie ve vzdělávacím systému vnímána. Řada aktérů procesu nepodporuje potřebné změny, neboť mají o zeměpisu představu jako o encyklopedickém předmětu se slabým významem pro vzdělání mladé generace. Pro implementaci změn je pak důležité vnímání zeměpisu na jednotlivých školách, zejména ředitelů. Autoři příspěvku hledají odpověď na základě 20 rozhovorů s řediteli vybraných základních škol v Česku. Mimo jiné zjišťovali, jak se promítne nové postavení geografie jako samostatné vzdělávací oblasti RVP do hodinové dotace předmětu.

P01g: TECHNOLOGIE V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

P01g-1: VIRTUÁLNÍ PROSTŘEDÍ V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Zdeněk Stachoň*, Čeněk Šašinka, Jiří Chmelík, Alžběta Šašinková, Kateřina Johecová, Hana Švedová

*Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: zstachon@geogr.muni.cz

Klíčová slova: geografické vzdělávání; virtuální prostředí

Příspěvek je zaměřen na potenciál imerzních virtuálních prostředí (iVE) ve vzdělávání témat z oblasti geografie, zejména pro pochopení komplexních témat. Imerzní virtuální prostředí nabízejí jedinečné výhody ve vizualizaci prostorových dat a simulaci základních principů geografických jevů, které tradiční výukové metody nemusí být schopny účinně předat. Příspěvek popisuje vývoj aplikace a testování pilotních aplikací zaměřených na výuku hypsografie a klimatických pásů prostřednictvím 3D vizualizací a spolupráce více uživatelů ve vytvořeném virtuálním prostředí. V prezentované studii, která byla zaměřena na hodnocení účinnosti aplikace, se zúčastnili studenti univerzit a středních škol. Výsledky odhalily, že ačkoli studenti obecně považovali iVE za prospěšné pro pochopení geografických konceptů, vyskytly se některé výzvy související s komunikací v rámci virtuálního prostředí a potřeba školení použitých ovládacích rozhraní. Navzdory některým omezením byla celková odezva na používání iVE ve vzdělávání geografických témat pozitivní. V závěru budou uvedeny možná východiska pro budoucí využití těchto prostředí v geografickém vzdělávání.

P01g-2: OPTIMALIZACE GEOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ EYE-TRACKING INTERAKCEMI

Michaela Vojtěchovská*, Stanislav Popelka

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: michaela.vojtechovska01@upol.cz

Klíčová slova: geografické vzdělávání; eye-tracking; gaze-based interactions; optimalizace výuky

Eye-tracking interakce, známé jako "gaze-based interactions", poskytují unikátní možnosti pro vylepšování uživatelského zážitku. V procesu výuky geografických procesů může takový přístup významně podpořit zapojení studentů a efektivitu vzdělávání.

Díky interpretacím pohledu uživatelů v reálném čase lze přizpůsobit obsah na základě přirozeného zájmu a pozornosti. Například, pokud se student déle zdrží pohledem na konkrétní oblasti zasažené změnou klimatu, systém může automaticky nabídnout další informace nebo zobrazit simulaci, jak se daná oblast mění v čase.

Dále systémy využívající eye-tracking interakce mohou sloužit k personalizaci geografických kvízů tím, že identifikuje oblasti, kterým studenti nerozumějí nebo jim věnují mimořádnou pozornost. Pokud například systém zaznamená, že student opakovaně zkoumá informace o určitém geografickém konceptu, může mu následně nabídnout kvízové otázky nebo další výukové materiály specificky zaměřené na tuto tematiku.

Navíc, přesné sledování, kam a jak dlouho se žáci dívají může být využito i pro zpětné hodnocení. Pedagog tak může sledovat kognitivní procesy jednotlivých žáků a ze vzorců očních pohybů vyčíst, jaké aspekty učiva jsou pro studenty nejsnazší či nejtěžší, což umožňuje cílenější přizpůsobení výukového materiálu. Výsledky zpětného hodnocení lze také použít pro optimalizaci chování výukové aplikace.

Pro realizaci těchto možností představujeme nově vyvinutý technologický rámec. Ten je založen na webových technologiích a využívá přesná eye-tracking zařízení, jako jsou GazePoint, Tobii, či SMI. Rámec se skládá z dvou klíčových komponent: prohlížečové části pro převod přístrojových dat na interakce, a datového mostu mezi eye trackerem a webovým prohlížečem. Navrhovaný technologický rámec je adaptací rozšiřitelného a aktuálně vyvíjeného open-source řešení, navrženého pro reedukaci dyslexie na Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně.

Aktuálně chystáme pilotní případovou studii, která bude aplikovat vyvinutý rámec do výuky geografie s cílem zlepšit učební proces, personalizovat výuku a snížit kognitivní zátěž žáků. Zpětná vazba a shromážděná data budou využita pro iterativní rozvoj frameworku a prohloubení našich znalostí o využití eye-tracking interakcí v geografickém vzdělávání.

P01g-3: ROZVOJ KOGNITIVNÍCH STRATEGIÍ PRÁCE S MAPOU POMOCÍ APLIKACE MAPSTRAPP

Martin Hanus*, Lenka Krajňáková, Dana Řezníčková, David Trokšiar, Martin Kutiš

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: martin.hanus@natur.cuni.cz

Klíčová slova: geografické vzdělávání; kognitivní strategie; práce s mapou; digitální aplikace

Výzkum v oblasti vzdělávání se obecně zabývá strategiemi, tj. systematickými plány postupu řešení problémů, ve formě seznamů účinných strategií nebo tipů, jak je rozvíjet. Avšak tyto aktivity v praxi často nejsou založeny na výsledcích empirického výzkumu. Navíc seznamy strategií se zpravidla týkají obecných strategií řešení problémů nebo testových úloh. Kvůli své obecnosti mohou tyto seznamy strategií mít pouze omezený reálný vliv na rozvoj strategií a učení žáků.

S ohledem na nedostatek praktických výukových a vzdělávacích nástrojů vyvinutých na základě teoretických přístupů a empirických dat si projekt MapStrApp klade za cíl vyvinout inovativní digitální online aplikaci pro komplexní a systematický rozvoj strategií užívání map žáků a její implementaci v pedagogické praxi. To vyžaduje mimo jiné kategorizaci úkolů na práci s mapou z hlediska jejich řešení a typů použitých map, určení účinných strategií pro řešení každého typu úkolu s ohledem na individuální rozdíly žáků a následně vyvinutí adaptivní vzdělávací aplikace.

Příspěvek bude diskutovat základní teoretické a metodologické rámce pro vývoj online aplikace pro pokrok studentů v oblasti strategií práce s mapami, které jsou však přenositelné i na práci s jinými typy vizuálních materiálů v geografickém vzdělávání. Budou také představeny počáteční výsledky kategorizace operací s mapami založené na identifikovaných „ideálních“ strategiích.

P01g-4: POHLED STUDENTŮ UČITELSTVÍ GEOGRAFIE NA VYUŽITÍ UMĚLÉ INTELIGENCE VE VÝUCE

Lenka Krajňáková

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: lenka.krajnakova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: umělá inteligence; přijetí technologie; učitelství geografie; vysokoškolská příprava učitelů; ChatGPT

V posledních letech se umělá inteligence stala klíčovou technologií, která zasahuje do mnohých oblastí běžného života, a to bezpochyby i do oblasti vzdělávání. Nástroje využívající umělou inteligenci, se svými výhodami i nevýhodami, otevírají nové možnosti pro studenty i učitele. Zároveň ale, především pro učitele, představují rovněž novou výzvu, které musí čelit. Je proto důležité zjistit, jak učitelé i studenti učitelství vnímají využití těchto nástrojů ve své (budoucí) výuce, aby bylo možné jim s překonáním této výzvy pomoci. Tento příspěvek se konkrétně zaměřuje na studenty učitelství, neboť díky prozkoumání jejich pohledu na využití umělé inteligence ve výuce je možné následně vhodně upravit jejich vysokoškolskou přípravu tak, aby tito studenti ve své budoucí učitelské praxi efektivně začleňovali tyto technologie.

Pohled na využití umělé inteligence ve výuce byl zjišťován u studentů 1. ročníku bakalářských oborů se zaměřením na geografické vzdělávání na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Tito studenti (94) v rámci výuky Kartografie měli za úkol vytvořit úlohy do výuky na střední škole, pro jejichž vyřešení bude nutné, aby žáci využili kognitivně náročnější mapové dovednosti. Studenti měli možnost pro libovolnou činnost v rámci přípravy těchto úloh využít ChatGPT, tj. jazykový model, který poskytuje téměř libovolné informace, generuje text na zadané téma a může také podpořit kreativní procesy. Jak s tímto nástrojem pracovat a jak konkrétně jim může pomoci v rámci zadaného úkolu bylo studentům předem názorně představeno.

Na základě této zkušenosti studenti sepsali krátký text, ve kterém obecně uvedli jimi vnímané výhody a nevýhody využití umělé inteligence ve výuce (geografie) a zdůvodnili, proč se rozhodli využít (38 studentů), respektive nevyužít (56) umělé inteligence v rámci zadaného úkolu. Právě zásadní zjištění vyplývající z těchto textů a mající vliv na podobu budoucí vysokoškolské přípravy učitelů budou hlavním předmětem konferenčního příspěvku

P02: GEOGRAFIE ENERGETICKÉHO PŘECHODU I (SPRAVEDLIVÁ TRANSFORMACE – SPRAVEDLIVÉ VYUŽITÍ KRAJINY?)

Garanti: Tomáš Janík, Marek Havlíček

P02-1: PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU OPAT: HODNOCENÍ PRIORITY POTENCIÁLU ROZVOJE CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ

Tomáš Janík

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Kontaktní e-mail: janikt@vukoz.cz

Klíčová slova: Česko; chráněná území; chráněné krajinné oblasti; národní parky; prioritizace

V rámci příspěvku proběhne rámcové představení projektu OPAT – ochrana – prioritizace a antropogenní transformace. Ten se věnuje hodnocení vývoje krajiny ve velkoplošných zvláště chráněných územích (VZCHÚ) a v jejich okolí (3 km). V tomto prostorovém rámci je hodnocen vývoj krajinného pokryvu a specificky pak antropogenních struktur jako je zástavba, plochy rekreace a komunikace. Z širší perspektivy se pak projekt zabývá fragmentací a konektivitou krajiny s důrazem na propojení území VZCHÚ s jejich okolím a také mezi sebou navzájem v kontextu plánovaných záměrů dopravní infrastruktury a výstavby. Stěžejní částí projektu i příspěvku je pak vyhodnocení priorit a potenciálu ochrany přírody a krajiny na úrovni celého Česka v rámci jednotlivých stávajících i navrhovaných velkoplošných zvláště chráněných území. Na základě dat vypovídajících o hodnotách krajiny z hlediska potenciálu hostit klíčové druhy (200 modelů habitatové vhodnosti), přírodních (geodiverzita, pestrost krajiny, kvalita biotopů, přirozenost lesů) a kulturních kvalit (přítomnost historických kulturních krajin) a míry antropogenní transformace krajiny jsou pomocí prioritizačních metod lokalizovány části krajiny, které by mohly být v budoucnu vyhlášeny jako chráněné krajinné oblasti nebo národní parky. Takové hodnocení priority je realizováno i pro území jednotlivých VZCHÚ a jejich okolí jako podklad pro zonaci území a jejich případné přehlášení pro případ změn stávajícího vymezení chráněných území. Projekt je realizován v rámci smlouvy mezi Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví a Ministerstvem životního prostředí mezi lety 2023 a 2027.

P02-2: VÝVOJ KRAJINNÉHO POKRYVU A MÍRY FRAGMENTACE KRAJINY VZCHÚ A V JEJICH OKOLÍ OD 50. LET 20. STOLETÍ

Vladimír Zýka*, Marek Havlíček

*Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.

Kontaktní e-mail: zyka@vukoz.cz

Klíčová slova: ZCHÚ; krajinný pokryv; fragmentace krajiny; ochrana přírody; Česko

Transformace neboli přeměna krajiny probíhá zcela přirozeně již od nepaměti. S vývojem člověka a začátkem jeho usedavého zemědělského způsobu života se přeměna krajiny stává intenzivnější a radikálnější. V současné době hovoříme až o antropogenní transformaci krajiny. Proto je důležité alespoň část krajiny před antropogenní transformací ochránit. Daří se nám to?

Ve Výzkumném ústavu Silva Taroucy se výzkumem krajiny zabýváme již mnoho let. V poslední době jsme zaměřili svou pozornost na změny krajinného pokryvu a vývoj míry fragmentace krajiny antropogenními strukturami ve velkoplošných zvláště chráněných územích (zkr. VZCHÚ = NP, CHKO, vybraná území NATURY 2000). Změny v krajině jsme hodnotili ve čtyřech časových horizontech odrážejících významné milníky československé a české historie: 1950 (socialistická kolektivizace zemědělství), 1990 (sametová revoluce a začátek kapitalismu), 2004 (vstup do EU) a současnost (označovaná roky 2017–2021 dle původu aktuálních prostorových dat). Změny v krajině jsme sledovali jednak na základě prostého porovnání zastoupení jednotlivých tříd generalizovaného krajinného pokryvu (metodika tvorby mapových vrstev TopoLandUse, VÚKOZ), a dále např. na základě sledování změn kategorií krajinného pokryvu v daném území čili dynamice vývoje. Pomyslnou třešničkou na dortu byla analýza vývoje míry fragmentace krajiny antropogenními strukturami (myšleno zastavěnými plochami, silnicemi, cestami, ulicemi a rekreačními areály).

Nyní se druhým rokem zabýváme studiem změn v okolní krajině VZCHÚ. Porovnáním vývoje uvnitř a vně VZCHÚ budeme schopni určit, jak se ochrana krajiny podílela na vývoji krajinného pokryvu a na míře fragmentace krajiny. Výzkum je podpořen smlouvou s Ministerstvem životního prostředí ČR. Uznání si zaslouží mnoho našich kolegů, kteří se na přípravě dat a analýzách podíleli a stále neúnavně podílejí.

P02-3: IDENTIFIKACE PROBLÉMOVÝCH MÍST Z HLEDISKA NEDOSTATEČNÉHO ZASTOUPENÍ ZELENÉ INFRASTRUKTURY

Hana Skokanová*, Tomáš Slach, Marek Havlíček, Kristýna Jiráčková, Anna Lichová

*Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Kontaktní e-mail: skokanova@vukoz.cz

Klíčová slova: zelená infrastruktura; strukturní konektivita; ekosystémové služby; nedostatečný výskyt; Morava

Zelenou infrastrukturu lze považovat za jeden z konceptů, jejichž podpora může napomoci ke zmírnění některých současných environmentálních problémů, mezi něž patří snižování biodiverzity, akcelerace klimatické změny či nadužívání vybraných zdrojů. Zelená infrastruktura je definována jako síť přírodních nebo přírodě blízkých biotopů, které jsou vzájemně provázány a poskytují různé ekosystémové služby. V rámci České republiky existují rozsáhlé oblasti, kde je zelená infrastruktura významně zastoupená. Na druhou stranu však nezdědka nacházíme území, v nichž je zelená infrastruktura silně redukována či se nevyskytuje vůbec. V rámci výzkumného úkolu „Biologický výzkum a monitoring na úrovni krajiny ČR – zajištění odborné podpory pro činnost resortu životního prostředí“, který probíhá v letech 2023-2027, se jedna z dílčích částí věnuje hodnocení potenciálu rozvoje zelené infrastruktury. Jejím cílem je identifikovat v jednotlivých krajích České republiky tzv. problémové lokality – lokality, kde je zelená infrastruktura významně redukována či zcela chybí. Návazným cílem je poskytnout obecná doporučení cílíci na to, jakým způsobem lze využít informace z minulosti týkající se prvků zelené infrastruktury, propojit je s existujícími údaji o aktuálním stavu krajiny (např. výskyt lokalit se zvláštní/obecnou ochranou, potenciálně dostupná obecní/státní půda nebo dokončené pozemkové úpravy) a kompilát účelně využít k tomu, aby se stav sítě zelené infrastruktury v identifikovaných problémových lokalitách reálně zlepšil. Příspěvek představí metodický postup pro identifikaci problémových lokalit, hodnocení strukturní konektivity a potenciálu poskytování ekosystémových služeb zelenou infrastruktuou. Součástí bude i prezentace prvních výsledků týkajících se moravských krajů.

P02-4: KAM S NIMI - VYMEZOVÁNÍ AKCELERAČNÍCH ZÓN PRO OZE V ČR

Dušan Romportl*, David Outrata, Eliška Tichopádová, Martin Abel, Eva Volfová

*Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Kontaktní e-mail: romportl@vukoz.cz

Klíčová slova: akcelerační zóny; OZE; geografická syntéza

Všeobecný ústup od fosilních paliv s sebou přináší zásadní posun v transformaci energetického mixu nejen v České republice. Směrnice RED III ukládá členským státům EU urychlit rozvoj obnovitelných zdrojů energie mimo jiné vymezením tzv. nezbytných oblastí, resp. akceleračních zón pro umístování zejména větrných (VTE) a fotovoltaických (FVE) elektráren v krajině. Vedle rozdílného potenciálu v podobě průměrné rychlosti větru resp. radiace s sebou je třeba zohlednit celou řadu dalších veřejných zájmů a limitů, které mohou umístování a tedy i celkový rozvoj OZE v ČR významně omezovat. Vedle plošně rozsáhlých zájmů ochrany přírody a biodiverzity, které směrnice RED III vysloveně zapovídá se ve volné krajině kumulují řada dalších legislativních či „měkkých“ limitů – od památkové ochrany, přes ochranu zemědělského půdního fondu, až po ochranná pásma technické či dopravní infrastruktury. Mapování a prioritizace bezkonfliktních území, resp. klasifikace těch méně konfliktních je předmětem geografické syntézy řádově 80ti proměnných různé povahy, které je třeba kvalifikovaně posoudit a vyhodnotit zvláště pro rozvoj VTE a FVE. Takto vymapované akcelerační zóny jsou podkladem pro jejich vlastní vymezení v rámci krajů.

P02-5: MOŽNOSTI VYUŽITÍ POSTTĚŽEBNÍCH LOKALIT A ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI DO PROCESU PLÁNOVÁNÍ

Radka Dužeková

Výzkumný ústav pro hnědé uhlí, a.s.

Kontaktní e-mail: radka.duzekova@gmail.com

Klíčová slova: těžební oblasti; rekultivace; rizika; plánování; zapojení veřejnosti

Projekt se zaměřuje na návrh rekultivačních opatření v těžebních a posttěžebních oblastech s důrazem na využití výsypek. Cílem je navrhnout strategie a postupy, které povedou k efektivnímu a udržitelnému využití těchto opuštěných lokalit. Jedním z hlavních bodů zájmu je představit potenciál výsypek pro různé účely, jako jsou například obnovitelné zdroje energie, zemědělství, rekreace nebo ochrana přírody a to ve vztahu k rizikům, která tyto antropogenně vytvořené struktury představují. Dalším klíčovým aspektem projektu je komunikace s veřejností. Zahrnuje identifikaci potřeb a obav obyvatel přilehlých obcí a zainteresovaných stran ohledně rekultivace a využití výsypek. Cílem je vytvořit dialog mezi těmito skupinami a projektovým týmem, aby bylo dosaženo širšího konsensu ohledně navrhovaných opatření. Kromě toho se projekt zaměřuje na možnosti zapojení veřejnosti do procesu plánování. To zahrnuje organizaci veřejných setkání, konzultací a workshopů, které umožní obyvatelům přilehlých oblastí aktivně přispívat k rozhodovacímu procesu. Celkovým cílem projektu je představit integrovaný a udržitelný plán rekultivace těžebních oblastí, který bude respektovat jak ekonomické i ekologické faktory a možná rizika, tak i potřeby a přání místních komunit a veřejnosti.

P02-6: TAXONOMIE – SYNTETICKÁ MAPA PRO HODNOCENÍ UDRŽITELNOSTI HOSPODAŘENÍ V ZEMĚDĚLSTVÍ A LESNICTVÍ

Zbyněk Janoušek*, Vladimír Papaj, Martin Mistr

*Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.

Kontaktní e-mail: janousek.zbynek@vumop.cz

Klíčová slova: udržitelnost hospodaření; zemědělství; lesnictví; klasifikační systém; environmentální stav

Prezentovaná mapa je syntetickým výsledkem řešení projektu „Taxonomie“, jehož cílem je vyhodnocení možností a důsledků zavedení chystaných požadavků EU na hodnocení udržitelnosti hospodaření v resortu zemědělství a lesnictví, resp. vytvoření návrhu klasifikačního systému tohoto hodnocení, a to jak pro cílové podniky, u kterých se předpokládá, že budou mít povinnosti či záměr hodnocení provádět a zveřejňovat, tak pro finanční instituce a investory. Mapa pracuje s možnými scénáři nastavení celého systému na základě evropských i národních požadavků (stále však politicky diskutovaných) a využívá bohatou datovou základnu informačního systému RESTEP (<https://restep.vumop.cz/>), neboli Interaktivní mapy obnovitelných zdrojů pro regionální udržitelné plánování v energetice. Účelem projektu RESTEP a navazujících modulů BIOMASA, EKONOMIKA, VODA a TAXONOMIE je vytvoření komplexního systému na podporu rozhodování v oblasti zemědělství a lesnictví, přírodních zdrojů, ochrany životního prostředí, obnovitelné energetiky a využitelnosti odpadů. Základem systému je rozsáhlá prostorová databáze nejpřesnějších a nejdetailnějších relevantních datových podkladů z uvedených oblastí. Cílem projektu je podpořit objektivizaci rozhodování v oblasti územního plánování, managementu a využívání přírodních zdrojů s ohledem na principy dlouhodobé ekologické, ekonomické i sociální udržitelnosti a zachování biodiverzity. Tvorba mapy vychází také z dalších datových zdrojů, přístupů typu Life Cycle Assessment, uhlíková stopa, vodní stopa apod. Cílem je návrh klasifikace vybraného zájmového území (kraj, Česko) z pohledu Taxonomie na oblasti podle dopadů hospodaření na environmentální stav. Spolu s vytvářenou metodikou a sadou softwarových nástrojů pro podniky a finanční sféru má představovat průběžně projednávaný podklad pro rozhodování Ministerstva zemědělství k nastavení celého systému.

P03a: POLITICKÉ KONFLIKTY V TRANSFORMUJÍCÍ SE EVROPĚ

Garanti: Libor Jelen, David Hána

P03a-1: DOPAD VÁLKY NA SUBETNICKÉ SKUPINY: PŘÍPAD MEGRELŮ V GRUZII

Tomáš Hoch

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: tomas.hoch@osu.cz

Klíčová slova: subetnicita; identita; Gruzie

Cílem této prezentace je objasnit dopad ozbrojených konfliktů na identitu subetnických skupin, a to na příkladu Megrelů. Megrelové jsou subetnickou skupinou Gruzínů, kteří obývají západogruzínský region Samegrelo a separatistický region Gali v Abcházii. Prezentace vychází z terénního výzkumu provedeného v Gruzii na podzim 2022. Výzkum ukázal, že Megrelové se nejčastěji považují za společenství lidí sdílejících především jazyk, ale také společnou historii, kulturu a regionální identitu. Vnitřní vnímání linie oddělující Megrely od Gruzínů není založeno na principu etnickém, nýbrž spíše jen regionálním. A obě identity se tak spíše doplňují a překrývají, než aby se vzájemně vylučovaly. Snahy o oddělení Megrelů od Gruzínů jsou vnímány jako starý ruský přístup "rozděl a panuj". Toto vnímání silného pocitu sounáležitosti s širší gruzínskou rodinou a naopak vědomí vnějšího vměšování ze strany Ruska bylo výrazně posíleno válkami v 90. letech a současnou válkou na Ukrajině.

P03a-2: NESNESITELNÁ LEHKOST BYTÍ ADŽAREM

Vincenc Kopeček

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: vincenc.kopecek@osu.cz

Klíčová slova: etnicita; nacionalismus; etnické menšiny; identita; konflikt

Adžarská autonomní republika byla vytvořena ve 20. letech 20. století a nazvána dle v té době titulárního etnika – Adžarců – kteří na základě „objektivních“ kritérií používaných sovětskými etnografy byli charakterizováni jako gruzínsky hovořící muslimové obývající bývalou Batumskou oblast v rámci ruského impéria. Ačkoliv od 30. let 20. století již nebyli Adžarci počítáni za samostatné etnikum a byli považováni za Gruzíny, adžarská autonomie přežila až do současnosti. Navrhovaný příspěvek se zaměřuje na identitu současných obyvatel Adžárie a to na základě terénního výzkumu v regionu. Demonstruje, že navzdory oficiálnímu gruzínskému narativu, že Adžarové jsou součástí gruzínského národa, ať již se jedná o křesťany či muslimy, je adžarská identita výrazně heteroglosní. Adresovány jsou rovněž problémy a politické konflikty, kterým jednotlivé skupiny adžarského obyvatelstva čelí a oficiální vládní politika, snažící se demonstrovat gruzínskost a křesťanskost regionu a zároveň zobrazovat osmanskou periodu adžarské historie jako pouhou epizodu, která dočasně vytrhla Adžarce z gruzínského národa.

P03a-3: PERCEPCE NOVÝCH MEŠIT ZE STRANY MÍSTNÍCH KOMUNIT: ANALÝZA MEZINÁRODNÍCH INVESTIC DO NÁBOŽENSKÉ INFRASTRUKTURY NA KOSOVU

Vít Volný

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: volnyv@natur.cuni.cz

Klíčová slova: Kosovo; mešita; místní komunita; zahraniční investice; geopolitika

Náboženská infrastruktura na Západním Balkáně se nacházela na začátku 21. století ve žalostném stavu (vátky, státní ateismus), a místní náboženské komunity potřebovaly více financí na její obnovu. Od té doby zahraniční investoři (rozvojové fondy, charity, náboženské neziskovky) z celého světa poskytují pomocnou ruku při stavbě stovek mešit, kostelů a svatyní, zároveň financují personál, poskytují náboženskou literaturu a stipendia na studium teologie apod. Cílem těchto rozvojových investic ne vždy je pouze altruistické poskytnutí pomoci, protože mnohé státy vidí tuto možnost jako šanci šířit svou soft power a politickou agendu. Dlouhodobý dopad těchto investic se velmi liší, protože existuje mnoho příkladů významného zlepšení kvality života v místních komunitách, ale také kontroverzní příklady mešit odkud pochází skupiny náboženských extremistů, kteří se účastnili bojů v řadách Islámského státu. Tento příspěvek hodnotí, jak místní komunity vnímají tyto zahraniční investice do náboženské infrastruktury na Západním Balkáně. Prezentuje, jak obyvatelstvo vnímá samotnou stavbu, události zde konané, její roli v sousedství a hodnoty, které šíří. Zároveň chce objasnit zda jsou v rozporu nebo v souladu s tím, jak fungovala čtvrť před stavbou mešity. Jako příklad si bere Kosovo a jeho hlavní město Prištinu, kde porovnává dvě čtvrti, kde se nedávno dostavěly dvě nové mešity financované Saúdskou Arábií a Katarem. Příspěvek datech z terénním výzkumu v Kosovu (prosinec 2023), během kterého autor s pomocí studentů z univerzity Hasana Prishtiny sbíral dotazníky od obyvatel těchto dvou čtvrtí. Klíčové zjištění týkající se vnímání těchto projektů bude hlavními výsledky plánovaného článku, který bude založen na tomto příspěvku předneseném na konferenci.

P03a-4: PARADIPLOMATICKÉ VZTAHY GRÓNSKA

Adam Kočí

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: adam.koci@osu.cz

Klíčová slova: Grónsko; paradiplomacie; zahraniční vztahy; Arktida; Dánské království

Zahraniční vztahy substátních jednotek označujeme termínem paradiplomacie, přičemž nezávislými státy může být paradiplomacie vnímána jako ohrožení vlastní suverenity. Stejně obavy provázejí Dány ve vztahu ke Grónsku, samosprávnému teritoriu Dánského království. Tato bývalá dánská kolonie se může stát prvním nezávislým státem v Arktidě s převážně domorodým obyvatelstvem. Jedním z klíčů k jejímu zisku mohou být právě rozvinuté zahraniční vztahy. Na základě zákona o rozšířené samosprávě (2009) může grónská vláda (Naalakkersuisut) uzavírat mezinárodní dohody týkající se vlastní země a oblastí svěřené správy. Zahraniční politika Grónska je ale stále v rukou Dánska a nastalá situace s sebou přináší řadu sporných otázek. Všeobecným výzkumným záměrem studie je komplexně zhodnotit grónské paradiplomatické aktivity. Výzkum je reakcí na současný dynamický vývoj v Arktidě a nastoluje zatím skrovně popsané téma grónských zahraničních vztahů. K organizaci struktury práce a pokládání výzkumných otázek nám slouží Kuzněcovův vysvětlující rámec paradiplomacie (2015). Na případu Grónska ani jiné substátní jednotky Arktidy nebyl rámec doposud testován. Využíváme rovněž výzkumných technik terénního výzkumu (Nuuk, 2020) a osobních rozhovorů s poslanci grónského parlamentu (Inatsisartut), zaměstnanci grónské samosprávy a odborníky na mezinárodní postavení Grónska z University of Greenland. Dospěli jsme k závěru, že Kuzněcovův rámec je vhodný a efektivní nástroj k výzkumu paradiplomacie závislých území. Doporučujeme jej ale rozšířit o historické hledisko či otázku politického stranictví zkoumaného regionu. Nejzjevnějším dokladem grónské paradiplomacie jsou fungující grónské zahraničněpolitické instituce na parlamentní i vládní úrovni. Existence grónských zastupitelských úřadů v zahraničí pak prokazuje schopnost Gróňanů budovat vlastní zahraniční politiku a je někdy vnímána jako „diplomatický trénink“ budoucí nezávislosti. V zahraničních vztazích Gróňané překvapivě tolik nevyhledávají kulturní a politické vazby, ale uplatňují především pragmaticky a ekonomicky orientovaný přístup. Nejvýznamnějším důsledkem funkčnosti grónské paradiplomacie tak nakonec nemusí být politická nezávislost, nýbrž prosperující, udržitelná a diverzifikovaná ekonomika oproštěná od závislosti grónského veřejného rozpočtu na dánských dotacích.

P03a-5: ČASOPROSTOROVÁ (NE)STACIONARITA ETNO-KULTURNÍ PODMÍNĚNOSTI PREFERENCÍ PRO NEZÁVISLOST V KONTEXTU POLITICKÉ MOBILIZACE V KATALÁNSKU (2005–2024)

Martin Lepič

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: martin.lepic@natur.cuni.cz

Klíčová slova: etnicizace; Katalánsko; mezietnický kontakt; nacionalistická mobilizace; segregace; separatismus

Katalánsko v posledních dvou dekadách zaznamenalo tři vlny intenzivní nacionalistické mobilizace, která cílila na rozšíření preferencí pro nezávislost napříč etno-kulturně heterogenní populací regionu. Tento příspěvek zkoumá souvislost mezi mobilizovanou performancí katalánského nacionalismu a (de)etnicizací podpory pro nezávislost, přičemž vychází ze dvou protichůdných tendencí. Zprvé, separatistické hnutí v Katalánsku se v mobilizované podobě systematicky prezentovalo jako občanský a inkluzivní projekt pro každého bez ohledu na etno-kulturní původ. Avšak zadruhé, platí-li postuláty klasického modelu politické mobilizace T. Gurra, mobilizace nacionalistického hnutí by naopak měla vést k nárůstu etno-kulturní podmíněnosti jeho podpory. Teoretickým přínosem příspěvku je navržení geografické reinterpretace modelu T. Gurra, důsledkem čehož je předpoklad, že etnicizace preferencí pro nezávislost není závislá pouze na (ne)přítomnosti nacionalistické mobilizace, ale vychází též z kontextu lokality. Silnější etnicizaci lze v době mobilizované performance očekávat v segregovaných lokalitách s minimem kontaktu, kdežto v oblastech kontaktu odpovídá difúze podpory teorii fází M. Hrocha a konceptu afektivního nacionalismu E. Militz. Případ Katalánska je pro ověření těchto teoretických východisek ideální, a to z důvodu pravidelné fluktuační mezi mobilizovanou a latentní formou nacionalismu. Geografie hnutí má dlouhodobou prostorovou dimenzi, do níž se selektivně promítá etno-kulturní a socioekonomická heterogenita katalánské společnosti. Příspěvek vychází z kombinace kvantitativních a kvalitativních metod uskupených dle logiky geograficky vrstvené analýzy. Statistická analýza geolokalizovaných dat z průzkumů veřejného mínění CEO, využívající multinomiální logistické regrese a mediánového poměru šancí, je doplněna nezúčastněným pozorováním, během něhož jsem sledoval využívání etno-kulturních symbolů v mobilizované performanci nacionalismu napříč lokalitami a formami performance. Výsledky ukazují, že katalánský nacionalismus je primárně kulturně-jazykově podmíněný jev, který se však v době nacionalistické mobilizace stává etnický partikulárním hnutím. To vyvrací tezi o inkluzivní schopnosti občanského nacionalismu v Katalánsku. Při desagregaci regionu je ale nárůst etnicizace zřetelný pouze v metropolitním zázemí Barcelony, tj. v oblasti charakteristické etno-kulturní a socioekonomickou segregací, a u skupin s exkluzivisticky definovanou identitou.

P03b: POLITICKÉ KONFLIKTY V TRANSFORMUJÍCÍ SE EVROPĚ V KONTEXTU ČESKA

Garanti: Libor Jelen, David Hána

P03b-1: POLITICKÉ GRAFFITI V PRAZE JAKO REAKCE NA RUSKOU INVAZI NA UKRAJINU

David Hána

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: david.hana@natur.cuni.cz

Klíčová slova: politické graffiti; ruská invaze na Ukrajinu; politický symbolický prostor; sémiotická analýza

V únoru 2022 zaútočila ruská armáda na Ukrajinu, což vyvolalo okamžitý odpor napříč Evropou. Jsou to právě podobné politické krize, během kterých se v demokratickém městském prostoru objevuje také nezvykle velké množství politických graffiti. Tento příspěvek se zaměřuje na prostorovou koncentraci a význam souvisejících politických graffiti v Praze, která reprezentují reakce české společnosti a její zkušenosti s Ruskem. Měsíc po invazi byly zmapovány politické nápisy různých typů v oblastech, kde byla již dříve zaznamenána koncentrace politických graffiti v letech 2019 a 2020. Umístění a význam politických graffiti jsou výrazně ovlivněny politickým symbolickým prostorem, který vychází ze vztahů mezi obyvateli a objekty v městském prostoru, jimž je přisuzován určitý politický význam a symbolika. Díky dvěma časovým obdobím mapování bylo možné sledovat vývoj politických graffiti před invazí a po ní. Role politického symbolického prostoru byla ověřena prostorovou analýzou, doplněnou o sémiotickou analýzu znaků podle Charlese Sanderse Peirce. Získané poznatky odhalily, jaké názory rezonují v české společnosti a jak se významy znaků mění v čase, prostoru a mezi referenčními objekty.

P03b-2: DIFERENCIACE GEOPOLITICKÉHO DISKURZU ČESKA A SLOVENSKA NA PŘÍKLADU RUSKO-UKRAJINSKÉ VÁLKY

Libor Jelen

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: libjel@natur.cuni.cz

Klíčová slova: geopolitický diskurz; Česko; Slovensko; válka na Ukrajině; Rusko

Analýza geopolitického diskurzu patří k hlavním explanačním postupům při výzkumu specifik politické kultury a chování států. Česko a Slovensko tvořily dlouhých 70 let jeden stát, oba titulární národy k sobě vždy měly velmi blízko, což nezměnil ani rozpad federace v roce 1993. Od získání nezávislosti však obě společnosti prošly různými příběhy politického vývoje, což dokládá jejich odlišná politická preference a geopolitická orientace v některých otázkách. Jedním z příkladů je i přístup k rusko-ukrajinskému konfliktu, kdy sice oba státy stojí v koalici podporovatelů Ukrajiny, ale přístup jejich společností i části politického establishmentu se liší. Cílem příspěvku, který je vychází z připravovaného článku, je prostřednictvím analýzy praktického a populárního (mediálního) diskurzu odhalit prameny těchto rozdílů.

P03b-3: RELIGIOZITA UKRAJINSKÝCH IMIGRANTŮ V ČESKU: TRENDY A SOUVISLOSTI

Tomáš Havlíček

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: tomhav@natur.cuni.cz

Klíčová slova: Ukrajina; religiozita; migrace; Česko; postsekularizace

Ruská imperiální agrese směrem k sousední Ukrajině sebou přinesla také výraznou emigraci Ukrajinců především do Evropy i Česka, což proměnilo a proměňuje hostitelské regiony. Ukrajinští imigranti se většinou snaží integrovat do hostitelského státu a v tomto procesu hraje důležitou roli i náboženství, které se tak pro imigranty stává významným zdrojem sociálního kapitálu. Prostřednictvím migrace silně věřících Ukrajinců přinesla nárůst religiozity i plurality náboženských komunit také v Česku, a tedy i rozvoj postsekulárních tendencí. Koncept postsekularismu odráží rostoucí povědomí o roli náboženství ve veřejné sféře, které se zvýšilo v reakci na společenské a politické změny, jako je migrace (např. nárůst pluralizace religiózní krajiny). Vytvoření přistěhovalecké církve a přítomnost přistěhovalců v zavedených církvích může komunitám přistěhovalců poskytnout útočiště před diskriminací ze strany majoritní společnosti a také základní možnosti ekonomické stability a společenského uznání. Mnoho přistěhovalců nachází útěchu, bezpečí a společenství prostřednictvím účasti na náboženských aktivitách a ústřední postavení náboženství pro přistěhovalecké komunity lze shrnout jako hledání útočiště, úcty a zdrojů, ale také uznání statusu nebo sociální mobility, přístupu ke vzdělání, zaměstnání, ubytování, přátelství atd. Církev a farnosti tak často mohou reagovat nejen na náboženské a duchovní potřeby, ale také na každodenní praktické potřeby přistěhovalců. Příspěvek se pokusí v pilotní fázi předložit dosavadní zjištění v této tematice na příkladu Ukrajinců v Česku.

P03b-4: GEOGRAFIE POPULISTICKÉ RADIKÁLNÍ PRAVICE: FAKTORY VOLEBNÍ PODPORY HNUTÍ SVOBODA A PŘÍMÁ DEMOKRACIE

Pavel Cihlář

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: cihlarp@natur.cuni.cz

Klíčová slova: anomie; populistická radikální pravice; víceúrovňová geograficky vážená regrese; volební geografie

Strany populistické radikální pravice jsou již mnoho let objektem značeného zájmu akademické obce. V poslední době narůstá i zájem o studium geografických aspektů tohoto fenoménu. Podpora pro tyto strany má zřetelné prostorové vzorce, kdy se shlukuje v tzv. left-behind regionech. Ekonomický úpadek v důsledku globalizace se zde mísí se socio-kulturní degradací, „kulturním odporem“, úpadkem sociálního statusu či „rurálním vědomím“. V návaznosti na tento trend příspěvek analyzuje volební podporu českého politického hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) ve sněmovních volbách 2017 a 2021. Nejdříve jsou představeny základní prostorové aspekty a vzorce podpory SPD a následně se pokouším o jejich vysvětlení. Využita je k tomu metoda víceúrovňové geograficky vážené regrese, která na rozdíl od standardní regresní analýzy bere v potaz i roli geografické vzdálenosti a měřítka. Statistickými jednotkami jsou obce a městské části Česka a vysvětlujícími proměnnými sociodemografické ukazatele, konceptualizované dle tří kategorií vysvětlení podpory populistické radikální pravice: ekonomického rozhořčení, kulturního rozhořčení a anomie/lokální socio-kulturní degradace. Výsledky potvrzují některá dřívější pozorování. Volební podporu hnutí SPD nejlépe vysvětluje vzdělanostní a věková struktura obcí. To odpovídá vlivu ekonomického a kulturního rozhořčení, kdy podpora pro strany pramení z nespokojenosti s ekonomickými a kulturními změnami ve společnosti a jejich dopady na danou lokalitu, resp. jedince. Výsledky potvrzují i teorii anomie, tedy vliv sociální izolace a komunitního života. Obce s vysokým podílem domácností jednotlivců, vysokou rozvodovostí a naopak nízkým podílem členů spolků vykazují vyšší volební podporu SPD. Právě výzkum role „sociální anomie“, jako zatím poměrně opomíjeného aspektu podpory radikálně pravicových stran, je hlavním přínosem této práce. Příspěvek přináší nejen nové znalosti o volební podpoře stran populistické radikální pravice, ale také ukazuje na výrazný potenciál geografie a geograficky sensitivních metod ve výzkumu tohoto tématu.

P03b-5: POLITICKÉ IDEOLOGIE V LOKÁLNÍ POLITICE VYBRANÝCH ČESKÝCH MĚST

Jan Šebesta*, David Hána

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: sebestaja@natur.cuni.cz

Klíčová slova: politické ideologie; lokální politika; politické strany; ideologické pozice; levice-pravice; GAL-TAN

Příspěvek se zabývá politickými ideologiemi v lokální politice Česka. Hlavním cílem je prozkoumat, zda politické strany a hnutí reflektují své ideologické ukotvení i na úrovni lokální politiky. Za využití dat z Volební kalkulačky pro komunální volby v roce 2022 byly na ekonomické dimenzi levice-pravice a společensko-kulturní dimenzi GAL-TAN hodnoceny ideologické pozice 10 nejvýznamnějších politických subjektů z národní úrovně ve 33 nejlidnatějších městech Česka. Snahou článku je odhalit vnitřní heterogenitu jednotlivých subjektů a pokusit se vysvětlit prostorovou diferenciaci ideologických pozic jak všech stran v souhrnu, tak jednotlivých politických subjektů. Ověřovanými faktory jsou především vnější vlivy, zahrnující zejména socioekonomické ukazatele zkoumaných měst. Využito bylo dvouvýběrových t-testů a korelačních analýz. Přestože nezanedbatelný vliv byl nalezen u většiny zkoumaných faktorů, jednotlivé politické subjekty na ně svými pozicemi reagovaly různou mírou, odlišným způsobem či vůbec.

P04: ŘÍČNÍ KRAJINA – PROCESY, ČLOVĚK, REVITALIZACE

Garanti: Jan Hradecký, Tomáš Galia

P04-1: MORFODYNAMIKA DOLNÍHO LABE NA ÚZEMÍ ČESKA - HLEDÁNÍ UDRŽITELNÉHO MANAGEMENTU ŘEKY

Jan Hradecký*, Tomáš Galia, Lukáš Krejčí, Václav Škarpich

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jan.hradecky@osu.cz

Klíčová slova: hydromorfologie; index morfologické kvality; morfodynamika; náplavy; úpravy koryta; dolní Labe

Příspěvek představuje analýzu dlouhodobého vlivu vodohospodářských a plavebních úprav dolního Labe v Česku na hydromorfologii. Zvláštní pozornost je věnována fenoménu šterkopískových lavic, které představují pozůstatek přirozené morfologie říčního koryta. Lidské úpravy koryta vedly ke změně hydromorfologické kvality říčního kontinua, která byla vyhodnocena pomocí indexu morfologické kvality a historických antropogenních zásahů do morfologie řeky. Současná morfodynamika řeky byla analyzována na základě morfologických a granulometrických parametrů vybraných šterkových lavic. Současná morfodynamika byla hodnocena v kontextu analýzy časových řad denních průtoků. V kontextu navrhovaných renaturačních úprav je diskutována také udržitelnost cenných fluviálních jevů v údolí Labe. Příspěvek vznikl v rámci podpory projektu TAČR STA02021SS030: Optimalizace managementu dolního úseku Labe s ohledem na přítomnost biotopu 3270 a zlepšení hydromorfologického stavu na základě mezioborové studie.

P04-2: INTERAKCE MEZI ŽIVOU VEGETACÍ, ŘÍČNÍM DŘEVEM A ŘÍČNÍ MORFODYNAMIKOU V MEANDRUJÍCÍM ÚSEKU ODRY

Tomáš Galia*, Václav Škarpich, Zuzana Poledniková, Veronika Kapustová

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: tomas.galia@osu.cz

Klíčová slova: fluviální geomorfologie; říční dřevo; vegetace; meandrující řeka

Dopad vegetace na morfologii říčních koryt byl poměrně dlouho opomíjen a klasické geomorfologické studie se zabývají především interakcemi mezi vodou, sedimenty a reliéfem jako dominantní složkami predikující geometrii koryta. Nicméně zejména poslední dvě desetiletí zaznamenaly rozmach v oblasti výzkumů popisujících vliv živé i mrtvé vegetace na říční morfodynamiku. Náš příspěvek primárně shrnuje výsledky monitoringu říčního dřeva prováděného od roku 2016 a jeho dopad na erozně-akumulační procesy v téměř 4 km dlouhém meandrujícím úseku Odry jihozápadně od Ostravy. Zjistili jsme, že zatímco množství říčního dřeva v některých meandrech je poměrně stabilní, jiné meandry vykazují vysokou meziroční variabilitu změřených objemů dřevní hmoty. Toto však není důsledkem pouze mobility říčního dřeva nebo jeho přísunu z přilehlých segmentů lužního lesa, ale také značné morfodynamiky zdejšího koryta. Říční dřevo přispívá jako drsnostní prvek k akcelerované vnitrokorytové sedimentaci a zároveň, pokud je uloženo na nárazovém břehu, lokálně zpomaluje laterální migraci koryta. Zcela pohřbené dřevo pak v nově vznikající nivě tvoří odolnější plošky vůči laterální erozi. Naopak jeho účinek ve smyslu akcelerace erozních procesů je limitovaný pouze na nehojné stabilní kusy nacházejícího se v blízkosti břehu, které mají schopnost vzhledem ke své orientaci vůči proudění odklánět k tomuto břehu proudnici. Vnitrokorytové akumulace, ale i vrcholové lavice, jsou vzhledem k poměrně nízkým vodnostem v posledních letech bez povodňových disturbancí rychle osidlovány vegetací a dochází k jejich druhotné stabilizaci, což podporuje odklánění proudnice k opačným břehům a akceleraci břehové eroze. Místní aktivita bobrů z hlediska přísunu objemů dřevní hmoty do koryta je prozatím zanedbatelná, ačkoliv během inventarizace dřevní hmoty v nivě byly zjištěny četné známky jeho pobytu. Z hlediska předmětu ochrany přírody ve zkoumaném úseku spadajícím do CHKO Poodří a NPR Polanská niva naše poznatky přispívají k pochopení místní říční morfodynamiky, ve které je roli mrtvé či živé vegetace nutno zohlednit.

P04-3: VLIV ŘÍČNÍ VEGETACE NA EROZI A SEDIMENTACI V MEANDRECH ŘEKY ODRY V LETECH 2022 AŽ 2024

Veronika Kapustová*, Tomáš Galia, Dominik Kula, Andrea Kovaříková, Pavel Sedláček

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: veronika.kapustova@osu.cz

Klíčová slova: meandr; břehová vegetace; říční dřevo; eroze; sedimentace; Odra; UAV; SfM; LSPIV

Zhodnocení vlivu živé vegetace a říčního dřeva je důležité pro pochopení a predikci dynamiky říčních koryt. Abychom mohli popsat vliv vegetace na morfodynamiku meandrů, provedli jsme opakovaný průzkum pomocí UAV v meandrovém pásmu řeky Odry v CHKO Poodří jihozápadně od Ostravy. Naše pozorování začala snímáním dvou meandrů v roce 2022, na jaře 2023 jsme rozšířili průzkum na šest meandrů a na jaře 2024 jsme jej zakončili opětovným snímáním UAV, zahrnujícím stejných šest meandrů. Každý meandr vykazuje odlišné podmínky, které určuje přítomnost, typ a hustota břehové vegetace a přítomnost říčního dřeva v korytě. Metodicky jsme propojili monitoring morfologických změn meandrů (UAV a Structure-from-Motion) s vyhodnocením rychlostního pole proudění vody v korytě (UAV a Large Scale Particle Image Velocimetry). I přes několik vyšších, morfologicky účinných průtoků zaznamenaných mezi jednotlivými snímávacími kampaněmi, žádný z nich nepřekročil velikost jednoletého průtoků (Q1). Navzdory těmto relativně nízkým průtokům jsme během studovaného období zaznamenali v úsecích bez stabilizujících břehových porostů významný ústup břehové linie o několik metrů. Zjistili jsme také, že říční dřevo efektivně mění směr a rychlost povrchového proudění vody. Tento efekt se lišil v závislosti na velikosti a pozici říčního dřeva v korytě. Přesměrování proudění směrem k břehu nebo od břehu buď zhoršovalo, nebo zmírňovalo boční erozi. S rostoucím průtokem a zaplavením říčního dřeva se jeho účinek snižoval. Při nízkých průtocích byl důležitější stabilizační efekt říčního dřeva, které lokálně bránilo proudění a podporovalo akumulaci sedimentů. Naše studie nabízí komplexní rámec pro kvalitativní a kvantitativní posouzení hydraulických a morfodynamických účinků břehové vegetace a říčního dřeva v meandrujících řekách. Tyto poznatky jsou klíčové pro trvale udržitelné hospodaření a obnovu říční krajiny.

P04-4: FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ KONEKTIVITU TRANSPORTU SEDIMENTŮ V POVODÍCH PŘÍTOKŮ DYJE V NP PODYJÍ

Zdeněk Máčka*, Dominik Holíš, Simona Koreňová, Monika Šulc Michalková, Ronald Poepl, John Edward Perez

*Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: macka@sci.muni.cz

Klíčová slova: povodí přítoků; konektivita sedimentů; říční dřev; indexy konektivity; antropogenní bariéry; Dyje

Koncept konektivity je užitečným nástrojem pro studium sedimentární bilance ve fluviálních systémech v nejrůznějších měřítcích od říčních úseků po celá povodí. V této práci byly použity dvě metriky konektivity – index omezení koryta svahy (CCI) a efektivní plochy povodí (ECA) – v kombinaci s terénním průzkumem, za účelem objasnění vztahu mezi přítoky a páteřním tokem v úseku řeky Dyje mezi nádržemi Vranov a Znojmo (plocha povodí 2 211,8 km²) na česko-rakouském pomezí. Po uzavření údolí hrází nádrže Vranov v roce 1933 se stala bilance dnových splavenin v Dyji závislá výhradně na přísunu materiálu z povodí přítoků, které plochou povodí kolísají mezi 0,1 a 137,7 km². Pro podrobnější analýzu konektivity sedimentů bylo zvoleno patnáct povodí reprezentujících rozdílné litologické a morfometrické poměry a různé typy krajinného pokryvu. Ve většině povodí převažují toky omezené a částečně omezené údolními svahy, přičemž podíl omezené kategorie kolísá mezi 0 % a 75 % (medián 48,2 %). Efektivní plochy povodí vymezené pro prahové hodnoty sklonu 5°, 15° a 25° vykazují hodnoty mediánu 12,3 %, 3,5 % a 0,6 % pro svahy připojené přímo k páteřním tokům povodí. Mezi oběma metrikami byla prokázána závislost, přičemž nejsilnější vazba na CCI byla nalezena u ECA 15° ($ECA_{15}=0,5234e\ 0.0375CCI$, $R^2=0,72$). Nejvíce sedimenty přispívaly do koryta procesy fluviální eroze (převážně břehová) a vývraty stromů, dále také svahové pohyby (mělké sesuvy, ploužení a skalní řízení); průměrná četnost aktivní sedimentárních zdrojnic se pohybovala mezi 2,1 a 10,5 na 100 m koryta. Přes značnou míru strukturní konektivity a velký počet aktivních zdrojnic je donáška sedimentů k ústí povodí malá. Průzkum soutokových zón neprokázal přítomnost recentně vytvářených akumulčních tvarů. Slabá míra sedimentární konektivity mezi povodími přítoků a páteřním tokem je výsledkem několika faktorů – zachytávání sedimentů v korytech ležícím říčním dřevem, zahrazení toku hrázemi rybníků v některých povodích a zřídka výskyt povodňových událostí schopných unášet větší množství dnových splavenin.

P04-5: ŘÍČNÍ SEDIMENTY A JEJICH VLIV NA POPULACE LOSOSOVITÝCH RYB

Václav Škarpich*, Tomáš Galia, Adriana Holušová, Jan Hradecký

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: vaclav.skarpich@osu.cz

Klíčová slova: hydromorfologie; dnové sedimenty; lososovité ryby; habitat; řeka Kamenice

Štěrkonosný režim vodních toků je důležitou charakteristikou ovlivňující výsledný hydromorfologický stav vyplývající z Rámcové směrnice o vodách 2000/60/ES. Dlouhodobá vodohospodářská praxe aplikovaná ve správě říčních systémů u nás nepříznivě ovlivnila a stále ovlivňuje přirozený či přírodě blízký chod sedimentů korytovou sítí. Významným faktorem ovlivňující tento stav je oslabení a narušení konektivity. Této problematice je ve vodohospodářské praxi dáván menší zřetel a mnohdy jsou např. sedimenty stále považovány za něco, co v korytech není žádoucí. Říční sedimenty, kromě vlivu na výsledný hydromorfologický stav, hrají také zásadní roli v ekologických nárocích vodních živočichů (např. lososovitých ryb) a zásadně ovlivňují stav jejich populací. Cílem této studie bylo zmapování a zhodnocení štěrkonosného režimu a konektivity sedimentů v povodí Kamenice s identifikací potenciálních zón a oblastí vstupu sedimentů do toku, množství a rozsahu bariér a bočních překážek zabraňujících vstupu sedimentů do koryta a jejich následného transportu korytovou sítí a zhodnocení zrnitosti sedimentů v korytě v návaznosti na životní podmínky vybraných druhů lososovitých ryb. Výsledky výzkumu poukázaly na významný antropogenní impakt narušující štěrkonosný režim ve formě výskytu různých forem bariér v povodí. I přes to se však v povodí vyskytují vhodné úseky, kde mají lososovité ryby příznivé habitatové podmínky jak z hlediska přirozenosti morfologie, tak z hlediska zrnitosti dnového substrátu. Analýza zrnitosti dnových sedimentů poukazuje především na výskyt vhodných míst např. z hlediska potenciální reprodukce lososovitých ryb z pohledu lokální dominance štěrků, a naopak potlačeného množství jemného materiálu, které nejsou vhodné pro kladení jiker z důvodu nedostatečné ochrany před odnosem, predací jinými živočichy, mechanickým poškozením, nebo z důvodu nedostatečného přístupu oksyložené vody přes jemnější substrát. Na základě těchto výsledků a závěrů pak byl sestaven souhrn možných dalších doporučených opatření z pohledu zásahů vedoucích ke zlepšení habitatových podmínek např. prostřednictvím revitalizačních akcí.

P05: STAV SOUČASNÉ ČESKÉ DENDROGEOMORFOLOGIE

Garant: Karel Šilhán

P05-1: LETOKRUHOVÁ ANALÝZY MĚLKÉHO PLOUŽENÍ: MOŽNOSTI A LIMITY

Filip Schlesinger

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: filip.schlesinger.s01@osu.cz

Klíčová slova: dendrogeomorfologie; mělké ploužení; excentricita letokruhů; časoprostorová analýza

Tato studie představuje dendrogeomorfologický výzkum mělkého ploužení na flyšovách svazích s využitím excentricity letokruhů stromů jako ukazatele aktivity. Celkem bylo analyzováno 136 přírůstkových jader z 68 stromů smrku ztepilého (*Picea abies*), která odhalila časoprostorovou dynamiku mělkého ploužení a jeho vztah k morfometrii svahu a tloušťce zvětralinového pláště. Hodnoty excentricity byly prostorově interpolovány pro vizualizaci vývoje aktivity ploužení v průběhu několika desetiletí, což ukázalo značnou prostorovou variabilitu. Výsledky ukázaly, že věk stromů ovlivňuje citlivost na signály ploužení, přičemž starší stromy vykazují zvýšenou excentricitu, což naznačuje zvýšenou reakci na plouživé pohyby. Studie rovněž zkoumala vliv srážek na aktivitu creepu a zjistila slabý, nesignifikantní pozitivní vztah. Tato komplexní analýza zlepšuje pochopení mechanismů mělkého ploužení a přispívá k širšímu oboru dendrogeomorfologie.

P05-2: SROVNÁNÍ ČASOPROSTOROVÉHO ROZŠÍŘENÍ REAKČNÍHO DŘEVA A EXCENTRICITY LETOKRUHŮ U MLADÝCH SMRKŮ ZTEPILÝCH A MODŘÍNŮ OPADAVÝCH

Andrea Fabiánová*, Karel Šilhán

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: andreadafi@seznam.cz

Klíčová slova: dendrogeomorfologie; Vnější Západní Karpaty; svahové procesy; růstové disturbance

Dendrogeomorfologie umožňuje absolutní datování mnoha nebezpečných geomorfologických procesů v zalesněných oblastech, a to především s roční přesností. Chybí však detailní znalosti o prostorovém rozsahu datovaných růstových disturbancí v celých kmenech stromů, což může mít zásadní vliv na datovací přesnost. V této studii byly analyzovány růstové disturbance smrků ztepilých (*Picea abies* (L.) Karst.) a modřínů opadavých (*Larix decidua* Mill.) rostoucích na svahu ovlivněném gravitačními pohyby. Mezi analyzované růstové disturbance patřily: i) reakční dřevo a ii) excentricita letokruhů. Studovaly se i vztahy mezi ohnutím kmene a samotnými vlastnostmi růstových disturbancí. Bylo zjištěno, že se reakční dřevo v disturbovaných letokruzích vyskytuje konzistentně ve všech výškách kmene. Úhlový rozsah reakčního dřeva má tendenci narůstat ve vyšších částech kmene smrků, zatímco u modřínů se úhlový rozsah nijak výrazně nemění. Hlavní směr reakčního dřeva se vychyloval převážně ve směru blízkém náklonu. Vlastnosti reakčního dřeva měly slabou asociaci jak s excentricitou letokruhů, tak s ohnutím kmene. Oba druhy stromů vykazovaly podobné průměrné hodnoty excentricity letokruhů. Vyšší hodnoty excentricity se objevovaly především ve směru náklonu kmene. V hodnotách excentricity letokruhů pozorovaných v různých výškách kmene nebyl patrný žádný viditelný vzorec. V neposlední řadě hodnoty excentricity letokruhů neměly signifikantní vliv na ohnutí kmene. Souhrnně lze vyvodit, že oba testované mladé druhy stromů se hodí pro dendrogeomorfologické datování s využitím kterékoliv z testovaných růstových disturbancí, musí se však dodržet několik zásadních pravidel při výběru vzorkovací strategie.

P05-3: VYUŽITÍ DENDROGEOMORFOLOGIE PŘI STANOVOVÁNÍ HYDROMETEOROLOGICKÝCH SPOUŠTĚČŮ PŘÍRODNÍCH HAZARDŮ

Radek Tichavský

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: radek.tichavsky@osu.cz

Klíčová slova: dendrogeomorfologie; sesuv; blokovobahenní proud; sněhová lavina; hydrometeorologický spouštěč; klimatická data

Dendrogeomorfologie – datování geomorfologických procesů pomocí letokruhových záznamů stromů – je široce využívána pro zjišťování minulé a nedávné aktivity přírodních hazardů. Často její výsledky slouží k následnému zjištění hlavních hydrometeorologických spouštěčů takové aktivity. Celý proces je však zatížen řadou nejistot a metodických výzev, které je potřeba zohlednit před finální interpretací možných spouštěčích faktorů. Na základě 121 publikovaných studií využívajících dendrogeomorfologii pro studium spouštěčů blokovobahenních proudů, sesuvů a sněhových lavin bylo analyzováno prostorové rozložení studijních lokalit, nejistoty v zpracování dendrogeomorfologických a klimatických dat a různé přístupy ve statistickém zhodnocení klimatických dat. Nejlépe jsou prostudovány oblasti střední Evropy, evropských Alp a vybrané severoamerické horské systémy. Jiné oblasti, jako např. severní a jižní Evropa, západní pobřeží Severní Ameriky, Jižní Afrika, Patagonie, Austrálie a Nový Zéland, na podobný výzkum teprve čekají. Vzhledem k tomu, že identifikovanou událost lze datovat s přesností na rok nebo maximálně na sezónu, a nikoliv na konkrétní datum, hledání správného spouštěče by mělo primárně spoléhat na pravděpodobnostní modely k identifikaci nejvýznamnějších klimatických proměnných. Tento aspekt je uplatňován především u výzkumu sněhových lavin, méně pak u blokovobahenních proudů, a prakticky chybí u analýzy sesuvné aktivity. Modely by také mohly pracovat nejen s extrémními denními srážkami (nejběžněji studovaná klimatická proměnná v rámci dendrogeomorfologických studií), ale také s předchozími vlhkostními podmínkami a efektem sněhové pokrývky během období tání sněhu. Limitem mnoha studií je využití staničních dat z míst příliš vysoko/nízko nebo daleko vůči studované lokalitě. To může způsobit chyby v identifikaci příčinných srážek a v důsledku tedy jejich nesprávné interpretace. V tomto ohledu je nutné minimalizovat množství chyb využitím dat ze stanic blízko studované lokalitě co do polohy i nadmořské výšky. Pro regionální chronologie je pak vhodné využívat i volně dostupné klimatické reanalýzy (kombinace měřených a modelovaných dat), které poskytují relativně přesné odhady klimatických charakteristik desítky let zpět.

P05-4: KOMPLEXNÍ ANALÝZA SESUVŮ POMOCÍ PŘÍSTUPU ZALOŽENÉHO NA DISTURBOVANÝCH STROMECH

Michal Kozák

Univerzita Hradec Králové, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: kozak.michael@gmail.com

Klíčová slova: dendrogeomorfologie; sesuv půdy; skalní řícení; časoprostorová rekonstrukce

Na povrchu složitých sesuvných území se kromě samotných sesuvných pohybů často vyskytují i další typy svahových procesů. Pro určení vzájemných vztahů nebo analýzu jejich spouštěčů je však nutné mít chronologické informace o jejich výskytu v minulosti. V této studii je představeno spektrum přístupů založených na letokruzích stromů pro časoprostorovou analýzu těchto procesů. Jednotlivé přístupy jsou aplikovány na vybrané komplexní sesuvné území s výskytem jak plouživých, tak i říťivých pohybů. Údaje založené na letokruzích byly získány ze standardních přírůstkových jader i z kořenů stromů obnažených v tahových trhlinách a z upraveného povrchu pařezů. Prezentované přístupy umožnily nejen chronologickou rekonstrukci minulých aktivních procesů, ale i rekonstrukci jejich prostorové aktivity a dokonce i odhad rychlosti posunů vybraných sesuvných bloků. U jednotlivých metodických přístupů byly zhodnoceny jejich výhody a omezení. Získané chronologické údaje byly navíc využity k vyhodnocení potenciálních spouštěčů. Jedinečnost dat založených na stromových letokruzích se projevila v odhalení široké variability jak přípravných (až dvouletá období s nadprůměrnými srážkami v případě sesuvů), tak samotných spouštěcích faktorů (3-5denní úhrny srážek v případě sesuvů, extrémní průtoky řek v případě rozšiřování tahových trhlin nebo vliv nízkých teplot v zimním období na skalní řícení).

P05-5: DENDROGEOMORFOLOGIE JAKO NÁSTROJ PRO STUDIUM SUBSIDENCE

Lucie Polášková

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: lucie.polaskova.s03@osu.cz

Klíčová slova: Karviná; subsidence; dendrogeomorfologie; datování

Subsidence, tj. vertikální i horizontální pohyby způsobené podpovrchovou těžbou, představují významný fenomén ovlivňující povrchovou morfologii důlních oblastí, často vedoucí k nenávratným změnám. Okres Karviná je jednou z oblastí, která byla postižena těmito pohyby v důsledku více než 100 let trvající podpovrchové těžby uhlí. Tato činnost způsobila v některých místech významné deformace a poklesy povrchu, která vedla k poškození infrastruktury. Studium fenoménu subsidence je obvykle prováděno inženýrskými obory. Výzkum má však svoje limity, jako je například nepravidelný monitoring pouze na omezeném počtu míst, který je často prováděn během aktivní těžby a taktéž po omezené časové období. V důsledku toho postrádáme komplexní informace o minulé subsidenční aktivitě z velké části území. Dendrogeomorfologie přináší unikátní možnost datovat a analyzovat tyto pohyby prostřednictvím interpretace změn v letokruzích stromů. Dendrogeomorfologické metody tak lze představit jako potenciální možnost pro studium minulých i současných subsidenčních pohybů. Podobně jak je tomu u sesuvů a jiných geomorfologických procesů, se můžeme v rámci studia subsidence zaměřit na různé změny v anatomii letokruhů, pomocí nichž by bylo možné zhodnotit míru a rozsah subsidenční aktivity. Společně s využitím dendrogeomorfologických metod v kombinaci s geomorfologickým a geodetickým mapováním lze poskytnout detailní pohled na dynamiku změn povrchového reliéfu v důsledku subsidence. Tyto informace by mohly poskytnout důležité poznatky pro plánování budoucího využití a ochrany území postižených podpovrchovou důlní činností v okrese Karviná a podobných regionech.

P05-6: DENDROGEOMORFOLOGIE SESUVŮ

Karel Šilhán

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: karel.silhan@osu.cz

Klíčová slova: dendrogeomorfologie; sesuvy; prostorově-časová rekonstrukce

Sesuvy půdy jsou nebezpečné a ničivé geomorfologické procesy, které každoročně způsobují škody na lidské infrastruktuře nebo dokonce ztráty na životech. Vzhledem k tomu, že odstraňování následků je velmi nákladné, jsou důležité znalosti o minulých sesuvných aktivitách, podrobná analýza spouštěcích mechanismů a předpověď budoucího vývoje sesuvů. Dendrogeomorfologické datování (založené na letokruzích) je nejlepším řešením získávání chronologických údajů v zalesněných oblastech, kde stromy každoročně vytvářejí přírůstky. Pohybující se sesuvná masa ovlivňuje stromy, které rostou na jejím povrchu. Stromy na tento vliv reagují různými způsoby, které jsou zaznamatelné a následně viditelné v řadách letokruhů. Letokruhy tak představují ideální přírodní archiv chování sesuvů v minulosti. V závislosti na druhu stromu může být délka chronologie sesuvů několik století s dílčím ročním rozlišením. Přestože dendrogeomorfologické přístupy mají určitá omezení, poskytované údaje jsou jedinečné, protože představují vhléd do minulosti bez nutnosti dlouhodobého monitorování. Nicméně stromy jako archivy sesuvů jsou vhodné pro středně velké události, protože příliš malé pohyby nemusí být zaznamenány a katastrofické pohyby stromy ničí.

P06: GEOGRAFIE ENERGETICKÉHO PŘECHODU II (ENERGETICKÝ PŘECHOD A (NE)SPRAVEDLIVÁ TRANSFORMACE UHELNÝCH REGIONŮ)

Garant: Bohumil Frantál

P06-1: NESPRAVEDLIVÁ TVÁŘ ENERGETICKÉHO PŘECHODU: ENERGETICKÉ OBĚTNÍ ZÓNY, ZELENÝ EXTRAKTIVISMUS A NOVÉ FORMY KOLONIZACE UHELNÝCH REGIONŮ

Bohumil Frantál

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: bohumil.frantal@ugn.cas.cz

Klíčová slova: energetický přechod; spravedlivá transformace; energetická nespravedlnost; obětní zóny; zelený extraktivismus

Energetický přechod má výrazné ekonomické a sociální dopady především na tzv. uhelné a uhlíkově intenzivní regiony (CCIR). Energetická transformace je přitom pojímána zároveň jako příležitost pro rozvoj nových směrů ekonomiky, rebranding regionálních identit, restart a zvýšení konkurenceschopnosti těchto regionů. Zásadním předpokladem pro naplnění této příležitosti je, aby transformace byla „spravedlivá“ a aby její nástroje a opatření napravovaly minulé „křivdy“. Zatím se ovšem nejen u nás ukazuje, že probíhající procesy energetického přechodu si zachovávají charakteristiky uhlíkové ekonomiky (jako prostorová koncentrace produkce, moci, investic a zisků, demokratický deficit a absence komunitně založeného participativního plánování, vyvlastnění přístupu ke krajině prostřednictvím privatizace zisků a socializace ztrát atd.), reprodukují stávající vzorce environmentálních (a energetických) nespravedlností a prohlubují asymetrie mezi jádry a periferiemi. Na vybraných příkladech z České republiky (výstavba větrných elektráren, tzv. strategické projekty podporované regiony v rámci OP Spravedlivá transformace a plány na těžbu lithia v Krušných horách) bude ilustrováno a diskutováno, jak energetická transformace může reprodukovat stávající procedurální, distributivní a uznávací (recognition) nespravedlnosti, napomáhat tzv. zelenému extraktivismu a vytvářet nové zóny obětované pro energetický rozvoj (energy sacrifice zones).

PO6-2: POHLED MÍSTNÍCH AKTÉRŮ NA VYUŽITÍ EKOLOGICKÝCH METOD OBNOVY HNĚDOUHELNÝCH VELKOLOMŮ – PŘÍPADOVÁ STUDIE LOMU ČSA

Petr Klusáček*, Ondřej Konečný

*Mendelova univerzita, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Kontaktní e-mail: petr.klusacek@mendelu.cz

Klíčová slova: ekologické metody obnovy; hydrická rekultivace; spontánní sukcese; místní aktéři; rozhovory

V rámci Ústeckého kraje byly v nedávné minulosti realizovány některé rekultivace hnědouhelných velkolomů (například v případě lomu Most-Ležáky vzniklo jezero Most). Dosavadní zkušenosti s výsledky realizací technických rekultivací (zejména těch hydrických) ukázaly, že technické formy řešení mohou být v podmínkách klimatických změn problematické z hlediska ekonomické i environmentální udržitelnosti, protože například u jezera Most bylo a je nutné pravidelně zajišťovat finančně náročné doplňování hladiny vody z vodních zdrojů mimo povodí. Z tohoto důvodu se pozornost studií v případě lomu ČSA zaměřila také na možnosti využití ekologických forem obnovy jako je například přirozené napouštění jezera jen vodou z povodí či na intenzivnější využití spontánní sukcese na místo technických forem lesnických a zemědělských rekultivací. Vzniklé vědecké studie měly vliv na současné plány budoucího využití lomu ČSA, neboť zde zjistily výskyt vzácných živočišných a rostlinných druhů a významná část území lomu se stane národní přírodní památkou. Odsouhlasený balanční scénář rozvoje lomu ČSA počítá se s přirozeným napouštěním budoucího jezera vodou z povodí do doby, než se najde investor, který bude ochoten financovat stavbu přečerpávací elektrárny i nákladné řízené napouštění jezera na cílovou hladinu z vodních zdrojů mimo povodí. V rámci výzkumných aktivit proběhly kvalitativní rozhovory s místními aktéry a byly identifikovány jejich názorová stanoviska na využití ekologických metod obnovy v případě lomu ČSA. Bylo zjištěno, že část aktérů se staví k plánovanému využití ekologických metod obnovy kriticky, protože mají obavu, že nelze zajistit rozvoj s přínosy pro okolní obce a jejich obyvatele bez větších veřejných investic ze strany státu či EU.

P06-3: REGIONÁLNÍ EKONOMICKÁ ODOLNOST: METODOLOGICKÉ PŘÍSTUPY A EMPIRICKÉ PŘÍKLADY V KONTEXTU ČESKA

Kristýna Sauerová*, Pavlína Netrdová

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: sauerovkr@natur.cuni.cz

Klíčová slova: regionální ekonomická odolnost; krize; socio-ekonomické prostředí; prostorová analýza; Česko

Regionální ekonomická odolnost je relativně nový koncept, který do výzkumu v rámci socioekonomické geografie přináší nové možnosti pochopení stavu a vývoje regionální diferenciace ekonomických jevů. Výhodou tohoto konceptu je zejména schopnost kvantitativně znázornit odolnost územních jednotek v rámci měnícího se ekonomického prostředí. Koncept je ale zároveň problematický vzhledem k nejednoznačnosti v používaných definicích a metodologické roztříštěnosti týkající se jak vstupních indikátorů, tak způsobu kvantifikace. Tuto skutečnost potvrzuje mimo jiné množství přístupů ke studiu regionální ekonomické odolnosti, se kterými je možné se v odborné literatuře setkat. V rámci příspěvku budou představeny a diskutovány vybrané možnosti operacionalizace regionální ekonomické odolnosti včetně empirické aplikace na příkladu Česka. Regionální ekonomická odolnost bude kvantifikována na různých měřítkových úrovních ve vývoji, což umožní sledovat krátkodobou a dlouhodobou odolnost. Zatímco krátkodobá odolnost může být ovlivněna specifiky působící krize (např. odlišný regionální dopad krize vyvolané ekonomickým otřesem nebo proti-pandemickými opatřeními), dlouhodobá odolnost odráží socio-ekonomické podmínky regionu ovlivňující obecnou úroveň odolnosti vůči působícím krizím.

P06-4: TRANSFORMÁCIA HOSPODÁRSKEJ ŠTRUKTÚRY MESTA BARDEJOV

Marián Kulla*, Jana Basová

*Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Prírodovedecká fakulta, Ústav geografie

Kontaktní e-mail: marian.kulla@upjs.sk

Klíčová slova: transformácia hospodárstva; priemysel; cestovný ruch; Bardejov

Mesto Bardejov nachádzajúce sa na severovýchode Slovenska predstavuje oddávna hospodársko-spoločenské centrum regiónu Horný Šariš. V minulosti mesto ťažilo z výhodnej polohy na významnej obchodnej ceste spájajúcej Baltské s Čiernym morom, čo mu umožnilo rozvoj obchodu, vďaka ktorému sa z osady stáva významným hospodárskym centrom horného Uhorska. Po druhej svetovej vojne dochádza k procesu industrializácie a mesto sa postupne transformuje na priemyselné socialistické mesto s dôrazom na obuvnícky a strojársky priemysel. Sektor služieb, s výnimkou kúpeľníctva, bol značne poddimenzovaný. Postkomunistické obdobie prinieslo radikálnu transformáciu v štruktúre hospodárstva malých a stredne veľkých miest, kam zaraďujeme aj Bardejov. Došlo k postupnému rozpadu a zániku veľkých socialistických priemyselných podnikov. S tým súvisí výrazný pokles podielu zamestnanosti v priemysle. V meste sa takto objavilo viacero opustených priemyselných areálov, ktoré čakalo na svoju revitalizáciu. Naopak, v priebehu posledných 30 rokov výrazne vzrástla zamestnanosť v odvetví obchodu a služieb. Došlo k transformácii maloobchodného reťazca Zdroj na MAKOS, a.s.,. Výrazný zásah do funkčno-priestorovej štruktúry mesta predstavoval príchod zahraničných obchodných reťazcov. Umiestnili sa v areáloch bývalých priemyselných a iných opustených objektov. Bardejov disponujú významným primárnym potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu, ktorý bohužiaľ nie je podporený realizačnými predpokladmi (doprava, stravovacie zariadenia). Pozitívne však možno hodnotiť rastúcu kvalitu športovísk a rekreačných zón v meste.

Ekonomickú vyspelosť mesta odráža schopnosť zabezpečiť prácu najmä pre jeho obyvateľov. Počas sledovaného obdobia (1991-2001) počet pracovných príležitostí pre miestnych Bardejovčanov klesá, mesto nie je schopné vytvoriť dostatočný počet pracovných pozícií, čo má za následok rastúci počet odchádzajúcich za prácou. Aj počet dochádzajúcich sa výrazne zmenil. V priebehu 30 rokov klesol takmer o polovicu. Mesto nevytvára potrebný počet pracovných miest, no napriek tomu si stále udržiava pozíciu významného regionálneho centra.

PodĎakovanie: Autori príspevku ďakujú za podporu grantu VEGA 1/0768/24: Multimierkové hodnotenie priestorovej variability sociálno-ekonomickej stratifikácie obyvateľstva.

P06-5: HISTORIE SOUČASNOSTI ČESKÉ GEOGRAFIE

Jan Daniel

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jan.daniel@upol.cz

Klíčová slova: historie geografie; produkce geografického vědění; Československo; národní tradice; mezinárodní geografie

Motem výroční konference ČGS je spravedlivá transformace, tedy ústředním tématem je promýšlení současnosti a budoucího vývoje. Zároveň oficiální text konstatuje, že se konference koná v roce 130. výročí vzniku české profesní geografické organizace, čímž se hlásí ke své minulosti. Z hlediska temporality se tedy konference snaží propojit minulost, současnost a přítomnost české geografie. Z tohoto důvodu konference představuje vhodnou platformu pro krátké diskuzní zamyšlení nad významem a relevancí historie geografie. Hlavním cílem příspěvku je diskuze role, kterou může mít kritický výzkum historie produkce geografického vědění při promýšlení současnosti a budoucnosti české geografie. V příspěvku se primárně zaměřím na tři témata: 1) Jaké přístupy jsou v současné době využívány k výzkumu historie geografie a jak zvolený přístup ovlivňuje relevanci tohoto výzkumu pro současnost a budoucnost geografie. 2) Jakými způsoby je ve výzkumu historie geografie konceptualizován vztah mezi produkcí geografického vědění a politikou 3) Jakými způsoby je možné konceptualizovat vztah mezi vývojem národní geografické tradice a vývojem mezinárodní geografie.

P07a: ROZVOJOVÁ GEOGRAFIE VĚTŠINY SVĚTA I (KONSTRUKCE ROZVOJE A VĚDĚNÍ O ROZVOJI)

Garanti: Josef Novotný, Zdeněk Opršal

P07a-1: CO JE ZA ROZVOJEM? DEKOLONIÁLNÍ KRITIKA ROZVOJE A IMAGINATIVNÍ GEOGRAFIE VĚTŠINOVÉHO SVĚTA

Petr Daněk

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: danek@sci.muni.cz

Klíčová slova: diskurz rozvoje; imaginativní geografie; produkce vědění; disciplína geografie; dekolonizace

Postrozvojová, postkoloniální a dekoloniální kritika rozvoje jako diskurzu navázala na dřívější kritiku mezi přístupy uvnitř diskurzu a odhalila slabost předpokladů a představ, na kterých teorie i politika rozvoje stojí. Nezdá se však, že by měla zásadní dopad na naše představy většinového světa a jednání, která z nich vychází. Modernistické představy „třetího“, „rozvojového“, „postkoloniálního“ světa zůstávají pevně ukotvené v geografickém vzdělávání, mediální reprezentaci i politické praxi. V příspěvku si kladu otázku, jakými způsoby je možné dekolonizovat naše představy o životě ve většinovém světě, a na jaké bariéry takové snahy naráží. Po metodické stránce vycházím především ze Saidova a Gregoryho konceptu imaginativních geografii. Daty, se kterými pracuji, jsou představy většinového světa, vytvářené ve středoškolské výuce regionální geografie a získané pomocí obsahové analýzy učebnic zeměpisu a semistrukturovaných rozhovorů s učiteli na gymnáziu. Výsledky ukazují zakořeněnost modernistických stereotypů a apolitické představy rozvoje jako lineární trajektorie, ale současně i úsilí o jejich překonání. Mezi bariéry patří nedostatek času, absence metodických materiálů, ale i obecnější limity jako je neochota opustit představu našeho menšinového světa jako privilegovaného a směr rozvoje udávajícího regionu.

P07a-2: NEOM: SYMBOL NEO-SAÚDISMU

Miroslav Kozák

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: kozak1991@seznam.cz

Klíčová slova: NEOM; transformace; Saúdská Arábie; identita

Od roku 2015 prochází Saúdskoarabská monarchie pod taktovkou současného krále a korunního prince bezprecedentní ekonomicko-kulturní transformací, jež je představována vládní strategií Vize 2030. Tento plán má za cíl zbavit zemi závislosti na ropě a vytvořit podmínky pro rozvoj ekonomiky založené na inovacích. Jednou z vlajkových lodí Vize 2030 je futuristická megapole NEOM, jež se rozkládá u pobřeží Rudého moře v provincii Tabuk. NEOM se má stát centrem turismu a rozvoje nových technologií, jež změní vnímání blízkovýchodní monarchie z klasického rentiérského ropného státu na zemi, jež moudře využila výnosů z ropného bohatství, aby se stala globálním centrem inovací a vysokých technologií. Právě NEOM je předobrazem toho, jak by mělo Saúdské království podle tamních vládců vypadat v budoucnosti. Tomu odpovídá i slovo NEOM, což je složeninou starořeckého slova NEO tedy nový a a písmeno M je odvozeno z arabského slova mustaqbal čili budoucnost. Můj příspěvek založený na analýze vládních dokumentů se bude zabývat tím, jak tento projekt může přispět nejen k hospodářskému rozvoji, ale také k tvorbě nové saúdskoarabské identity, skrz diverzifikaci ekonomiky, jež transformuje společnost v socio-kulturní rovině a přispěje tím ke konfrontaci tradic a modernity.

P07a-3: NEPOHODLNÁ GEOGRAFIE VÝZKUMNÉ ETIKY: POHLED Z AKADEMICKÉ SEMIPERIFERIE

Aneta Seidlová*, Eliška Masná, Kristýna Kvasničková, Josef Novotný

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: aneta.seidlova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: rozvoj a migrace; výzkumná etika; diskomfort; semiperiferie

Tento příspěvek prezentuje závěry výzkumu doplňujícího literaturu o geografii diskomfortu a výzkumné etiky zkoumáním zkušeností vědkyň a vědců z Česka, země na akademické semiperiferii. Přesto, že se studie zaměřuje konkrétně na etiku v kontextu výzkumu rozvoje a migrace zahrnující terénní výzkum v globálním Jihu, její poznatky přesahují tento tematický a disciplinární rámec. Předchozí debaty o etice výzkumu se soustředily především na postkoloniální dynamiku mezi globálním Severem a Jihem a přehlížely specifické okolnosti výzkumníků z globálního Východu. Cílem článku je doplnit tuto mezeru a diskutovat možné cesty vpřed s ohledem jak na strukturální omezení přenositelnosti etických pravidel a postupů mezi odlišnými kontexty, tak i klíčovou roli individuálního jednání. Na základě reflexe vlastních zkušeností v kombinaci s polostrukturovanými rozhovory s výzkumnice a výzkumníky zdůrazňujeme schopnost konstruktivně pracovat s diskomfortem jako klíčovou, avšak nerovnoměrně rozloženou výzkumnou kapacitu. Ta je součástí širší schopnosti provádět (zodpovědný) výzkum, a závisí nejen na osobních kvalitách, ale také na strukturálním kontextu.

P07a-4: AFRIKA, KTEROU CHTĚJÍ AFRIČANÉ (A PROČ BYCHOM JI MĚLI CHTÍT TAKÉ TAKOVOU): POHLED NA PANAFRICKOU VIZI AGENDY 2063 A PŘÍKLAD NAPLŇOVÁNÍ JEJÍCH CÍLŮ V ETIOPII A V NIGÉRII

Jiří Preis*, Jan Záhořík

*Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická

Kontaktní e-mail: jpreis@fek.zcu.cz

Klíčová slova: Afrika; Africká unie; Agenda 2063; Etiopie; Nigérie; rozvoj; budoucnost

V roce 2023 uplynulo 10 let od vydání Agendy 2063. Tento obsáhlý dokument zveřejněný v roce 2013 popisuje vizi Komise Africké unie (AU) o tom, jak by Afrika jako kontinent měla vypadat za 50 let: „prosperující, mírumilovný kontinent, který je utvářen svými vlastními občany a který představuje dynamickou sílu na mezinárodní scéně. Slogan dokumentu zní: „Afrika, kterou chceme“ (The Africa we want) a ze své podstaty jde o dokument o Afričanech a Africe pro Afričany.

V tomto příspěvku chtějí autoři představit Agendu 2063 jako celek a jak moc dochází jednu dekádu od její zveřejnění k naplňování jednotlivých vizí. Zároveň by ale autoři chtěli na dokument podívat evropskou (nebo západní) optikou a otevřít diskusi o tom, proč by vize vyslovená AU neměla být sdělována pouze jedné miliardě obyvatel Afriky, ale rovněž nám, obyvatelům západního civilizačního okruhu. A proč by rovněž nám mělo jít o to, aby africké národy úspěšně naplnily aspirace deklarovaných v tomto panafrickém strategickém dokumentu. Konkrétnější pohled o tom, jak se cíle Agendy 2063 naplňuje v praxi, bude ukázán na příkladu dvou nejlidnatějších zemí afrického kontinentu, Etiopii a Nigérii. Obě země čelí mnoha výzvám z hlediska demografie, bezpečnosti, migrace atd. V příspěvku se tak blíže zaměříme na to, jakým způsobem se obě země naplňují Agendu 2063.

P07a-5: MECHANISMY PRO SOCIÁLNĚ-EKOLOGICKOU TRANSFORMACI: ZKUŠENOSTI Z BÍLÝCH MÍST NA GLOBÁLNÍ MAPĚ PRODUKCE ZNALOSTÍ

Pavλίna Schultzová*, Lenka Suchá, Zuzana V. Harmáčková

*Ústav výzkumu globální změny AV ČR

Kontaktní e-mail: schultzova.p@czechglobe.cz

Klíčová slova: sociálně-ekologická transformace; produkce znalostí; globální východ; metoda kognitivního mapování

Současná vědecká literatura disponuje rozsáhlým souborem výzkumů týkajících se mechanismů sociálně-ekologické transformace ke spravedlivé a udržitelné budoucnosti. Většina tohoto výzkumu je však ukotvena v teoriích, které staví na západní anglofonní geografii. Výzkumy ohledně mechanismů umožňujících transformaci k udržitelnosti v zemích tzv. globálního východu, tedy postsocialistických zemí v Evropě a v Asii (Müller 2020) jsou však v tomto penzu znalostí nedostatečně zastoupeny. Jak navíc argumentuje Jehlička (2021), tento deficit limituje prostor pro „teoretizování“ z globálního východu, tedy vytváření takových teoretických rámců, které by lépe zohledňovaly specifika tohoto regionu a zároveň byly využitelné v dalších kontextech, které jsou charakteristické rigidním systémem společenské správy, krátkou (nebo chybějící) historií veřejné angažovanosti, kulturou individualismu a nízkou celospolečenskou poptávkou po zapojení do procesů zaměřených na transformaci směrem k udržitelnosti. Cílem tohoto příspěvku je objasnit mechanismy sociálně-ekologické transformace, které jsou jedinečné pro specifický kontext globálního východu, a diskutovat jejich význam pro současnou českou geografickou obec.

Náš výzkum mapuje operativní, institucionální a narativní mechanismy a faktory, které umožňují či znesnadňují sociálně-ekologickou transformaci, a to na základě kvalitativních rozhovorů a workshopů využívajících metodu kognitivního mapování (fuzzy cognitive mapping) s českými transformativními aktéry. Mechanismy a faktory na operativní a institucionální úrovni jsou často obdobné jako ty, které se nacházejí i v jiných kontextech. Bariéry na narativní úrovni jsou však specifické pro prostor globálního východu. Jak uvádějí účastníci výzkumu, klíčovými bariérami jsou veřejná neviditelnost a neatraktivnost otázek udržitelnosti a jejich rámování a upřednostňování individuálních, apolitických řešení před těmi, která jsou pojímána jako kolektivní a politická. Tyto překážky vyplývající z historických trajektorií unikátních pro prostor globálního východu, které popírají premisu anglofonní geografické teorie o přirozené občanské angažovanosti, jsou však často pro globální akademickou obec neviditelné. Výzkum poukazuje na výzkumnou mezeru v budování teorií, které odrážejí specifické společenské nastavení kontextu globálního východu, která by se měla promítnout do agendy českého geografického výzkumu.

P07b: ROZVOJOVÁ GEOGRAFIE VĚTŠINY SVĚTA II (ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE)

Garanti: Josef Novotný, Zdeněk Opršal

P07b-1: HODNOCENÍ DOPADU ROZVOJOVÝCH PROJEKTŮ Z PERSPEKTIVY PŘÍJEMCŮ POMOCI (ETIOPIE, SEKTOR WASH)

Barbora Latečková

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: barbora.lateckova@gmail.com

Klíčová slova: dopadová evaluace; rozvojová spolupráce; QCA

Přestavení metodologie plánovaného výzkumu studentky doktorandského studia. Podle údajů Světové zdravotnické organizace (WHO) a Dětského fondu Spojených národů (UNICEF) z roku 2019 má méně než polovina Etiopanů přístup k pitné vodě, z toho pouze 11 % populace má přístup k bezpečným zdrojům vody a pouze 5 % z tohoto počtu zahrnuje rurální oblasti Etiopie. V zemi je proto realizováno mnoho mezinárodních rozvojových projektů v sektoru vody a sanitace (WASH). Právě v tomto sektoru ovšem vykazují rozvojové projekty (nejen v Etiopii) relativně velkou míru neúspěšnosti, resp. neudržitelnosti očekávaných pozitivních dopadů v dlouhodobějším horizontu. Dřívější snahy studovat příčiny této neúspěšnosti se často soustředily na roli vybraných faktorů či technické aspekty problematiky. Až v poslední době se objevilo několik studií a přístupů, které se snaží o komplexnější postižení příčin, ale stále v tomto ohledu existují významné výzkumné mezery. Hlavním cílem výzkumného projektu bude provést dopadovou evaluaci a vyhodnotit udržitelnost projektů zahraničních donorů v oblasti WASH v rurálních oblastech jižní Etiopie realizovaných v letech 2015-2020. Originálním přínosem předkládaného výzkumu je důraz na perspektivu příjemců pomoci, dále důraz na mix donorských projektů (nejde o hodnocení projektů či programu jednoho donora) a dále použití kvalitativní komparativní analýzy (QCA) na identifikaci klíčových success a failure faktorů a jejich kombinace.

P07b-2: SUBNACIONÁLNÍ ALOKACE POMOCI V KONTEXTU POST-KONFLIKTNÍ MULTIETNICKÉ ZEMĚ: PŘÍPADOVÁ STUDIE BOSNY A HERCEGOVINY

Zdeněk Opršal*, Tereza Nováková

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra rozvojových a environmentálních studií

Kontaktní e-mail: zdenek.kenny.oprsal@gmail.com

Klíčová slova: rozvojová pomoc; subnacionální alokace; Bosna a Hercegovina

Tento příspěvek se zabývá subnacionálními alokacemi rozvojové pomoci v kontextu komplikovaného kulturně-etnického složení obyvatelstva, nerovnoměrné socioekonomické výkonnosti a složitého administrativního systému Bosny a Hercegoviny. Kvantitativní část výzkumu zahrnovala analýzu unikátního souboru lokalizovaných dat o rozvojových projektech významných bilaterálních i multilaterálních donorů. Kvalitativní část výzkumu se soustředila na interakce donorů a různými činiteli s rozhodovací pravomocí a zainteresovanými aktéry v Bosně a Hercegovině na různých administrativě-správních úrovních. Výzkum se pokusil identifikovat faktory, které souvisejí s prostorovými nerovnostmi v rozdělování rozvojové pomoci na úrovni municipalit.

P07b-3: PROPOJOVÁNÍ ROZDÍLNÝCH SOCIÁLNĚ-ÉKOLOGICKÝCH NARATIVŮ V MEZINÁRODNÍ ROZVOJOVÉ SPOLUPRÁCI, PŘÍKLAD ZE ZÁPADNÍ PROVINCE ZAMBIE

Lenka Suchá*, Zuzana V. Harmáčková, Lenka Dušková, Aneta Seidlová

*Ústav výzkumu globální změny AV ČR

Kontaktní e-mail: sucha.l@czechglobe.cz

Klíčová slova: sociálně-ekologický systém; rozvojová spolupráce; Západní provincie Zambie; narativy

Projekty rozvojové spolupráce vstupují v cílových zemích do komplexních sociálně-ekologických systémů, které podmiňují jejich úspěšnost. To, jak jsou jednotlivé vazby mezi společnostmi a přírodou interpretovány a chápány, se však liší napříč jednotlivými aktéry. Systémové myšlení a participativní mapování sociálně-ekologického systému umožňuje zahrnovat různorodé perspektivy a hledat synergie a diskrepance mezi interpretacemi vazeb mezi společnostmi a přírodou. Tento příspěvek kriticky reflektuje výsledky participativního mapování sociálně-ekologického systému v Západní provincii Zambie, klíčové oblasti české rozvojové spolupráce (ZRS). Zejména se soustředíme na pluralitu perspektiv týkajících se sociálně-ekologických vazeb artikulovaných třemi skupinami aktérů: (1) aktéři ZRS, kteří primárně působí z České republiky; (2) aktéři ZRS, kteří sídlí v Západní provincii Zambie; a (3) aktéři v Západní provincii Zambie, kteří jsou reprezentováni místními obyvateli, experty a zástupci státního a tradičního systému společenské správy.

Výsledky ukazují, že na elementární úrovni existuje sdílené porozumění klíčovým sociálně-ekologickým vazbám. Mezi aktéry se však liší jednotlivé narativy o specifických interakcích mezi společnostmi a přírodou a z nich vyplývající bariéry, příležitosti a potenciální řešení otázek spojených se sociálně-ekologickou udržitelností. Tyto rozdílné interpretace sociálně-ekologické reality se rozcházejí podél několika dichotomických os – například mezi aktéry mezinárodní rozvojové spolupráce a místními aktéry, anebo mezi místními aktéry, kteří se vůči sobě nacházejí v různorodých mocenských pozicích a kteří disponují různými typy znalostí a expertízy. Konkrétně identifikujeme tři klíčové odlišné narativy o sociálně-ekologickém systému: (1) narativy o roli tradiční a veřejné společenské správy a souvisejících procesech; (2) narativy o komunitě; (3) narativy o zajištění udržitelných zdrojů obživy. Pro dosahování požadovaných efektů projektů rozvojové spolupráce je zásadní, aby docházelo k překlenování těchto rozdílných narativů, a to ideálně prostřednictvím procesů založených na koprodukcí znalostí. Ty vytvářejí příležitosti pro odhalování a obohacování rozmanitých pohledů na vazby mezi společnostmi a přírodou, které z pohledu jednotlivých aktérů představují stavební kameny pro dosahování udržitelných zdrojů obživy a sociálně-ekologické udržitelnosti.

P07b-4: DOPADY PROGRAMU DIALOGIC BOOKSHARING NA VÝVOJ DĚTÍ V TANZANII: VÝSLEDKY RANDOMIZOVANÉ STUDIE

Martin Schlossarek, Eva Šerá Komlossyová*, Peter Cooper, Lynne Murray, Ondřej Vencálek, Machumu Maregesi, Jaromír Harmáček, Lenka Dušková, Simona Šafaříková, Miroslav Syrovátka, Nikola Medová, Jiří Chovaneček, Barbora Frličková, Petr Kovařík

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra rozvojových a environmentálních studií

Kontaktní e-mail: eva.serakomlossyova@upol.cz

Klíčová slova: Dialogic Booksharing; randomizovaná studie; vývoj dětí; Tanzanie

Děti v méně rozvinutých zemích čelí překážkám v optimálním jazykovém a kognitivním vývoji kvůli řadě faktorů souvisejících s nepříznivými socioekonomickými podmínkami. Rané vzdělávací intervence, jako je Dialogic Booksharing, realizované ve vyspělých zemích a městských oblastech méně rozvinutých zemí, vykazují pozitivní dopady na kognitivní a sociálně-emoční vývoj dětí. Chybí však důkazy o účincích programů Dialogic Booksharing z chudých venkovských komunit rozvojových zemí, kde může být potřeba takové intervence největší. Navrhovaný příspěvek představuje výsledky hodnocení dopadů intervence Dialogic Booksharing realizované od roku 2023 v oblasti Usangu v Tanzanii. Dialogic Booksharing (DB) je osmitýdenní rodičovský program, který podporuje primární pečovatele v stimulaci kognitivního a sociálně-emočního vývoje batolat prostřednictvím sdílení obrázkových knih. Prezentovaný výzkum je tříramenná randomizovaná kontrolovaná studie (RCT) uplatňující kvantitativní i kvalitativní metody sběru dat. Skupiny pečovatelek jsou randomizovány buď do (i) intervenční skupiny Dialogic Booksharing, (ii) aktivní kontrolní skupiny Playful Activities, nebo (iii) pasivní kontrolní skupiny na čekací listině. Sběr dat proběhl prostřednictvím dotazníků, přímého pozorování, rozhovorů a fokusních skupin před a bezprostředně po intervenci. Následný sběr dat je naplánován na rok 2024, tedy přibližně 12 měsíců od zahájení projektu. Příspěvek prezentuje účinky intervence Dialogic Booksharing na řadu ukazatelů týkajících se kognitivního a sociálně-emočního vývoje dětí a přístupů primárních pečovatelek k výchově dětí.

P07b-5: EXTERNÍ VALIDITA EVALUACÍ ROZVOJOVÝCH INTERVENČÍ: A CO GEOGRAFIE?

Adam Šíma

Univerzita Karlova

Kontaktní e-mail: simaad@natur.cuni.cz

Klíčová slova: externí validita; rozvojové intervence; systematická rešerše; RCT

Tento příspěvek se věnuje zkoumání externí validity v hodnoceních rozvojových intervencí, analyzuje přístupy jak primárních studií zaměřených na inkluzi mladých do pracovního trhu v zemích se středním a nízkým příjmem, tak systematických rešerší k této problematice. Příspěvek začíná posouzením, jak experimentální studie, specificky Randomized Controlled Trials, zohledňují geografický kontext a jak se to odráží v interpretaci a aplikaci jejich výstupů. Upozorňuje na běžnou praxi experimentálních studií, které často opomíjejí geografický kontext, což může omezovat generalizovatelnost jejich závěrů. Následně se příspěvek obrací k systematickým rešerším, které shromažďují a syntetizují dostupné výzkumné poznatky a hodnotí, do jaké míry tyto rešerše kriticky přistupují k externí validitě v jejich analýzách a jak jsou navrženy jejich metodologie pro identifikaci a adresování limitací v generalizovatelnosti zjištění. Systematické rešerše se obvykle využívají ke zjištění, zda výzkum ukazuje, že intervence má dostatečné důkazy u účinnosti, ne zda bude intervence fungovat za jiných podmínek. Stejně tak jako primární studie se tedy soustředí především na interní validitu. Příspěvek rovněž naznačuje potenciál inovativních metod při provádění systematických rešerší, včetně využití umělé inteligence, které by mohly vést ke znatelnému zrychlení jejich provádění a tím přispět k jejich širšímu užívání.

P07c: ROZVOJOVÁ GEOGRAFIE VĚTŠINY SVĚTA III (PŘÍPADOVÉ STUDIE)

Garanti: Josef Novotný, Zdeněk Opršal

P07c-1: DIGITÁLNÍ SOCIÁLNÍ REMITENCE A GENDER V PRŮBĚHU ŽIVOTA: ANALÝZA GRUZÍNSKÝCH A MOLDAVSKÝCH TRANSNACIONÁLNÍCH RODIN MIGRANTŮ

Dušan Drbohlav*, Adrian Bailey, Eva Janská, Zdeněk Čermák

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: drbohlav@natur.cuni.cz

Klíčová slova: digitalizace; sociální remitence; transnacionální migrace; gender; Gruzie; Moldavsko; Česko

V příspěvku se zkoumá, jak digitalizace (integrace digitálních dat, technologií a praktik do každodenního života) mění vztah mezi transnacionální migrací a rozvojem. Zatímco teorie modernizace předpokládá, že remitence migrantů zahrnuje šíření sekulárních hodnot z více do méně rozvinutých zemí, výzkum transnacionálních rodin zdůrazňuje, jak procesy životního cyklu, včetně událostí, biografii a propojených životů, vedou k nerovnoměrným a genderově podmíněným přeshraničním pohybům, které mohou upevňovat strukturální znevýhodnění. Na základě našich analýz zkušeností gruzínských a moldavských transnacionálních migrantů tvrdíme, že digitální sociální remitence působí prostřednictvím životních procesů na reprodukci genderových rolí a vztahů. Definujeme a konceptualizujeme digitální sociální remitence jako obousměrný tok znalostí, hodnot a praxe přes hranice, který vzniká v důsledku digitálně zprostředkovaných praktik migrantů. V našem případě se zaměřujeme na činnosti, rutiny a významy, které gruzínští a moldavští migranti žijící v Česku a jejich rodiny, které zůstaly v místě původu, spojují se svým každodenním transnacionálním životem. Zjišťujeme, že digitalizace se v poslední době mezi transnacionálními rodinami zintenzivnila.

Hlubkové rozhovory s migranty a jejich rodinnými příslušníky naznačují, že vzorce digitálních sociálních remitencí odrážejí podmínky přístupu k technologiím, včetně úrovně gramotnosti a dovedností a dostupnosti a ceny internetu. Kromě toho diskutujeme předběžná zjištění, která naznačují, že trvalá digitální participace považovaná za nezbytnou pro lepší rozvoj je ovlivněna procesy životního cyklu a závisí na genderových normách týkajících se práce žen, domácí a veřejné sféry i využívání času.

Novum spočívá v pokusu o nastínění výzkumné agendy, která zohledňuje specifika transnacionální migrace ve střední a východní Evropě.

Příspěvek vznikl s podporou projektu GAČR 24-11907S.

P07c-2: VÝVOJOVÉ ZMĚNY UZBECKÝCH REGIONŮ V DŮSLEDKU REALIZACE PROJEKTU NOVÁ HEDVÁBNÁ STEZKA

Tomáš Král

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie
Kontaktní e-mail: tomas.kral@ujep.cz

Klíčová slova: regiony; vývoj; změna; jádro; Uzbekistán; železnice; geopolitika

Nová hedvábná stezka je čínský megaprojekt, který má za cíl přinést zemi nové možnosti ekonomické expanze a zlepšení geopolitické situace Číny v nových regionech. Jedním z těchto regionů je i Střední Asie rozprostírající se dosud v ruské sféře vlivu. Od počátku realizace tohoto projektu dochází k modifikacím, vedoucím k tomu, že se Čína stává konkurentem Ruska. Na první pohled se jedná o region, který má relativně nevýhodnou polohu na světové periferii, nicméně karta se může projektem obrátit a navázat tak na tradici a klíčovou roli Hedvábné stezky z období středověku. Tento projekt má mnohavrstevné dopady, které mohou být pozorovány na daných regionech jako například proměnu typu jádro versus periferie. Klíčovým cílem je porovnat a zhodnotit regiony Uzbekistánu před počátkem realizace projektu (2014) a poté během jeho realizace (vybrané roky 2018–2023 dle dostupnosti dat). Klíčovými indikátory jsou vybrané demografické a ekonomické proměnné jako například hustota osídlení, migrace mezi regiony, přírůstek obyvatelstva, míra nezaměstnanosti, hrubý domácí produkt apod. Vybranými nástroji k realizaci jsou především kartografické metody v prostředí gis, tabulkové a grafické nástroje. Na základě dat lze sledovat, že na některé indikátory projekt neměl žádné dopady, jako například hustota osídlení. Výrazná obměna však v rámci spektra nastala například u nezaměstnanosti. Je to ale důsledkem Nové hedvábné stezky, nebo je za tím jiný důvod? Velice opatrně se musí přistupovat k rokům, kdy se prostorově velmi dramaticky šířilo onemocnění Covid-19, a proto některé roky jsou pro hodnocení velmi zkresleny a tudíž nepoužitelné (2020, 2021, 2022). Vliv této nemoci se mohl promítnout do některých statistik i v jiných letech, což by mohlo vysvětlovat určité pozorované anomálie. V rámci prozatímních sledovaných výsledků lze zatím pozorovat, že pozitivní dopad realizace projektu není pro regiony Uzbekistánu jednoznačný. Nicméně pro ukotvení závěrů bude třeba velmi intenzivně sledovat i další roky.

P07c-3: V PASTI, NEBO NA ÚTĚKU? VLIV KLIMATICKÉ ZMĚNY NA MIGRAČNÍ ASPIRACE FARMÁŘŮ NA ZAMBIJSKÉM VENKOVĚ

Eliška Masná*, Jiří Hasman, Aneta Seidlová

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: eliska.masna@natur.cuni.cz

Klíčová slova: adaptace; imobilita; klimatická změna; migrace; Zambie

Prohlubující se sucho a deforestace, ať už následkem klimatické změny či špatného hospodaření s půdou, je celosvětový problém. Mezi nejohroženější skupiny patří samozásobitelští farmáři v zemích globálního Jihu. Dopady klimatické změny jsou sice ve veřejném prostoru obvykle spojovány s masovou migrací, avšak řada výzkumů spíše ukazuje, že většina obyvatelstva preferuje setrvání v místě bydliště nad migrací. Právě nejvíce zranitelné obyvatelstvo navíc nemá dostatečné prostředky ani schopnosti migrační pohyb uskutečnit. Cílem tohoto příspěvku je tak přispět k diskusi o možnostech adaptace a roli migrace v rámci adaptačních opatření za pomoci výsledků ze šetření provedeného v Západní provincii, výrazně periferní oblasti Zambie. Prvním cílem výzkumu je zjistit, nakolik se cítí být zambijští farmáři ohroženi změnou přírodních podmínek a zda plánují přijmout nějaká adaptační opatření. Druhým cílem je pak za pomoci strukturního modelování zhodnotit význam faktorů souvisejících s tímto rozhodovacím procesem. Výzkum čerpá ze strukturovaných rozhovorů s představiteli domácností doplněné o rozhovory s místními experty a vedoucími představiteli komunit.

P07c-4: BARIÉRY EKOLOGICKÉ SANITACE - PŘÍKLAD Z VENKOVSKÉ ETIOPIE

Josef Novotný*, Thomas Ayalew Abebe, Jiří Hasman, Biruk Getachew Mamo, Gudina Terefe Tucho

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: pepino@natur.cuni.cz

Klíčová slova: ekologická sanitace; Etiopie; recyklace

Ekologická sanitace je pojem označující přístupy k nakládání s (lidskými) odpady, které kombinují důraz na hygienickou sanitaci, eliminaci negativních dopadů na životní prostředí, recyklaci a znovuvyužití zdrojů. Transformativní potenciál těchto přístupů je mimořádně vysoký v rozvojových zemích s nedostatečnou sanitační infrastrukturou, nízkou zemědělskou produktivitou a omezenými energetickými zdroji. Přes existenci podpůrných intervencí, je však nejen v těchto oblastech zatím rozšíření ekologické sanitace velmi omezené. Příspěvek představí příklad výzkumu bariér ekologické sanitace ve venkovském prostředí střední Etiopie. Na základě dat z šetření v domácnostech budou analyzovány proměnné charakterizující poptávku po systémech ekologické sanitace a faktory, které je ovlivňují.

P07c-5: MEZI ZISKEM A RIZIKEM: SOCIOEKONOMICKÉ DOPADY ŘEMESLNÉ A DROBNÉ TĚŽBY NA KOMUNITY VE RWANDĚ

Jan Macháček

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jan.machacek@osu.cz

Klíčová slova: artisanal mining; small-scale mining; Rwanda; environmentální aspekty; socioekonomické dopady

Cílem příspěvku je poukázat jak těžba 3T minerálů (cín, wolfram, tantal) těžených artisánální těžbou (artisanal and small-scale mining - ASM) a využívaných v elektronickém průmyslu, ovlivňuje životní podmínky místních horníků a jejich komunit. Na jedné straně těžba přináší ekonomické výhody, jako je lepší přístup ke zdravotní péči a vzdělání, na druhé straně však vede k environmentálním problémům a zdravotním rizikům pro horníky. Výzkum, založený na dotaznících a terénním šetření, zdůrazňuje rozpor mezi ekonomickými přínosy a negativními dopady na zdraví a životní prostředí. Výzkum zároveň poukazuje na nedostatečnou informovanost horníků o koncovém využití těžených nerostů, stejně tak jako nevědomost koncových uživatelů produktů, ve kterých jsou 3T minerály obsaženy. Cílem příspěvku je přispět k širší diskusi o socioekonomických dopadech ASM a na nedostatečné povědomí o původu a využití nerostných surovin důležitých pro moderní technologie.

P08: DYNAMIKA, PŘÍČINY A DŮSLEDKY SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ A SEGREGACE ÚZEMNÍ KONCENTRACE A REGIONÁLNÍ POLARIZACE SE SPECIFICKÝM ZAMĚŘENÍM NA ÚSTECKÝ KRAJ

Garanti: Luděk Sýkora, Luděk Šídlo

P08-1: VLIV EFEKTU SOUSEDSTVÍ NA PŘETRVÁVÁNÍ SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ A SEGREGACE V ČESKÝCH MĚSTECH

Luděk Sýkora*, Adam Martinek, Lukáš Brůha, Luděk Šídlo

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: sykora@natur.cuni.cz

Klíčová slova: segregace; efekt sousedství; chudoba; sociální vyloučení

Narůstající územní koncentrace populace v hmotné nouzi do sociálně vyloučených a segregovaných lokalit a prohlubování regionálních disparit s narůstajícím podílem populace v hmotné nouzi a zároveň žijící v segregovaných lokalitách v Ústeckém a Moravskoslezském kraji poukazují na nezanedbatelný vliv efektu sousedství na přetrvávání a umocňování segregace a chudoby. Příspěvek analyzuje časoprostorovou dynamiku sociálně-prostorového vyloučení. Specificky se zaměřuje na dlouhodobě ukotvené prostorové koncentrace chudoby a sociálního vyloučení. Porovnává šance vymanit se ze situace hmotné nouze a sociálního vyloučení mezi segregovanými lokalitami a ostatními typy území s výskytem osob v hmotné nouzi. Příspěvek hodnotí vliv efektu sousedství jakožto významného faktoru prostorové segregace.

P08-2: ZDRAVOTNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ, SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ A ŽIVOT V SEGREGOVANÉ LOKALITĚ: VLIV KOMBINOVANÝ VLIV SOCIÁLNÍ NEROVNOSTI A EFEKTU SOUSEDSTVÍ

Adam Martinek

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: adam.martinek@natur.cuni.cz

Klíčová slova: sociální nerovnost; zdravotní znevýhodnění; zdravotní postižení; segregace; efekt sousedství

Příspěvek zkoumá vliv sociálních nerovností a efektu sousedství na sociální vyloučení osob se zdravotním znevýhodněním v České republice. Cílem je identifikovat a diskutovat mechanismy, které stojí za formováním, reprodukcí a kumulací sociálně-prostorových nerovností u těchto osob. S ohledem na dosavadní zahraniční výzkumy, které poukazují na silnou souvislost mezi zdravotním znevýhodněním a sociálním vyloučením na lokální úrovni, se tento příspěvek zaměřuje na specifický vliv sousedství na udržování a posílení sociálních nerovností, především v takzvaných vyloučených, či segregovaných lokalitách. Záměrem příspěvku je z vícera hledisek posoudit vliv efektu sousedství na přetrvávání a posilování sociálních nerovností u zdravotně znevýhodněných osob, o jejichž sociálním začlenění ve vztahu k lokální úrovni nemáme doposud dostatek informací. Zvláštní pozornost je věnována tomu, jak specifické sociální a prostorové charakteristiky vyloučených lokalit přispívají k socioekonomickým výzvám, kterým osoby se zdravotním znevýhodněním, či postižením čelí. Příspěvek si klade za cíl přispět k lepšímu porozumění lokální dynamice, která prohlubuje sociální izolaci a ekonomickou marginalizaci těchto osob.

P08-3: VLIV VNÍMÁNÍ REZIDENČNÍ SEGREGACE LOKÁLNÍMI AKTÉRY NA TVORBU A REALIZACI MÍSTNÍCH POLITIK BYDLENÍ

Marek Hojsík

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: marek.hojsik@gmail.com

Klíčová slova: segregace; desegregace; politika bydlení

Příspěvek se zaměřuje na to, jak vnímání, diskurzy a narativy místních aktérů o rezidenční segregaci ovlivňují utváření a výkon politiky bydlení na místní úrovni. Příspěvek za prvé cílí na to, jak jsou cíle rezidenční segregace a desegregace definovány a promítnuty do výkonu politiky bydlení v evropských zemích. Za druhé, jak místní aktéři (zejména místní samosprávy) chápou a identifikují rezidenční segregaci a zda, proč a s jakými výsledky se zapojují do desegregace. A konečně, co ze zahraničních zkušeností a nápadů přichází v úvahu nebo by mohlo být doporučeno pro Česko. Výzkum využívá kritickou analýzu diskurzu (CDA) dokumentů politiky bydlení, zpráv hodnotících výsledky místních politik bydlení, veřejných prezentací plánů a výsledků místních projektů a rozhovorů s místními i národními aktéry a experty.

P08-4: PODMÍNĚNOST NEBO DŮSLEDKY? VZTAH MEZI REGIONÁLNÍ VARIABILITOU DEMOGRAFICKÝCH PROCESŮ A ZASTOUPENÍM POPULACE ŽIJÍCÍ V CHUDOBĚ, SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍ A V SEGREGOVANÝCH LOKALITÁCH

Luděk Šídlo*, Luděk Sýkora

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: ludek.sidlo@natur.cuni.cz

Klíčová slova: demografické procesy; regionální nerovnosti; chudoba; segregace; sociální vyloučení

Socioekonomická situace obyvatel významně ovlivňuje intenzitu a strukturu demografických procesů a promítá se do regionálních rozdílů v populačním vývoji. Lze tak předpokládat, že se regiony s vyšším zastoupením obyvatelstva žijícím v podmínkách chudoby a sociálního vyloučení budou vyznačovat i specifickými rysy demografického chování tamních obyvatel. Lze očekávat, že život v materiální nejistotě a segregovaných lokalitách a tím i nižší kvalita života, povedou k vyšší úmrtnosti v nižším věku a nižšímu věku dožití. Obyvatelé sociálně-vyloučených lokalit bývají spojováni s početnějšími rodinami a vyšší intenzitou plodnosti. Na rozdíl od úmrtnosti zde však příčinná souvislost s chudobou a sociálním vyloučením není přímočará. Příspěvek analyzuje vybrané demografické ukazatele v období 2015–2022, v regionech (kraje, SO ORP, obce) Česka, a to na základě typologie území podle míry sociálního vyloučení. Analýza se specificky zaměří na postavení Ústeckého kraje. V interpretaci výsledků bude diskutovat, které demografické procesy jsou důsledkem chudoby a segregace a u kterých je vzájemná podmíněnost rozmanitější

P09a: PŘÍSTUPNOST VEŘEJNÉ DOPRAVY V ČESKÉ REPUBLICE I

Garanti: Ondřej Šerý, Robert Osman

P09a-1: MODELOVÁNÍ DOSTUPNOSTI PRO SENIORY, PERCEPCE DOSTUPNOSTI A DETERMINANTY JEJICH PROSTOROVÉ MOBILITY

J. Horák*, P. Marešová, P. Kukuliač, M. Joukl, L. Orlíková, L. Vítková, I. Ivan, Z. Truhlářová,
O. Kolodziej, O. Krejcar, M. Zajac, N. Koktavá, P. Golej

*Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Hornicko-geologická fakulta

Kontaktní e-mail: jiri.horak@vsb.cz

Klíčová slova: dostupnost; senioři; chodeckost; doprava; pocitové mapy

Výsledky stejnojmenného projektu GAČR potvrzují, že běžné mapování dopravní dostupnosti nedokáže odhalit většinu problémů vnímaných seniory. Na pilotních městech Ostrava a Hradec Králové a jejich okolí se ukázalo, že zatímco celkové změny dostupnosti měřené přes pandemické období nejsou výrazné, 70 % respondentů tyto změny pociťovalo, s očekávaným vlivem věku, zvyklostí a regionu. Z hlediska hodnocení bydliště je zajímavé, že některé faktory, jako je dostupnost laviček, vykazují vysokou variabilitu v místním hodnocení, zatímco u faktorů, jako je údržba chodníků, intenzita dopravy či obavy z večerního vycházení, je mnohem vyšší prostorová kontinuita percepce. Mapování podmínek chodeckosti v obou městech s využitím ukazatelů WAI a WS ukázalo na komplementaritu obou ukazatelů, dovolujících v jejich kombinaci lepší rozlišení příčin daného hodnocení. Podle WS asi 40 % obyvatel v obou městech bydlí v nepříznivých podmínkách pro chodeckost. Při pocitovém mapování se projevuje asymetrie pocitů, kdy atraktivní místa mají mnohem větší prostorový rozptyl než místa odpudivá. Hlavní důvody atraktivity jsou spatřovány v příjemné chůzi, v příjemném prostředí a v ochraně přírody, zatímco jako důvody neoblíbenosti jsou uváděny nepořádek, sociální prostředí jako výskyt problémových osob a celková ošklivost místa, jako bariéry jsou uváděny příkré svahy, klouzající povrch a schody. Ve srovnání s dotazníkovým šetřením se ukazují poměrně výrazné rozdíly v reportování cílů mobility seniorů. Poměrně zásadní je zjištění, že vzdálenost, zejména ve městech, není hlavním faktorem výběru cíle pro seniory.

P09a-2: PŘÍSTUPNOST ČESKÝCH DOPRAVNÍCH PODNIKŮ PRO OSOBY SE SMYSLOVÝM ZNEVÝHODNĚNÍM

Ondřej Šerý

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav

Kontaktní e-mail: ondrej.sery@mail.muni.cz

Klíčová slova: geografie znevýhodnění; politiky přístupnosti; městská hromadná doprava; smyslové znevýhodnění; bariérová situace

Městská hromadná doprava slouží jako klíčový dopravní prostředek pro řadu obyvatel měst při jejich cestách do zaměstnání, za studiem a nejrůznějšími službami, slouží též pro návštěvníky měst. Pro lidi se zdravotním znevýhodněním často představuje MHD téměř jediný dopravní prostředek, který mohou využít a který pro ně činí město přístupnějším. Jakékoliv bariéry pro cestující však přístupnost MHD a jejím prostřednictvím i města snižují, v některých případech se jedná "jen" o snížení komfortu cestování, v jiných případech o znemožnění cesty jako takové. Příspěvek se soustředí na přístupnost českých dopravních podniků pro osoby se smyslovým znevýhodněním (tj. zjednodušeně nevidomí a neslyšící), jelikož přístupnost pro osoby s pohybovým znevýhodněním je už v naprosté většině dopravních podniků nějakým způsobem řešena. Na základě provedené rešerše webových stránek českých dopravních podniků, jejich sociálních sítí a dotazníkového šetření se zástupci dopravních podniků lze konstatovat, že přístupnost MHD pro smyslově znevýhodněné cestující řeší podniky především ve větších městech. Pokud už nějaké opatření a aktivity činí, vztahují se spíše k osobám nevidomým a slabozrakým, zatímco přístupnost pro osoby neslyšící a nedoslýchavé je (alespoň zatím) řešena jen velmi okrajově.

P09a-3: PŘÍSTUPNOST TRAMVAJOVÝCH ZASTÁVEK PRO OSOBY SE ZRAKOVÝM ZNEVÝHODNĚNÍM V BRNĚ

Eliška Špaková

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav

Kontaktní e-mail: spakovaeliska07032006@gmail.com

Klíčová slova: lidé se zrakovým znevýhodněním; tramvajové zastávky; typy tramvajových zastávek; městská hromadná doprava

Tato práce se zabývá přístupností tramvajových zastávek v Brně pro osoby se zrakovým znevýhodněním. Cílem práce bylo zmapovat brněnské tramvajové zastávky a navrhnout hlášení, která by lidem se zrakovým znevýhodněním usnadnila cestování. Autorka práce provedla průzkum všech tramvajových linek v Brně a zmapovala brněnské tramvajové zastávky. Na základě rysů jednotlivých zastávek byly všechny rozděleny do osmi typů. Byla navržena hlášení, která by poskytovala informace osobám se zrakovým znevýhodněním o typu zastávek, navigaci ven z ní a přítomnosti přechodu. Práce zahrnovala terénní mapování a analýzu zastávek a následně tvorbu map v programu QGIS. Touto prací se zjistilo, že nejčastějším typem zastávky v Brně, a zároveň i nejbezpečnějším, je zastávka s výstupem na chodník. Naopak nejhorší typ zastávky z hlediska bezpečnosti je zastávka s výstupem do vozovky. Autorka práce navrhuje získaná data v budoucnu pravidelně aktualizovat a věnovat se především problematickým zastávkám.

P09a-4: DYNAMIKA MĚSTSKÉ HROMADNÉ DOPRAVY: ČASOPROSTOROVÉ KONFLIKTY VE ZKUŠENOSTI ŘIDIČŮ A ŘIDIČEK

Veronika Kotýnková Krotká

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav

Kontaktní e-mail: kotynkova.veronika@mail.muni.cz

Klíčová slova: hromadná doprava; temporalita; znevýhodnění; přístupnost

Studie o dopravě a sociálních aspektech mobility se obvykle zaměřují na různorodou problematiku týkající se zlepšování kvality, přístupnosti či (bez)bariérovosti veřejné dopravy pro různé skupiny uživatelů a uživatelky. Naopak wellbeing, pracovní podmínky a zkušenosti zaměstnanců a zaměstnankyň jsou často opomíjeny, přestože právě na ně nejčastěji dopadají nové regulace a proměna provozu, jejichž cílem je zpřístupnění a zkvalitnění veřejné dopravy. Zohlednění jejich zkušeností je přitom klíčové pro zkvalitňování služeb veřejné dopravy. V reakci na tuto diskusi se tak příspěvek zaměřuje na zkušenosti zaměstnanců a zaměstnankyň Dopravního podniku města Brna (DPMB). Na základě studií o temporalitě vycházející z kapitalistické podoby práce, které pojednávají o zvyšujícím se tlaku na rychlost, produktivitu a efektivitu práce (umocněnou technologickým vývojem), a v tomto případě souvisí i s rychlostí a pravidelností dopravy, tento příspěvek sleduje každodenní zkušenosti řidičů a řidiček prostředků městské hromadné dopravy. Vychází přitom z výzkumných (semi-strukturovaných) rozhovorů se zaměstnanci a zaměstnankyně DPMB a zkoumá, jak se s těmito (časoprostorovými) podmínkami práce v souvislosti s proměnlivými dynamiky dopravy vyrovnávají. Právě tyto časoprostorové podmínky totiž mají potenciál vytvářet každodenní konflikty mezi tělesným, osobním a pracovním rytmem. Cílem tohoto příspěvku je podrobit tyto časoprostorové dynamiky analýze s ohledem na konkrétní (časoprostorové) prvky, které mohou být v důsledku znevýhodňující, a to jak pro samotné zaměstnance a zaměstnankyně, tak i pro uživatele a uživatelky veřejné dopravy. Příspěvek poukazuje na to, že zvyšování kvality veřejné dopravy vyžaduje komplexní přístup, který respektuje potřeby obou těchto skupin. Obě skupiny by tak měly být zásadními aktéry pro reflexi nerovných podmínek souvisejících s (ne) přístupností a bariérovostí veřejné dopravy.

P09b: PŘÍSTUPNOST VEŘEJNÉ DOPRAVY V ČESKÉ REPUBLICE II

Garanti: Ondřej Šerý, Robert Osman

P09b-1: ČAS VĚCÍ: ANALÝZA PŘÍSTUPNOSTI VEŘEJNÉ DOPRAVY PROSTŘEDNICTVÍM STÁRNUTÍ A OBNOVY VOZOVÉHO PARKU, INFRASTRUKTURY A TECHNOLOGIÍ

Robert Osman

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav

Kontaktní e-mail: osman@mail.muni.cz

Klíčová slova: přístupnost; veřejná doprava; znevýhodnění; temporalita; dočasnost

Přístupnost veřejné dopravy je velmi často spojována s materialitou prostoru a to jak samotných ulic a zastávek, tak i designu vozů či poboček provozovatelů/poskytovatelů veřejné dopravy. Přístupnost však nenastává najednou, ale představuje určitý dlouhodobý proces, během kterého dochází k často velmi drobným změnám na úrovni této materiality věcí, technologií a prostoru. Pro postupné budování přístupnosti veřejné dopravy tak je důležitá například životnost vozů, rychlost jejich stárnutí, možnosti jejich repasování, možnosti jejich úprav, výměn a aktualizací palubních systémů, rekonstrukce zastávek atp. Samotné opotřebování materiálů pak představuje velmi zajímavý rozměr přístupnosti. Příspěvek tak nabídne ilustrativní ukázky toho, jak se čas věcí podílí na z(ne)přístupňování veřejné dopravy. Vedle vleklých soudních sporů o dodavatele palubního systému, přes prodej reklamních spotů nebo závislost na termínech evropských dotací až po postupné obrušování kol tramvají příspěvek nabídne ukázkou časové analýzy proplétání různých temporalit věcí, které se podílejí na aktuální i budoucí přístupnosti veřejné dopravy. Vedle toho se příspěvek zaměří i na uživatele veřejné dopravy, které tyto temporality znevýhodňují. Příspěvek vychází z dlouhodobého výzkumu přístupnosti dopravy a opírá se o semistrukturované rozhovory s uživateli veřejné dopravy se zdravotním znevýhodněním.

P09b-2: ČAS A BLAHOSKLONNÝ ABLEISMUS

Pavel Doboš

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav
Kontaktní e-mail: pdobos@mail.muni.cz

Klíčová slova: postižení; znevýhodnění; temporalita; ableismus

Příspěvek zkoumá vliv blahosklonného ableismu na zkušenosti lidí s tělesným znevýhodněním v geografickém kontextu, s důrazem na časovost a různorodost znevýhodnění. Blahosklonný ableismus, charakterizovaný vyjadřováním soucitu směrem k lidem se znevýhodněním a přebíráním kontroly nad jejich rozhodováním, může mít zásadní dopad na jejich každodenní život. Jedním z příkladů, kterým se zabýváme, je situace nevidomého chlapce, který se ocitl v nepříjemné situaci v městské hromadné dopravě. Řidič autobusu, pod vlivem blahosklonného ableismu, pomohl chlapci v nástupu do vozidla a tím způsobil obviňování chlapce ze zpoždění dopravy. Tato událost ukazuje, jak blahosklonný ableismus může neočekávaně vést k nedůvěře a nepochopení, a ovlivnit tak právo na respektovanou účast ve veřejné dopravě. Jiným případem, který je představen, je příběh muže s rukou s velmi omezenou pohyblivostí, který se setkává s projevy blahosklonného ableismu ve formě nevyžádaných projevů lítosti a omezených očekávání ohledně jeho schopnosti vést plnohodnotný život. Lidé často litují jeho údajné neschopnosti vést tradiční časově orientovaný život, aniž by zvažovali jeho vlastní zkušenosti a přání. Analýzy těchto a dalších případů zdůrazňují, že geografie temporalit hraje klíčovou roli v porozumění blahosklonnému ableismu. Poukážeme na to, že časová dimenze těchto projevů není pouze otázkou rychlosti, ale také se týká tlaku na adaptaci na různé časové požadavky společnosti. Tento příspěvek přispívá k diskusi o geografických aspektech blahosklonného ableismu a zdůrazňuje potřebu dalšího výzkumu, který bude brát v úvahu časovost a různorodost znevýhodněním v geografickém kontextu. Chápání těchto složitých dynamik je klíčové pro vytváření inkluzivnějších a respektujících prostředí pro lidi se znevýhodněním.

P09b-3: KONFLIKT DVOCH ČASOV - MENŠTRUÁCIA V KAŽDODENNOM ŽIVOTE

Lucia Ester Hámorová

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav

Kontaktní e-mail: lucia.hamorova@gmail.com

Klíčová slova: menštruácia; crip temporality; analýza rytmov

Menštruácia je telesný proces, ktorý, aj napriek tomu, že je považovaný za prirodzený, je stále stigmatizovaný a tabuizovaný. Existuje snaha ho zneviditeľňovať a presúvať mimo verejný priestor. Z prevedených semištruktúrovaných rozhovorov v českom, slovenskom a francúzskom prostredí však vyplýva, že osoby, ktoré menštruujú, nemusia chcieť, môcť, dokázať alebo dovoliť si nachádzať sa počas svojich menštruačných dní len v súkromnom priestore (najčastejšie domova). Dobrovoľne i nevyhnutne chodia do škôl, alebo do práce, za službami, na stretnutia, športujú apod. Tým poukazujú na vznik nielen priestorových, ale zároveň i časových konfliktov medzi svojimi menštruačnými skúsenosťami a podmienkami verejného priestoru. Využívajúc analytický nástroj analýzu rytmov, zmienené časopriestorové konflikty potom môžu zahŕňať nesúlad medzi prítomnosťou menštruujúcich osôb vo verejnom priestore a nedostupnosťou verejných toaliet, zdrojov vody a mydla, menštruačných produktov, liekov proti bolesti, nastavením nevyhovujúcich otváracích hodín a rozvrhu verejných inštitúcií, atď. Zároveň, vychádzajúc z queer štúdií, príspevok využíva koncept crip temporality, aby poukázal, že osoby so špecifickou telesnou skúsenosťou (v tomto prípade s menštruáciou) často krát vynakladajú „čas navyše“ na vykonávanie fyziologických potrieb, trávajú dlhší čas na toaletách, prežívaním bolesti v súkromí i vo verejnom priestore, dlhším vykonávaním fyzickej i psychicky náročnej práce, a pod. Cieľom príspevku však nie je len opis časopriestorových konfliktov v súvislosti s menštruáciou a verejným priestorom. Zameriava sa na poukázanie, že je to verejný priestor, ktorý nie je schopný reagovať na požiadavky menštruujúcich tel, vyúsťujúce v utopické predstavy osôb o ideálnom svete menštruácie.

P11: MLADÍ LIDÉ JAKO AKTÉŘI ROZVOJE OBCÍ, MĚST A REGIONŮ

Garant: Jiří Ježek

P11-1: MLADÍ LIDÉ JAKO AKTÉŘI BUDOUCÍHO ROZVOJE MĚST A REGIONŮ

Jiří Ježek*, Pavlína Hejduková, Jarmila Ircingová, Jan Kopp, Martin Kebza, David Vogt, Jiří Preis

*Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, katedra geografie

Kontaktní e-mail: jezekji@fek.zcu.cz

Klíčová slova: mladí lidé; sídelní a bytové preference; motivy migrace; participace

Významnou společenskou hrozbou, související s budoucností obcí a měst, je demografická změna. Nejenom stárnutí populace, ale také stěhování mladých, vzdělaných a podnikavých lidí jinam, především do velkých měst. Obce a města, zvláště venkovské obce a malá města hledají cesty, jak zvýšit svoji atraktivitu pro mladé lidi. Mladí lidé jsou vnímáni nejenom jako předpoklad jejich populační stability (kontinuity), ale také jako nositelé změn a inovací a záruka společenské soudržnosti, resilience a udržitelnosti rozvoje obcí a měst. Obsahem příspěvku je diskuse o příčinách, proč mladí lidé odcházejí a hledá opatření, jak zvyšovat atraktivitu obcí a měst, aby mladí neodcházeli jinam. Řešení nachází jak v oblasti zlepšování občanské vybavenosti a vytváření kreativního podnikatelského prostředí, tak v oblasti komunikace, participace (e-participace) a motivace mladých lidí, aby sami přebírali iniciativu a rozvíjeli své vlastní nápady.

P11-2: VLIV OBČANSKÉ PARTICIPACE NA TVORBU A NAPLŇOVÁNÍ VEŘEJNÝCH POLITIK

Pavλίna Hejduková*, Jarmila Ircingová

*Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická

Kontaktní e-mail: pahejdu@fek.zcu.cz

Klíčová slova: obce; občanská participace; rozvoj; udržitelnost; veřejná politika; veřejné služby

Občanská participace v širším slova smyslu představuje účast občanů na veřejném životě. Jedná se o poměrně rozsáhlý koncept, který má multidisciplinární charakter a celospolečenský dosah. Participace občanů na sociálním životě ve společnosti je v řadě studií označována za klíčový aspekt občanské společnosti a udržitelného rozvoje. Dle OECD má Česká republika v otázkách občanské participace ještě mnoho prostoru ke zlepšování. Příspěvek se zaměřuje na zásadní otázky občanské participace, přínosy, ale také limity občanské participace ve vyspělé společnosti. Dále vymezuje postavení České republiky ve srovnání s jinými zeměmi ve využívání tohoto konceptu, diskutuje problémové otázky a představuje příklady dobré a špatné praxe v uvedené oblasti. Řešená problematika je doplněna případovými studii z praktického využívání občanské participace ve vybraných obcích České republiky. Příspěvek tak otevírá další prostor pro stanovení postupů pro zlepšení stávající situace a nastiňuje možné cesty k řešení této problematiky.

P11-3: VNÍMAJÍ MLADÍ LIDÉ SVÉ MĚSTO JINAK?

Jiří Pánek

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jiri.panek@upol.cz

Klíčová slova: pocitová mapa; Praha; mladí lidé; geoparticipace

Údaje o vnímání měst a pocitu místa jsou ceněny mezi výzkumníky z různých oborů, nejen geoprostorových, ale také ze sociálních věd a environmentálních studií. Existují rozdíly mezi vnímáním města na základě různých sociálních, genderových, či věkových kategorií. Příspěvek analyzuje open-data z tvorby pocitové mapy Prahy z roku 2021 a hodnotí, do jaké míry jsou odpovědi „mladých“ (věk do 20 let) respondentů odlišné od jiných populačních skupin. V rámci tvorby pocitové mapy vznikl obsáhlý dataset, který čítá 98 364 bodů doplněných 30 941 komentáři od 5 973 respondentů z celé Prahy. Analýza pokrývá otázky trávení volného času, pocitu bezpečí, kvality zeleně či zanedbaného veřejného prostoru.

P11-4: VYBRANÉ ASPEKTY ORGANIZOVANÉ POLITICKÉ A OBČANSKÉ ANGAŽOVANOSTI MLÁDEŽE NA KOMUNÁLNÍ ÚROVNI V ČESKU

David Vogt

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, katedra geografie

Kontaktní e-mail: vogtd@fek.zcu.cz

Klíčová slova: politická angažovanost; občanská angažovanost; participace; mládež; komunální politika; lidský a sociální kapitál; organizace občanské společnosti; Česko

Příspěvek má za cíl teoreticky i na vybraných empirických příkladech rozebrat možnosti zapojení mladých lidí do lokální politiky a aktivní občanské společnosti měst a obcí v Česku. Budou sledovány různé formy organizovaného zapojení mladých občanů od politických stran přes různé organizace občanské společnosti, zejména spolky, až po neformální iniciativy. Bude brán zřetel i na kontrast a zároveň jistou nedílnou propojenost aktivit směřujících k obnově, budování nového, inovacím prostředí i procesů apod. na straně jedné a protestních hnutí, mobilizace občanů proti něčemu (stavu, procesu či záměru apod.), který jim vadí (např., ale zdaleka nejen NIMBY a podobné efekty) na straně druhé. V této souvislosti nelze opomíjet možné generační spory, odlišné vnímání veřejného prostoru a veřejné politiky podmíněné rozdílným věkem, zkušenostmi, vzděláním a dalšími faktory. Mladí lidé s větší jazykovou vybaveností, počítačovou i obecně IT-gramotností, zahraničními zkušenostmi a kontakty ze studijních pobytů či vlastního cestování mohou paradoxně představovat v některých otázkách generaci zkušenější, s většími rozhledem. Je však třeba vnímat i značné rozdíly v rámci mladé generace související např. s nejvyšším dosaženým vzděláním jednotlivců, ale i s lidským a sociálním kapitálem prostředí, ve kterém vyrůstají. Mohou se projevat i hlubší regionální rozdíly ovlivněné historicko-geografickým vývojem po 2. světové válce, zejména však rozdíly v charakteru a míře strukturálního postižení regionů a jejich úspěšnosti v ekonomické transformaci či transformacích po socioekonomicky zlomových letech 1989, 2008 a 2020/2022. Dále se bude příspěvek snažit ve vybraných případech věnovat pozornost též rozdílům ve vstřícnosti samotných měst a obcí k participaci mladých lidí na politickém rozhodování na úrovni institucionální (diskusní fóra a další platformy – zastupitelstva mládeže, specializované participativní rozpočty, setkávání vedení obce s mládeží apod.) i na úrovni technické (webové prezentace, sociální sítě a mobilní aplikace apod.). Příspěvek je připravován v rámci projektu TAČR Sigma TQ0100007 „Mladí lidé jako aktéři budoucího rozvoje obcí a měst“.

P11-5: VYUŽITÍ VELKOFORMÁTOVÝCH DOTYKOVÝCH OBRAZOVEK V GEOGRAFICKÉM VÝZKUMU

Pavel Němec

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: pavel.nemec02@upol.cz

Klíčová slova: participace; GIS; velkoformátové dotykové obrazovky; Ogito

Jedna z participativních metod je zanášení dat cílovými skupinami obyvatel do map. Tato metoda je vhodná pro sběr dat souvisejících s konkrétním územím a jeho vývojem v čase. S rozvojem dostupnosti hardwaru je možné mapy znázorňovat na dotykových displejích (mobily, tablety, velkoformátové monitory), ve kterých se mohou cílové skupiny snadněji zorientovat a zaznačit data, která lze následně snadno zpracovat. Taková zařízení mohou být propojena s různými datovými sadami, či nástroji GIS. Dotykové obrazovky v geografickém výzkumu mají variabilní využití a je možné využít množství softwaru, které jsou pro tyto účely vyvinuty. Nevšední metody, jako jsou zmíněné velkoformátové dotykové obrazovky, zvyšují atraktivitu a zájem obyvatel v participativních procesech. Příspěvek prezentuje open-source platformu Ogito, která umožňuje převést klasickou dotykovou obrazovku v plně interaktivní GIS platformu.

P12: ZÁPADNÍ GEOGRAFICKÉ TEORIE V ČESKÉ GEOGRAFII A DEKOLONIZACE GEOGRAFICKÉHO MYŠLENÍ (DISKUSNÍ PANEL)

Garanti: Pavel Doboš, Robert Osman

Matej Blazek, Slavomíra Ferenčuhová, Petr Gibas, Petr Jehlička, Michaela Pixová
Kontaktní e-mail: pdobos@mail.muni.cz

Klíčová slova: dekolonizace geografického vědění; geopolitika produkce poznání; globální Východ

Spolu se vzrůstajícím povědomím o hluboce zakořeněných předsudcích, eurocentrismu a dopadech systémových nerovností na formování vědeckého poznání se zvyšuje také poptávka po nápravě tohoto stavu prostřednictvím většího zastoupení a zohledňování dosud marginalizovaných hlasů, zkušeností a perspektiv v oblasti vědecké produkce znalostí. Tento diskusní panel má za cíl věnovat se této problematice z hlediska jejího významu a implikací pro českou geografickou akademickou obec. Ta na jednu stranu se západní anglofonní teorií mnohdy příliš nekomunikuje, nebo jí naopak bez kritické reflexe přijímá a využívá pouze k otestování místních empirických dat. Jakým způsobem může středoevropská geografická produkce přispět k dalšímu rozvoji teorie bez toho, aniž by se tím upevňovalo současné nerovné postavení mezi západní a nezápadní produkcí znalostí, ale zároveň tímto nedocházelo k utváření a neprodyšnému uzavírání regionálních epistemologických enkláv? Jaké historické a kulturní předsudky zakotvené v postupech a perspektivách vědeckého bádání mohou být z pozice středoevropské geografie zpochybněny a jakým způsobem lze přispět k jejich odstranění? Jaké místní zkušenosti a znalostní systémy lze ve vědecké produkci emancipovat prostřednictvím dekolonizace tuzemského geografického myšlení, a jakými novými metodologiemi, formami spolupráce či zpochybňováním jakých zavedených norem je možné dát místním znalostem větší hlas i relevanci ve formování vědeckého poznání a teorie? V neposlední řadě můžeme diskutovat také o tom, do jaké míry je právě tento diskusní panel produktem kolonizace našeho myšlení západními teoriemi, či jím je naopak rezistence vůči vývoji podobných emancipačních myšlenkových směrů. Do tohoto diskusního panelu jsou přizvány* i diskutující, které*ří se extenzivně věnují současným tématům, jež jsou silně ovlivněny západní anglofonní geografickou tradicí, ale které*ří se s touto tradicí snaží pracovat v kritickém duchu a ve svých výzkumech ukazovat, že současná západní geografie nabízí jak teorie, které jsou pro náš kontext užitečné, tak i ty, které je naopak nutné neustále přezkoumávat a podrobovat kritické reflexi, a vymanit tak nezápadní geografii z postavení pouhého zdroje teritoriálních empirických dat pro testování teorií vzniklých v odlišném historicko-kulturním a z hlediska globálních nerovností privilegovaném kontextu.

P13: GEOGRAFIE SPOTŘEBITELSKÉHO CHOVÁNÍ A KOLABORATIVNÍ SPOTŘEBY

Garanti: Josef Kunc, Markéta Novotná

P13-1: KOLABORATIVNÍ SPOTŘEBA MÓDY V MĚSTSKÉM PROSTORU

Markéta Novotná*, Josef Kunc

*Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta

Kontaktní e-mail: marketa.novotna@econ.muni.cz

Klíčová slova: lokální výměna; město; textilní průmysl; udržitelnost; klima

Spotřebitelské chování je komplexním rozhodovacím procesem, který je ovlivněn různými osobnostními, společenskými, kulturními a psychologickými faktory. Mezi tyto faktory patří například věk, vzdělání, pohlaví, kulturní a rodinné prostředí, stejně jako motivace a postoje. Geografie spotřebitelského chování se zároveň zabývá tím, jak se spotřebitelé chovají v různých geografických oblastech. Zaměřuje se na rozdíly v nákupních preferencích, zvyklostech a chování mezi různými regiony nebo mezi venkovem a městem. Z důvodu větší dostupnosti zboží a služeb, rozmanitosti a příležitostí jsou města nejen klíčovým místem spotřeby, ale i kolaborativní spotřeba (sdílení) různých zdrojů je zde často intenzivnější. Vzhledem k různorodosti měst, větším možnostem sociálních interakcí a fyzickému prostoru se města stávají ideálním místem pro tzv. swapy zaměřené na výměnu nepotřebných věcí, vč. oblečení. Tato forma kolaborativní spotřeby nejenže umožňuje efektivní a udržitelný způsob obnovy šatníku, ale také posiluje sociální vazby a komunitní pouta mezi obyvateli měst. Transformace městského prostoru prostřednictvím aktivit spojených s kolaborativní spotřebou může mít pozitivní dopady na sociální a ekonomickou strukturu měst, podporující udržitelný životní styl a odpovědnou spotřebu. Potenciál aktivit kolaborativní spotřeby je živnou půdou pro další výzkum, zabývající se rozhodováním spotřebitelů a různými modely městské spotřeby. V neposlední řadě vyvolává také klíčové otázky ohledně alternativních modelů spotřeby módy (Collaborative Fashion Consumption; CFC) ve střední Evropě. Tento příspěvek rozšiřuje předchozí výzkum spotřebitelského chování v post-socialistických zemích, objasňuje postoje a hodnoty související se sociálně odpovědným a ekonomickým rozhodováním a poukazuje na mezeru ve střeoevropském vědeckém výzkumu, kde CFC v odvětví módy a její důsledky pro městský prostor nebyly dosud dostatečně prozkoumány.

P13-2: MĚSTSKÁ SPRÁVA POTRAVIN BEZ LOKÁLNÍCH PRODUCENTŮ: CHYBĚJÍCÍ VAZBY MEZI ČESKÝMI POSTSOCIALISTICKÝMI MĚSTY A MĚSTSKÝMI POTRAVINOVÝMI ALTERNATIVAMI

Michaela Pixová*, Christina Plank

*BOKU - The University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna

Kontaktní e-mail: michaela.pixova@boku.ac.at

Klíčová slova: městská správa potravin; městské potravinové alternativy; sociální kapitál; transformace místního potravinového systému; samozásobitelství

Potraviny v městském kontextu získávají v současném kontextu polykrize na stále větším významu. Městské potravinové politiky se staly novým fenoménem také v Česku, kde potravinové alternativy k současnému potravinovému režimu ve městech prosazují potravinová hnutí, ale mají také podobu tradičního samozásobitelství. Zajímá nás proto podoba městské správy potravin v Praze a Brně na základě vztahů mezi magistráty a aktéry v oblasti městských potravinových alternativ. Tvrdíme, že upřednostňování jen těch aspektů transformace místního potravinového systému, které jsou kompatibilní se status quo, je nesystémové a nasvědčuje fragmentaci městských potravinových alternativ podle různých úrovní sociálního kapitálu a radikality. Městské potravinové alternativy konceptualizujeme jako způsoby výroby a spotřeby založené na hodnotách a zaměřujeme se na hodnoty, kterými se městská správa potravin řídí v souhře s participací aktérů městských potravinových alternativ a teritorialitou. Naše analýza odhaluje, že hodnotám, na nichž se zakládají progresivní potravinové politiky těchto dvou měst, neodpovídá realita v praxi. Navrhujeme čtyři typy vztahů mezi magistráty zkoumaných měst a různými aspekty transformace místního potravinového systému. Podporovány jsou aspekty, které jsou v souladu se status quo, jako je omezování plýtvání potravinami a komunitní zahradničení, zatímco aspekty, které vyžadují zásadní změny v samosprávě, např. v oblasti veřejných zakázek, krátkých dodavatelských řetězců nebo v ochraně obdělávatelné půdy a podpory samozásobitelství, jsou ignorovány, ohrožovány, nebo jsou nanejvýš testovány coby součást ochrany biodiverzity. Šance takové správy na úspěšnou transformaci místního potravinového systému jsou nízké, ale lze je zvýšit posílením sociálního kapitálu a koaliční spoluprací mezi městskými potravinovými alternativami.

P13-3: REGIONÁLNÍ A LOKÁLNÍ PRODUKTY V MĚNÍCÍCH SE ČASOPROSTOROVÝCH A SPOLEČENSKÝCH KONTEXTECH

Magdalena Fialová

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: madla.fialova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: regionální produkt; lokální produkt; koncept; geografie; Česko

Regionální a lokální produkty přitahují pozornost české veřejnosti a také odborníků v různých vědních oborech a disciplínách už více než 10 let; na západ od našich hranic ještě nejméně o jednu dekádu déle. Tematika regionální a lokální produkce se dynamicky oživuje v četných souvislostech – environmentálních, ekonomických, politických, sociokulturních ad. V poslední době jde zejména o debaty spojené s potravinovou bezpečností či soběstačností států (mj. v kontextu koronavirové pandemie či probíhající války na Ukrajině), environmentální udržitelnosti produkce či efektivních přístupech k rozvoji venkovských oblastí. V neposlední řadě ji lze ve veřejném prostoru vysledovat i v debatách nacionalisticky smýšlejících aktérů. Definice a chápání pojmů regionální a lokální produkt jsou však i přes četná rozpracování nadále velmi rozdílné a nejasné. Na základě dlouhodobého výzkumu tematiky regionálních a lokálních produktů z pohledu geografie se příspěvek zaměří nejprve na jasnější a přehlednější uchopení konceptu, rozbor definic, funkcí a významů pojmu v (převážně anglosaské) odborné literatuře. Následně bude představeno chápání pojmu různými aktéry ve společenské praxi; konkrétně prostřednictvím analýzy rozhovorů s producenty, koordinátory regionálních značek i dalšími dotčenými aktéry na území Česka. Konfrontace různých přístupů uváděných v literatuře a způsobů chápání regionálních a lokálních produktů v praxi umožňuje představit vlastní koncept, vhodný nejen pro realizaci výzkumu v českém prostředí, ale zejména reflektující rozdílné funkce a významy regionálních a lokálních produktů v měnících se časoprostorových a společenských kontextech.

P13-4: PROMĚNY OBCHODNÍ OBSLUŽNOSTI VENKOVA

Alan Faltýnek*, Jan Binek, Zdeněk Šilhan

*GaREP, spol. s r.o.

Kontaktní e-mail: garep@garep.cz

Klíčová slova: venkovské obce; obchody/prodejny s potravinami; pojízdné prodejny; supermarkety; nákupní chování; veřejná podpora

Obchod s potravinami přímo v obci bere většina obyvatel České republiky jako samozřejmost. Přibližně 4 % (tj. 400 000) obyvatel ve více než 30 % obcí se však musí bez obchodu v obci obejít. Při zohlednění místních částí jsou tyto počty ještě vyšší.

Obchodů v nejmenších obcích postupně ubývá. S ekonomickými problémy se potýkají v důsledku nákupního chování obyvatel a rozšiřování sítě obchodů nad 400 m² (typicky supermarketů) i mnohé obchody v obcích nad 500 obyvatel. Supermarkety lze považovat za nejrazantnější akcelerátory proměny, jejich role se v běžných každodenních nákupech neustále posiluje.

Reakcí na nepříznivé socioekonomické vlivy je na jedné straně veřejná podpora z národní, krajské i obecní úrovně a vstup řady obcí do provozování obchodů, na druhé straně jde o využívání nových technologií a způsobů zásobování. V technologické oblasti jde zejména o technologie umožňující automatizaci obchodů bez ohledu na jejich velikost. Na venkově se zároveň zvyšuje dostupnost a následně i využívání online obchodů. Na rozcestí jsou z hlediska udržitelnosti pojízdné prodejny, které čekají na inovační impulz, který již v některých vyspělých státech světa nastal.

Při udržení či zlepšení obslužnosti venkovských obcí roste význam budování zákaznické loajality, zefektivnění marketingu, resp. uplatnění moderních marketingových přístupů, rozšiřování nabídky služeb či zefektivnění provozu. Atraktivitu obchodu může výrazně ovlivnit jeho otevírací doba, chování a aktivita personálu, rozmístění zboží a vzhled prodejny (in-store marketing), propagace a využití sociálních sítí, nabídka místních produktů, vhodná cenová politika či investice do moderních technologií.

Příspěvek na základě rekapitulace minulosti a současnosti jednotlivých forem obslužnosti obcí do 1000 obyvatel a s nimi spojeného nákupního chování obyvatel představuje různé aspekty současných trendů v obslužnosti venkova. Příspěvek dále zohledňuje možnosti veřejné podpory a nahlíží na možné výzvy a budoucnost obchodů na venkově.

P13-5: ATRAKTIVITA MALOOBCHODNÍ AGLOMERACE A SPOTŘEBITELSKÉ PREFERENCE: PŘÍKLAD MĚSTA BRNA

Josef Kunc*, Markéta Novotná

*Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, katedra regionální ekonomie
Kontaktní e-mail: kunc@econ.muni.cz

Klíčová slova: maloobchodní aglomerace; konkurenční prostředí; atraktivita; spotřebitelské chování a preference; Brno

S narůstající konkencí na trhu maloobchodu a rostoucím trendem online nakupování je pro maloobchodníky stále důležitější hledat způsoby, jak se odlišit a udržet konkurenceschopnost. Jedním z přístupů k dosažení tohoto cíle je formování a fungování v maloobchodních aglomeracích, které přináší synergické výhody a atraktivní prostředí pro spotřebitele i prodejce. Cílem příspěvku je identifikace, komparace a interpretace faktorů, které činí maloobchodní aglomerace atraktivními pro zákazníky. Na základě teoretických přístupů a dalších obdobných studií mimo prostor České republiky jsou zjištění aplikována na konkrétní případovou studii, maloobchodní aglomeraci ve městě Brně: Centrum města, OC Dornych a NC Galerie Vaňkovka. Tato oblast nabízí široké spektrum zboží a služeb na relativně malé ploše a jedná se o unikátní nákupní oblast národního významu v České republice, která propojuje historické centrum s vyhlášeným a velmi exponovaným nákupním centrem.

Dotazníkové šetření (N=804) odhalilo, že pro zákazníky jsou nejatraktivnější časová dostupnost (většina respondentů má oblast dostupnou do 30 minut), vynikající dostupnost MHD a různorodost obchodů. Na druhé straně se snesla kritika na možnosti parkování, atmosféru a prostorovou orientaci. Další podněty ke zvýšení atraktivity nákupní aglomerace směřovaly k rekonstrukce podchodu, který spojuje historické centrum s OC Dornych NC Galerie Vaňkovka, umístění přehledných směrovek či aplikací pro prostorovou orientaci.

Celkově lze konstatovat, že maloobchodní aglomerace poskytují výhody jak pro zákazníky, tak pro obchodníky, a jsou klíčovým prvkem v konkurenčním prostředí maloobchodu. Pro dosažení úspěchu je však nezbytné pečlivě analyzovat demografické charakteristiky a preference cílového trhu a přizpůsobit maloobchodní strategie tomuto poznání.

P14: EDUKAČNÍ KRAJINA: PERSPEKTIVA GEOGRAFICKÉHO PROSTORU V ORGANIZACI VZDĚLÁVÁNÍ

Garantka: Silvie R. Kučerová

P14-1: „WHY NOT A GEOGRAPHY OF EDUCATION?“ PO PADESÁTI LETECH A NĚKOLIK PŘÍKLADŮ Z PRAXE

Silvie R. Kučerová

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie
a Centrum geografie vzdělávání a vzdělávání v geografii (GEOEDU)

Kontaktní e-mail: silvie.kucerova@ujep.cz

Klíčová slova: geografie vzdělávání; paradigmatický vývoj; prostorovost ve školství

Před padesáti lety přednesli dva Angličané, G. H. Hones a R. H. Ryba, na Mezinárodním geografickém kongresu v Kanadě příspěvek „Why not a geography of education?“, který se tázal, proč není geografie více zapojována do výzkumu a plánování vzdělávacích soustav. Jejich příspěvek je považován za milník vzniku geografie vzdělávání. Od té doby sice disciplína prošla několika paradigmatickými obraty, ovlivnila myšlení řady odborníků z jiných odvětví, ale stále zůstává mimo mainstream geografických disciplín, nadto bývá často zaměňovaná za didaktiku geografie. Přesto by větší uplatňování poznatků z této oblasti mohlo podpořit jak jiná zjištění týkající se společenských jevů a procesů, tak pomoci decizní sféře a plánovací praxi.

Cílem příspěvku je představit hlavní myšlenkové proudy, které se uplatňují v geografii vzdělávání v mezinárodním kontextu, a s nimi současnou šíří řešených témat a mezioborových přesahů k příbuzným vědním disciplínám. V neposlední řadě bude pro ilustraci představeno několik příkladů výzkumných problémů vztahujících se k prostorovým aspektům školství, na jejichž řešení se podílela autorka návrhu s dalšími členy týmu.

Příspěvek je úvodním vystoupením celého panelu věnovaného tématům vztahujícím se ke geografii vzdělávání, takže další otázky budou diskutovány v navazujících příspěvcích dalších nezávislých autorů.

P14-2: STŘEDNÍ ZEMĚDĚLSKÉ ŠKOLSTVÍ A AGRÁRNÍ TRH PRÁCE V ČR POHLEDEM GEOGRAFA

Milan Takáč

Ústav zemědělské ekonomiky a informací, oddělení Sociální rozvoj zemědělství a venkova

Kontaktní e-mail: Takac.Milan@uzei.cz

Klíčová slova: střední školství; pracovní síla v zemědělství; trh práce

Cílem příspěvku je analyzovat nabídku a poptávku po pracovní síle v odvětví zemědělství se zaměřením na roli středního zemědělského školství jakožto klíčového zdroje kvalifikovaných pracovních sil pro české zemědělské podniky (výrazný podíl zaměstnanců ve struktuře pracujících). Zatímco počet absolventů středních zemědělských oborů zůstává v posledních letech prakticky stabilizovaný (kolem 3 500 absolventů), zemědělské podniky dlouhodobě pociťují nedostatek kvalifikovaných pracovníků a mají těžkosti s generační obměnou (13,3 % volných pracovních míst v agrosektoru v červnu 2020, 5,6 % v únoru 2023, dlouhodobě roste počet pracovníků ze zahraničí). Pracujeme se statistikami počtu absolventů vybraných učebních a maturitních oborů se zemědělskou specializací (využíváme časových řad počtu absolventů zemědělských oborů Národního pedagogického institutu (NPI) z let 2014-2021), se strukturami zaměstnanosti v zemědělství (využíváme data Českého statistického úřadu (ČSÚ)), pro trendy v poptávce po agrárních pracovních silách sledujeme data Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). Ukazujeme, nakolik české střední zemědělské školství by při současném počtu jeho absolventů dokázalo pokrýt poptávku po pracovní síle v zemědělství – a to jak na úrovni celé ČR, tak v jednotlivých regionech. Krajem s dlouhodobě největší poptávkou po pracovnících, byť s poměrně robustním středním zemědělským školstvím, zůstává Středočeský kraj.

P14-3: KOMUNITNÍ FUNKCE ŠKOL A MÍSTNÍ PODPORA ŠKOL VE VENKOVSKÝCH PERIFERIÍCH A SEMIPERIFERIÍCH JIŽNÍCH ČECH

Jan Kubeš

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta

Kontaktní e-mail: kubes@pf.jcu.cz

Klíčová slova: venkovská komunita; venkovská periferie; venkovská semiperiferie; venkovská škola; komunitní škola; komunitní funkce

Příspěvek porovnává komunitní funkce škol a podpory školám ze strany představitelů obcí a obyvatel komunity v závislosti na umístění školy – v periferních nebo semiperiferních venkovských oblastech, venkovských malých městech, vnějších suburbiích a také ve městech, tzn. v různých vzdálenostech od města. Vychází z řízených rozhovorů s řediteli škol a starosty příslušných obcí a ze sběru informací z výročních zpráv škol a zpráv školní inspekce. Celkem bylo hodnoceno 57 základních škol dvou okresů na jihozápadě Česka. Potvrdil se předpoklad, že největší komunitní funkce mají úplné venkovské školy v periferiích; ale podobné hodnocení obdržely i úplné venkovské školy v semiperiferiích. V řešeném území však nebyla nalezena plně funkční venkovská „komunitní škola“. Školy ve městech vykazují slabé komunitní funkce, protože ve městech zajišťují komunitní funkce jiné organizace.

P14-4: PERCEPCE MĚSTSKÝCH A VENKOVSKÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL V ČESKÉ EDUKAČNÍ KRAJINĚ

Eva Navarová

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie
Kontaktní e-mail: soominnie.kim@seznam.cz

Klíčová slova: městská škola; venkovská škola; veřejný diskurz; volba školy; geografie vzdělávání

Mnoho studií dosvědčuje, že na městské školy bývá ve veřejném diskurzu nahlíženo jinak než na venkovské. Městským školám jsou připisovány spíše pozitivní charakteristiky, zatímco venkovské bývají ve výzkumu či politice upozadovány nebo hodnoceny méně pozitivně (viz např. Cuervo, 2016). To vše navzdory vysoké heterogenitě venkovského prostředí. Existují teoretické rámce zdůvodňující toto nerovné postavení škol v edukační krajině – zejm. v hospodářsky vyspělých zemích (Solstad a Andrews, 2020). Pozornost je věnována též hodnotě a přínosu venkovských škol, včetně důvodů jejich žádanosti (Svoboda a kol., 2022). Zatím málo poznanou oblastí jsou konkrétní argumenty českých rodičů, kteří – možná i na základě převažujícího veřejného diskurzu – při volbě školy upřednostnili městskou před venkovskou (o upřednostnění výběrové městské školy před spádovou pojednává Smith Slámová, 2021). O ucelené podobě jejich percepce a jejich vztahu k rétorice institucí utvářejících veřejný diskurz můžeme spíše spekulovat.

Cílem příspěvku je představit výsledky studie zaměřené na percepci městských a venkovských škol v české edukační krajině – nejprve v rovině obecného diskurzu edukační politiky a poté v rovině specifických osobních rozhodnutí rodičů vybírajících školu. S ohledem na možný vliv veřejného diskurzu prezentovaného v médiích na rodičovské percepcce byly nejprve analyzovány dokumenty publikované institucemi, které mají nezanedbatelný význam pro utváření české edukační krajiny (MŠMT a ČŠI). Následně bylo provedeno dotazníkové šetření s úzkou skupinou rodičů. Osloveni byli rodiče, kteří zapsali své dítě/děti na městskou školu, ačkoli žijí ve venkovské obci, která zřizuje vlastní školu. Za městskou školu byla považována škola zřizovaná obcí, která má alespoň 3 000 obyvatel (dle Zákona o obcích). Z celého souboru takovýchto škol byly vybrány ty, které splňují podmínku alespoň 50 % nespádových žáků u zápisu. S vybranými rodiči, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, byl poté proveden rozhovor. Získaný ucelený pohled oslovené skupiny rodičů byl nakonec komparován s oficiálními dokumenty MŠMT a ČŠI za účelem nalezení podobností a rozdílů v argumentaci.

P14-5: SVAZKOVÁ ŠKOLA JAKO NÁSTROJ STABILITY A UDRŽITELNOSTI ŠKOL NA VENKOVĚ?

Petr Meyer*, Kristýna Rybová

*Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie a Centrum geografie vzdělávání a vzdělávání v geografii (GEOEDU)

Kontaktní e-mail: petr.meyer@ujep.cz

Klíčová slova: svazková škola; základní škola; vzdělávání

V roce 2023 bylo v Česku evidováno 3 625 veřejných základních škol zřizovaných obcemi či místními částmi (ČSÚ 2023). Struktura zřizovatelů těchto škol je však značně homogenní. Naprostá většina zřizovatelů je totiž tvořena jednou obcí. Tento způsob řízení a správy školského zařízení může být pro některé obce, zpravidla populačně menší, značně problematický (Khendriche Trhlínová a Starý 2014). Český vzdělávací systém však umožňuje zřídit tzv. svazkovou školu, kdy je školské zařízení zřizováno dobrovolným svazkem obcí. Z legislativního pohledu je tento typ správy škol podporován již od roku 2005 (MŠMT 2012). V roce 2023 však bylo v Česku evidováno pouze 10 svazkových škol (PAQ Research 2023). I přes dvě dekády fungování, tak tento typ správy škol není významněji rozšířen, a to i přes to, že zhruba čtvrtina veřejných základních škol je tvořena školami s kapacitou pod 50 žáků.

Obecně lze koncept svazkových škol chápat jako nástroj pro zajištění větší stability a udržitelnosti malých základních veřejných škol, především na venkově. V posledních letech je na odborných konferencích v Česku koncept svazkové školy nejčastěji nahlížen ve třech rovinách. Jako nástroj (1) redukce počtu zřizovatelů veřejných základních škol, (2) k řešení ekonomických problémů a (3) k řešení problémů vyplývajících ze zajištění kvality vzdělávání.

Předložený příspěvek si klade za cíl představit prostorové a strukturální předpoklady pro formování svazkových škol, vyplývající ze současného stavu sítě veřejných základních škol v Česku. Dále je pozornost věnována pozitivním i negativním zkušenostem se zakládáním svazkové školy od zainteresovaných aktérů (zřizovatelé a ředitelé). Z metodického hlediska byly využity metody popisné statistiky, kartografické vizualizace dat a dotazníkové šetření.

P15a: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ)

Garanti: Radim Perlín, Marek Komárek

P15a-1: ÚZEMNÍ PLÁN JAKO DOHODA O VYUŽITÍ ÚZEMÍ NEBO ROZHODNUTÍ O STRUKTUŘE MĚSTA

Radim Perlín

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: perlin@natur.cuni.cz

Klíčová slova: územní plánování; participace; projednávání

Územní plán představuje základní rozvojový dokument obce, které jasně vymezuje budoucí územní rozvoj a reguluje nevhodné nebo nechtěné rozvojové trajektorie. Schvalování územního plánu patří do výlučné kompetence zastupitelstev obcí. Obsah, postup přípravy a projednávání územního plánu je velmi pevně svázán v legislativě. Přesto lze na územní plán pohlížet několika způsoby. Z hlediska obsahu územního plánu je územní plán chápán buď jako dokument řešící hmotné struktury ve městě, nebo může být územní plán chápán jako dokument budoucího funkčního uspořádání města. Z hlediska zapojení veřejnosti může být územní plán vnímán jako expertní a vysoce profesionální dokument, kde se veřejnost a další orgány veřejné správy vyjadřují k vypracovanému dokumentu a komentují již navržená řešení. Územní plán může být také pojat jako lokálními aktéry formulované a společně sdílené vize rozvoje, kterou odborník dále rozpracovává do podoby formálního dokumentu. Aktivní zapojení veřejnosti do procesu přípravy a projednávání je chápáno jako nástroj k posilování kvality územně plánovacího procesu. (Záhumenská, Humlíčková, 2014) a lokální představitelé chápou participaci jako pozitivní jev (Kopáček 2023). Příspěvek se zaměření na identifikaci hlavních možností a hlavních bariér zapojení veřejnosti aktivní veřejnosti, lokálních aktérů do procesu přípravy a projednávání územního plánu a na důsledky a dopady jednoho nebo druhého přístupu k územnímu plánu.

P15a-2: NARATIV POPULAČNÍHO RŮSTU V ÚZEMNÍM PLÁNOVÁNÍ: METROPOLITNÍ PERSPEKTIVA

Jiří Malý

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: maly@geogr.muni.cz

Klíčová slova: populační růst; metropolitní prostor; územní plánování

Příspěvek se zabývá narativy odůvodňující strategie populačního růstu v územních plánech obcí. Klade si za cíl nastínit různorodost perspektiv populačního růstu v kontextu územního plánování a identifikovat spektrum významů, porozumění a konotací vztahujících se k tématu „rozvoje“ obecně. Informační bází jsou zejména části odůvodnění územních plánů, které jsou analyzovány prostřednictvím textové analýzy. Z hlediska územní typologie je výzkum zaměřen na metropolitní prostor (případová studie brněnského metropolitního regionu), kde se téma populačního růstu prolíná s problematikou územní expanze sídel a fragmentace krajiny. Ukazuje se, že prorůstové strategie jsou uplatňovány nezávisle na demografických trendech a širším sídelním kontextu. Zároveň, i přes existenci integrované strategie regionu, jsou často lokální narativy obhajující zvolené strategie populačního rozvoje v kontrastu s cíli metropolitního strategického plánování.

P15a-3: „MUST-PLAN CITY“: GLOBÁLNE TRENDY A MENIACE SA PROSTREDIE MESTSKÉHO PLÁNOVANIA V ČESKU

Lucia Hýllová*, Ondřej Slach, Krisztina Varró

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: lucia.hyllova@osu.cz

Klíčová slova: mestská politika; mobilita politik; koncepty rozvoja miest; globálne trendy

Súčasná dynamika spoločnosti a prostredia prináša nové požiadavky a výzvy, ktoré ovplyvňujú plánovanie a rozvoj miest. Globálne trendy, ako napríklad zmena klímy, urbanizácia, demografické zmeny a technologický pokrok, majú nepopierateľný dosah na mestské prostredie. Vplyvom týchto zmien sa očakáva objavenie nových konceptov rozvoja miest, ktoré sú zamerané na dosiahnutie udržateľnosti a zlepšenie kvality života obyvateľov. V kontexte Česka a strednej Európy sa pozornosť sústreďuje na spôsoby, ako integrovať tieto globálne trendy do miestnych plánov a stratégií. Cieľom príspevku je poukázať na meniace sa prostredie mestského plánovania v Česku a na základe analýz odhaliť trendový „must-plan city“ koncept. Mestá v globalizovanom svete vystupujú ako globálni hráči, ktorých mestská politika odráža konkrétne chápanie globálneho kontextu premietajúceho sa do lokálnej či národnej úrovne. Nosným teoretickým rámcom výskumu je koncept mobility mestských politik, ktorý zahŕňa tok konceptov, modelov, postupov dobrej praxe a stratégií prekračujúci geografické a politické hranice. Medzi častými zdrojmi putujúcich informácií v českom prostredí figurujú udalosti – konferencie, semináre – ktoré slúžia ako platformy na predvádzanie inovatívnych prístupov, nových trendov a výziev. Empirické závery príspevku sa tak opierajú o poznatky pozorovania a analýzy textových materiálov globálne populárnych konferencií a o obsahovú analýzu prevažne mestských stratégií a koncepcií rozvoja vybraných českých miest.

P15a-4: PERSPEKTIVA METROPOLITNÍ SPOLUPRÁCE V ČESKU

Lenka Hellebrandová

AMBIS vysoká škola, a.s.

Kontaktní e-mail: lenka.hell@gmail.com

Klíčová slova: metropolitní oblasti a aglomerace; metropolitní spolupráce; vládnutí; ITI

Současná podoba metropolitní spolupráce se vyznačuje nedostatkem koordinačních mechanismů na straně veřejné správy a omezeným využíváním strategického plánování. Výjimku představují Integrované územní investice jako nástroj politiky soudržnosti EU pro funkční městské oblasti, který je v ČR využíván a koordinován Ministerstvem pro místní rozvoj. Příspěvek si klade za cíl představit výsledky online dotazníkového šetření a řízených rozhovorů v metropolitních oblastech a aglomeracích v Česku. Šetření bylo zaměřeno na analýzu současného fungování spolupráce mezi obcemi a jádrovým městem ve všech metropolitních oblastech a aglomeracích vytvořených pro potřeby implementaci nástroje ITI, a také identifikaci perspektiv rozvoje metropolitní spolupráce do budoucna. Podařilo se identifikovat hlavní přínosy i limity spolupráce a také hlavní tematické oblasti, které by bylo možné dále rozvíjet. Tato zjištění mohou přispět nejen do akademické diskuse o nastavení metropolitní správy (vládnutí), ale mají ambici poskytnout argumenty pro budoucí legislativní návrhy v oblasti rozvoje metropolitních regionů.

P15a-5: STŘEDISKOVÁ SOUSTAVA OSÍDLENÍ VE STŘEDOČESKÉM KRAJI, 1971

Jiří-Jakub Zévl*, Petra Špačková

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: jiri-jakub.zevl@natur.cuni.cz

Klíčová slova: středisková soustava osídlení; středočeský kraj; Praha; suburbanizace

Středisková soustava osídlení byla politika uplatňovaná na území Česka de jure mezi lety 1971 a 1993. Jejím smyslem bylo určit alokaci investic do služeb a výroby v rámci hierarchicky organizovaného sídelního systému. Ve odborném diskurzu je obecně hodnocena negativně, přesto že prací, které by zevrubně hodnotily její působení je nedostatek. Tento příspěvek se zaměřuje na Středočeský kraj, kde se působení střediskové soustavy osídlení střetávalo s rozvojem metropolitní oblasti Prahy. Tento příspěvek proto (i) mapuje příslušnost středočeských sídel k jednotlivým kategoriím střediskové soustavy, (ii) zhodnocuje dopady politiky na podobu sídelního systému. V příspěvku jsou představeny hlavní publikační výstupy projektu, kterými jsou mapa sídel dle jednotlivých kategorií střediskové soustavy a veřejně přístupná prostorová data.

P15b: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ I)

Garanti: Radim Perlín, Marek Komárek

P15b-1: RŮZNÉ TYPY INOVAČNÍCH LEADERSHIPŮ VE STRATEGICKÉM PLÁNOVÁNÍ OBCÍ VE STRUKTURÁLNĚ POSTIŽENÝCH REGIONECH ČESKA

Luděk Beneš

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: ludek.benes@centrum.cz

Klíčová slova: leadership; strategické plánování; obce; strukturálně postižené regiony; Česko

Tento příspěvek se věnuje uplatnění různých typů inovačních leadershipů ve strategickém plánování obcí ve strukturálně postižených regionech Česka. Na základě leadershipů a strategického plánování v obcích vyhodnocuje uplatnění různých typů inovačních leadershipů podle populačních velikostí obcí a stability či kontinuity jejich členů v zastupitelstvech. V rámci výzkumu byly identifikovány čtyři typy lídrů a ve všech zkoumaných regionech byl nejvíce využíván podnikatelský leadership. Dále byla prokázána závislost typů inovačních leadershipů na stabilitě či kontinuitě ve složení zastupitelstva, zatímco závislost na populační velikosti obcí prokázána nebyla. Význam podnikatelského leadershipu stoupá s rostoucím počtem volebních období, na která zvolení lídři zůstávají ve svých funkcích.

P15b-2: MOŽNOSTI A FORMY PARTICIPACE RŮZNÝCH AKTÉRŮ NA PŘÍPRAVĚ STRATEGICKÝCH PLÁNŮ

Marek Komárek

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: marek.komarek@natur.cuni.cz

Klíčová slova: strategický plán; aktér; participace

Strategický plán je zásadním koncepčním dokumentu rozvoje daného území, přičemž má být ve výsledku dohodou nad rozvojem tohoto území. K tomu je nutné přizpůsobit přístup k jednotlivým aktérům, kteří se na rozvoji mohou podílet. Pro dnešní poststrukturalistickou společnost je typická diverzita názorů, které jsou v mnoha případech částečné či zcela protichůdné. Je proto důležité správně nastavit proces přípravy strategického plánu území s tím, že konkrétní aktéři jsou do tohoto procesu vpuštěni dle předem nastavených pravidel. Nežádá se stává, že z důvodu obavy ze zvládnutí tohoto procesu, není některým aktérům adekvátní zapojení umožněno, nebo naopak přílišná vstřícnost v otázce jejich zapojení nevede ke konkretizaci představ o rozvojové strategii.

Strategické plánování nemá na rozdíl od plánu územního jasně legislativně stanovené procesní postupy a řídí se tak metodickými pokyny zpracovávanými zejména centrálními orgány veřejné (státní) správy. Tyto metodické pokyny z důvodu jejich nezávaznosti a nevymahatelnosti nemohou kvalitu procesu přípravy strategických plánů zajistit. Je proto zásadní, aby byly k dispozici odborně vzdělané kapacity, které budou schopny nastavit dostatečnou kvalitu procesu přípravy plánů, což je mj. typická role pro sociální geografii.

P15b-3: PARTICIPACE OBČANŮ PŘI PLÁNOVÁNÍ ROZVOJE MUNICIPALIT - PŘÍLEŽITOSTI A RIZIKA

Josef Miškovský

SPF Group, s.r.o.

Kontaktní e-mail: miskovsky@spfgroup.org

Klíčová slova: strategické plánování; místní rozvoj; participace

Zapojení občanů při plánování rozvoje měst a obcí zvyšuje míru občanské iniciativy, může zkvalitnit jednotlivá rozhodnutí a v konečném důsledku i zvyšuje legitimitu takových rozhodnutí. Na druhou stranu nevhodně nebo příliš rozsáhle prováděné participační aktivity mohou rozmělnit, prodloužit a znesnadnit rozhodovací proces a v posledku vést naopak k volbě méně kvalitních řešení. Příspěvek se zabývá přiměřeností a vhodností metodických přístupů participace občanů.

P15b-4: DOZRÁL ČAS NA PROMĚNU STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ ROZVOJE OBCÍ

Tomáš Sýkora*, Kateřina Vyhnánková, Petr Jíra

*Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta sociálně ekonomická

Kontaktní e-mail: tomas.sykora@ujep.cz

Klíčová slova: místní rozvoj; strategické plánování rozvoje obcí; neformální instituce; venkovské obce

Strategické plánování a řízení rozvoje obcí (SP) čili procesuální pojetí programu rozvoje obce považujeme za interdisciplinární činnost, která vychází z geografie, ekonomie, teorie managementu, filosofie a psychosociálních věd. Naším přístupem se snažíme překonat pozitivistickou vědu a přistoupit k obci, jejímu rozvoji a jeho plánování zohledněním neformálních institucí. Odborníci z akademických i praktických kruhů se shodují na tom, že stávající model SP má značné nedostatky a vyžaduje modernizaci zejména ve třech liniích: a) překonat izomorfní přístup, b) překonat odvětvové členění, c) integrovat neformální instituce – k dosažení celostního a více místně zakotveného přístupu k rozvoji. Neformální instituce jsou stále více považovány za klíčové faktory úspěchu procesů endogenního rozvoje v globalizovaném světě (Vázquez-Barquero a Rodríguez-Cohard, 2016). Rodríguez-Pose (2013) upozorňuje, že jsou pro rozvoj obce důležitější než tradiční (ekonomicko-infastrukturní) faktory. Jejich obtížná operacionalizovatelnost, strukturovanost a měřitelnost jsou vlastnosti, které zatím brání je do procesu plánování efektivně integrovat. To nás ale neopravňuje je ignorovat. Je tedy žádoucí se příležitostně věnovat tomu, jak se místní lidé k obci vztahují, čímž přítomnost a budoucnost obce utvářejí. Výzkumy zdůrazňují požadavek důkladného pochopení specifického místního kontextu a hodnotové orientace (Pike, Rodríguez-Pose a Tomaney, 2010), zaměření na místní aktéry změny (Grillitsch a Sotarauta, 2020), hlubší porozumění agentním procesům (Sotarauta a Grillitsch, 2023) a skrytým vztahům a jevům, jako jsou společenství a hodnoty.

Tento příspěvek se zaměří na shrnutí našich dosavadních výzkumů ve dvou oblastech: (1) Rozvoj společenství jako (nové) téma pro regionální rozvoj (Vyhnánková a Jíra, 2023; Vyhnánková, Jíra a Kroupa, 2023) a (2) Re-design konceptu strategického plánování s akcentem na úlohu neformálních institucí (Sýkora, 2023; Vyhnánková a Sýkora, 2023). V třetí části příspěvku navrhne praktickou cestu k proměně strategického plánování a rozvoje venkovských obcí, které ověřujeme v modelových lokalitách.

P15c: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ II)

Garanti: Radim Perlín, Marek Komárek

P15c-1: STRATEGICKÁ ADAPTACE: SMART DECLINE VE VYBRANÝCH MĚSTECH ÚSTECKÉHO KRAJE

Martin Kebza

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, katedra geografie

Kontaktní e-mail: kebza@fek.zcu.cz

Klíčová slova: smart decline; strategické plánování; Ústecký kraj; adaptace

Řada měst v Ústeckém kraji prochází dlouhodobým populačním úbytkem, který je ovlivněn vnitřními i vnějšími faktory, jako je image měst a celého regionu nebo atraktivita místního trhu práce. Zároveň je tento trend výzvou pro městskou správu. Na základě analýzy časové řady populačního vývoje ve větších městech Ústeckého kraje jsou identifikována města, která se trvale smršťují. Z nich jsou vybrány reprezentativní a zároveň do jisté míry kontrastní příklady, u nichž budou zkoumány strategické plány a další městské strategie, stejně jako jejich propis do územních plánů. Cílem příspěvku je tak konfrontace městských strategií s trendy populačního vývoje. Reflektují městské strategie realitu a snaží se na ní adaptovat, nebo je jejich cílem trend zvrátit? Jak dalece se ve městech Ústeckého kraje uplatňují principy smart decline?

P15c-2: NERŮSTOVÉ PŘÍSTUPY K ROZVOJI V PRORŮSTOVĚ ORIENTOVANÉHO SMRŠŤUJÍCÍHO SE MĚSTA: IMPLIKACE PRO UDRŽITELNOU TRANSFORMACI

Ondřej Slach, Vojtěch Bosák*, Lucia Hýllová, Lenka Paszová, Alexandr Nováček, Kateřina Skudříková

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: vojtech.bosak@osu.cz

Klíčová slova: nerůst; smršťování; udržitelná transformace; analýza diskurzu

Orientace řídicích pracovníků na růst je považována za jednu z hlavních překážek udržitelné transformace. Cílem tohoto příspěvku je odhalit překážky, které ve zkoumaném případě omezují nerůstové přístupy. V závěru jsou vyvozeny de-kontextualizované implikace pro výzkumnou agendu týkající se souvislosti mezi smršťováním měst, nerůstem a udržitelnou transformací. Město Ostrava představuje zajímavou případovou studii pro takto zaměřený výzkum, neboť problémy způsobené smršťováním jsou řídicím pracovníkům známy, ale jsou ignorovány, a existující reakce na smršťování jsou orientovány čistě prorůstově, což způsobuje dlouhodobé problémy pro udržitelnou transformaci. Konkrétně se výzkum zaměřuje na stávající diskurz jako na klíčové médium při ignorování nerůstových přístupů. Pro zkoumání tohoto objektu je použita kombinace metod obsahové analýzy politických dokumentů a analýzy diskurzu polostrukturovaných rozhovorů s místními stakeholdery. V tomto výzkumu je uplatněn poststrukturalistický přístup k analýze diskurzu, známý pod zkratkou WPR (What is the Problem Represented to be?). Bylo zdokumentováno, že ve stávajícím paradigmatu městské politiky a plánování jsou prorůstové přístupy naturalizovány, zatímco přístupy, které stávající paradigma narušují, jsou tabuizovány. V tomto kontextu představuje přístup WPR, který věnuje pozornost nezpochybňovaným předpokladům a způsobům uvažování o politických problémech, výhodu oproti jiným přístupům k analýze diskurzu, neboť umožňuje odhalit vnitřní principy prorůstového paradigmatu a otevřít ho kritické reflexi. V závěru je představeno diferencovanější chápání povahy a důvodů způsobujících opomíjení nerůstových přístupů v Ostravě i mimo ni.

P15c-3: KULTURNÍ VLAJKOVÉ PROJEKTY JAKO KOUZELNÝ RECEPT PROTI SMRŠŤOVÁNÍ MĚST: PŘÍPAD OSTRAVY

Lenka Paszová*, Ondřej Slach, Vojtěch Bosák, Lucia Hýllová, Lukáš Chwistek, Přemysl Hanzal, Alexandr Nováček

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: lenka.paszova@osu.cz

Klíčová slova: kulturou tažená regenerace; vlajkové projekty; smršťování měst; Ostrava

Existuje velké množství literatury, která dokumentuje reakce governance na proces smršťování měst. Častou reakcí na smršťování je snaha o městskou regeneraci, přičemž významnou roli hraje specifický typ městské regenerace – kulturou tažená regenerace. V rámci tohoto typu regenerace lze rozlišit různé přístupy, kdy mezi nejpoužívanější patří vlajkové projekty zaměřené na kulturu. A to i přesto, že výsledky a dopady tohoto přístupu jsou značně ambivalentní. Tento příspěvek si klade za cíl prozkoumat dva připravované vlajkové projekty ve smršťující se Ostravě (koncertní síň a vědecká knihovna), které jsou v tuto chvíli v přípravné fázi. Metodologie výzkumu je založena na diskurzivní analýze mediálního obrazu vlajkových projektů, obsahové analýze podkladů, strategických dokumentů zapojených institucí veřejné správy na různých úrovních, sociodemografické analýze a dříve provedených výzkumech zaměřených na potřeby obyvatel města. Zjištění jsou pak začleněna do výzkumné agendy smršťujících se měst na globální úrovni.

P15c-4: STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ UDRŽITELNÉ MOBILITY VE STŘEDNĚ VELKÝCH TRANSFORMUJÍCÍCH SE MĚST V ČESKU

Ondřej Šmíd

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: ondrej.smid@ujep.cz

Klíčová slova: doprava; dopravní plánování; město; transformace; udržitelná městská mobilita

Mobilita je nedílnou součástí našeho každodenního života a jakékoliv přesuny ovlivňují ekonomiku, sociální vztahy, zdraví obyvatel a životní prostředí. Ve městech se doprava negativně projevuje jako zdroj hluku a znečištění ovzduší, což pak s sebou nese negativní vliv na zdraví obyvatel. V průběhu transformačního období se však situace v závislosti na technickém, ale i sociálně-ekonomickém vývoji měnila. Doprava má významný podíl na klimatické změně a i s ohledem na vysoké nároky na rozvoj dopravní infrastruktury, dopravní prostory a kapacity je třeba se čím dál více ohlížet na kvalitní strategické plánování, které povede k její udržitelnosti. Současná česká města jsou pod tlakem velké dopravní zátěže jak tranzitní dopravou, tak i například parkováním vozidel. Zatímco velká města mají za povinnost si ze zákona zpracovat Plán udržitelné městské mobility, tak pro města pod 42 tis. obyvatel tato povinnost neplatí a jejich zajištění je pouze dobrovolné. I přesto se více než dvě desítky českých měst této velikostní kategorie rozhodlo pro zpracování SUMP. Jaká byla příprava, projednávání, schvalování a uplatnění tohoto dokumentu? A přistoupilo některé z měst k následné a trochu opomíjené evaluaci? Lze uvést nějaké příklady dobré praxe a jak řeší dopravní problémy ostatní města? Východiskem je odborná literatura zaměřující se na plánování udržitelné mobility a analýza strategických dokumentů zaměřující se na plánování mobility (SUMP, dopravní generely a Strategické plány rozvoje) ve městech střední velikosti.

P15c-5: METROPOLITNÍ PLÁNOVÁNÍ A METROPOLITNÍ SPOLUPRÁCE

Jiří Starý

Statutární město Ústí nad Labem - ITI Ústecko-chomutovské aglomerace

Kontaktní e-mail: jiiri.stary@mag-ul.cz

Klíčová slova: aglomerace; metropolitní oblast; strategické plánování; spolupráce; funkční region

Vedle strategického plánování na úrovni místních či krajských samospráv se v souladu se Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+ začíná uplatňovat strategické plánování a řízení na úrovni metropolitních oblastí a aglomerací.

Tato forma strategického plánování a řízení zatím nemá pevnou legislativní a institucionální podobu, nicméně na úrovni MMR ČR a MV ČR se diskutují možné úpravy Zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, či Zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje.

Hlavní principem metropolitního/aglomeračního plánování je překonání limitů strategického plánování z úrovně administrativních regionů a posun směrem k funkčním regionům

založených na vazbách město-zázemí. To umožňuje řešení problémů a potřeb na základě skutečně probíhajících procesů, které obvykle nekončí na hranici administrativních regionů.

Ačkoliv stávající koncept metropolitního/aglomeračního plánování je vázán zejména na realizaci integrovaných územních investic (ITI) v kontextu nastavení kohezní politiky EU a operačních programů na národní úrovni, nabízí tato forma strategického plánování výrazné možnosti a potenciál i bez dotační podpory.

Jedním ze zásadních mimodotačních benefitů je metropolitní/aglomerační spolupráce, která probíhá velmi často přirozeně a zároveň může být do budoucna výrazně efektivněji podporována, řízena a cílena. Metropolitní/aglomerační spolupráce představuje zejména síťování, výměnu zkušeností, přenos dobré/špatné praxe mezi různými aktéry v území jak v horizontální, tak vertikální úrovni.

P15d: STRATEGICKÉ A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ (REGULAČNÍ PLÁNOVÁNÍ)

Garanti: Radim Perlín, Marek Komárek

P15d-1: ROLE VNITRO-ORGANIZAČNÍ A SYSTÉMOVÉ AKTIVITY AKTÉRŮ V REGIONÁLNÍ TRANSFORMACI NA PŘÍKLADU ÚSTECKÉHO KRAJE

Jiří Blažek*, Vojtěch Kadlec, Viktor Květoň

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: blazek@natur.cuni.cz

Klíčová slova: vnitro-organizační a systémová aktivita; organizační a regionální/systémová aktiva; model vývojových trajektorií odvětví v regionech

Cílem tohoto příspěvku je přispět k poznání mechanismů regionálního rozvoje nejprve vypracováním typologie konstelací vnitro-organizační a systémové aktivity aktérů. Za druhé, příspěvek identifikuje hlavní typy organizačních a systémových aktiv, které ovlivňují sílu a sofistikovanost vnitro-organizační a systémové aktivity aktérů. Empiricky, prostřednictvím 30 hloubkových rozhovorů, je zkoumána úloha aktérů v regionu s mnoha znevýhodněními. Zejména jsem sledovali, jaké strategie volí manažeři úspěšných endogenních firem, kterými kompenzují nedostatky teprve vznikajícího regionálního inovačního systému Ústeckého kraje. Na závěr nastíníme tři konkrétní přístupy k posílení transformačního potenciálu tohoto kraje.

P15d-2: NOVÁ SOCIÁLNĚ-PROSTOROVÁ DIFERENCIACE PRAŽSKÉ METROPOLITNÍ OBLASTI

Martin Ouředníček

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: slamak@natur.cuni.cz

Klíčová slova: segregace; gentrifikace; sociálně-prostorová diferenciac; Pražská metropolitní oblast

Literatura o post-socialistických městech ukazuje na mnoha příkladech relativně nízké míry segregace v transformačním období. V současnosti jsou v Evropě postupně k dispozici výsledky populačních cenů sebraných kolem roku 2020, které umožňují detailní kvantitativní měření na úrovni částí metropolitních oblastí. Cílem příspěvku je porovnání indexů dissimilarity profesních skupin ISCO s využitím dat dvou intercensálních období 2001–2011 a 2011–2021 pro sídla Pražské metropolitní oblasti a vysvětlení mechanismů proměn prostorových vzorců rozmístění těchto skupin. Data budou následně sloužit k mezinárodnímu srovnání vývoje indexů segregace vybraných evropských měst s využitím jednotné metodiky měření segregace. V předkládaném příspěvku se budeme věnovat samostatně případové studii Prahy a její metropolitní oblasti a hlavním trendům ve vývoji segregace profesních skupin s využitím základních sídelních jednotek. Ve studii byly měřeny indexy disimilarity pro všech devět kategorií ISCO ve vzájemné matici a pro všechny tři časové řezy posledních populačních cenů (2001, 2011 a 2021). Zároveň byly změřeny také nárůsty nebo poklesy indexů mezi jednotlivými cenami. Hlavním závěrem z porovnání obou decenií je významně odlišný vývoj v obou obdobích. Zatímco v prvním (transformačním) období se rozdíly v lokalizaci bydlení profesních skupin snižovaly, druhé (posttransformační) období je charakteristické relativně progresivním nárůstem prostorové segregace. Autoři se pokusí tyto dvě fáze ve vývoji segregace v hlavním městě a jeho zázemí vysvětlit s využitím konceptů profesionalizace a gentrifikace, od sociálního mixu směrem k displacementu a nárůstu sociálně-prostorové diferenciac v Pražské metropolitní oblasti.

P15d-3: PRIESTOROVÉ ASPEKTY SOCIÁLNO-EKONOMICKEJ STRATIFIKÁCIE OBYVATEĽSTVA V BRATISLAVSKOM KRAJI

Ladislav Novotný

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Prírodovedecká fakulta, Ústav geografie
Kontaktní e-mail: ladislav.novotny@upjs.sk

Kľúčová slova: sociálno-ekonomická stratifikácia; segregácia; povolania; ISCO; Bratislava

V období socializmu, v ktorom bolo egalitárstvo súčasťou politickej ideológie, bola problematika sociálno-ekonomického stratifikácie či segregácie obyvateľstva v geografickom výskume marginálna. Napriek tomu, že na celoštátnej úrovni boli príjmové nerovnosti v európskych socialistických krajinách menšie ako v kapitalistických, v rámci jednotlivých miest sa priestorové diferencie z predsocialistického obdobia nepodarilo eliminovať. Navyše, aj samotná štátom financovaná bytová výstavba prispela k vzniku ďalších nerovností, ktorých priestorovým prejavom je často sociálna segregácia.

V Česku, podobne ako v ďalších postsocialistických krajinách strednej a východnej Európy sa najmä po roku 2000 problematika priestorovej variability sociálno-ekonomického stratifikácie a segregácie obyvateľstva stala pevnou súčasťou geografického výskumu. Ten sa okrem celoštátnej úrovne zameriava na hlavné mestá jednotlivých krajín, čoho vyústením sú aj viaceré komparatívne štúdie porovnávajúce vývoj v jednotlivých metropolách. Bratislava však v týchto štúdiách zahrnutá nie je. V slovenskej geografickej literatúre sa síce problematika sociálno-ekonomického stratifikácie vyskytuje často, avšak takmer výlučne v spojení so segregovanými rómskymi komunitami. Až v poslednom období vznikli štúdie hodnotiace príjmové nerovnosti v Bratislave či výskyt regiónov chudoby na Slovensku.

Tento príspevok má za cieľ na príklade Bratislavského kraja zhodnotiť zmeny v priestorových prejavoch sociálno-ekonomického stratifikácie obyvateľstva podľa štandardnej klasifikácie povolání (ISCO). Štruktúra povolání je hodnotená na úrovni základných sídelných jednotiek a urbanistických obvodov, vďaka čomu umožňuje s dostatočným priestorovým rozlíšením pozorovať zmeny v regióne i v rámci Bratislavy. Príspevok identifikuje zmeny medzi rokmi 2001, 2011 a 2021 a interpretuje ich v širších geografických súvislostiach. Vzhľadom na absenciu výskumu tejto problematiky v slovenskej geografii má príspevok charakter pilotnej štúdie, ktorá má ambíciu prispieť k vyplneniu tejto výskumnej medzery a zároveň vytvoriť základ pre komparáciu s českými či inými mestami a regiómi.

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA 1/0768/24: Multimierkové hodnotenie priestorovej variability sociálno-ekonomického stratifikácie obyvateľstva.

P15d-4: PERCEPCE EKONOMICKÉHO ROZVOJE VENKOVSKÝCH OBCÍ V REGIONU NUTS II SEVEROZÁPAD

Šárka Lukešová*, Vladan Hruška

*Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: sarka.lukesova@ujep.cz

Klíčová slova: strukturálně postižené regiony; Česko; venkov; strategický plán; ekonomický rozvoj

Ústecký a Karlovarský kraj z ekonomického pohledu stále zaostávají za jinými kraji Česka. I přes deklarovanou snahu reprezentovanou např. programem RE:START se stále nedaří snížit jejich zaostávání za průměrem Česka. Tyto rozvojové, resp. transformační debaty jsou často orientované na městské oblasti a není jasné, jakou roli v nich hrají venkovské oblasti. To může souviset s tím, že venkovské oblasti jsou typicky vnímané jako zemědělské a stále více také jako místo pro bydlení či pro rekreaci, kde určité ekonomické aktivity mohou působit jako rušivý element. Z tohoto důvodu si klademe následující výzkumnou otázku – jaká je percepce ekonomického růstu ze strany zástupců venkovských obcí? Příspěvek bude prezentovat výsledky obsahové analýzy vybraných aktuálních strategických plánů venkovských obcí v Ústeckém a Karlovarském kraji. V našem výzkumu jsme se zaměřili na výroky v návrhových částech plánu vztahující se k ekonomickému rozvoji. Výsledky byly analyzovány i z pohledu vybraných charakteristik obce (míra nezaměstnanosti, přírodní poměry, průmyslová minulost apod.).

P15d-5: REZIDENČNÍ SPOKOJENOST OBYVATEL VELKÝCH MĚST OLOMOUCKÉHO KRAJE

Daniel Doležal*, Petr Šimáček

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: daniel.dolezal01@upol.cz

Klíčová slova: rezidenční spokojenost; rezidenční atraktivita; percepce; dotazník; město; Olomoucký kraj

Percepce spokojenosti obyvatel v oblasti bydlení se v rámci geografického výzkumu věnuje řada autorů. Rezidenční spokojenost svým způsobem determinuje atraktivitu území k bydlení, což se pochopitelně odráží v rezidenty vnímané celkové spokojenosti, příp. kvalitě jejich života. Příspěvek se zaměřuje na prezentaci výsledků dotazníkového šetření, které bylo provedeno v roce 2022 mezi obyvateli čtyř populačně největších měst Olomouckého kraje (Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk), přičemž se snaží zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, zda se liší vnímání bydlení a obytného prostředí, resp. spokojenosti s bydlením mezi obyvateli zkoumaných měst. Částečně tak navazuje na již realizované výzkumy (Fňukal, Szczyrba 2004; Šimáček 2015), díky kterým lze v určitých aspektech rezidenční spokojenosti sledovat jejich dlouhodobý vývoj v čase.

P16: PŘÍRODNÍ OHROŽENÍ SOUVISEJÍCÍ S ÚSTUPEM ZALEDNĚNÍ

Garanti: Vít Vilímek, Jan Kropáček

P16-1: ANALÝZA DATABÁZE PROTRŽENÍ HRÁZÍ LEDOVCOVÝCH JEZER

Matouš Kovanda, Vít Vilímek*

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra fyzické geografie a geoekologie

Kontaktní e-mail: vilimek@natur.cuni.cz

Klíčová slova: databáze GLOFs; ledovcová jezera; klimatické faktory

V mnohých oblastech po celém světě dochází k událostem, kdy se z ledovcového jezera náhle uvolní velký objem vody. Tato událost, nesoucí název Glacial Lake Outburst Flood (GLOF), může v krátkém čase zaplavit rozsáhlou oblast nacházející se pod ledovcovým jezerem, čímž představuje velké riziko pro místní obyvatelstvo a infrastrukturu. Existuje mnoho různorodých faktorů, které mají vliv na výskyt, vývoj a způsob vzniku takové události. Byla analyzována veřejně dostupná online databáze, kde jsou údaje o GLOFs z celého světa. Všechny zaznamenané GLOFs jsou podle své lokality rozděleny do několika oblastí: Aljaška, západní Kanada a USA, Střední Andy, Jižní Andy, Island, Skandinávie, Alpy, Kavkaz, Ťan-šan, Střední Asie I (západ), Střední Asie II (východ) a Nový Zéland. V rámci těchto oblastí je analyzováno celkové množství GLOFs za celé zaznamenané období, rozložení četnosti v jednotlivých desetiletích od počátku 20. století a rozložení četnosti v průběhu roku. Pozornost je zaměřena také na samotná ledovcová jezera, u kterých došlo k události GLOF. Analyzovány jsou zde typy a množství ledovcových jezer, způsob vylití vody z jezera a množství opakovaných GLOFs. Tento příspěvek se dále zaměřuje na reakci ledovcových povodní na probíhající klimatické změny. S ohledem na lokality s výskytem GLOFs byla zkoumána data o teplotě a srážkách, které ovlivňují frekvenci výskytu ledovcových povodní. Za pomoci získaných dat bylo možné zjistit, že spouštěcím faktorem GLOFs je převážně narůstající teplota vzduchu. Ledovcové povodně vznikají především během letních měsíců a díky globálnímu oteplování lze očekávat jejich postupný nárůst. Dále bylo zjištěno, že u 1/3 analyzovaných ledovcových jezer došlo k ledovcové povodni více než jednou. Nejčastěji k takové události dochází u ledovcem hrazených jezer, díky snadné obnovitelnosti hráze a znovunaplnění jezera vodou. Poslední částí příspěvku je porovnání výsledných hodnot mezi jednotlivými oblastmi, kdy jsou pozorovány jejich vzájemné podobnosti či odlišnosti.

P16-2: HANGING GLACIERS AND CLIMATE: A DATABASE OF RELATED ROCK AND ICE AVALANCHES

Pragya Mehrishi*, Jan Kropáček

* Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra fyzické geografie a geoekologie
Kontaktní e-mail: mehrishp@natur.cuni.cz

Klíčová slova: hanging glaciers; break-off; avalanche; climate change

Hanging glaciers (HGs) are glaciers terminating at the top of cliffs, with their dynamics influenced by intricate topography and thermal regimes. These glaciers contribute to destabilization phenomena, posing significant risks to human life and infrastructure. We aim at a global-scale database of rock and ice avalanches from hanging glaciers based on a literature review and various existing databases. The assessment of events has been based on their multiple characteristics. The minimum and maximum altitude of the event, the slope and orientation of the cliff, the seasonality and frequency of the breakoffs, thermal regime and volume have been analyzed and discussed in the study. As per the events collected so far, we have observed that the maximum break-offs have occurred in the summer months (July-September). The highest number of events has been observed in the Alps for Bis and Gutz glaciers. The temperature and precipitation of selected events will be analyzed to understand the link with climate parameters. The literature and reports on break-offs in other regions are not as extensive, such as the Himalayas. Larger events, such as Huascarán 1962, Kolka 2002 and Ronti 2021 have been extensively studied and provide a rich source of literature for understanding the role of HGs in the process chain of the disaster. While existing research primarily focuses on single HGs, we have attempted to combine the multiple avalanche databases available globally to understand the spatial-temporal patterns of the events. We plan to publish a complete inventory of events related to hanging glaciers with global coverage. Remote sensing methods are being used to validate the database and completion of the records. Knowledge of the complex interplay between climate variables and the dynamics of hanging glaciers is crucial to mitigate the risks.

P16-3: OHROŽENÍ NÁHLÝMI POVODNĚMI Z KOMPLEXU LEDOVCOVÝCH JEZER VE VÝCHODNÍM HIMÁLÁJI

Tomáš KroczeK

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: kroczeK@natur.cuni.cz

Klíčová slova: GLOF; Sikkim Himalaya; modelování povodně

Globální oteplování urychlilo ústup ledovců a rozšiřování ledovcových jezer v Himálájích, což zvyšuje exponovanost před povodněmi z náhlého uvolnění vody z ledovcových jezer (GLOFs), které ohrožují infrastrukturu a životy v údolích. V Sikkimských Himálájích představuje komplex ledovcových jezer Gurudongmar Lake Complex (GLC) významnou hrozbu, skládající se ze čtyř jezer obsahujících kolem 148 milionů krychlových metrů vody a zvětšujících se rychlostí 74 ± 3 %. K vyhodnocení potenciálních rizik GLOF z GLC jsme vyvinuli integrovaný model, který kombinuje fyzikální modelování prrotřzení morénových hrází s modelováním povodně. V nejhorších scénářích s erozí hráze až o 80 % by mohly maximální povodně dosáhnout 5833,7 až 8882,0 krychlových metrů za sekundu a uvolnit až 59,4 milionů krychlových metrů vody. Exponovanost povodní po proudu se liší podle osídlení, přičemž oblasti jako Thangu Valley a město Chungthang čelí nejvyšší exponovanosti vzhledem k jejich velikosti a potenciálním ztrátám. Tato studie pomáhá porozumět exponovanosti vůči glaciálním povodním vyvolaným vyústěním jezer v oblasti Hindu Kush-Karakoram-Himáláje.

P16-4: ROCK AND ICE AVALANCHES ON THE EAST FACE OF MONTE ROSA BY TIME LAPSE CAMERA

Jan Kropáček*, Pragma Mehrishi

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: kropacja@natur.cuni.cz

Klíčová slova: rock and ice avalanche; time lapse camera; snow line; Sentinel-2

The east face of Monte Rosa witnessed in the last decades collapses of hanging glaciers resulting in large rock and ice avalanches, the one in 2005 being the largest recorded occurrence of this type in the Alps. The mass wasting processes on high-elevation glaciated slopes are related to the increase of snow line altitude and melting of permafrost, both driven by the increase in temperature. We mapped the snow line evolution using Sentinel-2 images in the period 2016-2023. To get a close look on the processes shaping the east face, we installed a time-lapse camera on Marinelli pillar at the elevation of 3036 m a.s.l., observing the central part of the east face in summer 2023. Preliminary results of the monitoring efforts will be presented.

P17: MĚSTSKÁ A PŘÍMĚSTSKÁ KRAJINA V ČASE KLIMATICKÉ ZMĚNY

Garant: Michal Lehnert

P17-1: APLIKACE PRAVIDLA 3-30-300 V ČESKÝCH MĚSTECH

Matěj Wagner*, Veronika Květoňová, René Jirmus, Michal Lehnert

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: matej.wagner01@upol.cz

Klíčová slova: zelená infrastruktura; městská zeleň; urbánní prostor; well-being

Více než polovina lidské populace žije ve městech, přičemž tento podíl neustále roste a lidé stále více a častěji ztrácejí kontakt s přírodou. Současná urbanizace spolu s dalšími globálními výzvami vyžadují účinná řešení pro zlepšení kvality života ve městě a blahobytu obyvatel. Současný výzkum zdůrazňuje význam zelené infrastruktury v městských oblastech nejen pro zlepšení místního klimatu, ale také pro fyzické, sociální a duševní zdraví obyvatel měst. V nedávných letech bylo zavedeno pravidlo 3-30-300 pro hodnocení městských zelených ploch, jehož cílem je stát se standardem pro hodnocení rovného přístupu k městské zeleni ve městech po celém světě. Pro analýzu v této studii jsou využita jak data z dálkového průzkumu země, tak nástroje deep learningu. Výhodou je využití bezplatných veřejných dat, a proto je tato metoda vhodná nejen pro vyspělé země, ale i pro země rozvojové. Vzhledem k tomu, že pravidlo 3-30-300 lze v blízké budoucnosti využít jako jeden z hlavních nástrojů městského plánování, je cílem této pilotní studie otestovat proveditelnost a diskutovat o racionalitě implementace pravidla v českých městech.

P17-2: MOŽNOSTI VYUŽITÍ POCITŮ A ZKUŠENOSTÍ ČLOVĚKA PŘI STUDIU TEPELNÉHO PROSTŘEDÍ ČESKÝCH MĚST

Veronika Květoňová*, Michal Lehnert, Jiří Pánek, Jan Geletič, Petr Šimáček

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: veronika.kvetonova@upol.cz

Klíčová slova: adaptační opatření; klima města; participativní mapování; tepelný komfort

Rostoucí urbanizace společně s dopady změny klimatu vyžadují účinná řešení jak při plánování měst, tak při tvorbě adaptačních a mitigačních opatření. Tepelné prostředí města je v posledních desetiletích předmětem nespočtu exaktně orientovaných vědeckých studií, avšak psychologické a behaviorální faktory, které podstatně ovlivňují vnímaný tepelný komfort osob a s tím související tepelnou zátěž, stále nejsou dostatečně prozkoumány. V tomto příspěvku prezentujeme poznatky získané pomocí dvou různých metod participativního mapování a hodnocení aktuálních tepelných pocitů při chůzi (tzv. thermal walk) v českých městech. Obě metody se ukázaly pro studium tepelného prostředí města jako přínosné, avšak zatímco participativní mapování se zdá být vhodné zejména při zkoumání větších oblastí (městská čtvrť, město), thermal walk ukazuje své silné stránky zejména v mikroměřítkové úrovni (ulice), kdy umožňuje odhalit i detaily jako (ne)dostatečné rozestupy stromů, vliv uspořádání zástavby, aj. Získané poznatky ukazují, že pocity a zkušenosti člověka s tepelným prostředím města mohou vhodně doplňovat informace o fyzikálním tepelném prostředí města odvozené např. z měření či numerických modelů a přispět tak k efektivitě adaptačních opatření.

P17-3: JE ZELENÁ VŽDY DOBRÁ? POZNATKY Z VÝZKUMU VLIVU ZELENĚ NA TEPELNÉ PROSTŘEDÍ ČESKÝCH MĚST

Michal Lehnert*, Jan Geletič, Zdeněk Janků, Pavel Krč, Martin Jurek, Alena Koukalová, Veronika Květoňová, Jaroslav Resler

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie
Kontaktní e-mail: michal.lehnert@gmail.com

Klíčová slova: adaptace na změnu klimatu; klima města; městská zeleně; tepelná expozice; tepelný komfort

Zelené prvky jsou v současnosti prosazovány do městského prostoru v kontextu adaptace na změnu klimatu, mitigace městského tepla a zkvalitnění životního prostředí ve městech. Systematicky se proto ve výzkumu zabýváme i vlivem městské zeleně na tepelný komfort. Naše dosavadní poznatky jsou založeny na měření in situ a na simulacích validovaných numerických modelů (především PALM-4U model). Nejvýraznější ochlazující efekt mají stromy v severní části západovýchodně orientovaných ulic, v jižních částech naopak mohou stromy tepelnou expozici zvyšovat. Pod korunami stromů je tepelná expozice vyšší především v nočních hodinách, což je nezbytné zvažovat vzhledem k pomalejšímu ochlazování městských povrchů. Dále se ukazuje, že vliv zelených střech na venkovní tepelné prostředí je zpravidla zanedbatelný a vliv zelených stěn je patrný jen do vzdálenosti desítek centimetrů od stěny. Udržovaný trávník, v závislosti na jeho charakteru a výšce nebo na vlhkosti půdy, vede jen k mírnému snížení tepelné expozice oproti vydlážděné ploše. Výsledky výzkumu názorně demonstrují, že přes nesporné benefity městské zeleně je důležité posuzovat vliv každého zeleného prvku individuálně, a především objektivně.

P17-4: KLÍŠŤATY PŘENÁŠENÉ BAKTERIÁLNÍ NÁKAZY V URBÁNNÍCH OBLASTECH - KDE ČÍHÁ SKUTEČNÉ RIZIKO INFEKCE?

Pavel Švec*, Pavel Kukuliač, Václav Hönig, Jan Kamiš, Martin Kulma, Kateřina Kybicová, Terezie Arnoldová, Eva Richtrová

*Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Hornicko-geologická fakulta
Kontaktní e-mail: pavel.svec1@vsb.cz

Klíčová slova: klíště; klíšťata, patogen; Lymeská borelióza; webová mapová aplikace

Klíšťaty přenášené nákazy jako Lymeská borelióza a další infekce patří k nejvýznamnějším zoonózám vyskytujícím se v České republice. Tradičně je tato problematika spojována s přirozenými biotopy zejména listnatých a smíšených lesů. V posledních letech byl však v řadě evropských zemí potvrzen výskyt klíšťat i v urbánních biotopech typu městských parků či hřbitovů. Klíšťata zde vytvářejí stabilní lokální populace, ve kterých se vyskytují patogeny přenášené na člověka.

V rámci stejnojmenného projektu sledujeme od vegetační sezóny roku 2023 abundanci klíšťat a prevalence vybraných patogenů ve všech krajských městech 1x ročně. V Praze, Ostravě a Českých Budějovicích v rámci pravidelného monitoringu každý měsíc. Dále vyvíjíme i responzivní „mobile-friendly“ interaktivní webovou mapovou aplikaci umožňující hlášení napadení klíštětem (nejen v urbánních oblastech). Aplikace má za cíl, jak umožnit sběr unikátních dat, tak zvýšit veřejné povědomí o problematice klíšťaty přenášených onemocnění.

Cílem tohoto příspěvku je seznámit s výsledky dosavadního výzkumu a připravovanou mapovou aplikací.

P17-5: ENVIRONMENTÁLNÍ PARAMETRY PRO HODNOCENÍ KVALITY URBANIZOVANÉHO ÚZEMÍ – STANDARDIZACE NEBO DIVERZIFIKACE PŘÍSTUPŮ?

Jan Kopp*, David Vogt

*Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická

Kontaktní e-mail: kopp@fek.zcu.cz

Klíčová slova: plánování měst; územní plánování; index zeleně; index modro-zelené infrastruktury; lokální klimatické zóny

Příspěvek diskutuje použití environmentálních parametrů pro hodnocení urbanizovaného území v české praxi veřejné správy. Environmentální parametry jsou jen v omezené míře standardizované (např. koeficient odtoku, index kvality ovzduší, lokální klimatické zóny), většinou jejich použití a místní specifikace závisí na volbě zpracovatele či požadavku městské správy (např. indexy zeleně, kvalita veřejných prostranství). V rámci města mohou být environmentální parametry zavedeny v rámci městských standardů, případně v příslušné části územního plánu. Ve vazbě na konkrétní rozvojové území pak mohou být součástí regulačních podmínek, např. definovaných regulačním plánem nebo jako součást smlouvy s investorem. Environmentální parametry mohou také plnit funkci podmínky pro environmentální podporu, být součástí ekolabelingu areálů nebo sloužit k definování cílů strategie rozvoje území. Jedním z argumentů proti používání environmentálních parametrů je jejich normativní charakter, který omezuje ekonomickou optimalizaci řešení. V příspěvku uvádíme výhody a nevýhody standardizace přístupů k environmentálním parametrům a jejich možné integrace do komplexních ukazatelů kvality urbanizovaných ploch. Doporučujeme používat environmentální parametry diferencovaně podle typu zástavby. Lze zde diskutovat možnou standardizaci ve vazbě na lokální klimatické zóny. Další metodickou otázkou je výběr hodnocené územní jednotky – funkční areály nebo rastrová reprezentace? Příspěvek také prezentuje návrh nového indexu modro-zelené infrastruktury, jako příklad parametru kombinujícího více pohledů na kvalitu urbanizovaného území.

P18: GEOGRAFIE DOPRAVY A UDRŽITELNÉ MOBILITY

P18-1: AKTIVNÍ DOJÍŽDĚNÍ DO ZAMĚSTNÁNÍ JAKO FORMA UDRŽITELNÉ MĚSTSKÉ MOBILITY V BRNĚNSKÉ METROPOLITNÍ OBLASTI

David Gorný

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: gorny.david@email.cz

Klíčová slova: aktivní dojíždka do zaměstnání; pěší chůze; dojíždka na kole; udržitelná městská mobilita; časo-prostorové rytmy

V posledních letech vzrůstá zájem a podpora alternativních druhů dopravy k motorové dopravě. V rámci naplnění cílů udržitelné městské mobility se diskuse politických reprezentací soustřeďují zejména na podporu cyklistické a pěší dopravy ve městech. Chůze a cyklistická doprava je pro část obyvatel jedním ze způsobů dopravy při dojíždění do zaměstnání. V literatuře se běžně tento způsob dopravy, při kterém jednotlivci docházejí do práce pěšky, označuje termínem "active commuting" (Jones and Ogilvie, 2012). Tento příspěvek je zaměřený na časoprostorové vzorce a praktiky související s aktivní dojíždkou do zaměstnání. Empirický výzkum je založen na datech získaných z dotazníkového šetření a polostrukturovaných rozhovorů realizovaných v druhé polovině roku 2023 v Brněnské metropolitní oblasti. Na základě zjištěných dat byla aktivní dojíždka do zaměstnání rozčleněna do několika kategorií, které se od sebe odlišují dojíždkovými charakteristikami v čase a prostoru a různým stupněm zapojení do intermodálního systému dopravy.

P18-2: PODPORA UDRŽITELNÉ MĚSTSKÉ MOBILITY PROSTŘEDNICTVÍM ZAVÁDĚNÍ ELEKTRICKÝCH A CNG AUTOBUSŮ: PŘÍPADOVÁ STUDIE OSTRAVA

Marek Krumnikl, Adam Červenka*, Luboš Mikula, Filip Lapuník

*Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: adam.cervenka@osu.cz

Klíčová slova: udržitelná mobilita; veřejná doprava; elektromobilita; Ostrava

Ekologizace dopravy a adopce dopravních prostředků s nízkými emisemi se stává klíčovým tématem, které se promítá do národních i regionálních strategií. Města se zaměřují na veřejnou dopravu jakožto klíčový prvek městské mobility, investují do modernizace vozových parků a zavádějí nové technologie s potenciálem změnit veřejnou dopravu. Tato studie zkoumá vliv různých faktorů na systém veřejné dopravy, zejména na elektrifikaci a CNG složku autobusů, s důrazem na emise, energetiku a ekonomiku. Jako případová studie bylo vybráno město Ostrava, které disponuje různými typy veřejné dopravy a může sloužit jako příklad dobré praxe pro další evropská města.

P18-3: 25 LET EKODUKTŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Ivo Dostál

Centrum dopravního výzkumu

Kontaktní e-mail: ivo.dostal@cdv.cz

Klíčová slova: ekodukt; průchodnost krajiny; volně žijící živočichové; fragmentace; liniová infrastruktura

Když se v červenci 1999 otevřel úsek rychlostní silnice R35 Dolní Újezd – Lipník n/B, vstoupil do české krajiny nový fenomén – ekodukt. Příspěvek poskytuje komplexní zhodnocení historického vývoje stavby ekoduktů u nás od jejich prvopočátků až po současnost a jejich význam v ochraně biodiverzity a udržitelnosti dopravy. Bude představen výzkum efektivity jejich fungování v ochraně migrace volně žijících živočichů a zachování ekosystémů v rámci projektu TAČR „Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy“. Dále bude diskutován systém ochrany průchodnosti krajiny v České republice, metodiky zaměřené na snížení dopadů liniové infrastruktury na faunu s ohledem na harmonizaci mezi rostoucím tlakem na biodiverzitu a potřebou rozvoje dopravy, vč. plánování a perspektivy infrastrukturních opatření jako je výstavba nových ekoduktů.

P18-4: VZORCE PROSTOROVÉ ORGANIZACE MOTOCYKLOVÉ DOPRAVY V ČESKÉ REPUBLICĚ

Stanislav Kraft

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie
Kontaktní e-mail: kraft@pf.jcu.cz

Klíčová slova: motocyklová doprava; prostorové vzorce; prostorová organizace; Česká republika

Motocyklová doprava je stále dosud velmi málo prozkoumaným fenoménem, nejen v geografii. Ačkoliv dochází v poslední době k růstu akademického zájmu o motocyklovou dopravu, jsou stále některé klíčové otázky nezodpovězené. Paradoxní je zároveň to, že empirické studie analyzující motocyklovou dopravu jsou založeny zejména na pozorování v zemích Globálního Jihu. V ekonomicky rozvinutých zemích Globálního Severu je motocyklové dopravě věnována velmi malá pozornost. Cílem příspěvku je prozkoumání prostorových vzorců motocyklové dopravy v České republice. K analýze jsou využity oficiální informace v podobě údajů o průměrných intenzitách motocyklů na silniční síti (i), a neoficiální data v podobě crowdsourcingových údajů z individuálních GPS navigací a sociálních sítí (ii). Zjistili jsme zásadní nesoulady mezi oběma zdroji dat. Hlavním přínosem příspěvku je prokázání velkého potenciálu crowdsourcingových dat, která umožňují zjištění podstatných aspektů prostorové organizace motocyklové dopravy. Na jejich základě byly zjištěny podstatné rozdíly v intenzitě motocyklové dopravy na silniční síti, oblíbenosti jednotlivých mototras, nebo odlišných délek jednotlivých cest během pracovních dní a víkendu.

P18-5: KOMU POMOHOU ČESKÉ VYSOKORYCHLOSTNÍ TRATĚ?

Miroslav Marada, Michal Kowalski*

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: michal.kowalski@seznam.cz

Klíčová slova: vysokorychlostní tratě (VRT); potenciální dostupnost; územní dopady VRT

Plánování vysokorychlostních tratí (VRT) v Česku dostalo v posledních letech novou dynamiku. Kromě zřejmých ekonomických a technologických aspektů realizace VRT vyvstává rovněž otázka jejich regionálních dopadů. Porovnání přínosů jednotlivých variant vedení tratí pro české i zahraniční regiony je provedeno pomocí modelů potenciální dostupnosti v GIS. Důraz je kladen na přínos zatím okrajového spojení Praha - Plzeň - Bavorsko.

P19/P26: ČESKÁ DIASPORA – MULTIDIMENZIONÁLNÍ VZTAHY A PODMÍNĚNOSTI ČESKA A CÍLOVÝCH ZEMÍ / ČESKO JAKO CÍLOVÁ ZEMĚ

Garantka: Eva Janská

P19/P26-1: INTEGRACE A TRANSNACIONALIZACE: VZÁJEMNÁ SLUČITELNOST A VLIV GEOGRAFICKÉ VZDÁLENOSTI NA TYTO PROCESY NA PŘÍKLADU ČESKÉ DIASPORY

Eva Janská, Zdeněk Uherek*

*Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd
Kontaktní e-mail: zdenek.uherek@fsv.cuni.cz

Klíčová slova: migrace; česká diaspora; transnacionalismus; integrace

Pojem česká diaspora označuje jak historickou, tak současnou emigraci (nebo dlouhodobou migraci) z Česka, stejně jako z bývalého Československa a českých zemí. Podle odhadů Ministerstva zahraničních věcí České republiky (2012) žije v současnosti v zahraničí 2,5 milionu osob českého původu, a podle statistiky OSN (2017) je v zahraničí 962 153 osob, které se v České republice narodily, což odpovídá 8,5 % obyvatelstva Česka. Převažující transnacionální chování současných migrantů naznačuje, že trvalé přesídlení do zahraničí není jejich hlavním cílem a kontakty s původními (již etablovanými) migrantskými komunitami mají pro nové migranty druhotný význam (Janská, Janurová 2020; Pařízková 2011; Vavrečková, Hantak 2008). Přestože přesný počet Čechů a jejich potomků žijících v zahraničí dnes není znám, jejich potenciál ovlivňovat ekonomický, společenský a politický život České republiky je zřejmý. Jedním z příkladů je role remitencí, jejichž význam pro tvorbu nových politik vůči diaspoře roste, což dokládá více než dvojnásobný nárůst v roce 2020 oproti roku 2010. Zatímco důvody emigrace před rokem 1989 jsou v literatuře dobře popsány, o nové české diaspoře po roce 1989 je toho známo málo, zejména v kontextu současného transnacionalismu a způsobů integrace (která může jít ruku v ruce s jeho silnými nebo slabými formami). Imigranti mohou být začleněni do hostitelské společnosti na různých úrovních a v různých dimenzích (např. Entzinger a Biezeveld 2003, Penninx a Garcés-Mascarenas 2016). V tomto ohledu formuluji výzkumnou otázku obohacenou o geografickou vzdálenost: Existují nějaké pravidelnosti v integraci českých krajanů ve vybraných, geograficky odlišných regionech? Jaké jsou vztahy mezi integrací a transnacionalizací? Jsou ti, kteří žijí blíže k mateřské zemi, více transnacionální a méně integrovaní do nového prostředí ve srovnání s těmi, kteří žijí v zámoří? Analýza bude provedena na příkladu N=669 Čechů žijících v šesti vybraných zemích (Německo, Francie, Velká Británie, Austrálie, USA a Nový Zéland).

P19/P26-2: NOVÝ TYP POLITIKY DIASPOR: PŘÍKLAD ČESKA PO ROCE 1989

Eva Janská*, Kristýna Janurová, Olga Löblová, Josef Novotný

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: ejanska@natur.cuni.cz

Klíčová slova: politika diaspor; Ragazziho typologie; Česko; opatrně proaktivní typ

Vzhledem k nižší emigraci a vyšší míře imigrace než v jiných zemích střední a východní Evropy věnovalo Česko v posledních desetiletích své diaspoře jen malou pozornost. Naším cílem bylo umístit českou politiku diaspor do typologie F. Ragazziho z roku 2014, aby bylo možné provést srovnání s relevantními příbuznými zeměmi a posunout politická doporučení. Analyzujeme důvody jejího umístění a navrhujeme úpravy Ragazziho modelu. Studie je založena na smíšeném metodickém výzkumu diaspor, vícenásobné korespondenční analýze a polostrukturovaných rozhovorech s politickými aktéry. Kvalitativní analýza naznačuje, že politika ignoruje priority velké části současných členů diaspor (pracovní migrace v rámci EU; romské komunity) a místo toho se zaměřuje na tradiční vystěhovalecké komunity a vybrané potřeby současných migrantů. Namísto prosazování centrálně definovaných priorit selektivně podporuje iniciativy „zdola“, což vede ke zvýhodňování dobře organizovaných komunit (např. rodičů ve velkých městech) na úkor jiných potenciálně zajímavých skupin (např. mladých a zavedených profesionálů). Docházíme k závěru, že je zařazení Česka v rámci zavedené Ragazziho typologie vytváří nový klastr, který jsme nazvali „opatrně proaktivní“. Zdůvodnění jeho vzniku pak dáváme do souvislosti s se zařazením dalších zemí Střední a Východní Evropy.

P19/P26-3: TRANSNACIONÁLNÍ OBRAZY – ANALÝZA DĚTSKÝCH KRESEB ČESKÝCH MIGRANTŮ V CHICAGU A DUBLINU

Dušan Lužný

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta

Kontaktní e-mail: dusan.luzny@upol.cz

Klíčová slova: transnacionalismus; Chicago; Dublin; děti migrantů; dětské kresby

Příspěvek shrnuje výsledky terénních šetření, které proběhly v Chicagu (v letech 2017, 2018, 2020 a 2023) a v Dublinu (2022, 2024) v prostředí českých (a slovenských) imigrantů. Součástí široce pojatého terénního šetření byla i část, která byla založena na tvorbě a následné analýze dětských kreseb a jejich představ o Česku. Dětské kresby ukázaly některé kulturní vzorce a představy, které se mezigeneračně předávají různými způsoby (návštěvy širších rodin v Česku, výuka v českých školách či třídách v Chicagu a Dublinu). V dětských kresbách se projevila rozdílná situace českých migrantů v Chicagu a Dublinu, která je primárně určena legálním statutem (v Chicagu jde často o rodiny, kde jsou rodiče bez platných dokladů a bez možnosti cestování za svými rodinami, zatímco v Dublinu jde o občany EU s možností cestovat a pracovat v jednotném prostředí EU). Tento výzkum lze chápat jako výzkumnou sondu do současné podoby transnacionální migrace.

P19/P26-4: DOBROVOLNICTVÍ S UPRCHLÍKY V ČESKU: KOMPARACE SITUACE V LETECH 2015/2016 A 2022

Lucie Macková, Markéta Seidlová*

*Univerzita obrany

Kontaktní e-mail: marketa@seidlova.eu

Klíčová slova: dobrovolnictví; migrace; uprchlíci; postoje; Česko

Předkládaný příspěvek se zabývá zkušenostmi dobrovolníků, kteří věnovali svůj čas a úsilí pomoci uprchlíkům v Česku. S využitím komparativního přístupu hodnotí roli dobrovolníků během posledních dvou evropských uprchlických „krizí“, a to konkrétně v kontextu dobrovolnického úsilí na Balkáně v letech 2015/2016 a zapojení do pomoci ukrajinským uprchlíkům v Česku v roce 2022. Výsledky provedeného výzkumu významným způsobem přispívají k pochopení rolí, které dobrovolníci v obou krizových situacích hráli, a to včetně vývoje těchto rolí a zodpovědnosti dobrovolníků v průběhu času. Na základě údajů z 12 polostrukturovaných kvalitativních rozhovorů, včetně poznatků od dobrovolníků, kteří pomáhali v průběhu obou „krizových“ situací, tento výzkum zkoumá dynamické posuny v prostředí, ve kterém dobrovolníci působí, a zejména si všímá přechodu k více institucionalizovanému rámci v případě druhé situace. Mimo to je zkoumáno, jak široká veřejnost vnímá dobrovolnické úsilí v rámci měnícího se politického prostředí, a to prostřednictvím perspektiv dobrovolníků. Zdůrazněny jsou také rozdíly, které vnímali sami dobrovolníci mezi těmito dvěma konkrétními situacemi. Příspěvek dále odhaluje problémy, s nimiž se dobrovolníci setkávali, a v závěru na základě jejich zkušenosti formuluje doporučení pro jejich následovníky, které by mohly být použitelné i v jiných kontextech.

P19/P26-5: KARLOVY VARY – RUSKÉ MĚSTO VČERA, UKRAJINSKÉ ÚTOČIŠTĚ DNES

Adam Klsák

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, MDC/URRIlab

Kontaktní e-mail: ksaka@natur.cuni.cz

Klíčová slova: socio-prostorová diferenciacce; Ukrajinci; Rusové; urbánní geografie; Karlovy Vary

Karlovy Vary jsou proslulé nejen svou léčivou vodou, ale také výrazným ruským elementem, který se napříč moderní historií prolínal do různých sfér fungování města. Rusové tvořili zejména po roce 2000 většinu návštěvníků, výrazně investovali do nemovitostí a byli nejpočetnější skupinou cizinců. Přestože zjednodušující obraz „ruského města“ nikdy přesně neodrážel podstatně složitější realitu, byl ve své době poměrně výstižným označením. Tento obraz začal dostávat trhliny již po ekonomické krizi v roce 2008 a začátku ruské agrese proti Ukrajině v roce 2014. Až covid-19 však vazby na Rusko ochromil skutečně výrazně. Konvenční podoba války, kterou Rusko zahájilo v únoru 2022, pravděpodobně představuje symbolický konec „ruské éry“ města. Na druhou stranu v něm dlouhodobě rostl počet Ukrajinců. K tomu válka do města přivedla tisíce ukrajinských uprchlíků a potvrdila jeho status jedné z nejrušnějších migračních destinací v celém Česku. Cílem tohoto příspěvku je ve stručnosti představit vývoj pozice Karlových Varů v rámci systému distribuce uprchlíků na úrovni země, a především pak zmapovat a vysvětlit s uprchlickou vlnou související změny prostorových vztahů ukrajinské a ruské populace města na mikroúrovni. Data jsou čerpána zejména z registrů Cizinecké policie, jejichž prostorový detail provedení takovéto analýzy umožňuje. Příspěvek navazuje na předchozí práce autora věnujícího se dlouhodobě cizincům a městu Karlovy Vary.

P19/P26-6: TURKISH COMMUNITY IN THE CZECH REPUBLIC: EXPERIENCE, DISCOURSE AND INTEGRATION

Ahmet Uysal*, Pavel Doboš

*Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: ahmetuysalhg@gmail.com

Klíčová slova: Turkish community; immigrant; experience; integration

Although Turkish migration to the Czech Republic began in the 1990s and continues to this day. The Turkish community in the Czech Republic is relatively small compared to other immigrant communities, with only around 5,500 individuals. This study aims to analyse the reasons for Turkish migration to the Czech Republic, the community's migration history, and its socio-spatial characteristics. The migration history of the Turkish community in the Czech Republic can be divided into two periods. The first period was between 1990 and 2007. During this time, small-scale entrepreneurs from Turkey immigrated to Czechia following the fall of the communist regime and the country's transition to a free market economy. These migrants worked in fields such as textiles and souvenir, constituting the first wave. Following the accession of the Czech Republic to the European Union in 2004, there was an increase in Turkish immigration to the country. This period saw both white-collar migration, which refers to the migration of educated individuals, and labour migration. The young and educated population primarily work in technology companies, while those who migrated for labour purposes are employed in the food sector, including restaurants and kebab shops. The community is mostly concentrated in Prague and can be identified through various places and activities. In this context, the discourses about Turkey and the Czech Republic of the Turks living in the Czech Republic, the relationship between migration experiences and discourse, and future perspectives will be analysed in this study. The Turkish community in the Czech Republic is predominantly composed of educated and young individuals. Based on interviews, most immigrants identify themselves as a cosmopolitan and view Czech culture as closely related to their own. While sharing similarities with other Turkish communities in Europe, the Turkish community in the Czech Republic exhibits distinct characteristics.

P20: SMĚRY A PROTISMĚRY PROMĚN VENKOVŮ V ČESKU

Garanti: Radim Perlín, Pavel Chromý

P20-1: JAKÉ JSOU HLAVNÍ FAKTORY ROZVOJE VENKOVA

Radim Perlín

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: perlin@natur.cuni.cz

Klíčová slova: aktéři; lokální rozvoj; faktory rozvoje; venkovy

Venkovské území je v Česku výzkumným tématem již více než 30 let. Za tuto dobu se zcela jistě významně proměnila společnost z post totalitní až ke dnešní skeptické post faktické společnosti, kdy je možné zpochybnit jakýkoliv argument nebo postoj. Navzdory tomu se ale zdá, že některé teze jsou velmi stabilní a nové a nové generace je ochotně přebírají a dále rozvíjejí. Jednou z takových tezí je i paradigma rozvoje venkova založené na principu dorovnávání kvality života prostřednictvím dotační podpory vybraných investic ve venkovských obcích. Plošné národní nebo evropské dotace jsou velmi často chápány jako základní předpoklad dalšího rozvoje venkovské obce, komunity nebo celého regionu. Podobně neměnný je i požadavek zachování stávající struktury výkonné správy v území bez ohledu na hustotu osídlení. Stavební úřady, finanční úřady nebo pošty jsou prezentovány zástupci venkovských komunit jako nutný faktor dalšího rozvoje. Je ale dlouhodobě známo, že stejné nástroje, stejné typy podpory pro všechny venkovské obce nejsou efektivní a různé venkovy mají rozdílné potřeby (Perlín a kol.: 2019). Ani přes rozsáhlou a dlouhodobou podporu nedochází v obcích s vysokou mírou podpory k výrazné změně kvality života. Venkovy se v Česku liší jak velikostí obcí, tak také i polohou vůči hlavním centrům osídlení, nebo mírou kulturních a společenských aktivit. (Perlín, Kuldová, Kučera, 2010, Perlín a kol.: 2019) a proto musí být případná podpora diferencována a zaměřena na konkrétní problémy a rozvojové předpoklady podle typu venkova. Příspěvek se pokusí upozornit na nutnost změny základního paradigmatického konceptu při nahlížení na rozvojový potenciál venkova a zdůraznit proměňující faktory rozvoje venkovských obcí. V období 90. let byly pro rozvoj venkova zcela určitě významné velké infrastrukturní projekty, které směřovaly k odstranění starých zátěží a problémů zděděných ze socialistického období. Cílem těchto projektů bylo zastavení dalšího úpadku a nasměrování venkovských obcí nebo mikroregionů na růstové nebo rozvojové trajektorie. Po vyčerpání potenciálu těchto typů investičních projektů venkovské obce, reprezentanti venkova ale i stát obtížně hledají nástroje, jak dále podporovat rozvoj venkova a jakými nástroji je možné zvyšovat kvalitu života na venkově. Plošně uplatňovaný soubor národních dotačních programů s minimální územní variabilitou vede jen k omezeným pozitivním efektům. Koncepte rozvoje venkova (2020) již definuje rozdílné typy venkova a hledá územně specifické nástroje na podporu různých venkovů. Při hodnocení velmi pozitivních rozvojových příkladů například v rámci soutěže Vesnice roku je zřetelné, že významnou roli při hledání rozvojového potenciálu mají vnitřní předpoklady rozvoje založené na kvalitě lidského a sociálního kapitálu a na roli formálních i neformálních leaderů v místě Basile, Cavallo, 2020). Pozitivní příklady rychleji se rozvíjejících obcí, které nemají zásadní strukturální problémy, dokládají, význam komunity, význam lokální společnosti, míry identity a tím i ochoty zapojit se do lokálního rozvoje a tím pozitivně odlišit svoji vesnici jako aktivní, od ostatních v okolí, kde neexistuje stabilní společenský život. (Bedzik, Brelik 2015) Příspěvek se pokusí identifikovat hlavní nástroje na podporu venkova, které je možné vidět především v měkkých faktorech rozvoje lidského a sociálního kapitálu ovšem za předpokladu dobrého zajištění standardního infrastrukturního vybavení v obci.

P20-2: VYUŽITÍ TEORETICKÝCH PŘÍSTUPŮ K ROZVOJI VENKOVA PRO VYSVĚTLENÍ ZMĚN VE VENKOVSKÉM PROSTORU ČESKA

Jiří Hrabák

Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta

Kontaktní e-mail: hrabakj@pef.czu.cz

Klíčová slova: venkov; rozvoj venkova; neoendogenní přístup; případové studie; Česko

Změny probíhající ve venkovském prostoru Česka mají za důsledek zvyšování prostorové diferenciace mezi jednotlivými typy venkovů. Tato diferenciace českého venkova byla popsána a mnohokrát empiricky ověřena včetně vytvoření typologií venkova. Další výzkumy tedy směřují k vysvětlení procesů, které na venkově probíhají. K tomu je nutné vycházet z teoretických přístupů rozvoje venkova, které jsou ověřovány v českých podmínkách. Mezi tyto teoretické koncepty patří přístupy endogenního a exogenního rozvoje venkova. Teoretický rámec endogenního rozvoje poukazuje na využívání místních zdrojů. Exogenní rozvoj venkova je naopak spojován s využíváním vnějších zdrojů mimo region. Z diskusí těchto přístupů vznikl koncept neoendogenního rozvoje venkova, který vhodně kombinuje oba přístupy. Cílem příspěvku bude diskutovat aktuální teoretické přístupy k rozvoji venkova a jejich využitelnost pro zhodnocení změn ve venkovském prostoru Česka. Teoretické přístupy k rozvoji venkova budou propojeny s empirickými výzkumy formou případových studií.

P20-3: VENKOV V TĚŽBOU OVLIVNĚNÝCH ÚZEMÍCH ÚSTECKÉHO A KARLOVARSKÉHO KRAJE: ROLE MÍSTNÍCH AKČNÍCH SKUPIN

Ondřej Konečný*, Petr Klusáček, Bohumil Frantál

*Mendelova univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Kontaktní e-mail: ondrej.konecny@mendelu.cz

Klíčová slova: rozvoj venkova; CLLD; MAS; těžba; hnědé uhlí; transformace

Cílem vystoupení je odpovědět na výzkumnou otázku nakolik se odráží těžba uhlí coby důležitý atribut místní identity v činnosti místních akčních skupin Ústeckého a Karlovarského kraje, které jsou úzce svázány s územím, kde působí. Místní akční skupiny jsou totiž významně lokálně ukotvené spolky na venkově, jejichž podpora a argumentace pro fungování stojí na předpokladu, že tyto znají lépe místní specifika a problémy. Těžba hnědého uhlí je silně promítnuta do lokální identity, a proto jsme předpokládali, že v činnosti MAS působících v těžebních oblastech se silně propisuje. V rámci výzkumu jsme zapojili analýzu několika zdrojů primárních dat: partnerská struktura (subjekty působící v těžbě, jejich vliv v rámci MAS), ukotvení podpory v strategiích rozvoje MAS (pozornost věnovaná těžbě), projektová podpora (podpořené projekty z alokace fondů přidělených MAS; projekty partnerů), vlastní aktivity MAS (realizované projekty v rukách MAS) a komunikace MAS. Výsledky ze čtyř MAS ukázaly, že těžba je těžba uhlí silným prvkem lokální ekonomiky, života a podoby krajiny, role a činnosti MAS s ní jsou pouze slabě spojeny. Partneři MAS jsou zástupci jiných odvětví a sektorů, lokální podpora projektů financovaných ze strany MAS je spíše ojedinělá, a komunikace MAS míří primárně do jiných oblastí. Je však nezbytné říci, že vlastní projektová činnost MAS v některých případech odráží těžební minulost a současnost území, a ve strategiích komunitně vedeného místního rozvoje není těžba nikdy opomenuta v jejich analytických částech.

P20-4: ROLE RODINNÝCH FAREM V ROZVOJI VENKOVA ČESKA

Tomáš Zavadil*, Vít Jančák

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: tomas.zavadil@natur.cuni.cz

Klíčová slova: multifunkční zemědělství; rodinné farmy; Česko

Rodinné farmy jsou nejčastější formou zemědělského hospodaření v celosvětovém pohledu i v Evropské unii, nicméně v Česku rodinné farmy obhospodařují proti jiným státům EU výrazně menší podíl rozlohy zemědělské půdy a jejich počet je menší. Hospodaření na rodinných farmách bylo v Česku obnoveno po roce 1990 po čtyř desetiletích komunistické kolektivizace. Kvůli svému často silnému vztahu k oblasti jejich hospodaření jsou zemědělci z rodinných farem v EU často důležitými aktéry rozvoje venkovských oblastí. Tento příspěvek má za cíl představit tuto roli u rodinných farem v Česku. Výzkum se opírá o 42 polostrukturovaných rozhovorů se zemědělci ze třech modelových území Česka: okresů Mělník, Havlíčkův Brod a Český Krumlov. V každém okrese bylo provedeno sedm rozhovorů se zástupci rodinných farem a sedm se zástupci nerodinných farem. Role rodinných a nerodinných farem v rozvoji venkova bude určena podle toho, jak jednotliví zemědělci přispívají k lokální ekonomice a jak jsou zapojeni do lokálního života v oblasti, kde hospodaří.

P20-5: JAK JSOU ODOLNÉ, A KAM AKTUÁLNĚ SMĚŘUJÍ ČESKÉ ZEMĚDĚLSKÉ PODNIKY?

Ilona Svobodová

Ústav zemědělské ekonomiky a informací
Kontaktní e-mail: svobodova.ilona@uzei.cz

Klíčová slova: zemědělství; zemědělský podnik; odolnost; zranitelnost; Česká republika

Studium odolnosti zemědělských podniků, či zemědělských systémů patří k důležitým výzkumným oblastem, a to zejména s ohledem na rostoucí světovou populaci, změnu klimatu, geopolitické změny, rostoucí požadavky na udržitelné hospodaření, vývoj v oblasti technologií, změny zemědělských politik, spotřebitelských preferencí, ale i např. na aktuálně rostoucí nespokojenost a demonstrace zemědělců. Koncept odolnosti nabyl na významu i v politické agendě EU a byl přijat jako vedoucí zásada pro reformu Společné zemědělské politiky (SZP) EU po roce 2020. Přibližně od roku 2015 byl koncept přijat v akademickém a politickém diskurzu o zemědělství EU a o jeho schopnosti zvládat současné a budoucí šoky a stresy.

Geopolitická situace posledních let ovlivněná významně válkou na Ukrajině a s ní souvisejícími jevy jako energetická krize (následovaná růstem cen energií a paliv), ekonomická krize (prudký nárůst cen vstupů, inflace, hrozba recese světové ekonomiky, problémy na trhu s komoditami) v kombinaci s projevujícími se změnami klimatu i dlouhodobou situací na trhu práce (nízký zájem o práci v zemědělství) působí na řadu zemědělských subjektů destabilizačně, podniky jsou tak často nuceny přistupovat k nejrůznějším změnám. Příspěvek představí podnikovou odolnost (včetně některých úskalí jejího zkoumání) v kontextu českého zemědělství. Věnuje se odolnosti českých podniků ve vybraných oblastech, přičemž vychází z hodnocení zemědělských vedoucích (tedy percepce odolnosti, resp. zranitelnosti) získaného v empirickém šetření ÚZEI z roku 2022 (521 podniků).

Z výsledků šetření je patrné, že se zemědělské podniky v (na změny bohatém) roce 2022 cítily být častěji zranitelnými než odolnými ve všech sledovaných oblastech (klimatická změna, oblast vstupů do zemědělství, oblast pracovních sil (jejich nedostatek), trh se zemědělskými produkty (odbyt produkce, ceny), půda (dostupnost, cena, pacht), nastavení SZP). Podniky nejčastěji vnímanou hrozbou byla oblast vstupů do zemědělství (ceny energií, pohonných hmot, hnojiv, krmiv) a klimatická změna, v některých oblastech pozorujeme velké rozdíly ve vnímání vlastní zranitelnosti u podniků různé velikosti dle jimi obhospodařované půdy. Z odpovědí zemědělských manažerů je také zřejmé, nad jakými kroky do budoucna uvažují. Nejčastěji plánovaly podniky jít cestou snižování závislosti na dodávkách energií (43 % všech dotázaných, více než 50 % podniků nad 2 000 ha) a většího využívání precizního zemědělství (prvky precizního zemědělství hodlá zavádět přes 40 % podniků a ¼ dotázaných s 2 000 ha a více). K větší diverzitě zemědělských činností plánovala směřovat jen cca ¼ dotázaných, k větší orientaci na mimoprodukční funkce zemědělství ještě méně (17 %). I když se velká část podniků v šetření považovala ve svém podnikání za úspěšné a mající konkrétní vizi, výrazná část podnikatelů (v obou případech přes 80 %) přiznávala, že jsou to vnější podmínky (politika, výkupní ceny), které značně ovlivňují jejich zaměření výroby, a že zůstávají silně závislí na dotačních prostředcích.

P21: ROZVOJ PŘÍHRANIČNÍCH REGIONŮ

P21-1: PŘEŠHRANIČNÍ FUNKČNÍ REGIONY NA ČESKO-BAVORSKÉ HRANICI

Jaroslav Dokoupil

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická

Kontaktní e-mail: dokoupil@fek.zcu.cz

Klíčová slova: česko-bavorská hranice; česko-bavorské pohraničí; přeshraniční funkční region; bavorský územní plán; centrální místa

Pozitivním efektem dosavadní evropské regionální politiky je zlepšení technické infrastruktury v příhraničních regionech, podpora navazování přeshraničních kontaktů včetně spolupráce při získávání dotací. Příhraniční regiony (vnější periferie) tak procházejí rozvojem nejen coby tranzitní regiony mezi jádrovými oblastmi, ale jako společné či sobě velmi blízké regiony, které se snaží vzájemnou spoluprací odolávat konkurenci jádrových regionů ve veřejné regionální soutěži. Otázkou zůstává, do jaké míry je státní hranice bariérou přeshraničních regionálních procesů, do jaké míry probíhá v pohraničí přirozený proces tvorby přeshraničních funkčních regionů. K zodpovězení této otázky se nabízí výzkum v česko-bavorském pohraničí, které je již dvacet let územím, kde přestala de jure fungovat státní hranice coby bariéra přeshraničních kontaktů. Česko-bavorské pohraničí se ukazuje jako možná laboratoř přirozeného přeshraničního regionálního rozvoje, do kterého ovšem vstupuje institut regionální politiky v podobě existence programů přeshraniční spolupráce. Bavorský územní plán již v aktuální verzi pracuje v bavorských příhraničních regionech se zázemím českého pohraničí pro bavorská centrální místa. Proto se nabízí prověření funkčnosti česko-bavorských přeshraničních regionů v kontextu definice a typologie funkčních regionů.

P21-2: PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE V DOBĚ POCOVIDOVÉ V ČESKO-RAKOUSKO-SLOVENSKÉM POHRANIČÍ

Michal Šindelář

Gymnázium Kodaňská, Praha

Kontaktní e-mail: michal-sindelar@centrum.cz

Klíčová slova: pohraničí; přeshraniční spolupráce; Česko; Rakousko; euroregiony

Přeshraniční spolupráce hraje důležitou úlohu při prohlubování evropské integrace. Díky existenci přeshraniční spolupráce mohou příhraniční regiony překonávat negativní vlivy příhraničí a nepříznivý dopad na jejich rozvoj. Pandemie COVID-19 způsobila bezprecedentní uzavření hranic mezi většinou zemí EU, což znamenalo, že komunikace mezi přeshraničními aktéry se ztížila a mnoho přeshraničních aktivit bylo zrušeno či omezeno. S odstupem dvou let proběhlo dvacet rozhovorů se starosty obcí v česko-rakousko-slovenském pohraničí. Tématem těchto rozhovorů byla úroveň přeshraniční spolupráce se zahraničními subjekty (obce, školy, spolky apod.) a dopady pandemie Covid-19 na přeshraniční spolupráci v regionu.

P21-3: AKTUÁLNÍ STAV IMPLEMENTACE EVROPSKÉ POLITIKY SOUSEDSTVÍ A DIFERENCIACE EVROPSKÉHO SOUSEDSTVÍ

Luděk Fráně

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: frane@natur.cuni.cz

Klíčová slova: Evropská politika sousedství; diferencovaná integrace; europeizace; sousedství EU

Příspěvek hodnotí aktuální stav implementace Evropské politiky sousedství a její směřování v kontextu politického vývoje evropského sousedství. Zkoumá dopady působení Evropské politiky sousedství na země do ní zapojené a věnuje se též diferenciaci tohoto prostoru v důsledku aktivního působení EU. Evropská politika sousedství vznikla v letech 2003-04 a pomocí ní se EU snaží mezi sebou a sousedními regiony vytvořit oblast stability a prosperity. Toto partnerství se má zakládat na prosazování sdílených hodnot, jako např. vládě práva, dobrém vládnutí, demokracii, dodržování lidských práv, prosazování principů tržního hospodářství či udržitelném rozvoji. Strategie Evropské politiky sousedství je založena na principu reciprocity, tedy mnohostranná politická, technická a finanční podpora výměnou za provádění reforem ze strany sousedních zemí. V letech 2021-27 probíhá již čtvrté období této politiky. Cílem příspěvku je tedy analyzovat aktuální stav implementace Evropské politiky sousedství a posoudit, jak se samotná politika sousedství vyvíjí v kontextu politického vývoje regionu, a jak je region zemí zapojených do sousedské politiky diferencován z hlediska její implementace.

P21-4: POPULAČNÍ VÝVOJ STŘEDISEK OSÍDLENÍ ÚSTECKÉHO KRAJE (RETROSPEKTIVA, PROGNÓZA, REALITA, PERSPEKTIVA)

Milan Jeřábek

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jerabek@sci.muni.cz

Klíčová slova: středisko osídlení; obyvatelstvo; Ústecký kraj

Populační vývoj představuje jednu ze základních složek geografického sledování vývoje společnosti a ekonomiky jakéhokoliv území. Nezpochybnitelnou roli přitom sehrávají střediska osídlení, ať už oficiálně definovaná či přirozeně se konstituující. Na příkladu Ústeckého kraje je provedena analýza z retrospektivního hlediska, zachycena realita ve dvou časových horizontech, jakož i nastíněna perspektiva. Jak lze očekávat, vlastní vývoj je poměrně značně diferencován a determinován jak samotným územím a jeho potenciálem, tak vnějšími rámcovými faktory.

P21-5: PRŮMYSLOVÁ KULTURA V KONTEXTU ROZVOJE PRŮMYSLOVÝCH MĚST MENŠÍHO MĚŘÍTKA

Lukáš Chwistek

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: lukka.chwistek@gmail.com

Klíčová slova: industriální kultura; malá města; Moravskoslezský kraj; Rýmařov; Odra

Průmyslová kultura může představovat cenný zdroj znalostí a informací pro budoucí rozhodování a jednání aktéru v rámci rozvoje post-industriálních komunit a vývoji nových ekonomických aktivit a rozvojových cest v transformujících se průmyslových regionech a zejména v malých a středně velkých městech, kde sektor služeb náročných na znalosti není tak rozvinutý jako ve městech větších měřítek. Cílem tohoto příspěvku bylo z pohledu evoluční perspektivy zhodnotit a porovnat rozvojové cesty dvou průmyslových měst menšího měřítka Oder a Rýmařova. V rámci výzkumu bylo provedeno zhodnocení významných milníků rozvoje zkoumaných měst a síly průmyslové kultury pomocí vyskytujících se aspektů dle (Bole et al., 2021). Dále byly identifikovány kulturní aktiva, které mohou být přínosem nebo překážkou pro rozvoj nových ekonomických aktivit.

P23a: KRAJINA JAKO DĚDICTVÍ, ROLE DĚDICTVÍ V KRAJINĚ I

Garant: Jaromír Kolejka

P23a-1: VYMEZENÍ HISTORICKÝCH KULTURNÍCH KRAJIN NA NÁRODNÍ ÚROVNI

Markéta Šantrůčková* a kol.

*Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.

Kontaktní e-mail: santruckova@vukoz.cz

Klíčová slova: historická kulturní krajina; rozmístění; identifikace; datové zdroje

Historické kulturní krajiny jsou takovými krajinami, jež jsou vytvořeny a ovlivňovány dlouhodobou činností člověka, která vede ke zvýšení kulturních i přírodních hodnot krajiny. Jedná se většinou o činnosti dlouhodobě udržitelné a nevyžadující intenzivní mechanizaci. Historické kulturní krajiny mohou být i reliktní, což znamená, že hospodářská činnost, jejímž působením vznikly, již byla ukončena, nicméně v krajině jsou po ní patrné významné stopy. Jsou to krajiny harmonicky utvářené, tradičního maloplošného měřítká a jsou v nich dochované památky historického využívání a osídlení. Tyto památky tvoří znaky historické kulturní krajiny.

Historické kulturní krajiny dosud nebyly v České republice ve své úplnosti zmapovány, a to ani v plošném rozsahu, ani co se jejich rozmanitosti týče. Důvodem je především velká rozmanitost forem, kterých mohou historické kulturní krajiny nabývat, ale i neexistence údajů o mnoha jevech pro celou Českou republiku. Zejména nejsou na celostátní úrovni vytvořena relevantní data o asociativních (memoriálních) krajinách, které jsou poměrně individualizované. Bohužel se nepodařilo ani relevantně identifikovat komponované krajiny.

Pro každou z hodnocených historických kulturních krajin byly stanoveny znaky, které vypovídají o její přítomnosti v krajině. Zároveň musela být databáze těchto znaků dostupná pro celou Českou republiku v podobě umožňující její zpracování a analýzu v GIS. Prostorovým rámcem pro analýzu byla zvolena pravidelná síť Evropské environmentální agentury 1x1 km (EEA reference GRID); důvodem byla i kompatibilita s dalšími aktivitami projektu. Na základě dostupných dat se podařilo vymezení území pravděpodobného výskytu těchto historických kulturních krajin: krajina se zachovalým maloplošným členěním zemědělských pozemků, krajina lesní, trvalých travních porostů, vinohradnická, chmelařská, sadařská, rybníční, lázeňská, těžební a poutní krajina.

P23a-2: CUKROVARNICKÁ KULTURNÍ KRAJINA - „NEVIDITELNÉ“ HISTORICKÉ DĚDICTVÍ

Jaromír Kolejka*, Karel Kirchner, Tomáš Krejčí, Eva Nováková, Jakub Trojan

*Ústav geoniky Akademie věd České republiky, Ostrava

Kontaktní e-mail: jkolejka@centrum.cz

Klíčová slova: krajinné dědictví; integrace dat; GIS; mapování

Cukrovarnictví ovlivňuje venkovskou krajinu českých zemí po více než 200 let. V současné krajině však důkazy toho vlivu nutno interpretovat integrovaným vyhodnocením současných i historických podkladů. Indicie jsou dány půdními a terénními vlastnostmi krajiny, předindustriálním a současným využitím krajiny, dojížděkovou vzdáleností k cukrovaru, často délkou provozu cukrovaru, přítomností doplňkové infrastruktury obsluhující cukrovar. Identifikace cukrovarnické kulturní krajiny je výsledkem laboratorního a terénního výzkumu. Cukrovarnictví pravděpodobně v době průmyslové společnosti mělo na krajinu daleko větší, byť "měkčí" vliv než jiné průmyslové odvětví, vč. těžby surovin. Vzhledem k intenzivní likvidaci cukrovarnického dědictví v ČR je zapotřebí dobře zachovalé areály cukrovarnické krajiny identifikovat, informovat o nich a nabídnout jim do budoucna vhodný zachovný statut, jak je tomu již v několika lokalitách "třtinových" cukrovarnických krajin ve světě.

P23a-3: CUKROVARNICKÉ DĚDICTVÍ VÝCHODNÍCH ČECH

Libor Lněnička*, Tomáš Burda, Veronika Židová

*Univerzita Hradec Králové, Fakulta informatiky a managementu

Kontaktní e-mail: libor.lnenicka@uhk.cz

Klíčová slova: cukrovar; dědictví; památka; krajina; doprava

V průběhu 19. a 20. století byla výroba cukru z cukrové řepy jedním z nejvýznamnějších odvětví českého průmyslu. Z více jak 380 cukrovarů je jich dnes v provozu pouze sedm. Přesto však cukrovarnictví zanechalo v Čechách, na Moravě i ve Slezsku nesmazatelnou stopu. V rámci projektu národních kulturních identit ministerstva kultury NAKI III se zaměříme na zjištění a hodnocení současného stavu „cukrovarnického dědictví“, tedy místa výroby cukru především cukrovarů a s ním spojených zařízení, včetně těch dopravních a na „cukrovarnické krajiny“, tedy místa pěstování cukrovky (tvary krajiny, skládky, závlahy a další prvky). Prezentovány budou území a objekty dědictví průmyslového cukrovarnictví ve východních Čechách vyžadující respekt a informovanost veřejnosti i odborných kruhů, případně specifickou ochranu. Zároveň bude navržen management nejzachovalejších míst průmyslového cukrovarnictví jako specifického kulturního dědictví a návrhu na jejich zachování a rozvoj cestovního ruchu. V rámci příspěvku vás seznámíme s prvními výsledky pětiletého projektu, který řeší KRCR FIM UHK ve spolupráci s ústavem Geoniky v Brně.

P23a-4: POČIATKY MODERNEJ UHORSKEJ KARTOGRAFIE V PRVEJ POLOVICI 18. STOROČIA. ZOBRAZOVANIE HISTORICKEJ KRAJINY NA MAPÁCH SAMUELA MIKOVÍNIHO NA PRÍKLADE OKOLIA BANSKEJ BYSTRICE

Pavel Hronček*, Bohuslava Hrončeková Gregorová, Jakub Cimbala

*Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta prírodných vied

Kontaktní e-mail: pavel.hroncek@umb.sk

Klíčová slova: staré mapy, historicko-geografický výskum; obsahová analýza; historická krajina; relikty historických krajinných štruktúr; Samuel Mikovíni; 1. polovica 18. storočia

V prednáške sa na základe historicko-geografického výskumu venujeme počiatkom vzniku modernej uhorskej kartografie v podobe štúdia osobnosti Samuela Mikovíniho, rodáka z dnešného územia Slovenska. On sám rozdeľoval vtedajšie mapy do štyroch skupín podľa kvality na (1) atlasy, (2) presnejšie mapy, (3) mapy geometrické a (4) v každom ohľade dokonalé mapy. Tých najkvalitnejších, spadajúcich do štvrtej skupiny, bolo minimum nielen vo svete, ale aj vo vtedajšom Uhorsku. S využitím historicko-geografických analýz stručne zhodnotíme kartografické metódy a obsah mikovíniho máp na príklade piatich mapových diel zobrazujúcich Banskú Bystricu a jej okolie, ktoré nakreslil v 30. a 40. rokoch 18. storočia. Popíšeme zobrazenie historických krajinných štruktúr v meste a v jeho bezprostrednom zázemí z hľadiska ich rozšírenia v časovom horizonte prvej polovice 18. storočia. Poukážeme na presnosť (resp. nedostatky) a novátorstvo S. Mikovíniho pri tvorbe máp, ktoré sú jediným relevantným „kartograficko-obrazovým“ historicko-geografickým prameňom vhodným pre výskum historickej krajiny v prvej polovici 18. storočia. Tiež identifikujeme relikty historickej krajiny v tej súčasnej ako dedičstvo vývoja spoločnosti prvej polovice 18. storočia, t. j. z obdobia Mateja Bela.

P23a-5: LANDSCAPE AS HERITAGE: EXPERIENCE IN THE CREATION OF THE E-ATLAS “UKRAINE. CULTURAL LANDSCAPE HERITAGE”

Kateryna Polyvach

Slovenská akadémia vied, Geografický ústav
Institute of Geography of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kontaktní e-mail: kateryna.polyvach@gmail.com

Klíčová slova: cultural landscape; approach; heritage; electronic atlas; Ukraine

Ukraine has a rich cultural and natural heritage, but it hasn't fully embraced the cultural landscape approach, which is recognised internationally as an effective tool for its protection. The state of the country's cultural landscapes is a long-standing and deep concern, worsened by Russia's full-scale armed aggression against Ukraine. Ensuring the remediation of this situation should be an essential component of Ukraine's post-war reconstruction strategy and should be guaranteed in the development of state policies related to culture, environment, and urban planning. The creation of the electronic atlas 'Ukraine. Cultural Landscape Heritage' is considered an initial stage due to the almost complete absence of legislative, regulatory, methodological, and scientific support for the practical implementation and promotion of the cultural landscape approach to the protection, preservation, and management of cultural and natural heritage in the country. The purpose of the Atlas is to provide current spatial information and knowledge about the cultural landscape heritage of Ukraine and its regions. This information is based on existing territorial organizational and legal forms and mechanisms for protecting both cultural and natural heritage. The Atlas was created by studying and using the best mechanisms and practices of individual European countries, particularly the Czech Republic. In the course of creating the Atlas, a taxonomic system of cultural landscape zoning of Ukraine was developed, which consists of two levels: 14 cultural landscape regions and 52 cultural landscape macro-regions. It presents approximately 2,000 of the most significant cultural landscapes in the country, selected according to specific criteria. The landscapes are classified into 30 types, which are grouped into 8 subject areas and 8 subgroups. This work represents the first electronic mapping of cultural landscape topics of this size, number of subjects, and content in the country. It provides a spatial representation of Ukraine's cultural landscape heritage.

P23b: KRAJINA JAKO DĚDICTVÍ, ROLE DĚDICTVÍ V KRAJINĚ II

Garant: Jaromír Kolejka

P23b-1: KRAJINA JAKO ADOPTOVANÉ DĚDICTVÍ: ZANIKLÁ SÍDLA VE VZPOMÍNKOVÉ KULTUŘE ČESKÉHO POHRANIČÍ

Zdeněk Kučera

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, KUHIG

Kontaktní e-mail: zdenek.kucera@natur.cuni.cz

Klíčová slova: proměny krajiny; dědictví; zaniklá sídla; pohraničí; Česko

V období po skončení druhé světové války proběhla v českém pohraničí téměř úplná výměna obyvatelstva spojená s výraznými kulturními změnami. S odsunem českých Němců byla přerušena kontinuita osídlení, kultivace a interpretace zdejší krajiny. V důsledku toho lze rozpoznat dva hlavní rysy, které definují současnou krajinu pohraničí: absenci kontinuity v obdělávání, identitě a tradici; a pokračující pokusy o revitalizaci a rostoucí zájem o minulost zdejších míst a komunit. Součástí tohoto procesu jsou i různé způsoby připomínání mnoha sídel, která českém pohraničí zanikla v průběhu 2. poloviny 20. století. Přestože zánik sídla je příkladem extrémní proměny krajiny, nebyla tato místa zcela opuštěna a zapomenuta. I nadále přitahují pozornost díky hmotným pozůstatkům nebo se stala součástí kultury vzpomínání. Místa zaniklých sídel jsou vnímána a interpretována jako součást dědictví různorodých aktérů a komunit. S důrazem na oblast česko-německého příhraničí se proto prezentace zaměřuje na diskuzi role pozůstatků zaniklých sídel jako adoptovaného dědictví. Jakou funkci dnes plní místa zaniklých sídel? Jakou roli mají tato místa při utváření paměti místní krajiny? Jak, kým a proč jsou připomínána?

P23b-2: OBRAZ DOMOVSKÉ KRAJINY V INDIVIDUÁLNÍCH A KOLEKTIVNÍCH VZPOMÍNKÁCH JAKO NEHMOTNÉ DĚDICTVÍ SUDETSKÝCH NĚMCŮ A JEHO TRANSFORMACE BĚHEM POZDĚJŠÍCH NÁVŠTĚV

Soňa Mikulová

Max Planck Institut for Human Development, Berlin
Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií
Kontaktní e-mail: sona.mikulova@gmail.com

Klíčová slova: krajina; nehmotné dědictví; paměť; sudetští Němci

V důsledku událostí před a během druhé světové války přišla většina německy mluvících obyvatel Čech, Moravy a Slezska po roce 1945 o své občanství, majetek a právo na setrvání v zemi, kde jejich předci žili po několik staletí. S nuceným odchodem však neztratili citovou vazbu na kraj, kde vyrůstali, studovali či pracovali. Způsoby, jakými projevovali své emoce spojené se ztrátou domova, včetně krajiny, a to, jak udržovali jeho imaginární obraz ve vzpomínkách, se výrazně lišily nejen podle věku, pohlaví a sociálního statusu, ale také podle místa, kde se usadili. Ti, kteří žili v Západním Německu, měli možnost (re)konstruovat své nehmotné kulturní dědictví v rámci krajanských spolků, zatímco návštěvy někdejší domoviny byly téměř nemožné. Vyhnaní usazení v NDR naopak měli výhodu jednoduššího způsobu cestování mezi socialistickými zeměmi. Státní režim jim však bránil pečovat o specifickou identitu a kolektivní paměť. Zásadní změna nastala až po pádu železné opony, kdy se krajané z východního Německa začali podílet na péči o sudetoněmecké kulturní dědictví a ti ze západního Německa se mnohdy vůbec poprvé podívali do svého někdejšího domova. Jak tyto návštěvy probíhaly, zkoumá tento příspěvek za použití metod historie emocí, a to na základě soukromých i publikovaných písemných zpráv z celého poválečného období, jakož i orálně-historických rozhovorů z let 2018 až 2023. Cílem zkoumání je zjistit, do jaké míry rezonoval takovýto smyslový prožitek reálného prostoru jednotlivců s dosud tradovaným kolektivním obrazem domovské krajiny. Zároveň se příspěvek snaží prozkoumat emocionální dimenzi české krajiny z perspektivy jejich bývalých sudetoněmeckých obyvatel a její proměnu v čase.

P23b-3: KOLONIALISMUS BEZ KOLONIÍ: POROZUMĚT POST-KOLONIÁLNÍMU ODKAZU ČESKÝCH ZEMÍ PROSTŘEDNICTVÍM MÍSTNÍHO DĚDICTVÍ

Veronika Kupková

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: veronika.kupkova@ujep.cz

Klíčová slova: kolonialismus; mobilita; komodifikace; kulturní dědictví; cestovní kapely; střední Evropa; České země; Krušnohoří; Přísečnice

Cílem příspěvku je na příkladu krušnohorské Přísečnice přispět k diskusi o vypořádávání se s post-koloniálním dědictvím v Česku.

Zájmový region – byť svým vzhledem dnes silně pozměněný událostmi posledních osmdesáti let (mnohonásobná nucená migrace, vybudování přehrady) a s minimem odkazů na lidskou činnost – patřil před sto třiceti lety ke kulturním centrům Rakousko-uherské monarchie. Nejenže v Přísečnici sídlila jedinečná hudební škola, ale tamní obyvatelé, vyrážející do světa za přivýdělkem, si vydobyli mezinárodní věhlas svým hudebním umem. Uznání se přísečnickým muzikantům dostávalo nejen v Evropě, na Blízkém Východě, v jihovýchodní Asii ale i v Americe. Hudebníci po desetiletí formovali početné kapely, z nichž většinu osazenstva tvořily ženy (Damenkapellen). Muži v roli kapelníků se mnohdy v zahraničí etablovali a zapojili se do pulsujícího života v koloniích. Na rozdíl od svých mužských kolegů se však jména ženských hudebnic až na výjimky nedochovala.

Příspěvek představí konkrétní příběhy muzikantů z poč. 20. století, kteří se výrazně zapojili do koloniálních struktur. V prvním případě se jedná o kapelníka, který po svém usazení v Indonésii navázal úzký vztah s c. k. zoologickou zahradou ve Vídni, kam posílal živá, 'exotická' zvířata. Následně také vytvořil sbírku předmětů (komodifikace) původem z Asie, která se stala základem Městského muzea v Přísečnici.

Druhým příkladem je spolupráce přísečnického hudebníka s německými paleontology v Egyptě, kteří svými nálezy zásobovali evropská muzea.

Jak je možné, že se Přísečničané původem z periferie dostali do vzdálených oblastí, když byla mobilita výsadou privilegovaných? Kde lze najít odkazy na krušnohorské „koloniální“ příběhy? A do jaké míry se dá hovořit o kulturním dědictví (a koloniálním odkazu) ve vylidněné krajině? Moderní přísečnická historie tedy nabízí příležitost k reflexi role Českých zemí v koloniálním systému, ale i náměty např. pro místně zakotvené učení.

P23b-4: ČESKÁ KAPITOLA V KNIZE “MINORITY PLACE-NAME STANDARDIZATION. A COMPARISON OF REGULATIONS AND APPROACHES IN EUROPE”

Tadeusz Siwek

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: tadeusz.siwek@osu.cz

Klíčová slova: menšinové jazyky; místní názvy; polské názvy obcí; Těšínsko

Referát představuje kapitolu v encyklopedické publikaci rakouského geografa Petera Jordana věnovanou standardizaci v praxi používání menšinových místních názvů v Evropě. Konkrétně kapitolu věnovanou Česku, ale stejným způsobem jsou zpracovány kapitoly o ostatních zemích, a jejich autory jsou většinou geografové z těchto zemí. Jde o rozsáhlé několikasvazkové dílo, které vydává nakladatelství Springer.

Česko je v publikaci znázorněno jako původně multietnická země se silným vlivem zejména němčiny. Po druhé světové válce však jedinou národnostní menšinou, která má možnost používat místní názvy ve svém jazyce ve veřejném prostoru zůstala polská menšina na Těšínsku. Referát seznamuje s právní regulací používání těchto názvů v označení veřejných budov, vjezdových tabulí v obcích a na železničních nádražích a stanicích v obcích, kde polská menšina dosahuje alespoň 10 %. Popisuje vývoj tohoto problému včetně překážek, které bylo nutné během jeho řešení překonat. Současný stav v Česku odpovídá praxi běžné ve většině evropských zemí.

P23b-5: HRANIČNÍ KAMENY NA HISTORICKÉ HRANICI ČECH A MORAVY JAKO DĚDICTVÍ V KRAJINĚ

Petr Marek

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra mezinárodních vztahů a evropských studií
Kontaktní e-mail: petrmarek@mail.muni.cz

Klíčová slova: hraniční kámen; historická hranice; česko-moravská hranice; dědictví; krajina

Historické hranice můžeme považovat za památky či dědictví, a to jako celek nebo v podobě jejich hmotných pozůstatků. Významnými relikty v krajině jsou především hraniční kameny. Cílem příspěvku je představit vybrané zachovalé hraničníky na historické zemské hranici, která až do konce roku 1948 oddělovala Čechy a Moravu (resp. přesněji zemi Českou a zemi Moravskoslezskou). Tato bývalá administrativní, zhruba 480 km dlouhá hranice byla důkladně zmapována v rámci projektu TA ČR Éta směřujícího k prohlášení zachovalých hraničníků na česko-moravské hranici za kulturní památku. Z původního počtu několika tisíc hraničních kamenů zaznamenaných na mapách stabilního a pozemského katastru byl v terénu dohledán pouze zlomek. Zdokumentováno bylo sice více než 1200 hraničních znaků, avšak „pouze“ přes sto z nich lze jednoznačně ztotožnit s hraničníky uvedenými ve zmíněných pramenech. Nicméně o to cennější tyto kameny jsou. Ve většině případů jde o prokazatelně panské hraniční kameny (s iniciálami panství či vlastníků panství), z nichž deset nejstarších (dle vytesaných letopočtů) pochází ze 17. století. Památkovou hodnotu ale mají i některé kameny neuvedené v pramenech a cenné jsou i vybrané hraničníky osazené v nedávné době – desítky let po zániku zemí jako územně správních jednotek. To mimo jiné poukazuje na skutečnost, že česko-moravská hranice není jen dědictvím minulosti, ale dodnes živým fenoménem.

P23b-6: JSOU POZŮSTATKY LESNÍCH KOLEJOVÝCH DRAH NA PANSTVÍCH BRANNÁ, VELKÉ LOSINY A JANOVICE VHODNÉ PRO OCHRANU?

Peter Mackovčín*, Radek Vyroubal

*Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, katedra geografie

Kontaktní e-mail: mackovcin@ped.muni.cz

Klíčová slova: lesní železnice; svážnice; přísunová drážka; násep

Jsou pozůstatky lesních kolejových drah na panstvích Branná, Velké Losiny a Janovice vhodné pro ochranu? Mohutný rozmach železnic v 19. století připojil také oblast Hrubého Jeseníku na tuto síť. Zdejší významnou surovinou bylo dřevo, které bylo nutné dostat ke zpracování na pilách a k odběratelům v dynamicky se rozvíjejících městech. Na Janovickém panství se s výstavbou údolních úzkorozchodných železnic bylo vybudováno přes 8,5 km, (Rieger 1896), (Hošek 1969). Na panství Branná vedla úzkorozchodná dráha údolím Střední Branné do okolních lesů v délce 5,8 km (Hošek 1969). Od hájenky Františkov úzkorozchodná železnice měla realizovanou délku 11,8 km (Hošek 1969) i když plánována byla větší délka. Na Velkolosinském panství bylo v provozu 13,6 km lesních železnic a svážnic (Rehn 1900, Hošek 1969). Terénním šetřením trasování údolních úzkorozchodných železnic byly nalezeny zbytky dopravních antropogenních tvarů, jako jsou násypy, kamenné mosty bez pojiva, odkopy, zářezy apod. Technicky zdařilé jsou přemostění u drobných vodotečí prováděné skládáním místní ruly bez pojiva. Na svazích bezejmenné kóty 1192 m n. m., západně Novolosinského potoka se nachází velmi dochovaná část přísunové drážky, která odolala v čase. Na Janovickém panství na svazích údolí Stříbrného potoka v nadmořské výšce 800 m na jz. spočinku kóty Sutě. Velmi zachované svážnice jsou na svazích Černé stráně. Především přísunová drážka čtvrté svážnice. Ta je odsunuta od svahu a hrozí časem její zřícení. K ochraně autoři navrhují celkem šest lokalit na všech popisovaných panstvích obsahující jak zbytky údolních železnic. Místa opatřit QR kódem k načtení informací. Naučné tabule by byly nákladné a pro lesní hospodáře by se mohly stát překážkou při lesním hospodaření. V první fázi bude vhodné informovat lesního hospodáře o ohrožení svážnice na Černé stráni, aby provedl nezbytná opatření k zachování přísunové drážky v dolní části čtvrté etáže. Při nezájmu je možné zajistit alespoň obrazovou formu dokumentace ve formě fotografií a videa, které bude uloženo na veřejně dostupném prohlížeči.

P24: VYBRANÉ ASPEKTY ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU V POST-COVIDOVÉM OBDOBÍ

P24-1: DOPADY PANDEMIE COVID-19 NA NÁVŠTĚVNOST PAMÁTEK UNESCO V ČESKU OČIMA NÁVŠTĚVNÍKŮ

Libor Lněnička, Tomáš Burda*, Veronika Židová, Tetiana But, Martina Janečková, Sára Kulhánková, Jakub Lisa, David Chaloupský

*Univerzita Hradec Králové, Fakulta informatiky a managementu

Kontaktní e-mail: tomas.burda.2@uhk.cz

Klíčová slova: UNESCO; covid-19; Česká republika; památka; cestovní ruch

Cestovní ruch je závislý nejen na lokalizačních předpokladech území, atraktivnosti památek, ale také především na zájmu ze strany návštěvníků/turistů. Přestože se zavádějí nové progresivní postupy a přístupy i v cestovním ruchu, vždy je zde úzká vazba na aktéry/turisty. Jakákoliv anomálie, či mimořádnost způsobuje výkyvy v návštěvnosti atraktivit, což může mít pro poskytovatele služeb v cestovním ruchu i likvidační následky. Záměrem následujícího příspěvku je prezentovat a zhodnotit dopady celosvětové pandemie covid-19 na návštěvnost památek UNESCO v Česku. Prostřednictvím rozsáhlého dotazníkového šetření, které proběhlo v roce 2023, byly získány cenné poznatky návštěvníků památek UNESCO (377 respondentů). Získaná data byla analyzována a v závěru jsou diskutována možná opatření ke zvýšení atraktivnosti památek UNESCO.

P24-2: INSTITUCE JAKO KATALYZÁTORY CESTOVNÍHO RUCHU V KULTURNÍCH A KREATIVNÍCH MĚSTECH: PŘÍPADOVÁ STUDIE LOVANĚ A PLZNĚ

Tereza Kubištová

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: kubistote@natur.cuni.cz

Klíčová slova: kulturní a kreativní města; rozvoj měst; cestovní ruch; post-socialistická Evropa; západní Evropa; komparativní analýza; path dependency

Rozvoj kultury, kreativity a cestovního ruchu je uznáván jako klíčový prvek pro ekonomické a sociální posílení měst. Tento příspěvek na příkladu Lovaně a Plzně ukazuje, jak instituce přispívají k rozvoji cestovního ruchu ve městech s bohatým kulturním dědictvím. Za využití srovnávacího systému "The Cultural and Creative Cities Monitor" (CCCM) od Evropské komise je zkoumáno, jak mohou být kulturní a kreativní charakteristiky měst využity ke strategickému rozvoji. Komparativní analýza těchto dvou měst odhaluje, že každé město má jedinečný vývojový směr, ovlivněný svou historií a současnými podmínkami. Studie používá ukazatele CCCM a hloubkové rozhovory s rozhodujícími osobami, aby poskytla pohled na různé přístupy k rozvoji cestovního ruchu v západní a post-socialistické Evropě. Hlavním zjištěním je, že instituce hrají klíčovou roli jako katalyzátory kulturního a kreativního profilu města. Tento příspěvek nabízí unikátní pohled na to, jak mohou instituce v kulturně bohatých městech efektivně podněcovat rozvoj cestovního ruchu a zdůrazňuje potřebu přizpůsobení strategií v závislosti na specifickém historickém a sociálně-ekonomickém kontextu každého města.

P24-3: VÝSKUM TEMNÉHO CESTOVNÉHO RUCHU: HEGEMÓNIA ZÁPADU?

Jozef Lopuch

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Kontaktní e-mail: jozef.lopuh@gmail.com

Klíčová slova: temný cestovný ruch; miesta tragických udalostí; výskum; univerzity

Pojem temný cestovný ruch vznikol v roku 1996, kedy o ňom prvý krát písali autori Lennon a Foley v súvislosti s návštevou miest súvisiacich so smrťou a katastrofickými udalosťami. V rámci toho istého špeciálneho čísla časopisu *International Journal of Heritage Studies*, píše Seaton o tanatoturizme, ktorý označuje cestovanie na miesta, ktoré je aspoň čiastočne motivované stretnutím so smrťou. Autori týchto pojmov pochádzajú z univerzít v severnej časti Spojeného kráľovstva, kam sa tak dá lokalizovať vznik akademickej debaty o temnom cestovnom ruchu. Ako aj niektorí autori zmieňujú, vznik týchto pojmov súvisí s pádom železnej opony a tým, že akademikom bolo umožnené navštíviť miesta tragických udalostí, ktoré sa nachádzajú v niekdajšom východnom bloku, ako napríklad vyhladzovacie tábory z obdobia druhej svetovej vojny. Tie sa tak dosť často stávajú predmetom výskumov. Akademická debata odvtedy prešla vývojom, do ktorého zasahovali rôzne vedné odbory, pričom je možné sledovať aj zmenu definície, ktorá sa rozširuje na „akt cestovania na miesta spojené so smrťou, utrpením a zdanlivou hrôzou“. Autorom tejto definície je Philip Stone, ktorý spolu s Richardom Shapleyom neskôr zakladajú Inštitút pre výskum temného cestovného ruchu na univerzite stredného Lancshire-u (University of central Lancashire). Toto pracovisko sa tak postupne stáva jadrom debaty o temnom cestovnom ruchu. Na to nadväzujú ciele tohto príspevku. Prvým je identifikovať, ktoré krajiny a univerzity zohrávajú vedúcu rolu vo výskume temného cestovného ruchu – ide hlavne o odpovede na otázky: je temný cestovný ruch iba fenoménom západného sveta? Existujú krajiny a univerzity, ktoré túto hegemóniu narúšajú? Aký je význam Česka a Slovenska v rámci výskumu temného cestovného ruchu? Druhým cieľom je potom ukázať o ktorých miestach v rámci výskumov temného cestovného ruchu sa píše najviac – ktoré miesta/regióny sú vo výskumoch zastúpené najviac, naopak ktoré miesta tragických udalostí sú z pohľadu výskumu viac opomínané. Tu potom ide aj o porovnanie toho, ktoré krajiny/miesta sú objektom výskumu a ktoré krajiny/univerzity sú naopak miestami, kde sa vytvára akademickej diskusia o temnom cestovnom ruchu.

P24-4: PROMĚNY TURISTICKÉ A REKREAČNÍ FUNKCE KRAJINY PŘI VODNÍCH NÁDRŽÍCH NA ŘECE VLTAVĚ

Dana Fialová*, Jiří Vágner, Tereza Kůsová

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: dana.fialova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: turistická a rekreační funkce; říční krajina; vodní nádrže; Vltava

Příspěvek hodnotí změny ve funkčním využití břehů přehrad na horním a středním toku Vltavy ve více než 60leté historii vodních děl. Důraz je kladen na změny turistické a rekreační funkce, zejména po roce 1989 v souvislosti se změnami politických, ekonomických a sociálních podmínek. Typická je enormní koncentrace různých forem cestovního ruchu a rekreace na březích, což způsobuje problémy environmentálního charakteru, ale i problémy spojené s projevy nadměrného turismu a sociokulturními dopady. Funkční analýza území zahrnuje analýzu ubytovacích zařízení (hotely, kempy, hausbóty) včetně četných objektů druhého bydlení, rekreačních aktivit, stravovacích zařízení, návštěvnosti významných kulturních objektů vodní dopravy, jednodenní turistiky.

Podle Butlerova modelu životního cyklu destinace (TALC) se hlavně oblast Orlické přehrady v posledních letech nachází spíše v období stagnace. Turistická infrastruktura, vybudovaná v 60. letech 20. století, je značně zastaralá a po roce 1989 prochází proměnami, modernizací v různé intenzitě. Rozvíjejí se nové fenomény – bytové domy, kempy pro zahraniční klientelu, přístavy pro malé motorové čluny, golfové hřiště. Tyto jevy představují předpoklad pro juvenilizační fázi dle TALC. Za zásadní problémy byly označeny extrémní letní sezónní koncentrace a přetížení cestovního ruchu, následované zátěží životního prostředí, spolu s kolísající hladinou vody a kvalitou vody a nedostatkem služeb (před rokem 2020). Tyto problémy se projevují v zastaralé infrastruktuře přístupových cest, kempů a ubytovacích zařízení, vybudovaných při výstavbě přehrady před více než půl stoletím, a v problémech vlastnické struktury v důsledku privatizačních procesů po roce 1989. Je zde silná poptávka po moderním řízení místního a mikroregionálního rozvoje území (významná role sdružení obcí), kde nadále dominují turistické a rekreační funkce.

P25: REGION, REGIONALIZACE, HRANICE: NOVÉ POHLEDY NA TRADIČNÍ VÝZKUMNÉ TÉMA

P25-1: STRUKTURA A TEMPORALITA PROSTOROVÝCH INTERAKCÍ: VYUŽITÍ LOKALIZAČNÍCH DAT MOBILNÍCH OPERÁTORŮ

Marián Halás

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie

Kontaktní e-mail: marian.halas@upol.cz

Klíčová slova: prostorové interakce; lokalizační data mobilních operátorů; Česká republika

Prostorové interakce vznikají na základě rozdílů v nabídce a poptávce vybraných příležitostí, zboží nebo služeb. Jsou proto produktem, ale zároveň i generátorem (a to v tomto pořadí) heterogenity geografického prostoru. V příspěvku se zaměříme na jednu ze základních forem prostorových interakcí, konkrétně na toky nebo mobilitu obyvatelstva. Bude představena jejich typologie vycházející z lokace „origin“ a „destination“, resp. z „temporality“ těchto toků. Pojem temporalita přitom zahrnuje (ne)pravidelnost a rytmicitu interakcí, včetně hodnocení jejich prostorových souvislostí. V aplikační části příspěvku budou prezentovány jednotlivé typy prostorových interakcí na základě lokalizačních dat mobilních operátorů. Hodnocena je role vzdálenosti i možnosti vymezení funkčních regionů.

Příspěvek je součástí prezentace výsledků projektu Grantové agentury České republiky 24-12009S: „Struktury prostorových interakcí: role vzdálenosti a prostorových vzorů“.

P25-2: HRANICE MĚNÍCÍ, ROZDĚLUJÍCÍ A VYTVÁŘEJÍCÍ PROSTOR

Matěj Korčák*, Pavlína Netrdová

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: korcakm@natur.cuni.cz

Klíčová slova: hranice; fantomové hranice; sociálně-prostorová diferenciaci, proces (de)institucionalizace; regionální rozdíly; Česko

Regiony a s nimi jejich hranice jsou odjakživa centrem geografického výzkumu a zůstávají společným objektem studia i pro rozdílné myšlenkové směry v rámci geografie nebo příbuzných vědních oborů. Přestože se může zdát, že hranice v dnešním propojeném globalizovaném světě ztrácejí své místo, v různých podobách se s nimi v každodenním životě stále setkáváme. Jak ukazují například nedávné výzkumy tzv. fantomových hranic, bylo by chybou vyjmout koncept hranic z teorií regionálního rozvoje, protože by tím došlo k opomenutí řady určujících sociálně-geografických fenoménů ovlivňujících sociálně-geografickou diferenciaci. Cílem příspěvku je přispět do diskuze o postavení hranic v rámci utváření sociálně-geografické diferenciaci prostoru a ukázat možnosti měření a vizualizace efektu různých typů hranic na regionální rozdíly. Teoreticky vychází příspěvek v duchu nové regionální geografie z provázaných procesů institucionalizace a deinstitucionalizace hranic. Oba procesy jsou původně spjaté s konceptem regionu, avšak v poslední době byly aplikovány také při konceptualizaci hranic. Zatímco první z nich řeší podmínky vzniku regionů a hranic, druhý diskutuje okolnosti jejich zániku. Touto optikou je možné na různých typech hranic sledovat a hodnotit celý průběh a specifika jejich existence v prostoru v dlouhodobém časovém horizontu.

P25-3: PRODUKTIVITA NÁZVŮ ČESKÝCH OBLASTÍ S FORMANTEM -CKO/-SKO V KORPUSOVÉ PERSPEKTIVĚ

Jaroslav David*, Martin Bartůněk, Michal Místecký

*Ostravská univerzita, Filozofická fakulta

Kontaktní e-mail: jaroslav.david@osu.cz

Klíčová slova: region; názvy regionů; korpus; kolokační analýza

Příspěvek se zaměřuje na názvy českých oblastí, které jsou odvozeny formantem -cko/-sko od jména dominantní sídelní jednotky (např. Ústecko, Ostravsko). Jejich produktivita a vzájemná propojenost jsou zkoumány na základě frekvenční a kolokační analýzy, které vycházejí z údajů z publicistické části v současné době největšího českého psaného korpusu – SYN v12. Na základě výsledků bude vytvořen kartografický materiál, do něž se propíše jednak četnosti zastoupení jednotlivých oblastí, jednak jejich propojení.

P25-4: HRANICE MEZI SEVEREM NA JIHEM EVROPY PROSTŘEDNICTVÍM MENTÁLNÍCH MAP

Aleš Nováček*, Jan D. Bláha

* Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta

Kontaktní e-mail: anovacek@pf.jcu.cz

Klíčová slova: mentální mapa; percepce prostoru; dualita; Evropa; Sever; Jih

Příspěvek je zaměřený na dělení Evropy na Sever a Jih z pohledu percepce geografického prostoru. Představené výsledky jsou založeny na širším mezinárodním šetření provedeném prostřednictvím mentálních map, kterého se zúčastnilo téměř 400 studentů z devíti evropských států (Británie, Německo, Rakousko, Česko, Slovensko, Maďarsko, Polsko, Litva a Ukrajina). Jejich zpracováním pomocí nástrojů GIS byly agregovány jednotlivé „národní“ pohledy vymezující pomyslné rozhraní mezi evropským Severem a Jihem. Autoři v příspěvku rozebírají rozdíly mezi „národními“ pohledy a snaží se objasnit některé jejich příčiny. Nejednotnost v zařazení k Severu nebo Jihu se nejvíce projevila v případě oblastí Francie, Švýcarska, Rakouska, Maďarska, Rumunska, Moldavska a Ukrajiny. Závěrečný pohled je věnován diskuse výsledné hranice duality vzniklé agregací mentálních map všech respondentů s hranicí mezi Severem a Jihem uváděnou v odborné literatuře.

P25-5: SOCIOGEOGRAFICKÁ REGIONALIZACE ČESKA 2021: ZVRAT VE VÝVOJI SYSTÉMU?

Miroslav Marada*, Jakub-Jiří Zévl

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: marada@natur.cuni.cz

Klíčová slova: sociogeografická regionalizace; dojíždka; hierarchie sídelního a regionálního systému

Téma sociogeografické regionalizace na základě dojíždky patří k tradičním tématům české sociální geografie. Již od 60. let zachycuje série sociogeografických regionalizací proměny hierarchie sídelního/regionálního systému a prostorových vztahů v Česku. Příspěvek představuje výsledky regionalizace na základě nejnovějších dat z cenzu 2021. Změny ve vymezení regionů na mikro- a mezoregionální úrovni a posuny v hierarchizaci systému jsou prezentovány v mapových výstupech a prostřednictvím statistik inspirovaných metodikou M. Hampla. Příspěvek dále diskutuje relevanci pracovní dojíždky jakožto regionotvorného procesu v kontextu současné doby.

P27: PERCEPCE A PARTICIPACE V GIS, KARTOGRAFII A GEOGRAFICKÉM VÝZKUMU

P27-1: DIGITÁLNÍ DIMENZE OLOMOUCE: GEOVIZUALIZACE MĚSTSKÉHO DĚDICTVÍ A JEHO PROMĚN

Stanislav Popelka*, Jaroslav Burian, Tomáš Vaníček, Jakub Žejdlík, Oldřich Bittner, Michael Viktořík, Ondřej Jakubec

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: stanislav.popelka@upol.cz

Klíčová slova: 3D vizualizace; interaktivní mapa; 3D modelování; historický vývoj

V příspěvku bude představen projekt „Olomouc ve 3D – nová dimenze kulturního dědictví města: minulost, přítomnost, budoucnost“. Projekt se zaměřuje na rozsáhlé analyzování a zpřístupňování socio-kulturních, uměleckých a historických hodnot Olomouce. Cílem je představit město jako jedinečné urbanistické a kulturně-historické prostředí v rámci domácího a středoevropského regionu, využívající inovativní digitální nástroje a metody prezentace. Projekt klade důraz na propojení historických etap města s jeho současnou a predikovanou budoucí podobou, chápáno jako komplexní ekosystém, ve kterém se výrazně podílí občanská společnost.

Olomouc, jedna z největších městských památkových rezervací v České republice, je známa svými urbanistickými hodnotami a koncentrací kulturních památek. Projekt naplňuje tematickou prioritu zaměřenou na národní a kulturní identitu a vývoj sídelních areálů, přičemž výjimečnost Olomouce je prezentována i ve středoevropském kontextu.

V rámci projektu budou vytvořeny tři mapové výstupy: interaktivní mapa proměn Olomouce v čase, 2D mapa zobrazující historický vývoj Olomouce a 3D mapa města doplněná o detailní 3D modely vybraných budov. Tyto mapy budou sloužit k detailnímu dokumentování a prezentaci historických vrstev města a jeho památek, umožňují definovat a uchovávat základní hodnoty kulturního dědictví a podporují aktivizaci občanské společnosti.

Na konferenci budou představeny předběžné výsledky projektu, včetně již hotové mapy proměn Olomouce v čase, která umožňuje srovnání současného stavu města s historickými stavy z archivních mapových pramenů. Tato mapa, stejně jako další výstupy, přispěje k hlubšímu pochopení a ocenění kulturního dědictví Olomouce a podpoří rozvoj města v souladu s jeho historickými a urbanistickými hodnotami.

Prezentace je podpořena projektem NAKI III Ministerstva Kultury České republiky DH23P03OVV018 „Olomouc ve 3D – nová dimenze kulturního dědictví města: minulost, přítomnost, budoucnost“

P27-2: KŘÍŽOVATKA PRÍSTUPOV PARTICIPATÍVNEHO MAPOVANIA – POCHOPENIE RETROSPEKTÍVNYCH A IN-SITU METÓD V SÚČASNOM VÝSKUME

Lucia Brisudová

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: lucia.brisudova@upol.cz

Klíčová slova: participatívne mapovanie; percepčia; kognícia; PPGIS

Geopriestorové údaje získané pomocou participatívneho mapovania predstavujú cenný zdroj informácií v rôznych disciplínach. V priebehu posledných desaťročí sa participatívne mapovanie vyvinulo a rozšírilo mimo akademické prostredie aj do strategického plánovania, v rámci ktorého posilňuje zapojenie občanov do rozhodovacích procesov. Tento rozvoj umožnil vývoj nových participatívnych metód mapovania, umožňujúc efektívnejšie implementáciu participatívnych komunitných projektov. Z časového hľadiska je základným kritériom participatívnych metód mapovania časový rámec zhromažďovania údajov. Na základe tohto aspektu môžeme participatívne metódy kategorizovať do dvoch hlavných prístupov: retrospektívnych a in-situ. Retrospektívne prístupy, prevládajúce v literatúre, sú založené na kognitívnych procesoch, reprezentujúc zmes vnímania vyvinutého z primárnych a sekundárnych zdrojov. Naopak, in-situ participatívne prístupy, založené na zaznamenávaní subjektívneho vnímania v reálnom čase a reálnych miestach, vychádzajú z procesu percepcie a preto sú menej ovplyvnené sekundárnymi sprostredkovanými informáciami. Pre lepšie porozumenie oboch prístupov bolo realizované prvé priame porovnanie medzi retrospektívnymi a in-situ participatívnymi mapovacími metódami. V retrospektívnej fáze (1) účastníci vyplnili webový dotazník pomocou participatívnej platformy Map-Me, mapujúc oblasti na základe svojho vnímania príjemných (topofilných) a nepríjemných (topofóbnych) miest. V in-situ fáze (2) účastníci využili participatívnu mobilnú aplikáciu Cin City na zaznamenávanie vnímania topofílie a topofóbie v reálnom čase pri návšteve rozličných lokalít. Výsledky naznačujú, že vnímanie zaznamenané retrospektívne sa líšia od vnímania, ktoré bolo zaznamenané in-situ. Analýza oboch získaných súborov dát ukázala nízku mieru zhody medzi retrospektívnymi a in-situ údajmi. Tieto zistenia ukázali, že voľba participatívnej metódy významne ovplyvňuje získané výsledky a tak je nevyhnutné, aby výskumníci, ktorí využívajú participatívne mapovacie metódy, vopred starostlivo zväžili najvhodnejší možný metodologický prístup.

P27-3: PROMĚNA PROSTOROVÉ ORGANIZACE RODINNÝCH PŘÍSLUŠNÍKŮ V MODERNÍ SPOLEČNOSTI

Pavel Mlýnek

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: mlynpa@gmail.com

Klíčová slova: prostorové uspořádání rodin; příbuzenství; GIS; genealogie; společenská změna

Studie zkoumá měnící se prostorové rozmístění členů rodiny na pozadí vývoje moderní společnosti. Vychází z procesů jako jsou globalizace, urbanizace, demografické změny, a dalších, které ovlivňují strukturu a dynamiku dnešních rodin v různých částech světa. Příkladem může být Čína, kde prudká urbanizace dala za vznik fenoménu „opuštěných dětí“ - rodiče migrují do městských oblastí za prací a své děti nechávají u příbuzných v původní lokaci. Příklad dokonale ilustruje, jak může takový proces jako migrace za prací zásadně narušit tradiční model rodiny, změnit vztahovou dynamiku v rodině i otevřít diskuzi o současném významu a roli rodiny. Cílem práce je navrhnout metodický postup pro identifikaci a vyhodnocení vazeb mezi jednotlivci, rodinami, prostorem a vybranými sociokulturními atributy či prvky, a následně jej aplikovat na reálné datové sadě. Postup je založen na derivaci prostorových a časových atributů z genealogických záznamů. K dosažení cílů jsou použity nástroje geografických informačních systémů (GIS). Kromě identifikace prostorových vzorců přístup umožňuje odhalit trendy v genealogických datech a mohou přispět k poznání historických migračních vzorců a pohybů obyvatelstva, proto lze metodický postup využít i v dalších vědních oborech, např. v kulturní geografii, sociální antropologii či historické geografii.

P27-4: PROSTOROVÉ ROZMĚRY HAZARDNÍCH HER: VNÍMÁNÍ A UŽIVATELSKÁ DOSTUPNOST V OLOMOUCKÉM KRAJI

Filip Kovařík*, David Fiedor, Jindřich Frajer, Miloslav Šerý, Eva Aigelová, Miroslav Charvát

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: filip.kovarik01@upol.cz

Klíčová slova: hazardní hry; dostupnost; rizikovost; participace obyvatel

Hazardní hry jsou významným aspektem moderní společnosti a mají vlivný dopad na mnoho aspektů sociální reality. S rozšířením technologií a možnosti účastnit se hazardních her online téměř kdykoliv a odkudkoliv jsou uživatelům nyní dostupné neustále. Proto jsou již dlouho předmětem zájmu různých vědních oborů. Česká republika dlouhodobě patří mezi země s nejvyšší dostupností hazardních her. Počtem kasin a technických her na obyvatele se řadí ke světové špičce. V roce 2022 vložil průměrný český občan do hazardních her téměř 90 tis. Kč a celkově více než 760 mld. Kč. Dosavadní výzkum se však zpravidla zaměřoval pouze na prevalenci a negativní dopady u především tvrdých forem hazardních her (výherní automaty a živé hry), zatímco u měkkých forem hazardních her (stírací losy, loterie) byly přehlíženy. Přitom se jedná o nejrozšířenější a nejdostupnější formy hazardních her. Není dosud zcela jasné, jakou roli v chování obyvatel v hazardním hraní hraje prostor, zda má zvýšená dostupnost vliv i na zvýšenou frekvenci participace společnosti na takovýchto hrách. Na základě dotazníkového šetření byly v Olomouckém kraji zkoumány postoje vůči tvrdým i měkkým hazardním hrám a vnímání jejich rizikovosti. Tento příspěvek se zaměřuje na prostorové rozměry hazardních her a rizikovost jednotlivých her pohledem obecné populace. Snaží se tak plně porozumět fenoménu hazardních her s různým stupněm společenské nebezpečnosti v kontextu reálného života, tj. zejména v jeho geografických a psychologických souvislostech.

P27-5: VYUŽITÍ METODY THINK-ALoud PRO HODNOCENÍ POUŽITELNOSTI ATLASU MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE

Tomáš Vaníček

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: tomas.vanicek@upol.cz

Klíčová slova: think-aloud; kartografický výzkum; hodnocení; použitelnost; experiment

V rámci této studie byla zkoumána použitelnost regionálního atlasu Moravskoslezského kraje prostřednictvím metody think-aloud představující inovativní přístup ve výzkumu použitelnosti kartografických produktů. Autor se ve svém příspěvku zaměřuje na aplikaci této metody, která umožňuje respondentům verbalizovat své myšlenkové procesy během interakce s atlasem. Díky analýze verbalizací bylo možné identifikovat problematické části atlasu a navrhnout konkrétní řešení pro jejich optimalizaci.

Studie byla rozdělena do dvou hlavních fází. V první pilotní fázi byla testována efektivita metody think-aloud v kombinaci s eye-trackingem, aby se ověřila její aplikovatelnost na kartografické produkty. Druhá hlavní fáze se soustředila na komplexní hodnocení Atlasu Moravskoslezského kraje, přičemž byly aplikovány tři různé analytické přístupy: separace záznamů na anotace, lingvistická analýza převedených textů a subjektivní retrospektivní analýza vzniklých materiálů.

Výsledky ukazují, že metoda think-aloud poskytuje cenné vhledy do uživatelského vnímání a interakce s kartografickými produkty. Na základě získaných dat byly identifikovány klíčové problémy atlasu a byla navržena řešení vedoucí k jeho vylepšení. Studie také přispěla k metodologii výzkumu použitelnosti tím, že poskytla strukturalizovaný manuál pro další výzkumníky, jak efektivně využívat metodu think-aloud pro hodnocení kartografických a jiných informačních produktů.

Tento příspěvek přináší nový pohled na význam a možnosti využití metody think-aloud v kartografii a představuje důležitý krok v pochopení, jak zlepšit použitelnost regionálních atlasů pro jejich uživatele.

Pda: DIVOKÁ KARTA I

Garant: Jan D. Bláha

Sekce Divoká karta by měla originálním způsobem nabídnout účastníkům konference témata, která považuje vědecký výbor konference, tj. zástupci ČGS z celého Česka, za aktuální, zajímavá, podnětná a jichž se ze své perspektivy mohou chopit samotní účastníci konference. Jedná se o další možnost, jak komunikovat vědu a její poznatky. Účastníkům této sekce bylo vědeckým výborem vybráno téma příspěvku, se kterým se konference zúčastní. Vybraná témata jsou pojata originálním, např. popularizačním způsobem.

Pda-1: PROČ GEOGrafové NEJSOU ÚZEMNÍMI PLÁNOVAČI?

Jiří Ježek

Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická
Kontaktní e-mail: jezekji@fek.zcu.cz

Pda-2: OBČANSKÁ PARTICIPACE MEZI KVANTITOU A KVALITOU: CO NÁM O KVALITĚ ŘÍKAJÍ INDEXY PARTICIPACE?

Jiří Pánek

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: jiri.panek@upol.cz

Pda-3: JAKOU TEORII GEOGRAFIE BYCHOM MĚLI UČIT STUDENTY A STUDENTKY UČITELSKÝCH STUDIÍ?

Petr Daněk

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: danek@sci.muni.cz

Pda-4: JAKÉ BY MĚLY BÝT CÍLE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE PERIFERNÍCH REGIONŮ? PROMĚNY, LEGITIMITA A AKCEPTABILITA

Milan Jeřábek

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: jerabek@sci.muni.cz

Pdb: DIVOKÁ KARTA II

Garant: Jan D. Bláha

Sekce Divoká karta by měla originálním způsobem nabídnout účastníkům konference témata, která považuje vědecký výbor konference, tj. zástupci ČGS z celého Česka, za aktuální, zajímavá, podnětná a jichž se ze své perspektivy mohou chopit samotní účastníci konference. Jedná se o další možnost, jak komunikovat vědu a její poznatky. Účastníkům této sekce bylo vědeckým výborem vybráno téma příspěvku, se kterým se konference zúčastní. Vybraná témata jsou pojata originálním, např. popularizačním způsobem.

Pdb-1: VODNÍ REŽIM V KRAJINĚ: KDE SI MOHOU FYZIČTÍ A SOCIÁLNÍ GEOGRAFOVÉ POMOCI?

Jan Hradecký

Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jan.hradecky@osu.cz

Pdb-2: VÍC NEŽ 20 LET NE/FUNGOVÁNÍ? NEJVĚŠTÍ PŘÍNOSY A PŘEHMATY PŘI USTANOVENÍ STÁVAJÍCÍCH KRAJŮ ČESKA

Tomáš Burda

Univerzita Hradec Králové, Fakulta informatiky a managementu

Kontaktní e-mail: tomas.burda.2@uhk.cz

Pdb-3: URBÁNNÍ MOBILITA A SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ: PŘÍČINA, NÁSLEDEK ANEBO ANI JEDNO?

Jiří-Jakub Zévl

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jiri-jakub.zevl@natur.cuni.cz

RRA ÚKa: PROGRAM PRO ZÁSTUPCE VEŘEJNÉ SPRÁVY A REGIONÁLNĚ ROZVOJOVÝCH ORGANIZACÍ I (PŘEDNÁŠKA A PANELOVÁ DISKUSE)

Garant: Jan Píša

PREZENTACE PRO ZÁSTUPCE VEŘEJNÉ SPRÁVY A REGIONÁLNĚ ROZVOJOVÝCH ORGANIZACÍ A SOUTĚŽ

Zeměměřický úřad

ÚZEMÍ PO TĚŽBĚ – PŘÍLEŽITOST NEBO ZÁTĚŽ?

Jan Harciník, Martina Hutárová, Jana Kubánková, Michal Porteš, Veronika Šindlerová a další
Moderuje: Linda Kovářová*

*Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, a.s.

Kontaktní e-mail: kovarova@rra.cz

Těžba hnědého uhlí po desetiletí formovala území Severočeské hnědouhelné pánve včetně její sídlení a krajinné struktury. Region byl dlouhou dobu plánován a rozvíjen převážně dle báňských potřeb, mezi které patřilo budování rozsáhlé infrastruktury a provozních a výrobních areálů těžby a zpracování uhlí, nebo navazujícího průmyslu. Jak ale pracovat s takto organizovaným prostorem po ukončení báňské činnosti? V rámci tohoto bloku budou prezentována specifika tohoto území a aktuálně používané strategické a plánovací nástroje. Předmětem diskuse bude otázka, na co by se region v procesu odchodu od těžby a zpracování uhlí měl zaměřit, jakou roli v tomto procesu hraje prostorové plánování a jaké plánovací instrumenty jsou vhodné pro úspěšné propsání do praxe.

RRA ÚKb: PROGRAM PRO ZÁSTUPCE VEŘEJNÉ SPRÁVY A REGIONÁLNĚ ROZVOJOVÝCH ORGANIZACÍ II (WORKSHOP)

Garant: Jan Piša

OD ÚDRŽBY K VIZI ROZVOJE: NÁSTROJE PLÁNOVÁNÍ ÚZEMÍ PO TĚŽBĚ

Linda Kovářová*, Martina Hutárová a Edita Langpaulová

*Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, a.s.

Kontaktní e-mail: kovarova@rra.cz

Území Severočeské hnědouhelné pánve s sebou nese řadu specifíků, která představují velkou výzvu pro nastavování plánovacích procesů, volbu plánovacích instrumentů a jejich implementaci. Nejistota budoucího rozvoje vyplývá z celkové proměny průmyslové základny regionu, neznámých limitů a potenciálů území, silně pozměněné sídlení a krajinné struktury, specifické majetkové situace a administrativních procesů souvisejících s přestupem od těžby na jiná využití území, nebo ze slabé koordinační role samospráv. Cílem workshopu je diskutovat vhodné plánovací postupy a nástroje a také předpoklady pro přenos cílů plánovacích dokumentů do podoby hmatatelných změn dotčených území. Zjištění z workshopu bude jedním z podkladů pro zpracování prostorové koncepce rozvoje Severočeské hnědouhelné pánve, zpracovávané v rámci projektu TCÚK.

POSTEROVÉ PŘÍSPĚVKY

130 let žijeme geografii

Pp-1: GEOGRAPHICAL THINKING IN GEOGRAPHY EDUCATION: A SYSTEMATIC REVIEW

Tomáš Bendl*, Lenka Krajňáková, Miroslav Marada

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: bendlt@natur.cuni.cz

Klíčová slova: geographical thinking; thinking geographically; key concepts; high-order thinking skills; geography education

Geographical thinking is often regarded as one of the most crucial outcomes of geography education. Nevertheless, with the growing variety of definitions and conceptualizations surrounding geographical thinking, the entire concept is becoming increasingly intricate and abstract, gradually acquiring a degree of internal shallowness. To address this complexity and enhance the clarity regarding these diverse definitions and conceptualizations, a systematic review was conducted. Following the PRISMA guidelines, a final selection of 50 records including empirical articles, books and book chapters, were analyzed. The main findings reveal insights on temporal development, spatial distribution, and possible classifications of geographical-thinking definitions and conceptualizations. The article concludes with a discussion of possible implications for educational practice and related recommendations for future research.

Pp-2: VYUŽITÍ KONCEPTUÁLNÍCH MAP V GEOGRAFICKÉM VZDĚLÁVÁNÍ: SYSTEMATICKÁ PŘEHLEDOVÁ STUDIE

Vanda Pivarníková

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta
Kontaktní e-mail: vanda.pivarnikova@gmail.com

Klíčová slova: systematická přehledová studie; geografické vzdělávání; konceptuální mapy; hodnocení

V geografickém vzdělávání se v dnešní době stále častěji mluví o zavádění nových metod hodnocení, které by mělo napomáhat procesu učení. Jedním z nástrojů hodnocení pro učení jsou konceptuální mapy, které vizuálně znázorňují strukturu konceptuálních znalostí jednotlivce. Tyto mapy, které jsou tvořeny koncepty a vazbami mezi nimi, jsou využívány hlavně pro svou schopnost podporovat a rozvíjet smysluplné učení. Na druhou stranu jsou taky opomíjené, a to zejména pro jejich nejednotné a někdy náročné kvantitativní hodnocení.

V posteru představuji výsledky systematické přehledové studie, jejímž cílem bylo zmapovat studie z oblasti geografického vzdělávání, které využívají konceptuální mapy. Rešerše pracuje s 25 studiemi publikovanými mezi lety 2003 a 2023, které byly sepsané v angličtině a jsou dohledatelné v databázi Scopus, WoS a ERIC. Pro jejich začlenění jsem zvolila dvě kritéria: 1) mapy museli vytvořit přímo studenti nebo učitelé, 2) témata musela navazovat na obsah geografického kurikula. Při analyzování textů jsem se zaměřila na to, kde byly publikovány, co bylo cílem výzkumu, k jakému účelu byly mapy využity, v jakém vzdělávacím kontextu, jak byly analyzovány a o jaký typ designu výzkumu se jednalo.

Z výsledků je možné vidět, že většina studií využila konceptuální mapy jako nástroj pro odhalení konceptuálních změn u žáků a učitelů po určité intervenci. Nejčastějším tématem pro tvorbu konceptuální mapy byla klimatická změna anebo příklady z interakce člověka a společnosti, které vyžadují komplexní, kritické a systematické myšlení. Procesu tvorby konceptuální mapy, který má být podle některých autorů pro žáky důležitějším než samotné finální produkty, se žádná studie ve zkoumaném souboru nevěnuje. Konceptuální mapy se tak nejčastěji využívají jako nástroj sumativního hodnocení, přičemž mají potenciál taky pro hodnocení formativní.

Výsledky této přehledové studie poukazují na mezeru ve výzkumu geografického vzdělávání, kterou bych svým dizertačním výzkumem chtěla víc prozkoumat.

Pp-3: GENIUS LOCI: NEJLEPŠÍ KONCEPT PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ?

Jan Musil

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta
Kontaktní e-mail: janxmusil@gmail.com

Klíčová slova: místo; kurikulum; genius loci; základní vzdělávání

Poster se zabývá fenoménem, který se při vhodném uchopení může stát nedílnou součástí výuky na českých školách: je to genius loci a s ním související výuka. V kontextu probíhajících diskusí o nové podobě kurikula, o rychlých proměnách společnosti v posledních dvou desetiletích a zejména o výhledu budoucího vývoje (nejen) českého přírodního prostředí si uvědomujeme důležitost tzv. rozvoj poznání krajiny. Všechny existující procesy, jevy a krajina obecně poskytují široké možnosti hodnocení a kognitivní části dětské osobnosti. Environmentální rozměr, od lokálních aspektů až po globální výzvy a problémy, rovněž rozšiřuje osobní a subjektivní pojetí místa. Konečně praktické zkušenosti a rozvoj kompetencí kromě znalostí dotvářejí využití a aplikaci místa žáky v intencích lokálně zakotveného učení. Příspěvek je rozdělen do dvou částí, první je věnována teoretickým východiskům, představení klíčových faktorů obou jevů a jejich rizik, a druhá sleduje kontext kurikulárních dokumentů, výuky a místního vzdělávání na příkladech pedagogické praxe. V neposlední řadě se příspěvek zaměřuje na pohled na venkovní vzdělávání a místně orientované vzdělávání jako nástroje participace žáků na utváření, upevňování a uchovávání genia loci v rovině poznání, hodnot, komunitní spolupráce, sdílené paměti a společných tradic.

Pp-4: PROSTOROVÁ DIFERENCIACE ÚSPĚŠNOSTI ŘEŠENÍ ZEMĚPISNÉ OLYMPIÁDY NA NÁRODNÍ A MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

Hana Svobodová*, Petr Trahorsch

*Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta
Kontaktní e-mail: svobodova.kge@ped.muni.cz

Klíčová slova: Zeměpisná olympiáda; nadaný žák; úspěšnost řešení; makroregion

Zeměpisné olympiády, které jsou prezentovány jako soutěže pro žáky nadané v geografii a konají se v řadě států světa a rovněž na mezinárodní úrovni, jsou specifickým zdrojem testování geografických znalostí a dovedností. Koncepce soutěží se snaží postihnout šíři geografie jako vědního oboru a k testování přistupuje komplexně z pohledu různých geografických znalostí a dovedností. Problematice tohoto způsobu testování včetně jeho prostorového kontextu byla dosud ve výzkumném prostředí věnována minimální pozornost.

Poster prezentuje výsledky dílčích analýz srovnávajících úspěšnost řešení testových úloh soutěžícími v Mezinárodní zeměpisné olympiádě na úrovni makroregionů (iGeo; 1 387 participantů za roky 2015–2023) a v Zeměpisné olympiádě Česko na úrovni krajů (okresní kolo, kategorie D; 1498 participantů za roky 2021 a 2022). Cílem je na základě kvantitativně orientované analýzy dat popsat prostorovou diferenciaci výsledků iGeo a ZO u výběrové populace studentů středních škol.

Soubor 10 makroregionů lze na základě klastrové analýzy podle úspěšností v dílčích částech iGeo i v celkových výsledcích rozdělit do tří skupin. První tvoří Africký, Islámský, Jihoasijský a Latinskoamerický makroregion, druhou skupinu tvoří Angloamerický, Australský, Čínsko-Japonský, Jihovýchodní Asie a Evropský makroregion. Specifické postavení má Ruský makroregion, který vytváří vlastní klastr. Na úrovni Česka dosahují za sledované roky nejhorších výsledků Karlovarský a Jihomoravský kraj, což je oproti nižším soutěžním kategoriím rozdílný výsledek. Ukazuje se, že vybrané socioekonomické charakteristiky jednotlivých území mají na výsledky poměrně malý vliv, proto do budoucna předpokládáme kvalitativně orientovaný výzkum, který by mohl pomoci odhalit vlivy na rozvoj nadání v geografii.

Pp-5: PROFESNÍ ROZVOJ UČITELŮ GEOGRAFIE: PŘEHLEDOVÁ STUDIE

Gabriela Kostová

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta
Kontaktní e-mail: 553822@mail.muni.cz

Klíčová slova: učitel; profesní rozvoj; DVPP; učitel geografie

Profesní rozvoj učitelů je důležitou součástí každé učitelské kariéry a dle současné české legislativy je pro pedagogické pracovníky i povinností. Schleicher (2020) akcentuje důležitost celoživotního profesního rozvoje učitelů, protože vzhledem k rychlým změnám ve společnosti není možné jejich počáteční vzdělávání považovat za vrchol. Hattie (2012) ve své metaanalýze uvádí poměrně vysoký vliv profesního rozvoje učitelů na studijní úspěšnost žáků. O potřebě výzkumu dalšího vzdělávání učitelů geografie hovoří například Schell, Roth, Mohan (2013). Ačkoli jsou některá kritéria kvality výzkumu definovaná (např. Höhnle, Fögele, Mehren, Schubert 2016), není známo, zda kurzy DVPP tak, jak jsou v ČR nastaveny a jak jsou učitelům nabízeny, kritéria kvality splňují.

Cílem příspěvku je prezentovat výsledky přehledové studie zaměřené na profesní rozvoj učitelů geografie, která představí dosavadní stav poznání v této oblasti. Tato přehledová studie bude součástí disertační práce autorky, jež se bude zabývat právě profesním rozvojem učitelů geografie, jeho kritérii kvality a následnou aplikací v kurzech DVPP.

Výzkumné studie jsou dohledávány v databázích SCOPUS a WoS na základě klíčových slov v angličtině in-service teacher, professional development, teacher professional learning, geography teacher. U studií jsou analyzovány především jejich cíle, použité metody a dosažené výsledky. Výsledky a závěry přehledové studie budou prezentovány na konferenci.

Pp-6: ŠKOLA JAKO GEOPOLITICKÉ MÍSTO: GEOPOLITICKÉ DISKURZY VE ŠKOLSTVÍ

Josef Král

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: kraljose@natur.cuni.cz

Klíčová slova: diskurz; škola; geopolitika

Poster se zabývá školami z hlediska geopolitiky, tedy jakožto prostoru, ve kterém se spoluvytváří diskurzy. Školy se skládají z jednotlivých aktérů, především studentů a pedagogických pracovníků. Na žáky i pedagogy je nutno nahlížet souběžně jako na přijímatele a nositele diskurzu, tak i na aktéry, kteří se podílejí na jeho spoluvytváření. Škola je tak místem, v němž jsou spoluvytvářeny diskurzy a kde jsou jimi formováni především žáci a studenti. Pronikání narativů do školství tak může ovlivnit interakce mezi jednotlivými aktéry, kteří se v daném prostředí pohybují, a zároveň mít dopad za zdmi školských zařízení, jak je v tomto posteru ilustrováno na vybraných příkladech.

Pp-7: MDC: PŘÍBĚH VZNIKU JEDNOHO GEOGRAFICKÉHO PRACOVÍŠTĚ

Adam Klsák* a kol.

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, MDC/URRIlab

Kontaktní e-mail: ksaka@natur.cuni.cz

Klíčová slova: otevřená věda; data; geografická pracoviště; Mapové a datové centrum

Mapové a datové centrum (MDC) je od února 2024 sedmým oficiální pracovištěm geografické sekce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Co všechno tomu však předcházelo? Příspěvek představuje toto účelové geografické pracoviště zaměřené na problematiku správy prostorových dat – pravděpodobně prvního svého druhu v českém univerzitním prostředí – a zároveň mapuje proces jeho vzniku. Tým MDC se dnes věnuje širokému spektru činností. Kromě integrované správy a sdílení geografických dat vznikajících a používaných na PŘF UK jde i o vlastní činnost výzkumnou, analytickou a výukovou.

Pp-8: ÚSTUP BUDNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ V KRKONOŠÍCH A HRUBÉM JESENÍKU OD POLOVINY 20. STOLETÍ DO SOUČASNOSTI - VÝSLEDKY ANALÝZY

Tomáš Hejda*, Lucie Kupková

*Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: hejda.t@seznam.cz

Klíčová slova: budní hospodářství; land cover; land use; Krkonoše; Hrubý Jeseník

Konec 2. světové války byl významným mezníkem pro využití území v Česku, který v následujících letech a desetiletích způsobil dramatické změny krajinného pokryvu. Cílem tohoto příspěvku je shrnout současné poznatky o vývoji a rozsahu budního hospodářství ve vybraných oblastech Krkonoš a Hrubého Jeseníku a analyzovat změny krajinného pokryvu od počátku úpadku hospodaření do současnosti.

Změny krajinného pokryvu byly analyzovány v softwaru ArcMAP pomocí multitemporálních vektorových dat krajinné pokrývky zpracovaných na základě georeferencovaných leteckých snímků. Byly analyzovány časové horizonty 1936, 1953, 1964 a 2020. Hodnoceny byly tyto kategorie krajinného pokryvu: lesy, křoviny borovice kleče, travní porosty, umělé plochy. Analýza byla provedena na 6 studijních plochách v Krkonoších (Dvoračky, Rennerovka, Růžohorky) a Hrubém Jeseníku (Šerák, Švýčárna, Ovčárna).

Výsledky analýzy ukazují, že během sledovaného období (84 let) došlo v některých sledovaných oblastech k výrazným změnám krajinného pokryvu. Úpadek horského hospodaření způsobil výrazně větší změny využití půdy v případě oblasti Dvoračky, kde jsme v období 1936–2020 zaznamenali téměř 25% nárůst lesů. Největší pokles byl zaznamenán v kategorii travních porostů. Největší změny v Hrubém Jeseníku byly zaznamenány v lokalitě Švýčárna. Naproti tomu některé stránky byly téměř beze změn.

Naše analýza ukázala, že po ukončení budního hospodářství v Krkonoších a Hrubém Jeseníku došlo v okolí sledovaných chat k významným změnám ve využití území.

Pp-9: ZA HRANICEMI INTERAKTIVNÍCH MAP: POHLEDY TVŮRCŮ NA KOMUNIKACI SOCIO-DEMOGRAFICKÝCH DAT

Stanislav Popelka*, Ladislava Zbiejczuk Suchá, Alžběta Šašinková, Gabriela Godišková, Markéta Beitlová, Tomáš Vaníček, Zdeněk Stachoň, Čeněk Šašinka

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: stanislav.popelka@upol.cz

Klíčová slova: Interaktivní mapy; Společenské vědy; Datová žurnalistika; Vizualizace dat; Mapová komunikace

Tato studie zkoumá rostoucí roli interaktivních map ve společenských vědách a datové žurnalistice, zaměřuje se na motivace, výzvy a procesy rozhodování za využíváním těchto map. Z pohledu tvůrců map se snaží pochopit rovnováhu mezi interaktivními a klasickými mapovými zobrazeními. Využívá metodologie z digitální sociologie a výzkumu informačního chování, kde bylo provedeno polostrukturovaných rozhovorů s 18 účastníky z různých oborů souvisejících se společenskými vědami a datovou žurnalistikou. Rozhovory se zaměřovaly na zkušenosti účastníků s různými aspekty tvorby a používání interaktivních map, včetně technologie, dat a interakce s uživateli. Výzkum odhalil, že motivace pro tvorbu interaktivních map zahrnují touhu po efektivní vizualizaci, zapojení uživatelů, zvýšení zájmu o konkrétní témata, inovaci a estetiku. Tvůrci map však čelí významným výzvám z datových, technických, komunikačních a dalších omezení. Výběr mezi interaktivními a klasickými mapami závisí na faktorech jako povaha dat, potřeby publika a technologické a organizační schopnosti. Studie rovněž identifikovala bariéry a nejistoty na straně tvůrců map i uživatelů, které ovlivňují celé spektrum mapové komunikace. Studie přispívá k oboru komplexním zkoumáním interaktivních map ve společenských vědách a datové žurnalistice z perspektivy tvůrců map. Poskytuje nuancované pochopení procesu rozhodování a zdůrazňuje složitou hru technických, datových a komunikačních faktorů. Zjištění nabízejí cenné vhledy pro praktiky a výzkumníky, kteří se snaží optimalizovat využívání interaktivních map při komunikaci socio-demografických informací, a obhajují vyvážený přístup, který zohledňuje různé výzvy a motivace v tvorbě a používání map. Poster je podpořen projektem Grantové Agentury České republiky 23-06187S „Identifikace bariér v procesu komunikace prostorových sociálně-demografických informací“

Pp-10: VLIV PANDEMIE COVID-19 NA DOSTUPNOST ZDRAVOTNICKÉ ZÁCHRANNÉ SLUŽBY V ÚSTECKÉM KRAJI

Zuzana Horychová, Martin Dolejš*

*Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: martin.dolejs@ujep.cz

Klíčová slova: dostupnost služeb; zdravotnictví; covid; Česko

Pandemie COVID-19 výrazně zasáhla do běžného života celé společnosti. Nedílnou součástí snahy o minimalizaci škod na zdraví byly rozsáhlé intervence ze strany státu, mj. ve formě regulace pohybu obyvatel. Je otázkou, do jaké míry se tato opatření promítla do dostupnosti (urgentní) lékařské péče a především jakým způsobem systém na bezprecedentní a opakované krizové situace reagoval.

Pro identifikaci jednotlivých krizových období příspěvek pracuje s volně dostupnými daty o nemocnosti, úmrtnosti, pohybu obyvatel (Google data) a sumářem vládních opatření. Tato data jsou následně konfrontována s faktickými daty počtu, rychlosti, charakteru a prostorové distribuce výjezdů zdravotnické záchranné služby (ZZS) Ústeckého kraje za dvouleté řešené období (2020–2022).

V rámci předběžných výsledků je možné identifikovat patrné anomálie ve smyslu adaptace rychlosti reakce zdravotnického systému, ale i pohybu obyvatel v případě první vlny nákazy. Z rozboru intenzity vládních opatření je patrná jejich potenciální vazba na chování určitých metrik (především nemocnosti, ale i pohybu obyvatel), nicméně je otázkou do jaké míry je možné prokázat kauzální vztah (včetně časové prodlevy) mezi opatřením a jeho projevem v datech.

Pp-11: CENTRES AND AREAS OF TANGENTIAL COMMUTING IN THE PRAGUE METROPOLITAN AREA

Jiří-Jakub Zévl

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: jiri-jakub.zevl@natur.cuni.cz

Klíčová slova: commuting area; suburbanisation; mobile phone data; Prague Metropolitan Area

The main aim of this paper is to identify the centres of commuting to work and the services within zone of Prague and explain their spatial pattern in the context of urbanisation processes. As different human activities are dominant at different times of the day, mobile phone data are used to identify commuting flows and their changes. The paper employs two key timeframes for delimitation: (i) commuting to work and, (ii) commuting to services and leisure-time activities. For each delimitation, a synthetic map was prepared as the main tool of the analyses. An empirical study focused on tangential commuting in Prague Metropolitan Area brings two outcomes. Firstly, the local centres within the suburban zone and their commuting areas were delimited. Secondly, the differences in patterns of human activities were found by comparison of the two timeframes. Apart from the empirical findings that are relevant for Prague and other CEE cities, the paper contributes to general theoretical knowledge about transformations of mobility within contemporary metropolitan areas. The hierarchical classification of mobility relationships within a metropolitan area was introduced.

Pp-12: SÉMANTICKÁ MAPA: PŘÍPADOVÁ STUDIE ŽIDOVSKÉ ČTVRTI V TŘEBÍČI

Jan Mikoláš

Masarykova univerzita

Kontaktní e-mail: mikolasjan7@gmail.com

Klíčová slova: Image; Identita; UNESCO; Mentální mapa; Sémantická mapa; Židovská čtvrť; Třebíč

Jak třebíčskou židovskou čtvrť vnímají lidé, kteří se v ní pravidelně pohybují? Jaké v ní spatřují významy? Jak její image a identitu ovlivňují kulturně-historické a urbanistické aspekty nebo rychlá změna nahlížení na její hodnotu v nedávné minulosti? Na tyto otázky se snaží zodpovědět metoda sémantické mapy vycházející z tradice mentálního mapování geografického prostoru.

Pp-13: MĚNÍCÍ SE „CASINOSCAPE“: PROSTOROVÉ VZORCE KASINOVÝCH OBCÍ A DOPADY NOVÉHO ZÁKONA O HAZARDNÍCH HRÁCH V ČESKÉ REPUBLICCE

Jindřich Frajer*, David Fiedor, Filip Kovařík, Miloslav Šerý, Eva Aigelová, Miroslav Charvát

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie
Kontaktní e-mail: jindrich.frajer@upol.cz

Klíčová slova: gambling; kasinové hry; regulace; dostupnost; Česká republika

Kasina patří mezi tradiční prostory určené pro hazardní hraní napříč státy světa a jsou často považovány za jeden ze symbolů hazardního průmyslu jako takového. Česká republika se od revoluce postupně vypracovala mezi země, kde je hazardní hraní jedno z prostorově nejdostupnějších, a to především v relativním počtu provozovaných technických her, tj. automatů. Zákon č. 186/2016 sb., o hazardních hrách, nahradil původní sice mnohokrát novelizovaný zákon č. 202/1990, sb., o loteriích a podobných hrách, přičemž si kladl za cíl více koncentrovat jednotlivé provozovny a tím snížit míru jejich dostupnosti. Z dlouhodobého vývoje je přitom zřejmé, že klesá počet heren a v nich povolených technických her, naopak stagnuje počet kasin a mírně roste počet povolených kasinových her (živé hry s krupiérem). S ohledem na zákonem jasně vydefinovaný rozdíl mezi hernou a kasinem je zřejmé, že kasino poskytuje provozovatelům určité typy výhod, což vytváří podmínky pro transformaci heren na kasina. Cílem příspěvku je tedy zhodnotit dopad nového regulačního zákona na prostorové zastoupení, geografickou dostupnost a změny ve spádovosti na úrovni obcí České republiky mezi lety 2017 (reflektující stav při zavedení zákona) a 2023 (stav šesti let po implementaci zákona).

Pp-14: NEFORMÁLNÍ INSTITUCE VE STRATEGICKÉM PLÁNOVÁNÍ ROZVOJE OBCÍ

Tomáš Sýkora*, Kateřina Vyhnánková, Petr Jíra

*Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta sociálně ekonomická

Kontaktní e-mail: tomas.sykora@ujep.cz

Klíčová slova: místní rozvoj; strategické plánování rozvoje obcí; neformální instituce; venkovské obce

Strategické plánování a řízení rozvoje obcí (SP) čili procesuální pojetí programu rozvoje obce považujeme za interdisciplinární činnost, která vychází z geografie, ekonomie, teorie managementu, filosofie a psychosociálních věd. Naším přístupem se snažíme překonat pozitivistickou vědu a přistoupit k obci, jejímu rozvoji a jeho plánování zohledněním neformálních institucí.

Odborníci z akademických i praktických kruhů se shodují na tom, že stávající model SP má značné nedostatky a vyžaduje modernizaci zejména ve třech liniích: a) překonat izomorfní přístup, b) překonat odvětvové členění, c) integrovat neformální instituce – k dosažení celostního a více místně zakotveného přístupu k rozvoji.

Neformální instituce jsou stále více považovány za klíčové faktory úspěchu procesů endogenního rozvoje v globalizovaném světě (Vázquez-Barquero a Rodríguez-Cohard, 2016). Rodríguez-Pose (2013) upozorňuje, že jsou pro rozvoj obce důležitější než tradiční (ekonomicko-infastrukturní) faktory. Jejich obtížná operacionalizovatelnost, strukturovanost a měřitelnost jsou vlastnosti, které zatím brání je do procesu plánování efektivně integrovat. To nás ale neopravňuje je ignorovat. Je tedy žádoucí se přiléhavěji věnovat tomu, jak se místní lidé k obci vztahují, čímž přítomnost a budoucnost obce utvářejí. Výzkumy zdůrazňují požadavek důkladného pochopení specifického místního kontextu a hodnotové orientace (Pike, Rodríguez-Pose a Tomaney, 2010), zaměření na místní aktéry změny (Grillitsch a Sotarauta, 2020), hlubší porozumění agentním procesům (Sotarauta a Grillitsch, 2023) a skrytým vztahům a jevům, jako jsou společenství a hodnoty.

Tento příspěvek se zaměří na shrnutí našich dosavadních výzkumů ve dvou oblastech: (1) Rozvoj společenství jako (nové) téma pro regionální rozvoj (Vyhnánková a Jíra, 2023; Vyhnánková, Jíra a Kroupa, 2023) a (2) Re-design konceptu strategického plánování s akcentem na úlohu neformálních institucí (Sýkora, 2023; Vyhnánková a Sýkora, 2023). V třetí části příspěvku navrheme praktickou cestu k proměně strategického plánování a rozvoje venkovských obcí, které ověříme v modelových lokalitách.

Pp-15: SLOVÁCI V PRAZE - BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Matej Martinák

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta
Kontaktní e-mail: martinamat@natur.cuni.cz

Klíčová slova: Slováci; Praha; urbánní procesy; migrace; sociální struktura; prostorové rozmístění

Navzdory početnosti a historicky specifickému postavení je slovenská populace Prahy a Česka relativně málo prozkoumána. Cílem bakalářské práce bylo přiblížit historii a současnost Slováků v Praze z hlediska počtu a evidence ve statistikách, demografické a sociální struktury a rozmístění v rámci města. Analýzou aktuálních a historických statistických dat byl vypracován přehled vývoje slovenské migrace do Prahy a vývoje počtu Slováků v Praze, přičemž byly objasněny některé problémy evidence dat. Na základě podrobných dat byl zpracován přehled o demografické a sociální struktuře pražských Slováků a porovnání s relevantními populacemi. Míra koncentrace slovenské populace v Praze byla hodnocena pomocí kartografických výstupů. Komplexním pojetím tématu bakalářská práce rozšiřuje dosavadní poznání o jedné z nejpočetnějších etnických skupinách v hlavním městě Česka.

Pp-16: PRAKTICKÉ A/NEBO KRÁSNÉ? VÝZDOBA RUKOPISNÝCH MAP PANSTVÍ Z 18. A 1. POLOVINY 19. STOLETÍ

Martina Tůmová

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
Kontaktní e-mail: martina.tumova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: mapy panství; Čechy; 18. a 19. století; mapová výzdoba

Období vrcholného novověku ve středoevropském prostoru reprezentuje v kartografické tvorbě velké množství mapových děl. Tištěné mapy, zejména mnohalistové soubory mapových děl jsou dnes využívány v mezioborových výzkumech a známé mezi odbornou i laickou veřejností. V pozadí však stále stojí individuální rukopisná díla, zejména mapy panství a velkostatků, která vznikala pro praktické potřeby nejmenších územně správních jednotek. Tato díla jsou unikátní nejen pro svůj mapový obsah a detailní zobrazení krajiny panství, ale i pro své umělecké ztvárnění. Jsou dokladem toho, že mapová výzdoba, výrazně ovlivněná dobovou tištěnou kartografickou produkcí, byla i v případě map převážně hospodářského a užitkového charakteru stále považována za cosi nezbytného.

Hlavním cílem posteru je představit a přiblížit do značné míry svébytnou a individuální výzdobu rukopisných map 18. a 1. poloviny 19. století na příkladu map českých panství. Pomocí ukázek pak hledat odpovědi na otázky: Jaká výzdoba se v mapách objevuje? Jak se liší v kontextu středoevropské tištěné kartografické produkce? Jak se v průběhu tohoto období proměňovala a jaký účel plnila?

Odpovědi mohou přinést nové poznatky k diskuzi o tvůrcích, objednavatelích či uživatelích map menších územních celků, jejich estetickém cítění a historickém kontextu jejich vzniku.

Pp-17: TEPLICE/TEPLICKO PO 100 LETECH

Milan Jeřábek

Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: jerabek@sci.muni.cz

Klíčová slova: Teplice; populační vývoj; průmysl; ekonomika

Teplice se profilují jako významné centrum severozápadních Čech. Známa je jejich historie lázeňská i průmyslová, jsou však také jádrem příslušné spádové oblasti, jakož i jedním ze středisek Podkrušohorské pánevní oblasti. S využitím historické publikace se nabízí resp. je provedeno srovnání vybraných aspektů socioekonomického (regionálního) rozvoje, zachycující situaci na počátku samostatného státu (20. léta 20. století) se situací současnou (např. prostřednictvím dat ze SLDB 2021).

Pp-18: VLIV POVÁLEČNÝCH PŘESUNŮ OBYVATELSTVA NA ČESKO-POLSKOU PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCI

Artur Boháč

Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Kontaktní e-mail: artur.bohac@tul.cz

Klíčová slova: přeshraniční integrace; přeshraniční spolupráce; výměna obyvatelstva; Česko; Polsko

Poster shrnuje metodiku a dosavadní výsledky stejnojmenného projektu GAČR, na kterém pracují geografové a politologové z Technické univerzity v Liberci a Opolské univerzity. Je zaměřen výhradně na česko-polskou hranici, na níž operuje pět euroregionů, klíčových aktérů přeshraniční spolupráce. Hlavním cílem projektu je porovnání regionů, v nichž došlo k masové výměně obyvatelstva po 2. světové válce, a těch, ve kterých nikoliv, z hlediska přeshraniční integrace a spolupráce, co se týče jejich forem a intenzity. Poster zohledňuje čtyři dimenze hodnocení přeshraniční integrace, a to funkční, strukturální, institucionální a ideovou.

Pp-19: POST-SOCIALIST URBAN CHANGE AND ITS SPATIAL PATTERNS - THE CASE OF NITRA (SLOVAKIA)

Martin Boltžiar*, Vladimír Ira

*Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta prírodných vied a informatiky, katedra geografie, geoinformatiky a regionálneho rozvoja

Kontaktní e-mail: mboltzciar@ukf.sk

Klíčová slova: post-socialist urban change; spatial patterns; Nitra city; Slovakia

The aim of this poster is to explore the links between the transition to democracy, markets and decentralised governance, and the related processes of change; and to highlight the most significant characteristics of these multilayered transformations, in the post-socialist city of Nitra. The fifth-largest city in Slovakia (76,000 inhabitants), Nitra is the oldest city in the country. It is the seat of a self-governing region (the Nitra Region) with two universities representing the most important source for creative industries in the region. This study examines the temporal and spatial changes in physical, functional and socio-demographic intra-urban structures. Special attention is paid to land-cover change as a consequence of several factors affecting the post-socialist urban development in the city (1990–2023). Using a combination of techniques of remote sensing and Geographic Information Systems (GIS), the study identifies loss of agricultural land and a significant expansion of built-up areas (especially the new large automotive manufacturing plant built by Jaguar Land Rover and housing construction) over the most recent three decades. The authors recognise the need for effective research into the complexity of urban change and the multiplicity of interrelated economic, social, institutional and spatial processes of transformation in Nitra.

Pp-20: ŠETRNÝ TURISMUS VE VÝCHODNÍCH KRKONOŠÍCH POHLEDEM VYBRANÝCH AKTÉRŮ

Anna Čtvrtníková

Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Kontaktní e-mail: anna.ctvrtnikova@natur.cuni.cz

Klíčová slova: šetrný turismus; regionální rozvoj; východní Krkonoše

Hlubkové rozhovory s 21 vybranými aktéry cestovního ruchu ve východních Krkonoších byly zaměřeny na celkové povědomí respondentů o principech šetrného turismu, na hledání bariér v jeho rozvoji a na existenci společné vize regionu. Výzkum probíhal v období duben 2022–duben 2023 a respondenti byli vybráni na základě pracovních i osobních zkušeností autorky. Výsledky potvrdily velmi slabé povědomí o fungování šetrného turismu a nasvítily chronické problémy tohoto v mnoha ohledech výjimečného regionu. Mezi hlavní bariéry rozvoje šetrného turismu je řazeno: dominantní postavení masového turismu, neznalost praktické aplikace metod šetrného turismu, obtížný transfer znalostí do tohoto atypického území. Jako největší problém pro rozvoj regionu se ale ukazuje bytová krize způsobená enormní přeměnou stálého bydlení v rekreační a neexistence společné platformy, na které by velmi rozdílní regionální aktéři mohli diskutovat budoucí trajektorii rozvoje tohoto unikátního území.

Pp-21: APLIKOVANÁ GEOGRAFIE V LIBERCI - AKTUÁLNÍ PROJEKTY

Jan Kocum

Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Kontaktní e-mail: jan.kocum@tul.cz

Klíčová slova: klimatická změna; aplikovaná geografie; Jižní Amerika; Střední Evropa; mitigační opatření; adaptační opatření

Cílem příspěvku je představit geografické obci aktuální projekty, které jsou řešeny na katedře geografie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci, v mnoha případech ve spolupráci s jinými tuzemskými či zahraničními vědeckými institucemi. Jedná se především o témata s vysoce aplikačním rozměrem na pomezí fyzické a humánní geografie. Budoucí potenciál skýtají nejen témata globální, ale rovněž témata týkající se středoevropského prostoru. V rámci příspěvku budou představeny především projekty úzce související s aktuálními dopady změny klimatu na vysokohorské oblasti v Jižní Americe nebo na střední Evropu. Akcent bude věnován nutnosti efektivní spolupráce mezi zaangażovanými institucemi.

Pp-22: PROGRAM COPERNICUS NA ČHMÚ A AKTIVITY DÁLKOVÉHO PRŮZKUMU ZEMĚ V RESORTU MŽP

Lucie Bursová

Český hydrometeorologický ústav

Kontaktní e-mail: lucie.bursova@chmi.cz

Klíčová slova: program Copernicus; dálkový průzkum Země; ČHMÚ; družicová data; Sentinel; open source data

Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ) převzal na začátku roku 2024 předsednictví Národního sekretariátu GEO/Copernicus, který slouží jako stálý koordinační, iniciační a poradní orgán pro ministra životního prostředí a členy Sekretariátu v oblasti pozorování Země. Tento sekretariát zajišťuje spolupráci v rámci programu Evropské unie Copernicus, iniciativy Group on Earth observations a dalších kosmických aktivit. Copernicus je program Evropské unie, který je zaměřený na pozorování Země. Data programu jsou založené na družicovém pozorování Země a na datech systému in situ, jako jsou například pozemní stanice. Jeho tematické služby zastávají významnou roli například v monitorování přírodních požárů, tepelných ostrovů měst, vegetačních indexů, kvality ovzduší atd. Všechny tyto informace poskytuje soubor družic Sentinel, které jsou od roku 2014 na oběžné dráze, cílem je umístit do roku 2030 konstelaci téměř 20 dalších družic.

Od ledna 2024 je ČHMÚ rovněž koordinátorem Pracovní skupiny k dálkovému průzkumu Země, která vznikla roku 2021 po dokončení projektu „Analýza stávajících DPZ činností v resortu MŽP a identifikace činností vhodných pro aplikaci“. Cílem této skupiny je podpora a koordinace využívání nástrojů a dat dálkového průzkumu Země v resortu Ministerstva životního prostředí a pokračování v mapování jejich využití. Členy skupiny jsou zástupci z národních parků, AOPK, MŽP, ČGS, ČIŽP, VÚV TGM, a VÚKOZ.

Pp-23: BEZPEČNOST ODKALIŠŤ JAKO VÝZVA I PŘÍLEŽITOST PRO SPOLUPRÁCI V DUNAJSKÉM REGIONU

Pavel Danihelka, Martina Woolfe

Ostravská univerzita, Lékařská fakulta

Kontaktní e-mail: pavel.danihelka@osu.cz

Klíčová slova: Odkaliště, bezpečnost, havárie, Dunajský region, management rizik

Odkaliště jsou významné vodohospodářské struktury, které mohou být při selhání nositeli dvou typů rizik – zvláštních povodní doprovázených bahnotokem a chemickými riziky jako je toxicita, ekotoxicita, změny pH a v některých případech i radioaktivita. I když u nás se zatím žádná významnější havárie odkaliště nestala, v zahraničí proběhly havárie odkališť s dramatickými dopady jako např. Baia Mare, Ajka, Stava nebo Brumadhino.

Dosahy jsou často přeshraniční, a tak se bezpečnost odkališť dostala do priorit organizací jako je UNECE, EU, OECD a je zahrnuta i ve strategii regionu Dunaje^o, EUSDR. To vedlo ke vzniku projektu SAFETY4TMF v rámci programu INTERREG DANUBE, který zahrnuje 16 partnerů z 9 zemí. Za ČR jsou projektovými partnery Svaz měst a obcí ČR a Ostravská univerzita. Významnou aktivitou je zahrnutí dalších stakeholderů, včetně dotčených obcí.

Pro bezpečnost odkališť se jako klíčové problémy ukazují: nedostatek znalostí o jejich obsahu, mezery v legislativě, chybějící analýzy rizik, nedostatečná připravenost a havarijní plány. Velmi variabilní je i úroveň řešení v jednotlivých státech, proto projekt nabízí možnosti přenosu dobrých praktik.

130 let žijeme geografii